

КЫРГЫЗ БАНКЫ

ЖЫЛДЫК ОТЧЕТ

2021

ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТ

Бишкек-2022

**Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2021-жыл үчүн жылдык отчету.
2-китеп. Финансылык отчет**

Улуттук банктын 2021-жыл үчүн отчету Кыргыз Республикасынын 2016-жылдын 16-декабрындагы №206 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамынын 54 жана 55-беренелерине ылайык даярдалган.

Улуттук банктын 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн консолидацияланган финансылык отчету Улуттук банк Башкармасынын 2022-жылдын 15-апрелиндеги №2022-П-15/23-1-(ВД) токтому менен бекитилген.

Улуттук банктын 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн өзүнчө финансылык отчету Улуттук банк Башкармасынын 2022-жылдын 15-апрелиндеги №2022-П-15/23-2-(ВД) токтому менен бекитилген.

Редакциялык кеңеш:

Төрага Айбалаева А.М.

Кеңештин мүчөлөрү: Сейткасымова Р.Р.

Козубеков А.А.

Акулуева М.Ш.

Алыбаева С.К.

Карабаева А.М.

Каракожаев А.М.

Айылчиева Р.С.

Жооптуу катчы Сырдыбаева Н.М.

Басылманы Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксаты менен гана кайра басууга жол берилет, ал эми шилтеме келтирүүдө булагын милдеттүү түрдө көрсөтүү талап кылынат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2022-жыл.

Басылманын мазмунуна жана аны таркатууга байланыштуу суроолор менен 720001, Бишкек шаары, Чүй проспекти, 168 дареги боюнча жайгашкан Улуттук банктын Финансы статистикасы жана маалымдоо башкармалыгынын Басылмалар тобуна кайрылуу зарыл.

Телефон: (+996 312) 61 08 59

электрондук дарек: nsurdybaeva@nbkr.kg

www.nbkr.kg

Жылдык отчет Улуттук банктын Мамлекеттик тилди өнүктүрүү секторунун кызматкерлери тарабынан мамлекеттик тилге которулган.

«М-МАХИМА» ЖЧК тарабынан басылып чыгарылган.

Бишкек шаары, К.Тыныстанов атындагы көчө, 197/1

200 нуска.

МАЗМУНУ

2-китеп

IV. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН 2021-ЖЫЛ ҮЧҮН ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТУ

7-ГЛАВА. 2021-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН КОНСОЛИДАЦИЯЛАНГАН ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТ ЖАНА КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРЛОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ

7.1. Көз карандысыз аудиторлордун аудитордук корутундусу	8
7.2. 2021-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчет.....	11
7.3. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчет	12
7.4. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн жыйынды киреше жөнүндө консолидацияланган отчет	13
7.5. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчет	14
7.6. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндө консолидацияланган отчет	16
7.7. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн консолидацияланган финансылык отчетко карата эскертүүлөр.....	18

8-ГЛАВА. 2021-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН ӨЗҮНЧӨ ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТ ЖАНА КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРЛОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ

8.1. Көз карандысыз аудиторлордун аудитордук корутундусу	131
8.2. 2021-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчет	134
8.3. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчет	135
8.4. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн жыйынды киреше жөнүндө өзүнчө отчет	136
8.5. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчет	137
8.6. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндө өзүнчө отчет	139
8.7. 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн өзүнчө финансылык отчетко карата эскертүүлөр.....	141

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН
2021-ЖЫЛ ҮЧҮН
ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТУ

IV

7-ГЛАВА. 2021-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН КОНСОЛИДАЦИЯЛАНГАН ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТ ЖАНА КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРЛОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ

МАЗМУНУ

	Беттери
КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРЛОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ	8
2021-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН КОНСОЛИДАЦИЯЛАНГАН ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТ:	
Финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчет	11
Пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчет	12
Жыйынды киреше жөнүндө консолидацияланган отчет	13
Акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчет	14
Капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндө консолидацияланган отчет	16
Консолидацияланган финансылык отчетко карата эскертүүлөр	18

«КПМГ Бишкек» ЖЧК
 Эркиндик бульвары 21, 201-кеңсе
 Бишкек, Кыргызстан 720040
 Телефон +996 (312) 62 33 80
 Факс +996 (312) 62 38 56
 E-mail kpmg@kpmg.kg

КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРЛОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасына

Ой-пикир

Биз, 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчеттон, пайда же чыгым, жыйынды киреше, өздүк капиталдагы өзгөрүүлөр жана акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчеттордон жана эсепке алуу саясатынын негизги жоболору камтылган эскертүүлөрдөн турган Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары – Улуттук банк) жана анын туунду уюмдарынын (мындан ары – Топ) консолидацияланган финансылык отчетуна жана башка түшүндүрмө маалыматтарга 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча аудит жүргүздүк.

Биздин пикирибиз боюнча тиркелген консолидацияланган финансылык отчетто Топтун 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча консолидацияланган финансылык абалынын бардык олуттуу аспектилери, ошондой эле көрсөтүлгөн күнгө карата бүткөн жыл ичиндеги анын консолидацияланган финансылык натыйжалары менен консолидацияланган акча каражаттарынын жылышы, консолидацияланган финансылык отчетко карата 2-эскертүүдө чагылдырылган, консолидацияланган финансылык отчетту даярдоо принциптерине ылайык так чагылдырылган.

Ой-пикирди билдирүү үчүн негиздер

Биз аудитти Эл аралык аудит стандарттарына ылайык жүргүздүк. Ошол стандарттарга ылайык биздин жоопкерчилик корутундунун “Консолидацияланган финансылык отчетко аудит жүргүзүү үчүн аудиторлордун жоопкерчилиги” бөлүгүндө чагылдырылган. Биз Кыргыз Республикасында консолидацияланган финансылык отчетко аудит жүргүзүүдө колдонулуучу Бухгалтерлер үчүн эл аралык этика стандарттары боюнча кеңештин Кесипкөй бухгалтерлердин эл аралык этика кодексине (Кодекс) (эл аралык көз карандысыз стандарттарын кошуу менен) жана этика талаптарына ылайык, Топко көз каранды эмеспиз, биз жогоруда аталган талаптарда жана Кодексте белгиленген башка этикалык милдеттерди аткардык. Аудиттин жүрүшүндө алынган аудитордук далилдер биздин ой-пикирди билдирүү үчүн жетиштүү жана талаптагыдай деп болжолдойбуз.

Башка маалыматтар

Жетекчилик башка маалыматтар үчүн жоопкерчиликтүү болот. Консолидацияланган финансылык отчетту жана ал боюнча биздин аудитордук корутундуну эске албаганда, башка маалыматтар Улуттук банктын 2021-жыл үчүн жылдык отчетунда камтылган маалыматтарды түшүндүрөт.

Консолидацияланган финансылык отчет жөнүндө биздин пикирибиз башка маалыматка таркатылбайт жана биз ошол маалыматтарга карата кандай болбосун формада ишенимдүү корутунду чыгара албайбыз.

Консолидацияланган финансылык отчетко аудит жүргүзүп жаткандыктан, биз башка маалымат менен таанышып чыгууга тийишпиз. Таанышып чыгуу учурунда биз башка маалымат менен

консолидацияланган финансылык отчетто же аудиттин жүрүшүндө биз ээ болгон маалыматтар ортосунда олуттуу дал келбестиктердин жок экендиги, ошондой эле башка маалыматтар башка олуттуу бурмалоолорду камтыбай тургандыгы көз карашында карайбыз.

Жүргүзүлгөн иштин негизинде башка маалымат кыйла бурмаланган деген тыянакка келсек, биз бул тууралуу маалымдоого милдеттүүбүз. Биз корутундуда чагылдырылууга тийиш болгон мындай фактылар аныкталбагандыгын билдиребиз.

Жетекчиликтин жана корпоративдик башкаруу үчүн, консолидацияланган финансылык отчеттун түзүлүшү үчүн жооптуу адамдардын жоопкерчилиги

Жетекчилик консолидацияланган финансылык отчетко карата 2-эскертүүдө чагылдырылган, консолидацияланган финансылык отчетту даярдоо принциптерине ылайык консолидацияланган финансылык отчеттун даярдалышы жана анда маалыматтардын так чагылдырылышы, ошондой эле жетекчилик алгылыксыз иш алып баруунун же каталарга жол берүүнүн кесепетинен олуттуу бурмалоолорду камтыбаган консолидацияланган финансылык отчетту даярдоо үчүн зарыл деп эсептеген ички контролдоо системасы үчүн жоопкерчиликтүү болот.

Жетекчилик Топту жоюу, анын ишин токтотуу ниетин билдирген учурлардан же ишти жоюу же токтотуудан башка анын башка реалдуу альтернативасы жок болгон учурлардан тышкары, консолидацияланган финансылык отчетту даярдоодо Топтун өз ишин үзгүлтүксүз улантуу жөндөмдүүлүгүнө баа берүүгө, иш үзгүлтүксүздүгүнө тиешелүү маалыматтарды чечмелеп берүүгө жана иш үзгүлтүксүздүгү боюнча жол берүүлөрдүн негизинде отчет түзүүгө жоопкерчиликтүү болот.

Корпоративдик башкаруу үчүн жооптуу адамдар Топтун финансылык отчетунун даярдалышын көзөмөлдөө үчүн жооптуу болуп саналат.

Консолидацияланган финансылык отчетко аудит жүргүзүү үчүн аудиторлордун жоопкерчилиги

Биздин максат, консолидацияланган финансылык отчетто алгылыксыз иш-аракеттерден же каталарга жол берүүдөн улам олуттуу бурмалоолор камтылбагандыгына жеткиликтүү ишенимде болуу жана биздин ой-пикир камтылган аудитордук корутундуну даярдоо болуп саналат. Жеткиликтүү ишеним дегенден улам, толук ишенимде болууну түшүнүү зарыл, бирок ал, Эл аралык аудит стандарттарына ылайык жүргүзүлгөн аудит дайыма эле олуттуу бурмалоолорду (бар болсо) аныктоону гарантиялабайт. Бурмалоолор алгылыксыз иш алып баруунун же каталарга жол берүүнүн натыйжасы болушу мүмкүн жана алар өз-өзүнчө же чогуу караганда пайдалануучулардын ушул консолидацияланган финансылык отчеттун негизинде кабыл алган экономикалык чечимдерине таасирин тийгизиши ыктымалдыгын негиздөө мүмкүн болгон шартта олуттуу катары эсептелинет.

Эл аралык аудит стандарттарына ылайык жүргүзүлгөн аудиттин алкагында, биз бүтүндөй аудит жүргүзүү мезгили ичинде кесипкөй көз карашка таянабыз жана кесиптик скептицизмди сактайбыз. Мындан тышкары, биз:

- алгылыксыз иш-аракеттердин же каталарга жол берүүнүн кесепетинен консолидацияланган финансылык отчетто олуттуу бурмалоолорду аныктап, тобокелдиктерге баа беребиз; ошол тобокелдиктерге карата аудитордук жол-жоболорду иштеп чыгабыз жана жүргүзөбүз; ой-пикирибизди билдирүү үчүн негиз болгон жетиштүү жана талаптагыдай аудитордук далилдерди алабыз; алгылыксыз иш-аракеттердин кесепетинен улам олуттуу бурмалоолордун аныкталбай калуу тобокелдиги, катага жол берүүнүн кесепетинен олуттуу бурмалоолорду аныктай албоо тобокелдигине караганда алда-канча жогору болуп саналат, анткени алгылыксыз иш алып барууда келишип алуу, атайлап жасоо, атайлап калтырып кетүү, маалыматтарды бурмаланган түрдө сунуштоо же ички контролдоо системасынан айланып өткөн аракеттерди көрүү сыяктуу жагдайлар камтылышы мүмкүн;
- аудит үчүн мааниге ээ ички контролдоо системасы түшүнүгүн, Топтун ички контролдоо системасынын натыйжалуулугун билдирүү максатында эмес, жагдайларга жооп берген

аудитордук жол-жоболорду иштеп чыгуу максатында алабыз;

- колдонулуп жаткан эсепке алуу саясатынын талаптагыдай мүнөзүнө, бухгалтердик баа берүүлөрдүн жана жетекчилик тарабынан даярдалган маалыматтардын тиешелүү чечмеленишинин негиздүүлүгүнө баа беребиз;
- жетекчилик тарабынан иш үзгүлтүксүздүгү боюнча колдонулган жол берүүнүн укук ченемдүүлүгүнө тыянак чыгарабыз, ал эми алынган аудитордук далилдердин негизинде Топтун өз ишин үзгүлтүксүз улантуу жөндөмдүүлүгүнө карата олуттуу шектенүүлөр жаралышы мүмкүндүгүнөн улам, жаралган жагдайларга же шарттарга байланыштуу белгисиздик жагдай орун алышына же анын жоктугуна тыянак чыгарабыз. Эгерде белгисиздик жагдай бар деген тыянакка келе турган болсок, биз аудитордук корутунду да консолидацияланган финансылык отчетто маалыматтардын талапка ылайык чечмеленишине көңүлүңөрдү бурууга же маалыматты чечмелөө талаптагыдай болбосо, өз пикирибизди модификациялоого тийишпиз. Биздин тыянактар аудитордук корутунду чыгарылган күнгө чейин алынган аудитордук далилдерге негизделет. Бирок келечекте орун алышы мүмкүн болгон жагдайлар же шарттар Топтун өз ишин үзгүлтүксүз улантуу жөндөмдүүлүгүн жоготууга алып келиши мүмкүн;
- бүтүндөй консолидацияланган финансылык отчеттун, анын түзүмүнүн жана маалыматтардын чечмеленишин кошо алганда, анын мазмунунун чагылдырылышына, ошондой эле консолидацияланган финансылык отчетто камтылган операциялардын жана иш жагдайынын так берилишин камсыз кыла алгандай сунушталгандыгына баа беребиз;
- консолидацияланган финансылык отчет жөнүндө ой-пикирибизди билдирүү үчүн уюмдардын финансылык маалыматына же Топтун ички ишине тиешелүү жетиштүү талаптагыдай аудитордук далилдерди алабыз. Биз Топко аудит жүргүзүү, контролдоо жана аудитти жетектөө үчүн жоопкерчиликтүү болобуз. Биз өзүбүздүн аудитордук ой-пикирибиз үчүн толук жоопкерчиликтүүбүз.

Биз, корпоративдик башкарууга жооп берген жактарга жана башка маалыматтардан тышкары пландаштырылган аудит көлөмү жана мөөнөттөрү, ошондой эле аудиттин жыйынтыгы боюнча берилген олуттуу эскертүүлөр, анын ичинде аудит жүргүзүү процессинде биз аныктаган ички контролдоо системасындагы олуттуу кемчиликтер тууралуу маалымат берүү менен өз ара маалымат алмашуу жүргүзөбүз.

Көз карандысыз аудиторлордун ушул аудитордук корутундусун чыгаруу тапшырмасынын жетекчиси:

Эшли Кларк

Ишеним көрсөтүлгөн жак

Асырандиева А.К.

«КПМГ Бишкек» ЖЧКнын Аткаруучу директору

Кыргыз Республикасынын сертификацияланган аудитору, аудитордун

квалификациялык сертификаты сериясы А, № 0232, 2014-жылдын 13-ноябры

2022-жылдын 18-апрели

2021-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчет

(миң сом)

	Эскертүүлөр	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
АКТИВДЕР			
Алтын	6	50 159 119	84 129 763
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	7	134 282 112	78 505 097
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	8	6 248 840	8 623 357
Кардарларга берилген кредиттер	9	6 339 365	5 758 941
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	10	72 482 525	73 855 532
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	11	9 099 364	2 967 212
Ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	12	344 582	501 860
Негизги каражаттар	13	2 328 640	2 243 550
Пайдалануу укугу формасындагы активдер	14	106 626	224 906
Материалдык эмес активдер		209 281	275 731
Сатуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдер	15	687 416	425 173
Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндөгү запас	16	35 413 597	13 511 515
Кийинкиге калтырылган салык активдери	31	5 380	-
Пайда салыгы боюнча алдын ала төлөө		93	93
Башка активдер	17	4 480 843	3 290 661
Жыйынтыгында, активдер		322 187 783	274 313 391
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР			
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	18	139 554 512	134 316 687
Туунду финансылык милдеттенмелер		15 539	-
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	19	39 110 292	25 600 754
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	20	22 730 726	16 748 525
Кардарлардын каражаттары	21	4 402 860	4 528 679
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	22	18 400 171	11 493 091
Алынган кредиттер		-	322 830
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	23	30 258 833	9 994 865
Ижара боюнча милдеттенмелер	14	128 557	319 451
Кийинкиге калтырылган салык милдеттенмелери	31	2 551	15 196
Башка милдеттенмелер	24	442 962	246 401
Жыйынтыгында, милдеттенмелер		255 047 003	203 586 479
КАПИТАЛ			
Уставдык капитал	25	2 000 000	2 000 000
Милдеттүү камдар		8 325 042	7 476 561
Чет өлкө валютасын жана алтынды кайра баалоо боюнча кам		44 149 006	53 572 573
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестицияларды кайра баалоо боюнча кам		(102 317)	16 666
Бөлүштүрүлбөгөн пайда		11 998 053	6 909 129
Жыйынтыгында, Улуттук банктын акционерлерине тиешелүү капитал		66 369 784	69 974 929
Көзөмөлдөбөгөн катышуу үлүшү		770 996	751 983
Жыйынтыгында, капитал		67 140 780	70 726 912
Бардыгы болуп, милдеттенмелер жана капитал		322 187 783	274 313 391

Боконтаев К.К.
Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели
Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели
Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы

18-129-беттердеги эскертүүлөр ушул консолидацияланган финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчет

(миң сом)

	Эскертүүлөр	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Пайыздык кирешелер	26	2 396 348	2 093 942
Пайыздык чыгашалар	26	(1 420 448)	(1 147 557)
Таза пайыздык киреше	26	975 900	946 385
Комиссиялык кирешелер		213 342	149 729
Комиссиялык чыгашалар		(79 967)	(44 607)
Таза комиссиялык киреше		133 375	105 122
Пайыз чегерилген активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам түзүү	27	(349 695)	(940 173)
Чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча реализацияланган таза пайда	28	15 053 973	9 467 742
Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык инструменттер менен операциялардан таза пайда/(чыгым)		28 607	(49 527)
Башка активдер жана шарттуу милдеттенмелер боюнча камды түзүү	27	(88 053)	(56 354)
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш		73 081	38 442
Башка кирешелер		600 271	433 432
Таза пайыздык эмес киреше		15 318 184	8 893 562
Операциялык кирешелер		16 427 459	9 945 069
Жүгүртүүгө чыгарылган банкнотторду жана монеталарды даярдатууга кеткен чыгашалар		(434 774)	(404 385)
Административдик чыгашалар	29	(2 127 732)	(1 714 976)
Башка чыгашалар		(259 595)	(307 720)
Операциялык чыгашалар		(2 822 101)	(2 427 081)
Пайда салыгын кармап калганга чейинки түшкөн пайда		13 605 358	7 517 988
Пайда салыгы боюнча чыгашалар	31	(9 920)	(9 008)
Жыл ичиндеги пайда		13 595 438	7 508 980
Көзөмөлдөбөгөн акционерлердин үлүшүнө тиешелүү пайда/(чыгым)		17 663	(24 088)
Улуттук банкка тиешелүү пайда		13 577 775	7 533 068

Боконтаев К.К.
Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

18-129-беттердеги эскертүүлөр ушул консолидацияланган финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн жыйынды киреше жөнүндө консолидацияланган отчет

(миң сом)

	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Жыл ичиндеги пайда	13 595 438	7 508 980
Пайда же чыгым жөнүндө отчеттун курамына кайра классификацияланышы мүмкүн болгон статьялар		
Чет өлкө валютасын жана алтынды кайра баалоо боюнча кам:		
- чет өлкө валютасындагы активдерди, милдеттенмелерди жана алтынды кайра баалоодон таза пайда	5 122 030	45 291 005
- пайда же чыгымдын курамына которулган чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялардан таза пайда	(14 545 597)	(8 870 337)
Мезгил ичинде нарксызданууну кошо алганда, башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялардын адилет наркынын өзгөрүүсүнөн таза (чыгым)/пайда	(119 178)	13 331
Пайда салыгынан кийин жыл ичиндеги башка жыйынды (чыгым)/ киреше	(9 542 745)	36 433 999
Жыйынтыгында, жыл ичиндеги жыйынды киреше	4 052 693	43 942 979
Төмөнкүлөргө тиешелүү:		
- Улуттук банкка	4 035 225	43 966 848
- Көзөмөлдөбөгөн акционерлердин үлүшүнө	17 468	(23 869)
	4 052 693	43 942 979

Боконтаев К.К.
Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

18-129-беттердеги эскертүүлөр ушул консолидацияланган финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчет

(миң сом)

Эскертүүлөр	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
ОПЕРАЦИЯЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ		
Алынган пайыздар	1 884 738	2 138 084
Төлөнгөн пайыздар	(1 382 146)	(1 021 842)
Алынган комиссиялык төлөмдөр	202 694	154 729
Төлөнгөн комиссиялык төлөмдөр	(79 925)	(44 607)
Чет өлкө валютасы менен операциялар боюнча реализацияланган пайда	505 786	546 052
Башка финансылык инструменттер боюнча таза пайда	28 607	14 745
Башка кирешелер	333 207	304 118
Эмгек акы боюнча чыгашалар	(1 123 346)	(845 804)
Жүгүртүүгө чыгарылган банкнотторду жана монеталарды даярдаууга кеткен чыгашалар	(902 986)	(631 063)
Эмгек акы боюнча чыгашаларды эске албаганда, административдик чыгашалар	(708 169)	(682 377)
Операциялык активдердин жана милдеттенмелердин өзгөрүүсүнө чейинки операциялык иштен акча каражаттарынын агылып чыгышы	(1 241 540)	(67 965)
Операциялык активдердин (көбөйүшү)/азаюусу		
Алтын	35 156 809	(8 955 136)
Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	(21 962 511)	17 611 796
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 782 077	(30 395 196)
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	2 185 211	(1 645 295)
Кардарларга берилген кредиттер	(757 482)	(1 291 813)
Сагуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдер	6 148	20 104
Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндөгү запас	(24 327 409)	(6 781 784)
Башка активдер	1 685 358	(2 085 475)
Операциялык милдеттенмелердин көбөйүшү/ (азаюусу)		
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	5 237 824	28 258 636
Туунду финансылык милдеттенмелер	15 539	(76 753)
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	14 866 769	1 250 569
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	(1 818 849)	(6 234 584)
Кардарлардын каражаттары	24 050	748 464
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	5 393 968	4 933 730
Башка милдеттенмелер	(11 791)	(163 087)
Операциялык иштен акча каражаттарынын агылып кирүүсү/(агылып чыгуусу)	17 234 171	(4 873 789)
Төлөнгөн пайда салыгы	(19 184)	(2 698)
Операциялык иштен акча каражаттарынын таза агылып кирүүсү/(агылып чыгуусу)	17 214 987	(4 876 487)

18-129-беттердеги эскертүүлөр ушул консолидацияланган финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчет (уландысы)

(миң сом)

	Эскертүүлөр	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
ИНВЕСТИЦИЯЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ			
Туунду уюмдардын акцияларын сатып алуу		-	(158 000)
Туунду уюмду консолидациялоонун натыйжасында түшкөн акча каражаттары		9 433	48 805
Негизги каражаттарды жана материалдык эмес активдерди сатып алуу		(303 627)	(364 083)
Негизги каражаттардын колдонуудан калышынан түшүүлөр		3 653	-
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестицияларды сатып алуу		(6 685 050)	(2 939 403)
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестицияларды төлөөдөн түшүүлөр		802 960	64 352
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялардан алынган пайыздар		280 868	11 314
Алынган дивиденддер		10 358	33 824
Инвестициялык иштен акча каражаттарынын таза агылып чыгышы		(5 881 405)	(3 303 191)
ФИНАНСЫЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ			
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча түшүүлөр	23	20 424 704	21 667
Алынган кредиттерди төлөө		(321 667)	-
Ижара боюнча төлөмдөр	14	(74 726)	(57 167)
Төлөнгөн дивиденддер		(3 484)	(14 136)
Финансылык иштен акча каражаттарынын таза агылып кириши/(чыгышы)		20 024 827	(49 636)
Акча каражаттарынын жана алардын эквиваленттеринин таза көбөйүшү/ (азайуусу)		31 358 409	(8 229 314)
Чет өлкө валюталарынын курстарынын өзгөрүшүнүн акча каражаттарына жана алардын эквиваленттерине тийгизген таасири		1 738 880	9 604 483
Жыл башына карата акча каражаттары жана алардын эквиваленттери		53 451 318	52 076 149
Жыл акырына карата акча каражаттары жана алардын эквиваленттери	7	86 548 607	53 451 318

Боконтаев К.К.
Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

18-129-беттердеги эскертүүлөр ушул консолидацияланган финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндө консолидацияланган отчет
(миң сом)

	Чет өлкө валютасын жана алтынды кайра баалоо боюнча кам	Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестицияларды кайра баалоо боюнча кам	Бөлүштүрүлбөгөн пайда	Жыйынтыгында, банк акционерлерине тиешелүү капитал	Көзөмөлдөбөгөн катышуу үлүшү	Жыйынтыгында
Уставдык капитал	Милдеттүү кам	7 476 561	53 572 573	16 666	6 909 129	70 726 912
2 000 000	-	-	-	69 974 929	751 983	70 726 912
2021-жылдын 1-январына карата калдык	-	-	-	13 577 775	17 663	13 595 438
Жыл ичиндеги пайда	-	-	-	13 577 775	17 663	13 595 438
Башка жыйынды финансылык натыйжа						
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялардан таза чыгым	-	-	(118 983)	-	(195)	(119 178)
Чет өлкө валютасындагы активдерди, милдеттемелерди жана алтынды кайра баалоодон таза пайда	-	5 122 030	-	5 122 030	-	5 122 030
Пайда же чыгымдын курамына которулган чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча таза пайда	-	(14 545 597)	-	(14 545 597)	-	(14 545 597)
Жыйынтыгында, жыл ичиндеги жыйынды финансылык натыйжа	-	(9 423 567)	(118 983)	4 035 225	17 468	4 052 693
Түздөн-түз капитал курамында чагылдырылган операциялар						
Өткөн жылдын пайдасын мамлекеттик бюджетке бөлүшүү (25-эскертүү)	-	-	-	(7 636 330)	-	(7 636 330)
Милдеттүү камга которуу (25-эскертүү)	848 481	-	-	(848 481)	-	-
Төлөнгөн дивиденддер (25-эскертүү)	-	-	-	(3 484)	-	(3 484)
Негизги каражаттарды амортизациялоо боюнча камды которуу	-	-	-	(2 101)	-	(2 101)
Жыйынтыгында, түздөн-түз капитал курамында чагылдырылган операциялар боюнча	-	-	-	(8 490 396)	-	(7 641 915)
Туунду уюмдар “Керемет Банк” ААКтагы жана “Кепилдик фонд” ААКтагы көзөмөлдөбөгөн үлүшүн өзгөрүшүнүн жыйынтыгында келип чыгуучу корректировкалоолор	848 481	-	-	(8 490 396)	-	(7 641 915)
2021-жылдын 31-декабрына карата калдык	-	-	-	1 545	1 545	3 090
2 000 000	8 325 042	44 149 006	(102 317)	66 369 784	770 996	67 140 780

18-129-беттердеги эскертүүлөр ушул консолидацияланган финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндө консолидацияланган отчет (уландысы)
(миң сом)

	Уставдык капитал	Милдеттүү кам	Чет өлкө валютасын жана алтынды кайра баалоо боюнча кам	Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестицияларды кайра баалоо боюнча кам	Болушугу- рүлбөгөн пайда	Жыйынты-гында, банк акционерлери- не тиешелүү капитал	Көзөмөлдө- бөгөн катышуу үлүшү	Жыйынты-гында
2020-жылдын 1-январына карата калдык	2 000 000	7 476 561	17 151 905	3 553	1 984 421	28 616 440	163 592	28 780 032
Жыл ичиндеги пайда	-	-	-	-	7 533 068	7 533 068	(24 088)	7 508 980
Башка жыйында финансылык натыйжа								
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялардан таза пайда	-	-	-	13 113	-	13 113	218	13 331
Чет өлкө валютасындагы активдерди, милдеттен- мелерди жана алтынды кайра баалоодон таза пайда	-	-	45 291 005	-	-	45 291 005	-	45 291 005
Пайда же чыгымдын курамына которулган чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча таза пайда	-	-	(8 870 337)	-	-	(8 870 337)	-	(8 870 337)
Жыйынтыгында, жыл ичиндеги жыйынды финансылык натыйжа								
Түзөн-түз капитал курамында чагылдырылган операциялар								
Өткөн жылдын пайдасын мамлекеттик бюджетке бөлүштүрүү (25-эскертүү)	-	-	-	-	(2 565 273)	(2 565 273)	-	(2 565 273)
Төлөнгөн дивиденддер (25-эскертүү)	-	-	-	-	(14 136)	(14 136)	-	(14 136)
Негизги каражаттарды амортизациялоо боюнча камды которуу	-	-	-	-	1 310	1 310	-	1 310
Жыйынтыгында, түзөн-түз капитал кура-мында чагылдырылган операциялар боюнча								
Туунду уюмдар “Керемет Банк” ААКтагы жана “Кепилдик фонд” ААКтагы көзөмөлдөбөгөн үлүшүн өзгөрүшүнүн жыйынтыгында келип чыгуучу коррективкөөлөр	-	-	-	-	(30 261)	(30 261)	612 261	582 000
2020-жылдын 31-декабрына карата калдык	2 000 000	7 476 561	53 572 573	16 666	6 909 129	69 974 929	751 983	70 726 912

Боконтаев К.К.

Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы

18-129-беттердеги эскертүүлөр ушул консолидацияланган финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

Алыбаева С.К.

Башкы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы

2021-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН КОНСОЛИДАЦИЯЛАНГАН ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТКО КАРАТА ЭСКЕРТҮҮЛӨР (УЛАНДЫСЫ)

(миң сом)

1 НЕГИЗГИ ЖОБОЛОР

(а) Уюм жана анын негизги иши

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы (мындан ары – Улуттук банк) Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик банкынын укугу өткөн мекеме болуп саналат, ал 1992-жылдын 12-декабрында “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамдын кабыл алынышына байланыштуу Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы аталышына ээ болгон. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши (парламент) 2016-жылдын 16-декабрында “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамды кабыл алган, учурда Улуттук банктын иши аталган мыйзамга ылайык жөнгө салынып келет.

Кыргыз Республикасында баа туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоо Улуттук банктын негизги иш максаты болуп саналат. Ушул негизги максатты жүзөгө ашыруу үчүн Улуттук банкка мамлекеттин акча-кредит саясатын аныктоо жана жүргүзүү; төлөм системасын жана банктар аралык төлөмдөрдү натыйжалуу өнүктүрүүгө өбөлгө түзүү; банкнотторду жана монеталарды жүгүртүүгө чыгаруу; эл аралык валюта камдарын тескөөгө алуу; мыйзамдарга ылайык коммерциялык банктарды жана финансы-кредит уюмдарын лицензиялоо, алардын ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө милдеттери жүктөлгөн. Улуттук банк Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн финансылык агенти катары иш алып барат.

Улуттук банктын юридикалык дареги: Кыргыз Республикасы, 720001, Бишкек ш., Чүй пр. 168.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча өлкө аймагында Улуттук банктын 5 областтык башкармалыгы жана бир өкүлчүлүгү иштеп турган.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банктын кызматкерлеринин жалпы саны, тиешелүүлүгүнө жараша 753 жана 705 адамды түзгөн.

Улуттук банк анын курамына төмөнкү уюмдар кирген топтун (мындан ары – Топ) башкы компаниясы болуп саналат:

Аталышы	Добуш берүүчү акциялар пайызы (%)		Ишкердик түрү
	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры	
“Керемет Банк” ачык акционердик коому	97,45	97,45	Банктык кызмат көрсөтүүлөр
“Кепилдик фонд” ачык акционердик коому	91,22	85,91	Гарантияларды берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөр
“Кыргыз инкассациясы” жабык акционердик коому	100,00	100,00	Баалуулуктарды ташуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр

1 НЕГИЗГИ ЖОБОЛОР (УЛАНДЫСЫ)

(а) Уюм жана анын негизги иши, уландысы

2021-жылдын 10-ноябрында COVID-19 пандемиясынын терс натыйжаларын жөнгө салуу зарылчылыгынан улам, финансылык ресурстардан пайдаланууну арттыруу аркылуу ишкердик иш субъекттерине колдоо көрсөтүү жана алардын ишин андан ары өнүктүрүүгө көмөктөшүү максатында, Улуттук банк “Кепилдик фонд” ААКтын 2 500 млн сом суммасына жетинчи эмиссиядагы акцияларын сатып алган. “Кепилдик фонд” ААКтын акцияларынын жетинчи чыгарылышынын жыйынтыгы боюнча Улуттук банктын уставдык капиталдагы үлүшү 91,22 пайызды түзгөн.

2021-жылдын 8-декабрында мамлекеттик жана социалдык милдеттерди жүзөгө ашыруу, анын ичинде үзгүлтүксүз негизде банкоматтарды акча каражаттары менен толуктоо жана республика региондоруна нак акча каражаттарын жеткирүү боюнча кызматтарды сунуштоосун уюштуруу үчүн “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын материалдык-техникалык базасын колдоо максатында, Улуттук банк 500 млн сом суммасына акциялардын үчүнчү чыгарылышы аркылуу “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталын көбөйтүү чечимин кабыл алган. Үчүнчү чыгарылыштагы акциялардын жыйынтыгы боюнча “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталы 720 млн сомду түзгөн. Улуттук банктын “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталындагы үлүшү 100 пайызды түзөт.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАК ассоциацияланган уюмга салынган инвестицияларга ээ (49,42 пайыз).

Бул консолидацияланган финансылык отчет Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2022-жылдын 15-апрелинде бекитилген.

(б) Операциялык чөйрө

Кыргыз Республикасында саясий, экономикалык жана социалдык өзгөрүүлөр жүрүүдө. Рыногу жаңыдан калыптанып келе жаткан өлкөлөрдүн катарына кирген Кыргыз Республикасы азырынча экономикасы кыйла өнүккөн өлкөлөргө мүнөздүү болгон коммерциялык жана жөнгө салуучу өнүккөн инфраструктурага жетиштүү деңгээлде ээ боло албай келет. Ушундан улам, республикада финансылык-чарбалык иштер экономикасы өнүгүп жаткан өлкөлөргө мүнөздүү тобокелдиктерге көңүл буруу менен жүзөгө ашырылууда. Кыргызстандын региондогу өлкөлөрдүн экономикалары менен жогору деңгээлде интеграцияланышы Кыргыз Республикасынын экономикасы эл аралык капитал рынокторундагы туруксуз жагдайдын таасирине дуушарлануусун шарттоодо.

2022-жылдын башталышында орун алган геосаясий жагдай Кыргыз Республикасынын экономикасына таасирин тийгизген.

Топ орун алышы мүмкүн болгон жагдайдын алгылыксыз сценарийлерин талдап-иликтейт жана өзүнүн операциялык пландарын аларга жараша ыңгайлаштырууга даяр. Учурда Улуттук банк жагдайдын өнүгүшүнө кылдаттык менен көз салууда жана алгылыксыз жагдайлар орун алган шартта алардын таасирин жеңилдетүү үчүн тиешелүү чараларды көрөт.

Консолидацияланган финансылык отчетто жетекчиликтин республикада бизнес жүргүзүү шарттарынын Топтун ишине жана финансылык абалына карата таасири боюнча көз карашы чагылдырылган. Экономикада келечекте орун алышы ыктымал болгон шарттардын айкын таасири жетекчиликтин аларга баа берүүсүнөн айырмаланышы ыктымал.

2 ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТТУ ДАЯРДООНУН НЕГИЗГИ ПРИНЦИПТЕРИ

(a) Белгилүү бир өзгөчөлүктөрү менен ФОЭСке ылайык келүү жөнүндө билдирүү

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзам талабына ылайык, Улуттук банк жеке өзү үчүн эсепке алуу саясатын жана бухгалтердик эсеп методдорун белгилейт. Бул консолидацияланган финансылык отчет Улуттук банктын жана анын туунду ишканаларынын консолидацияланган финансылык абалын жана анын иш жыйынтыгын Улуттук банктын эсепке алуу саясатына ылайык так чагылдыруу максатында даярдалган. Улуттук банктын эсепке алуу саясаты, төмөндө баяндалган модификацияларды эске албаганда, Финансылык отчеттун эл аралык стандарттары боюнча кеңеш (ФОЭС боюнча Кеңеш) тарабынан чыгарылган Финансылык отчеттун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) жана Эл аралык финансылык отчетту чечмелөө боюнча комитет (КРМФО) тарабынан чыгарылган чечмелөөлөргө негизделген:

- 3-эскертүүдө көрсөтүлгөндөй, алтын рыноктук нарк боюнча кайра бааланат, ал эми эгерде алтынды жана чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди рыноктук нарк боюнча кайра баалоодон жалпы таза реализацияланбаган натыйжа катары пайда саналса, анда ал түздөн-түз капитал курамында таанылат. Эгерде алтынды жана чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди рыноктук нарк боюнча кайра баалоодон жалпы таза реализацияланбаган натыйжа катары чыгым саналса, анда ал пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто таанылат, буга мурда таанылган таза реализацияланбаган пайда эсептен чыгарылган учурлар кирбейт, мындай болбосо ал түздөн-түз өздүк капиталда башка жыйынды киреше катары таанылат. Алтындын жана чет өлкө валютасындагы активдердин, милдеттенмелердин жыйынды позициясынын бөлүгүн таанууну токтотууда мурда капиталдын курамында таанылган топтолгон пайда же чыгым, аталган активдердин жана милдеттенмелердин колдонуудан калуусунун орточо алынган коэффициентин эске алуу менен пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто таанылат;
- борбордук банктын ролун жана функцияларын аткаруу максатында, башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча баалануучу инвестициялар (10-эскертүү) жана чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептер (7-эскертүү) жакын арада сатуу ишке ашырылбаса да “акча каражаттарын алуу же сатуу үчүн кармалып турган” катары классификацияланат (3-эскертүү (e) (i));
- чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептери жана мөөнөттүү депозиттер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдар (7-эскертүү) “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын финансылык активдерин жана милдеттенмелерин классификациялоо жана финансылык активдер боюнча келип чыгышы ыктымал болгон кредиттик чыгымдарга камды эсептөө жөнүндө” жобонун негизинде эсептелет (3-эскертүү (e) (iv)), ага ылайык белгилүү бир жагдайларда Улуттук банк күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын суммасын аныктоо үчүн өз пикирин пайдаланышы мүмкүн;
- жыл ичинде алынган пайданы бөлүштүрүү көз карандысыз тышкы аудит жүргүзүлгөндөн кийин жана Улуттук банк Башкармасынын жылдык отчетун алдын ала төлөөнү бекитүүгө чейин актив катары таануу менен бекитилгенден кийин таанылат.

2 ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТТУ ДАЯРДООНУН НЕГИЗГИ ПРИНЦИПТЕРИ (УЛАНДЫСЫ)

(а) Белгилүү бир өзгөчөлүктөрү менен ФОЭСке ылайык келүү жөнүндө билдирүү, уландысы

Бул консолидацияланган финансылык отчет Улуттук банктын консолидацияланган финансылык абалын жана анын иш жыйынтыгын бардык түзөтүүлөрү менен Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2020-жылдын 25-декабрында бекитилген Улуттук банктын эсепке алуу саясатына ылайык так маалымат сунуштоо максатында даярдалган, түзөтүүлөр акыркы жолу 2021-жылдын 17-декабрында киргизилген жана ал Улуттук банк тарабынан борбордук банктын ишкердик мүнөзүнө ылайык келген катары каралат.

Бул консолидацияланган финансылык отчет Топ жакынкы келечекте өз ишин улантат деген көз караштан улам даярдалган.

(б) Наркты аныктоо үчүн база

Бул консолидацияланган финансылык отчет 3-эскертүүдө (а) көрсөтүлгөндөй адилет наркы боюнча бааланган алтынды жана айрым финансылык инструменттерди эске албаганда, айкын сарптоолор боюнча эсепке алуу принцибине ылайык даярдалган.

(в) Функционалдык валюта жана консолидацияланган финансылык отчеттун маалыматтарын чагылдырган валюта

Консолидацияланган финансылык отчетко камтылган статьялар Топ анда иш алып барган баштапкы экономикалык чөйрөнүн валютасында өлчөнөт (“функционалдык валюта”). Топтун функционалдык валютасы болуп кыргыз сому саналат, ал Кыргыз Республикасынын улуттук валютасы катары Топ жүргүзгөн көпчүлүк операциялардын жана алардын ишине таасирин тийгизген башка жагдайлардын экономикалык маңызын толук чагылдырат. Кыргыз сому ошондой эле, ушул консолидацияланган финансылык отчеттун маалыматтарын чагылдырган валюта болуп эсептелет.

Консолидацияланган финансылык маалымат сом түрүндө берилген жана миңге чейин тегеректелген.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ

(a) Алтынды эсепке алуу

(i) Алтын

Бул жерде алтын чет өлкө банктарындагы эсептерде жайгашкан жана good delivery статусуна ээ алтын куймаларды түшүндүрөт. Алтын акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу жана инвестициялык пайда алуу максатында түзүлгөн инвестициялык актив болуп саналат.

Алтын консолидацияланган финансылык отчетто рыноктук наркы боюнча эсепке алынат. Рыноктук нарк Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясы тарабынан отчеттук күнгө чейинки күнү белгиленген кечки фиксингдин негизинде аныкталат. Алтынды рыноктук наркы боюнча кайра баалоодон түшкөн пайда капиталдагы башка жыйынды кирешенин курамында түздөн-түз чагылдырылат. Кайра баалоодон чыгым, пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто капитал эсептериндеги башка жыйынды кирешелер курамында таанылган, кайра баалоодон мурдатан топтолуп келген кирешелерден ашкан сумма чегинде чагылдырылат. Алтынга тиешелүү реализацияланган пайда же чыгым, пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто эске алынат.

(ii) Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндөгү запас

Монетардык эмес алтын катары Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясы тарабынан кабыл алынган стандарттарга ылайык келбеген куйма түрүндөгү алтын эсептелет.

Ал эми алтын түрүндө запас катары Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясынын good delivery эл аралык сапат стандарттарынын жана башка жалпы таанылган эл аралык стандарттардын талаптарына ылайык келген куйма түрүндөгү алтын, good delivery эл аралык сапат стандарттарынын сапаттык өзгөчөлүктөрүнө ээ, бирок Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясынын сертификаты менен тастыкталбаган куйма түрүндөгү алтын, ошондой эле алтын түрүндө запас түптөө максатында, өндүрүштүк жана башка максаттарда, ошондой эле баалуу металлдар менен операцияларды арттыруу жана баалуу металлдар рыногун өнүктүрүү үчүн сатылып алынган, стандартка туура келбеген куйма, пластина, гранул жана башка түрдөгү алтын саналат.

Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндө запастар ички баалуу металлдар рыногун өнүктүрүү келечегинин алкагында Топтун запастарын түзүү үчүн каралган. Алар Топтун активдүү инвестициялык операцияларында колдонулбайт жана Топтун алтын түрүндөгү инвестициялык активдерине кирбейт.

Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндө запастар запас болуп саналат жана алар сатып алуу наркынын жана мүмкүн болгон таза сатуу баасынын эң төмөнкүсү боюнча эсепке алынат.

3 ЭСЭПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Чет өлкө валютасындагы операциялар

Чет өлкө валютасындагы операциялар Топтун функционалдык валютасына операциялар жүргүзүлгөн күнү колдонулган валюта курсу боюнча которулат. Отчеттук күнгө карата чет өлкө валютасында туюндурулган акчалай активдер жана милдеттенмелер, отчеттук күнгө карата колдонулган валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасында туюндурулган акчалай активдер жана милдеттенмелер менен операциялардан түшкөн пайда же чыгым, бир мезгилдин башталышына карата абал боюнча функционалдык валютадагы, натыйжалуу пайыздык чен боюнча чегерилген пайыздардын өлчөмүнө корректировкаланган амортизацияланган нарк менен бир мезгил ичиндеги төлөөлөрдүн жана отчеттук мезгилдин акырына карата валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулган, чет өлкө валютасындагы амортизацияланган нарк ортосундагы айырманы түшүндүрөт. Чет өлкө валютасында туюндурулган, адилет наркы боюнча бааланган акчалай эмес активдер жана милдеттенмелер адилет наркты аныктоо күнүнө карата колдонулган валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасына которуунун натыйжасында келип чыккан курстук айырма капиталдын курамындагы башка жыйынды киреше катары чагылдырылат. Кайра баалоодон чыгымдар, пайда же чыгым отчеттунда башка жыйынды кирешелер курамында таанылган, кайра баалоодон мурдатан топтолуп келген кирешелерден ашкан сумма чегинде чагылдырылат. Чет өлкө валютасында туюндурулган жана айкын сарптоолор боюнча чагылдырылган акчалай эмес активдер жана милдеттенмелер, операция ишке ашырылган күнгө карата валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасындагы операциялардан улам реализацияланган пайда же чыгым, пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто чагылдырылат.

Алмашуу курстары

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча консолидацияланган финансылык отчетту даярдоодо Топ тарабынан колдонулган алмашуу курстары төмөндө келтирилген:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
АКШ доллары/сом	84,7586	82,6498
Евро/сом	95,7857	101,3204
Атайын карыз алышуу укугу/сом	118,6705	117,9311
Канада доллары/сом	66,0967	63,6223
Австралия доллары/сом	61,3829	62,2998
Англия фунт стерлинги/сом	113,6214	111,0892
Кытай юаны/сом	13,3134	12,5477
Орус рубли/сом	33,7146	1,1188
Алтындын трой унциясы/сом	153 061,3178	156 009,7625

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Акча каражаттары жана алардын эквиваленттери, уландысы

Акча агымын аныктоо максатында, акча каражаттары жана алардын эквиваленттери өзүндө кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттарын, адилет наркы олуттуу өзгөрүү тобокелдигине дуушарланбаган, баштапкы ордун жабуу мөөнөтү 3 айдан төмөн болгон банктардагы бош калдыктарды (“ностро” түрүндөгү эсептерди) камтыйт жана ал Топ тарабынан кыска мөөнөттүү милдеттенмелерди жөнгө салуу үчүн колдонулат.

Кассада турган улуттук валютадагы акча каражаттары жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар суммасынан алынып салынат.

(г) Консолидациялоо принциптери

Бул консолидацияланган финансылык отчетто Улуттук банктын, ошондой эле Улуттук банк жана анын туунду уюмдары тарабынан контролдоого алынган уюмдардын отчету камтылган. Төмөнкү учурларда уюм контролдоого алынган катары саналат, эгерде Улуттук банк:

- инвестиция объекти – уюмга карата башкаруу ыйгарым укуктарына ээ болсо;
- инвестиция объекти – уюмдун иш жыйынтыгынын өзгөрүүсү боюнча укуктарга ээ болсо / тобокелдиктерди тартса; жана
- өзгөрүлмө жыйынтык өлчөмүнө таасир этүү максатында инвестиция объекти – уюмга карата башкаруу ыйгарым укуктарынан пайдаланса.

Эгерде фактылар жана жагдайлар жогоруда келтирилген үч контролдоо элементтеринин биринде же бир нечесинде өзгөрүү жүргөндүгүн көрсөтсө, Улуттук банк инвестиция объекти контролго алынгандыгына баа берет.

Туунду уюмду консолидациялоо Улуттук банк аны контролдоого алган учурдан тартып башталат жана аны контролдоо укугу жокко чыгарылган учурдан тартып токтотулат. Атап айтканда, жыл ичинде ээ болгон же сатылган туунду уюмдун кирешелери жана чыгашалары Улуттук банк туунду уюмду контролдоого алган учурдан тартып башталат жана контролдоо милдети аяктаган күнгө чейин пайда же чыгым жана жыйынды киреше жөнүндө консолидацияланган отчетто камтылат.

Пайда же чыгым жана башка жыйынды кирешенин ар бир компоненти Улуттук банк менен көзөмөлдөбөгөн үлүштүн ортосунда бөлүштүрүлөт. Туунду уюмдардын жалпы жыйынды кирешеси көзөмөлдөбөгөн үлүштөр боюнча терс калдыктын келип чыгышына карабастан, Улуттук банк жана көзөмөлдөбөгөн үлүш ортосунда бөлүштүрүлөт.

Көзөмөлдөбөгөн катышуу үлүшү. Көзөмөлдөбөгөн үлүштөр пайданын же чыгымдын, ошондой эле түздөн-түз же кыйыр түрдө Улуттук банкка таандык болбогон туунду уюмдардын таза активдеринин үлүшүн түшүндүрөт.

Көзөмөлдөбөгөн үлүштөр пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто – өзүнчө, ал эми финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто – өздүк капиталдын курамында, башкы уюмдун акционердик капиталынан өзүнчө сунушталат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Бизнеси бириктирүү боюнча бүтүмдөр

Бизнеси бириктирүү боюнча бүтүмдөр сатып алуу методу боюнча эсепке алынат. Бизнеси бириктирүүдө төлөнүүчү сый акы адилет наркы боюнча бааланат, ал Топ тарабынан берилген активдерди (1) сатып алуу күнүнө карата адилет нарк, сатылып алынган уюмдун мурдагы ээлери алдында Топтун өзүнө алган милдеттенмелеринин (2), ошондой эле бизнеси контролдоо укугуна ээ болуунун ордуна Топ тарабынан чыгарылган үлүштүк баалуу кагаздардын (3) суммасы катары эсептелет. Буга байланыштуу бардык чыгашалар, адатта, келип чыккан мезгилде пайдада же чыгымда чагылдырылат.

Төмөнкүлөрдү эске албаганда, идентификацияланган сатылып алынган активдер жана кабыл алынган милдеттенмелер сатып алуу күнүнө карата адилет наркы боюнча таанылат:

- кийинкиге калтырылган салык активдери жана милдеттенмелер ФОЭСтин (IAS) “Пайда салыгы” деген 12-стандартына ылайык таанылат;
- сатылып алынган бизнестин акцияларына негизделген төлөөлөр боюнча келишимдерине же Топтун акцияларга негизделген төлөөлөр боюнча сатылып алынган бизнестин ушундай төлөөлөр боюнча келишимдеринин ордуна түзүлгөн келишимдерине байланыштуу милдеттери же үлүштүк баалуу кагаздары сатып алуу күнүнө карата ФОЭСтин (IFRS) “Акцияларга негизделген төлөөлөр” деген 2-стандартына ылайык бааланат; жана
- ФОЭСтин (IFRS) “Сатуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдер жана токтотулган иш” деп аталган 5-стандартына ылайык сатуу үчүн каралган катары классификацияланган активдер (же колдонуудан калган активдер тобу) ФОЭСтин (IFRS) 5-стандартына ылайык бааланат.

Гудвил сатып алуу наркынын, сатып алынган уюмда көзөмөлдөбөгөн үлүшүнүн наркынын жана сатылып алынган уюмдун капиталында мурда сатып алуучуга таандык болгон үлүштүн (эгерде болгон болсо) адилет наркынын сатып алуу күнүнө карата анын таза идентификацияланган активдеринин жана милдеттенмелеринин өлчөмүнөн артышы катары эсептелет. Эгерде кайра баалоодон кийин сатылып алынган таза активдердин сатып алуу күнүндөгү таза наркы берилген сый акынын суммасынан, сатылып алынган уюмдагы көзөмөлдөбөгөн үлүшүнүн наркынан жана сатылып алынган уюмдун капиталында мурда сатып алуучуга таандык болгон үлүштүн (эгерде болгон болсо) адилет наркынан ашса, анда бул ашкан сумма ээлик кылуу үлүшүн адилет наркынан төмөн баада сатып алуудан түшкөн киреше катары пайдага кошулат.

Менчик үлүшүн жана аларга ээлик кылуучуларга уюм жоюлган учурда анын таза активдеринин пропорционалдуу үлүшүнө укук берген көзөмөлдөбөгөн үлүшү алгач адилет наркы боюнча же сатылып алынган бизнестин идентификацияланган таза активдеринин таанылган наркында көзөмөлдөбөгөн үлүшүнүн пропорционалдуу бөлүгүнүн өлчөмүндө бааланышы мүмкүн. Баалоо ыкмасы ар бир бүтүм үчүн өзүнчө тандалат. Көзөмөлдөбөгөн катышуу үлүшүнүн башка түрлөрү адилет наркы боюнча же колдонууга боло турган учурларда ФОЭСтин башка стандарттарында аныкталган методдун негизинде бааланат.

“Керемет Банк” ААКка инвестициялар контролдоого ээ болуу күнүнө карата идентификацияланган таза активдердин таанылган наркындагы көзөмөлдөбөгөн үлүш бөлүгүндө пропорционалдуу өлчөмдө бааланган.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Бизнеси бириктирүү боюнча бүтүмдөр, уландысы

Бизнеси баскыч менен бириктирген учурда Топтун сатылып алынган уюмдун капиталындагы буга чейинки үлүшү контролдоого ээ болгон күнгө карата адилет наркы боюнча кайра бааланат, ал эми келип чыккан айырма пайдада же чыгымда чагылдырылат. Контролдоого ээ болгон күнгө чейин сатылып алынган уюмдун капиталындагы буга чейинки үлүшүнө башка жыйынды кирешедө эсепке алынган кайра баалоо суммасы, эгерде бул ыкма мындай үлүш колдонуудан калган шартта колдонулууга тийиш болсо, пайдага же чыгымга кайра классификацияланат.

(е) Финансылык активдер

Финансылык активдер жана финансылык милдеттенмелер Топ келишимге ылайык тиешелүү финансылык инструменттер боюнча тарап катары иш алып барган шартта Топтун финансылык абалы жөнүндө консолидацияланган отчетунда чагылдырылат. Топ, финансылык активдерди сатып алуу жана сатуу утурумдук мүнөзгө ээ экендигинен улам, аларды бүтүм келишилген күн боюнча чагылдырат.

(и) Финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү

ФОЭС (IFRS) 9-стандарты колдонулуучу чөйрөгө кирген, эсепте таанылган бардык финансылык активдер баштапкы таануудан кийин Топтун бизнес-моделине ылайык амортизацияланган же адилет нарк боюнча бааланууга тийиш, бул финансылык активдерди жана акча агымдары келишиминде каралган мүнөздөмөлөрдү башкаруу үчүн зарыл, мында чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептер жана “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын финансылык активдерин жана милдеттенмелерин классификациялоо жана финансылык активдер боюнча келип чыгышы ыктымал болгон кредиттик чыгымдарга камды эсептөө жөнүндө” жобого ылайык классификацияланган башка жыйынды киреше аркылуу адилет нарк боюнча бааланган инвестициялар эске алынбайт.

Атап айтканда:

- Анын максатынан болуп карыздын негизги суммасын жана пайыздарды төлөө гана саналган, келишимдерде каралган акча агымдарын алуу максатын көздөгөн бизнес-моделдин алкагында кармалып туруучу карыздык инструменттер баштапкы таануудан кийин амортизацияланган наркы боюнча бааланат.
- Анын максатынан болуп карыздын негизги суммасын жана пайыздарды төлөө гана саналган, келишимдерде каралган акча агымдарын алуу сыяктуу эле, тиешелүү карыздык инструменттерди сатуу максатын да көздөгөн бизнес-моделдин алкагында кармалып туруучу карыздык инструменттер баштапкы таануудан кийин башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланат.
- Бардык башка карыздык инструменттер (мисалы, адилет наркы боюнча бааланган же сатууга каралган карыздык инструменттер) жана үлүштүк инструменттерге салынган инвестициялар баштапкы таануудан кийин пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(е) Финансылык активдер, уландысы

(i) Финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү, уландысы

Мында финансылык активди баштапкы таануу учурунда Топ ар бир өзүнчө жагдайда жокко чыгарууга мүмкүн болбогон тандоону/классификациялоону жүзөгө ашырууга укуктуу. Атап айтканда:

- Эгерде, өздүк капиталга инвестициялар соода үчүн каралбаса жана бизнести бириктирүүдө сатып алуучу тарабынан таанылган жана ага карата ФОЭСтин (IFRS) 3-стандарты колдонулган шарттуу сый акы болуп саналбаса, анда Топ башка жыйынды кирешенин курамында өздүк капиталга инвестициялардын адилет наркынын кийинки өзгөрүүлөрүн берүү тууралуу акыркы чечим кабыл алууга укуктуу; ошондой эле
- Эгерде, мындай карыздык инструмент башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча таануу үчүн критерийлерге ылайык келсе жана бул эсепке алуу жагында дал келбөөчүлүктү четтетип же кыйла азайткан шартта (“адилет наркы боюнча эсепке алуу опциясы”), Топ мындай карыздык инструментти пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган категориясына киргизүү жөнүндө акыркы чечим кабыл алышы мүмкүн.

Амортизацияланган наркы боюнча бааланган финансылык активдер. Келишимде каралган акча каражаттары агымын алуу үчүн активди кармап туруу боюнча бизнес-моделде, финансылык активдерди тескөө финансылык инструменттин колдонуу мөөнөтү ичинде негизги сумманы жана пайыздарды төлөөлөрдү алуу аркылуу акча каражаттары агымын ишке ашыруу максатында жүргүзүлөт. Бул бизнес-моделдин алкагында финансылык активди ордун жабууга чейин кармап туруу артыкчылыктуу болуп саналат, бирок мөөнөтүнөн мурда ишке ашырууга тыюу салынган эмес.

Амортизацияланган нарк боюнча бааланган финансылык активдерге төмөнкүдөй активдер кирет:

- чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер, эл аралык финансылык мекемелердеги мөөнөттүү депозиттер жана кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттары (7-эскертүү);
- банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер (8-эскертүү);
- кардарларга берилген кредиттер (9-эскертүү);
- Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин казына облигацияларын кошо алганда, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары (11-эскертүү); жана
- дебитордук карыз (17-эскертүү).

Баштапкы баа берүүдөн кийин финансылык активдер амортизацияланган наркы боюнча нарксыздануудан чыгымды алып салуу менен натыйжалуу пайыздык чен ыкмасы аркылуу бааланат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(e) Финансылык активдер, уландысы

(i) *Финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү, уландысы*

Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер. Келишимде каралган акча агымдарын алуу үчүн активдерди кармап туруу жана финансылык активдерди сатуу боюнча бизнес-моделде финансылык активдерди тескөө келишиминде каралган акча каражаттарынын агымдарын алууну көздөгөндөй эле, финансылык активдерди сатууну да максат кыла тургандыгы каралган. Аталган бизнес-моделдин алкагында финансылык активди сатуудан акча каражаттарын алуу артыкчылыктуу болуп саналат, бул “Келишимде каралган акча каражаттарынын агымдарын алуу үчүн активди кармап туруу” бизнес-моделине салыштырганда, активдердин тез сатылышы жана көлөмүнүн көптүгү менен мүнөздөлөт.

Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдерге төмөнкү активдер кирет:

- чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептери (7-эскертүү);
- мамлекеттик жана агенттик карыздык милдеттенмелерге салынган инвестициялар, ошондой эле эл аралык финансылык мекемелердин карыздык инструменттери (10-эскертүү).

Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги ностро эсептердеги калдыкты колдоого алуу ликвиддүүлүктү тескөө максатында жүзөгө ашырылат. Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги ностро эсептерден төлөмдөр Улуттук банк функциясын аткаруусу үчүн күндөлүк операцияларды камсыз кылуу максатында жүргүзүлөт.

Мамлекеттик жана агенттик карыздык милдеттенмелерге, ошондой эле эл аралык финансылык мекемелердин карыздык баалуу кагаздарына инвестицияларды жумшоонун негизги максатынан болуп ликвиддүүлүктү жана эл аралык резервдин коопсуздугун камсыз кылуу саналат. Мамлекеттик жана агенттик карыздык милдеттенмелерге, ошондой эле эл аралык финансылык мекемелердин карыздык баалуу кагаздарына инвестициялар Улуттук банк функцияларын аткаруусу үчүн финансы рынокторунда мөөнөтүнөн мурда сатылышы мүмкүн. Натыйжада жетекчилик, бул статьялар бизнес-моделдин алкагында топтоо жана сатып өткөрүү үчүн кармалып турат, демек, башка жыйынды киреше аркылуу адилет нарк боюнча бааланат деп аныктаган.

Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдердин адилет наркы ФОЭСтин (IFRS) “Адилет наркын баалоо” деп аталган 13-стандартына ылайык (“ФОЭСтин (IFRS) 13-стандарты”) аныкталат.

Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер үчүн адилет наркы боюнча пайдалар же чыгымдар буга чейин капиталдын курамында чагылдырылган топтолгон пайда же чыгым, пайда же чыгымдын курамына которулуп, активди таануу токтотулган учурга чейин башка жыйынды кирешенин курамында чагылдырылат.

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер. Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы же амортизацияланган наркы боюнча классификацияланбаган бардык башка финансылык активдер пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(е) Финансылык активдер, уландысы

(i) *Финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү, уландысы*

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдердин адилет наркы ФОЭСтин (IFRS) “Адилет наркын баалоо” деп аталган 13-стандартына ылайык (“ФОЭСтин (IFRS) 13-стандарты”) аныкталат.

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер үчүн адилет наркы боюнча пайда же чыгым, пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто таанылат.

Кайра классификациялоо. Топ ага ылайык тигил же башка финансылык активди кармап турган бизнес-модель өзгөргөн шартта, активдер кайра классификацияланат. Жаңы категорияга тиешелүү классификациялоого жана наркын баалоого карата талаптар Топтун финансылык активдеринин кайра классификацияланышына алып келген бизнес-моделдеги өзгөрүүлөр пайда болгондон кийин биринчи отчеттук мезгилдин биринчи күнүнөн тартып колдонулат. Келишимде каралган акча агымдарынын өзгөрүшү төмөндө келтирилген “Финансылык активдерди модификациялоо жана аларды таанууну токтотуу” бөлүгүндө келтирилген эсепке алуу саясатына ылайык талдап-иликтенет.

(ii) *Баалуу кагаздарды сатып алуу жана кайтарым сатуу келишими боюнча алууга каралган эсептер жана баалуу кагаздарды сатуу жана кайтарым сатып алуу келишими боюнча төлөөгө каралган эсептер*

Топ өз иш процессинде финансылык активдерди сатуу жана кайтарым сатып алуу жөнүндө келишимдерди (мындан ары – репо келишимдери), ошондой эле сатып алуу жана кайтарым сатуу жөнүндө келишимдерди (мындан ары - кайтарым сатып алуу репо келишимдери) түзөт. Репо жана кайтарым репо операциялары Топ тарабынан ликвиддүүлүктү тескөө каражатынын бири катары колдонулат.

Репо бүтүмдөрү – бул финансылык активдерди башка тарапка алынган акча же башка сый акыга эквиваленттүү суммада, плюс топтолгон пайыз түрүндө келечекте финансылык активдерди кайтарым сатып алуу боюнча милдеттенме менен бирге акчалай же башка сый акынын ордуна өткөрүп берүү тууралуу келишим. Репо келишимдери боюнча операциялар эсепте каржылоо операциялары катары чагылдырылат. Репо келишимдери боюнча сатылган финансылык активдер мындан ары да консолидацияланган финансылык отчетто чагылдырылат, ал эми мындай келишимдер боюнча алынган каражаттар банктардагы депозитардык инструменттердин курамында активдерди күрөөгө коюу менен камсыздалган, алынган депозит катары чагылдырылат.

Кайтарым сатып алуу репо келишимдери боюнча сатылып алынган активдер консолидацияланган финансылык отчетто баалуу кагаздарды же башка активдерди күрөөгө коюу менен камсыздалган, депозитте жайгаштырылган каражаттар катары чагылдырылат жана банктардагы каражаттар жана/же берилген кредиттер катары классификацияланат.

Топ баалуу кагаздар боюнча репо келишимдерин жана кадимки рынок тажрыйбасына ылайык ал камсыздоого алган же берген баалуу кагаздар менен насыя бүтүмдөрүн түзөт. Кыргыз Республикасында жана КМШнын башка өлкөлөрүндө кайтарым сатып алуу операцияларынын стандарттуу шарттарына ылайык, камсыздоону алуучу бүтүм боюнча эсептешүүдө эквиваленттүү баалуу кагаздарды кайтарып берген шартта, камсыздоону сатууга же кайра күрөөгө коюуга укуктуу.

Баалуу кагаздардын контрагенттерге берилиши менчик укугуна байланыштуу тобокелдиктер жана пайдалар да берилген учурда гана финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто чагылдырылат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(e) Финансылык активдер, уландысы

(iii) *Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер жана милдеттенмелер*

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер финансылык туунду инструменттерди түшүндүрөт жана өзүнө пайыздык свопторду, валюталык-пайыздык свопторду жана кредиттик-дефолттук свопторду камтыйт. Туунду финансылык инструменттер алгач инструмент түзүлгөн күнгө карата адилет наркы боюнча таанылат, андан соң ар бир отчеттук күнгө карата адилет наркы боюнча кайра бааланат. Натыйжада келип чыккан пайда/чыгым дароо пайдага же чыгымга кошулат.

Алгылыктуу адилет наркы менен туунду финансылык инструменттер финансылык актив катары таанылат, ал эми терс адилет наркы менен туунду финансылык инструменттер финансылык милдеттенме катары таанылат.

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү*

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды таанууга жалпы ыкма. Топ пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланбаган төмөнкү финансылык инструменттерге карата күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу камдарды тааныйт:

- банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар (7-эскертүү);
- банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер (8-эскертүү);
- кардарларга берилген кредиттер (9-эскертүү);
- башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар (10-эскертүү);
- амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар (11-эскертүү);
- башка финансылык активдер (17-эскертүү); жана
- берилген финансылык гарантиялар (30-эскертүү).

Нарксыздануудан келип чыккан чыгым үлүштүк инструменттерге инвестициялар боюнча таанылбайт.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды (төмөндө өзүнчө каралган түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер боюнча чыгымдарды кошпогондо) баалануучу кам аркылуу баалоо зарыл, анын өлчөмү төмөнкүлөргө барабар:

- кийинки 12 ай ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмүнө, б.а. финансылык инструменттин бүтүндөй иштөө мөөнөтү ичиндеги кредиттик чыгымдардын бөлүгүнө барабар, ал отчеттук күндөн кийинки (“биринчи стадия”) 12 ай ичинде келип чыгышы мүмкүн болгон инструмент боюнча милдеттенмелердин аткарылбай калышынан улам келип чыгуучу кредиттик чыгымдарды билдирет;
- финансылык инструменттин бүтүндөй иштөө мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмүнө барабар, алар бүтүндөй иштөө мөөнөтү ичинде инструмент боюнча милдеттенмелер аткарылбай калган бардык учурлардын натыйжасында келип чыгат (“экинчи стадия” жана “үчүнчү стадия”).

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(е) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Инструмент боюнча кредиттик тобокелдик деңгээли кыйла жогорулаган шартта, аны баштапкы таануудан тартып финансылык инструменттин бүтүндөй иштөө мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын толук өлчөмүндө баалануучу камды түзүү талап кылынат. Калган бардык учурларда күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча камдар 12 ай чегинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга барабар өлчөмдө түзүлөт.

Сатылып алынган же түзүлгөн кредиттик наркызданган финансылык активдер боюнча Топ, баштапкы таануу учурунан тартып активдин бардык колдонуу мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын бардык өзгөрүлгөн өлчөмдөрүн баалоо камы катары тааныйт; мында бардык өзгөрүүлөр пайда же чыгым курамында таанылат. Күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмдөрү алгылыктуу динамикага ээ болгон учурда мындай активдер үчүн нарксыздануудан пайда таанылат.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө үчүн төмөнкү формула колдонулат:

$$ECL = EAD * LGD * PD, \text{ мында}$$

ECL – күтүлүүчү кредиттик чыгымдар;

EAD – тобокелдик алдындагы сумма;

LGD – дефолт учурундагы жоготуулар;

PD – дефолтко учуроо ыктымалдуулугу.

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Баштапкы таануу учурунан тартып кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосу аныкталган шартта, Топ нарксыздануу боюнча талаптарга туура келген финансылык гарантия боюнча насыяларды жана келишимдерди сунуштоо боюнча бардык финансылык активдерге, милдеттенмелерге мониторинг жүргүзөт. Кредиттик тобокелдик олуттуу жогорулаган учурда Топ кийинки 12 ай ичиндеги гана эмес, кредит берүүнүн бүтүндөй мөөнөтүндө күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмүнүн негизинде баалануучу камдын өлчөмүнө баа берет. Кредиттик тобокелдик деңгээли кыйла жогорулаган финансылык активдерге карата “экинчи стадиядагы активдер” деген термин колдонулат.

Баштапкы таануу учурунан тартып финансылык инструмент боюнча кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосуна баа берүүдө, Топ отчеттук күнгө карата абал боюнча калган төлөө мөөнөтүнө жараша инструмент боюнча дефолтко учуроо тобокелдигин финансылык инструментти баштапкы таануу учурунда калган төлөө мөөнөтү үчүн белгиленген отчеттук күнгө карата болжолдонгон дефолтко учуроо тобокелдигине салыштырат. Мындай баа берүүдө Топ өткөн мезгилдер үчүн жана болжолдонгон маалыматтарды кошо алганда, негизделген жана тастыкталган сандык жана сапаттык маалыматты эске алат, ал Топтун болжолдонгон маалыматтарын кошо алганда, тажрыйбасынын жана эксперттик баа берүүлөрүнүн негизинде өзүн актабаган сарптоолорсуз же аракеттерсиз алынышы мүмкүн.

Кредиттик нарксызданган финансылык активдер. Финансылык актив ал боюнча келечектеги акча агымдарынын эсептелишине терс таасирин тийгизүүчү бир же бир нече жагдайлар келип чыккан шартта, кредиттик нарксызданган финансылык актив болуп саналат. Кредиттик нарксызданган финансылык активдерге карата “үчүнчү стадиядагы активдер” деген термин колдонулат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(e) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Күтүлүүчү чыгымдарга баа берүү, кредиттик тобокелдиктин кыйла жогорулоо критерийлери жана финансылык активдердин ар бир тобу боюнча кредиттин баасынын түшүүсү боюнча кыйла толук маалымат төмөндө келтирилген.

Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү

Нарксыздануу белгилери Moody's Investors Service, Fitch Ratings, Standard & Poors, (мындан ары – тиешелүүлүгүнө жараша, Moody's, Fitch, S&P) эл аралык рейтингдик агенттиктердин, Топтун контрагенттеринин финансылык отчетун жана алардын кредиттик тобокелдик деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берген башка маалыматты изилдөөнүн негизинде аныкталат.

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Бул активдердин кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулашынын белгилери болуп төмөнкүлөр эсептелет:

- баштапкы таануудагы рейтингге салыштырганда жогоруда көрсөтүлгөн бир же андан көп рейтингдик агенттиктердин классификациясы боюнча контрагенттин узак мөөнөттүү рейтингинин Ваа2 (BBB) рейтингинен төмөн деңгээлге начарлашы;
- Топтун контрагенттери боюнча лимиттерди аныктоо саясатына ылайык алар боюнча лимиттерди эсептөө учурунда контрагент-коммерциялык банкка белгиленген деңгээлден төмөн балл берилиши;
- контрагенттин катары менен 2 (эки) жыл же андан жогору мөөнөт ичинде жылдык таза чыгымга туш болуусу;
- Топтун төлөм тапшырмаларына ылайык валюталык каражаттарды чегерүү боюнча милдеттенмелерди аткаруу мөөнөтүнүн өтүп кетиши же негизги сумманын жана/же пайыздардын 3 (үч) күндөн ашык мөөнөткө кечиктирилип төлөнүшү;
- ири айыптык төлөмдөр, соттук териштирүүлөр жөнүндө маалыматтар жана ишенимдүү булактардан алынган келечектеги отчеттук мезгил ичинде контрагенттин кредиттик тобокелдигинин деңгээлине таасирин тийгизүүчү башка терс маалыматтар.

Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттардын кредиттик нарксызданышынын белгилери катары төмөнкүлөр эсептелет:

- дефолт, б.а. контрагент өз милдеттенмелерин аткаруу мүмкүнчүлүгү жок болсо же андан баш тартса;
- милдеттенмелерди аткаруу мөөнөтү 30 күндөн өтүп кетсе;
- контрагент карызды реструктуризациялоону талап кылса;
- контрагентке бир же бир нече рейтингдик агенттик тарабынан D/Default, бир бөлүгү/ айрымдары дефолтко учурагандыгы (RD/SD) рейтинги берилсе;
- ишенимдүү булактардан алгылыксыз, башкача маалымат түшсө, ал контрагенттин Топ менен түзүлгөн келишим боюнча милдеттенмелерин аткаруусуна мүмкүндүк бербеген олуттуу финансылык кыйынчылыктар индикатору болуп саналат.

Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(е) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Финансылык активди чагылдыруу	Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө үчүн формула	Компоненттерди чагылдыруу
1. Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептер	$ECL = EAD \times LGD \times PD$	<p>EAD = отчеттук күнгө чейин акыркы 12 ай үчүн ар бир айдын акырына карата эсеп (контрагент) боюнча орточо калдык</p> <p>LGD = 0.6 суверендүү банктар жана 0.75 коммерциялык банктар үчүн</p> <p>PD = Moody’s Investor Service</p>
2. Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги депозиттер жана өкмөттөр аралык макулдашууларды аткаруунун алкагында ачылган күндөлүк эсептер	$ECL_{banks} = (EAD_{banks} \times LGD_{banks} \times PD_{banks})$	<p>EAD_banks = өкмөттөр аралык макулдашууларды аткаруунун алкагында ачылган күндөлүк эсептер жана актив ээлери-коммерциялык банктардагы депозиттер боюнча EAD орточо салмактанып алынган көлөмү</p> <p>LGD_banks = 0.6 суверендүү банктар жана 0.75 коммерциялык банктар үчүн</p> <p>PD_banks = Moody’s* маалыматтарына негизделген ИДӨнүн өсүшүнүн болжолун, орто мөөнөттүү келечекте өнүккөн өлкөлөрдүн чыгаруу ажырымын, кредит портфелиндеги камдардын орточо үлүшүн жана күтүүсүз өзгөрүүлөр факторун камтыган факторлордун негизинде эсептелген коэффициент менен жөнгө салынат. Бул фактор жетекчиликтин олуттуу ой-пикирин жана байкоого алынбаган баштапкы маалыматтарды камтыйт. Финансылык отчетту чыгаруу күнүнө карата белгиленген шарттардын негизинде, бул түзөтүү коэффициентин колдонууда PD көрсөткүчүнө таасири тийген эмес.</p>

Ностро эсептер үчүн тобокелдик алдындагы сумма күндөлүк эсеп боюнча орточо жылдык калдыкка барабар (акыркы 12 ай ичиндеги ар бир айдын акырына карата эсептеги калдыктардын орточо мааниси катары эсептелген), ал Улуттук банктын отчеттук күнгө карата расмий курсу боюнча сомго кайра эсептелген.

Чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер жана эл аралык финансылык мекемелердеги мөөнөттүү депозиттер үчүн тобокелдик алдындагы сумма Улуттук банктын отчеттук күнгө карата расмий курсу боюнча сомго кайра эсептелген активдер (негизги сумма жана пайыздар) боюнча келечекте келтирилүүчү келишимдик акча агымдарына барабар.

Дефолт учурундагы жоготуулар катары Топко келишимге ылайык таандык боло турган акча агымдары менен Улуттук банк контрагент дефолтко учураган шартта алууну болжолдогон акча агымдары ортосундагы айырманын үлүшү саналат. Дефолт учурундагы жоготуулар нөлдөн 100 пайызга чейин өзгөрүп турат жана төмөнкү формула боюнча дефолтко учурабаган инструменттер боюнча рыноктук баалардын негизинде эсептелет:

$$LGD = 100\% - RR, \text{ мында}$$

RR (калыбына келтирүү чени) – рейтингдик агенттиктердин маалыматына ылайык контрагент же инструмент дефолтко учураган шартта, акча каражаттарын кайтарып берүү үлүшүнүн көрсөткүчү.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(e) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Дефолтко (PD) учуроо ыктымалдуулугу катары дефолттун орточо кумулятивдик чендери пайдаланылат, алар Moody's эл аралык рейтингдик агенттиги тарабынан жарыяланат жана жаңыртылып турат. Ал эми альтернатива катары S&P рейтингдик агенттиги берген ушул сыяктуу чендер пайдаланылат. Эгерде, контрагент Moody's жана S&P агенттиктеринин рейтингине ээ болбосо, анда ага карата Fitch агенттигинин ушул сыяктуу рейтинг колдонулат.

Чет өлкө валютасындагы активдердин кредиттик тобокелдик деңгээлине олуттуу таасир этиши мүмкүн болгон факторлор пайда болгон учурда, күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө Топтун ой-пикиринин негизинде корректировкаканышы мүмкүн.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөөнү корректировкалоо Улуттук банктын пикиринин негизинде эл аралык рейтингдик агенттиктердин маалыматтары боюнча эсептелген дефолттун (PD) келип чыгуу ыктымалдыгы рынок конъюктурасынын банктык жайгаштыруунун кредиттик тобокелдигинин деңгээлине тийгизген таасирин толугу менен эске албаган учурда гана жүргүзүлөт. Отчеттук мезгилде мындай корректировкалар жүргүзүлгөн эмес.

Банктык жайгаштыруулардын кредиттик тобокелдик деңгээлине олуттуу таасирин тийгизиши мүмкүн болгон факторлорго дүйнөлүк экономиканын макроэкономикалык шарттарынын начарлашы жана Улуттук банктын активдеринин ээлеринин финансылык абалынын начарлашын шарттаган чөйрөнүн башка терс өзгөрүүлөрү кирет.

Дүйнөдөгү макроэкономикалык шарттардын олуттуу начарлашынын критерийи болуп, экономикалык жигердүүлүктүн глобалдуу финансы-экономикалык таасирлер орун алган мезгилдеги деңгээлге чейин же андан төмөн болушу саналат.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Кыргыз Республикасынын суверендүү рейтингинин бир жыл ичинде (акыркы 12 ай ичинде) эл аралык рейтингдик агенттигинин шкаласы боюнча 2 (эки) жана андан көбүрөөк деңгээлге төмөндөшү Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары үчүн кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу көбөйгөндүгү белгиси болуп саналат.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздарынын кредиттик нарксызданышынын белгиси катары төлөмдөрдү мөөнөтүнөн кечиктирүүгө расмий түрдө берилген мезгилди эске албаганда, келишимдик милдеттенмелердин 30 күндөн ашык мөөнөткө аткарылбай калышы эсептелет.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары үчүн тобокелдик алдындагы сумма баалуу кагаздардын негизги суммасынын жана алар боюнча келечекте алынуучу пайыздар калдыгына келтирилген наркка барабар.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(е) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары боюнча дефолт учурунда жоготуулар көрсөткүчү Кыргыз Республикасынын суверендүү рейтингинин негизинде эсептелет.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздарынын дефолтко учуроо ыктымалдыгы катары Кыргыз Республикасынын суверендүү рейтингине дал келген дефолттун орточо алынган кумулятивдик чендери пайдаланылат.

Башка өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарына баа берүү

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Башка өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары үчүн кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу көбөйүшүнүн белгиси болуп, ушул өлкөлөрдүн суверендүү рейтингинин эл аралык рейтингдик агенттигинин шкаласы боюнча баштапкы таануудагы рейтингге салыштырмалуу 2 (эки) жана андан ашык деңгээлге төмөндөшү саналат.

Башка өлкөлөрдүн өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздарынын кредиттик нарксызданышынын белгилери катары төмөнкүлөр эсептелет:

- дефолт, б.а. контрагент өз милдеттенмелерин аткаруу мүмкүнчүлүгү жок болсо же андан баш тартса;
- милдеттенмелерди аткаруу мөөнөтү 30 күндөн өтүп кетсе;
- контрагент карызды реструктуризациялоону талап кылса;
- контрагентке бир же бир нече рейтингдик агенттик тарабынан D/Default, бир бөлүгү/ айрымдары дефолтко учурагандыгы (RD/SD) рейтинги берилсе;
- ишенимдүү булактардан алгылыксыз, башкача маалымат түшсө, ал контрагенттин Улуттук банк менен түзүлгөн келишим боюнча милдеттенмелерин аткаруусуна мүмкүндүк бербеген олуттуу финансылык кыйынчылыктар индикатору болуп саналат.

Башка өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө.

Башка өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары үчүн тобокелдик алдындагы сумма Улуттук банктын отчеттук күнгө карата расмий курсу боюнча сомго кайра эсептелген активдер (негизги сумма жана пайыздар) боюнча келишимдик акча агымдарынын келтирилген наркына барабар. Банктардагы эсептер жана депозиттер боюнча келишимдик акча агымдарын дисконттоо үчүн анын коэффициенти болуп финансылык активдин натыйжалуу пайыздык чени саналат.

Дефолт учурундагы жоготуулар катары Улуттук банкка келишимге ылайык таандык боло турган акча агымдары жана Улуттук банк контрагент дефолтко учураган шартта алууну болжолдогон акча агымдары ортосундагы айырманын үлүшү саналат. Дефолт учурунда жоготуулар нөлдөн 100 пайызга чейин өзгөрүп турат жана төмөнкү формула боюнча эсептелет:

$$LGD = 100\% - RR, \text{ мында}$$

RR (калыбына келтирүү чени) – рейтингдик агенттиктердин маалыматына ылайык контрагент же инструмент дефолтко учураган шартта акча каражаттарын кайтарып берүү үлүшүнүн көрсөткүчү.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(e) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Дефолтко (PD) учуроо ыктымалдуулугу катары дефолттун орточо кумулятивдик чендери пайдаланылат, алар Moody's эл аралык рейтингдик агенттиги тарабынан жарыяланат жана жаңыртылып турат. Ал эми альтернатива катары S&P рейтингдик агенттиги берген ушул сыяктуу чендер пайдаланылат. Эгерде, контрагент Moody's жана S&P агенттиктеринин рейтингине ээ болбосо, анда ага карата Fitch агенттигинин ушул сыяктуу рейтингди колдонулат.

Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү

Кредитти баштапкы таануу учурунда ага дефолт келип чыгуу тобокелдигинин төмөн деңгээли ыйгарылат, б.а. берилген кредит биринчи стадияга кирет, мында акыркы инстанция кредитин жана банкка берилген, Улуттук банктын тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөлдүк системасына ылайык ишенимсиз катары аныкталган, ал боюнча дефолтко учуроо ыктымалдыгы 100 пайызга барабар катары белгиленген ликвиддүүлүктү колдоо үчүн кредит кирбейт.

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Эгерде, банктын же финансылык мекеменин отчеттук мезгил ичинде дефолтко учуроо ыктымалдыгы көрсөткүчү акыркы 60 ай ичинде Кыргыз Республикасынын бүтүндөй банк тутумунда дефолтко учуроо ыктымалдуулугу жогору болгон банктардын катарына кирсе, анда бул факт карыз алуучу-банктын кредиттик тобокелдиги кыйла жогору катары бааланат.

Берилген кредиттин кредиттик нарксыздануу белгиси катары келишим милдеттенмелерин төмөнкү мөөнөттөрдө аткарбагандык болуп саналат:

- “овернайт” кредити жана 7 күндүк кредит боюнча – төлөмдөрдү мөөнөтүнөн кечиктирүүгө расмий түрдө берилген мезгилди эске албаганда, 1 (бир) күндөн ашык мөөнөткө;
- ишенимсиз банкка ликвиддүүлүгүн колдоого берилген кредитти эске албаганда, башка кредиттер боюнча - төлөмдөрдү мөөнөтүнөн кечиктирүүгө расмий түрдө берилген мезгилди эске албаганда, 30 (отуз) күндөн ашык мөөнөткө.

Банктарга жана башка финансылык мекемелерге берилген кредиттер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө.

Берилген кредиттер үчүн тобокелдик алдындагы сумма берилген кредиттин негизги суммасынын жана алар боюнча келечекте алынуучу пайыздардын калдыгынын келтирилген наркына барабар.

Берилген кредиттер үчүн дефолт учурундагы жоготуулар күрөөлүк камсыздоонун түзүмүнө жараша болот жана аларды эсептөө үчүн төмөнкү формула колдонулат:

$$LGD = \frac{EAD - [\sum_{i=1}^n Collateral_i * (1 - Disc_factor_i)]}{EAD}, \text{ мында}$$

EAD – тобокелдик алдындагы сумма;

Collateral_i – күрөөлүк камсыздоонун белгилүү бир түрүнүн наркы;

Disc_factor_i – күрөөлүк камсыздоонун белгилүү бир түрүнө ылайык келүүчү дисконт.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(е) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Берилген кредиттер үчүн дефолтко учуроо ыктымалдуулугу (PD) карыз алуучулардын финансылык көрсөткүчтөрүнүн динамикасына жана кредит алган банктардын жана финансылык мекемелердин негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнүн динамикасына негизделген, адистештирилген моделдин негизинде эсептелет.

Кардарларга берилген кредиттер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү

Кардарларга берилген кредиттер белгиленген же аныкталган төлөмдөрү менен активдерди түшүндүрөт, алар Топ акча каражаттарын түздөн-түз карыз алуучуларга алына турган каражаттарды сатуу ниетин көздөөсүз берген учурда келип чыгат.

Белгиленген төлөө мөөнөтү менен Топ тарабынан берилген кредиттер алгач адилет наркы боюнча, ага кошумча бүтүмдөр боюнча сарптоолор менен таанылат. Сунушталган каражаттардын адилет наркы кредиттин адилет наркынан айырмаланган шартта, мисалы, кредит рыноктогудан төмөн чен боюнча берилсе, сунушталган каражаттардын адилет наркы менен кредиттин адилет наркынын ортосундагы айырма кредитти баштапкы таануу учурунда чыгым катары таанылат жана пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто, ошондой эле жыйынды киреше жөнүндө консолидацияланган отчетто рыноктогудан төмөн чен боюнча жайгаштырылган активдерден чыгым катары камтылат. Кредиттердин баланстык наркынан кийинки баа берүү натыйжалуу пайыздык чен методун колдонуу менен жүргүзүлөт. Төлөө мөөнөтү белгиленбеген кредиттер болжолдонуп жаткан төлөө мөөнөтүнө таянуу аркылуу, натыйжалуу пайыздык чен методун пайдалануу менен эсепке алынат.

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Кардарларга берилген, кредиттик тобокелдиктин олуттуу жогорулоосун аныктоодо бирдей салмакка ээ болгон, кредиттер үчүн кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла начарлашынын белгилери болуп төмөнкүлөр саналат:

- алар боюнча төлөө мөөнөтү 31 күндөн 90 күндү кошо алгандагы мөөнөткө кечиктирилген активдер;
- реструктуризацияланган ссудалар, реструктуризациялоо учурунда абалын чыңдоо мезгили аяктаганга чейин;
- карыз алуучу тарабынан жол берилген алдамчылык аныкталса;
- карыз алуучу соттук териштирүүлөргө катыштыгы бар болсо;
- ишинен ажыраса (карыз алуучу карызын иш жүзүндө төлөй албаса же төлөө мүмкүнчүлүгү болбосо).

Мында абалды чыңдоо мезгил аралыгы – кредитти реструктуризациялоодон кийин 2 баскычтан турган мезгил аралыгы:

- 1-баскыч. Графикке ылайык кредитти төлөө боюнча жеңилдик берилген мезгил аралыгын эске албаганда, реструктуризациялоо учурунан тартып 12 ай ичиндеги мезгил; мында кредитти төлөө 1 күндөн жогору кечиктирилсе, биринчи баскыч кайрадан эсептелине баштайт.
- 2-баскыч. 1-баскыч аяктагандан кийин 24 айды камтыган мезгил аралыгы.

2-баскыч акырына чыккандан кийин кредит “чыңдалган” катары эсептелинет.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(e) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Кардарларга берилген кредиттердин нарксыздануу белгилери. Топ кредитти дефолт катары кароого алат, демек, төмөнкү белгилерге ээ болгон учурда күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө үчүн аны 3-баскычка киргизет (кредиттик нарксызданган кредиттер):

- карыз алуучу Топ алдында төлөө мөөнөтү 90 күндөн жогору кечиктирилген олуттуу кредиттик милдеттенмеге ээ болсо;
- Топ кандайдыр бир мөөнөтү өткөрүлгөн суммалар же мөөнөтү өткөн күндөрдүн санына карабастан, карыз алуучу күрөөнү сатуусуз толук көлөмдө өз кредиттик милдеттенмелерин төлөй тургандыгы күмөн экендигин болжолдосо;
- төлөө мөөнөтү 31 же андан ашык күнгө кечиктирилген, төлөө мөөнөтү бүткөнгө чейин реструктуризацияланган ссудалар;
- банкроттук статусу;
- карыз алуучу каза болсо.

Дефолтту аныктоо активдердин ар кандай түрүнүн ар башка өзгөчөлүктөрүн чагылдыруу үчүн талапка ылайык ыңгайлаштырылган. Кардар белгиленген кредиттик лимитти бузса же чондугу анын карызынын учурдагы суммасынан төмөн лимит белгиленгендиги жөнүндө ага маалымдалган учурда овердрафт мөөнөтү өткөрүлгөн катары саналат.

Кардарларга берилген кредиттер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө. Дефолтко (PD) учуроо ыктымалдуулугу карыз алуучу финансылык милдеттенмелерин кийинки 12 ай ичинде же калган мөөнөт ичинде аткарбай калышы мүмкүн экендигин түшүндүрөт.

Бүтүндөй мөөнөткө дефолтко (PD) учуроо ыктымалдуулугу өтүп жаткан 12 ай ичинде дефолтко учуроо ыктымалдуулугуна карата төлөө мөөнөтүн колдонуу аркылуу эсептелген. Төлөө таржымалы кредиттерди колдонуу мөөнөтү ичинде портфелдердин көлөмү баштапкы таануу учурунан тартып өз нугунда көбөйүп жаткандыгын көрсөтөт. Төлөө таржымалы өткөн мезгилдердеги байкоолорго негизделген жана ал портфелдин жана кредиттик рейтингдин диапазонунун чегиндеги бардык активдер үчүн бирдей болуп санала тургандыгын болжолдойт. Бул мурдагы талдап-иликтөө менен тастыкталат.

Дефолт учурундагы (LGD) жоготуулар дефолттон кийин калыбына келтирүүгө таасирин тийгизген факторлордун негизинде аныкталат. Алар кредиттин түрүнө жараша болот:

- камсыздалган кредиттер үчүн, алар биринчи кезекте, камсыздоонун түрүнө жана анын болжолдонгон наркына, мажбурлап сатуудан улам рыноктук/баланстык наркына карата мурдагы дисконтторуна, алып салууга чейинки убакытка жана калыбына келтирүү боюнча байкалган сарптоолорго негизделген;
- камсыздалбаган кредиттер үчүн дефолт учурундагы жоготуулар адатта 100 пайыз деңгээлинде белгиленет.

Тобокелдик алдындагы сумма (EAD) карыздын негизги суммасын жана пайыздарды төлөөнү кошо алганда, тобокелдик деңгээлинин отчеттук күндөн кийин күтүлүп жаткан өзгөрүүлөрүн эске алуу менен келечектеги дефолтко учуроо күнүнө карата тобокелдикке баа берүүнү түшүндүрөт.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(е) Финансылык активдер, уландысы

(iv) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Финансылык гарантия боюнча келишимдер

Финансылык гарантия боюнча келишим – бул, карыз алуучу карыздык инструменттин шарттарына ылайык төлөмдөрдү өз учурунда жүргүзбөгөндүгүнө байланыштуу гарантия ээси тарткан чыгымдардын ордун жабуу үчүн эмитентти белгилүү бир төлөмдөрдү жүргүзүүгө милдеттендирүүчү келишим.

Топ тарабынан түзүлгөн финансылык гарантия келишимдери боюнча милдеттенмелер алгач адилет наркы боюнча бааланат, андан кийин (эгерде, жетекчилик аларды пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган категорияга киргизбесе) төмөнкү өлчөмдөрдүн көбүрөөгү боюнча чагылдырылат:

- ФОЭСтин (IFRS) 9-стандартына ылайык аныкталган чыгымдар алдында баалануучу камдын суммасы; жана
- Топтун түшкөн акчаны таануу боюнча саясатына ылайык таанылган, топтолгон кирешени (зарылчылыгына жараша) эсептен чыгаруу менен баштапкы таанылган сумма.

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган катары классификацияланбаган финансылык гарантия боюнча келишимдер финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто баалануучу милдеттенмелер катары берилет, ал эми кайра баалоонун натыйжалары пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто башка кирешелердин курамында чагылдырылат.

Топ кандайдыр бир финансылык гарантия боюнча келишимдерди пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган катары классификациялаган эмес.

Кредиттерди рыноктогу ченден төмөн чен менен сунуштоо боюнча милдеттенмелер

Кредиттерди рыноктогудан төмөн чен менен сунуштоо боюнча милдеттенмелер алгач адилет наркы боюнча бааланат, андан кийин (эгерде, пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган катары классификацияланбаса) төмөнкү өлчөмдөрдүн көбүрөөгү боюнча чагылдырылат:

- ФОЭСтин (IFRS) 9-стандартына ылайык аныкталган чыгымдар алдында баалануучу камдын суммасы; жана
- Топтун түшкөн акчаны таануу боюнча саясатына ылайык таанылган, топтолгон кирешени (зарылчылыкка жараша) эсептен чыгаруу менен баштапкы таанылган сумма.

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган катары классификацияланбаган кредиттерди рыноктогудан төмөн чен менен сунуштоо боюнча милдеттенмелер финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто баалануучу милдеттенмелер катары берилет, ал эми кайра баалоонун натыйжалары пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто башка кирешелердин курамында чагылдырылат. Топ насыяларды рыноктогудан төмөн чен менен сунуштоо боюнча кандайдыр бир милдеттенмелерди пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган катары классификациялаган эмес.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(e) Финансылык активдер, уландысы

(v) *Финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу камды көрсөтүү*

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу кам финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто төмөнкүдөй көрсөтүлөт:

- Амортизацияланган наркы боюнча бааланган финансылык активдер үчүн: активдердин дүң баланстык наркынан алып салынган катары;
- Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган категориясындагы карыздык инструменттер үчүн: баалануучу кам финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто таанылбайт, анткени баланстык нарк адилет наркы боюнча бааланат. Мында күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу кам инвестицияларды кайра баалоо боюнча камдын курамында кайра баалоо суммасына киргизилет;
- Кредиттерди сунуштоо жана финансылык гарантия боюнча келишимдер боюнча милдеттенмелер үчүн: баалануучу милдеттенме катары; ошондой эле
- Эгерде, кредиттерди сунуштоо боюнча милдеттенме пайдаланылган компонент сыяктуу эле, пайдаланылбаган компонент да камтылса жана Топ пайдаланылбаган компонент үчүн күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды пайдаланылган компонент үчүн чыгымдардан өзүнчө бөлүп аныктай албаса, анда Топ отчетто эки компонент үчүн чогуу алынган баалануучу камды көрсөтөт. Чогуу алгандагы сумма пайдаланылган компоненттин дүң баланстык наркынан алып салуу катары берилет. Баалануучу камдын өлчөмүнүн пайдаланылган компоненттин дүң баланстык наркынан кандай болбосун артышы баалануучу милдеттенме катары көрсөтүлөт.

(vi) *Финансылык активдерди модификациялоо жана аларды таанууну токтотуу*

Финансылык активди баштапкы таануу күнү менен төлөө күнү ортосунда финансылык актив боюнча акча агымдарын жөнгө салуучу келишимдик шарттар кайра каралып чыкса же башка модификация жүрсө, финансылык актив модификацияланат. Модификация келишимде каралган акча агымдарынын суммасына жана/же мөөнөтүнө ошол эле учурда, же болбосо келечекте таасирин тийгизет.

Финансылык активдерди модификациялоодо Топ бул модификация активди таанууну токтотууга алып келерине баа берет. Модификация келишим шарттарында олуттуу айырмачылыктарды шарттаган учурда таанууну токтотууга алып келет. Өзгөртүлгөн шарттар баштапкы келишим шарттарынан олуттуу айырмалана тургандыгын аныктоо үчүн Топ сапаттык жана сандык факторлорду иликтеп чыгат. Эгерде келтирилген нарктын маанилеринин ортосундагы айырма 10 пайыздан жогору болсо, анда Топ каралган шарттар баштапкыдан олуттуу айырмаланып турат жана таануунун токтотулушуна алып келет деп эсептейт.

Топ модификацияланган финансылык активдер боюнча кредиттик тобокелдикти сапаттык жана сандык маалыматтарга баа берүү аркылуу контролдоп турат.

Активди таанууну токтотууга алып келбеген, финансылык активдин келишим шарттары өзгөргөн учурда Топ баштапкы таануу учурунан тартып мындай актив боюнча кредиттик тобокелдик деңгээли кыйла жогорулагандыгын төмөнкүлөрдү салыштыруу менен аныктайт:

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(е) Финансылык активдер, уландысы

(vi) Финансылык активдерди модификациялоо жана аларды таанууну токтотуу, уландысы

- баштапкы таанууда колдо болгон маалыматтардын жана баштапкы келишим шарттарынын негизинде бааланган, активдин калган колдонуудагы мөөнөтү ичинде дефолтко учуроо ыктымалдуулугун; жана
- кайра каралган шарттарга жараша отчеттук күнгө карата абал боюнча активдин калган колдонуудагы мөөнөтү ичинде дефолтко учуроо ыктымалдуулугун.

Топ тиешелүү келишим боюнча акча агымдарына укук токтотулган шартта (анын ичинде келишим шарттарынын олуттуу өзгөрүүсүнө алып келе турган, модификациялоонун натыйжасында укуктун бүтүшү) же финансылык активди жана активге ээлик кылууга байланыштуу бардык негизги тобокелдиктер жана пайдалар башка тарапка өткөрүлүп берилген учурда, финансылык активди таанууну токтотот.

Эгерде Топ активге ээлик кылууга байланыштуу бардык негизги тобокелдиктерди жана пайдаларды өткөрүп бербесе жана өзүндө сактабаса жана өткөрүп берилген активди контролдоону улантып жатса, анда ал бул активдеги жана ага байланыштуу милдеттенмедеги өз үлүшүн тиешелүү суммаларды төлөө мүмкүндүгү өлчөмүндө чагылдырат. Эгерде Топ өткөрүп берилген финансылык активдерге ээлик кылууга байланыштуу бардык негизги тобокелдиктерди жана пайдаларды өзүндө калтырса, анда ал бул активди эсепке алуусун улантат, ал эми акча каражаттарын берүүдө алынгандарды камсыздалган насыя түрүндө чагылдырат.

Эгерде Топ өздүк карыздык милдеттенмелерин сатып алса, анда ал финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчеттон алынып салынат жана милдеттенменин баланстык наркы менен төлөнгөн ордун толтуруу ортосундагы айырма, милдеттенмени мөөнөтүнөн мурда төлөдөн келип чыккан пайда же чыгым курамына кошулат.

Топ карызды өндүрүү боюнча бардык чаралар кабыл алынгандан кийин ишенимсиз катары бааланган активдерди эсептен алып салат.

(ж) Финансылык эмес активдердин нарксызданышы

Калтырылган салыктардан айырмаланган башка финансылык эмес активдер нарксыздануу белгилери болушу боюнча ар бир отчеттук күнгө карата абал боюнча бааланат. Финансылык эмес активдердин орду жабылган наркы болуп, сатуу боюнча чыгашалар жана пайдалануудан алынган баалуулуктар эсептен алынгандан кийинки адилет нарктын эң чоң өлчөмү саналат. Акча каражаттарынын келечекте болжолдонгон агымы пайдалануудан баалуулукту аныктоодо, салык салууга чейинки дисконттоо чендерин пайдалануу менен ошол учурга карата келтирилген алардын наркына карата дисконттолуп, алар акчанын убактылуу наркына жана ошол активге мүнөздүү болгон тобокелдиктерге учурдагы рыноктук баа берүүнү чагылдырат. Башка активдер менен шартталган акча каражаттардын агымынан олуттуу деңгээлде көз каранды болбогон акча каражаттарынын агылып киришин шарттабаган активдер үчүн орду толтурулуучу нарк, актив тиешелүү болгон акча каражаттарын шарттаган активдер тобу боюнча аныкталат. Активдин же акча каражаттарын шарттаган активдер тобунун баланстык наркы анын орду толтурулуучу наркынан ашса, нарксыздануудан чыгым таанылат.

Финансылык эмес активдердин нарксызданышынан келип чыккан бардык чыгымдар пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылат жана эгерде орду жабылуучу наркты аныктоодо колдонулган баа берүүлөрдө өзгөрүүлөр болгондо гана калыбына келтирилет.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(ж) Финансылык эмес активдердин нарксызданышы, уландысы

Активдин нарксыздануусунан кандай болбосун чыгым, активдин баланстык наркы нарксызданууда чыгым консолидацияланган финансылык отчетто чагылдырылбай калышы мүмкүндүгүнөн улам түптөлүшү ыктымал болгон баланстык нарктан ашпаган көлөмдө калыбына келтирилүүгө тийиш (амортизацияны жана эскилиги жеткендерди эсептен алып салуу менен).

(з) Ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар

Топтун ассоциацияланган уюмдарына инвестициялар үлүштүк катышуу ыкмасында эсепке алынат, ага ылайык инвестициялар баштапкы таануу учурунда өздүк наркы боюнча бааланат, андан соң алардын наркы инвестордун инвестициялоо объектилеринин таза активдериндеги үлүшүн сатып алуудан кийинки өзгөрүүсүн эске алуу менен корректировкаланат. Инвестордун пайдасына же чыгымына анын инвестиция объектисинин пайдасындагы же чыгымындагы үлүшү камтылат, ал эми инвестордун башка жыйынды кирешеси анын инвестициялоо объектисинин башка жыйынды кирешесиндеги үлүшүн камтыйт.

Пайданы бөлүштүрүүнүн натыйжасында инвестициялоо объектисинен алынган дивиденддер инвестициялардын баланстык наркын азайтат.

Топ инвестиция объектилеринин чыгымындагы жыйынды үлүшү анын инвестиция объектисинин чыгымындагы үлүшүнө барабар же арткан учурда, кошумча чыгашалардагы өз үлүшүн таанууну токтотот.

(и) Негизги каражаттар

(i) Өздүк активдер

Негизги каражаттардын объектилери нарксыздануудан келип чыккан чыгымдарды жана топтолгон амортизацияны алып салуу менен баштапкы наркы боюнча консолидацияланган финансылык отчетто чагылдырылат. Эгерде, негизги каражаттардын объектилери ар башка пайдалуу колдонуу мөөнөтүнө ээ болгон бир нече компоненттерден турса, мындай компоненттер негизги каражаттардын өзүнчө объектиси катары чагылдырылат.

(ii) Амортизация

Негизги каражаттар боюнча амортизация аларды пайдалуу колдонуу болжолдонгон мөөнөт ичинде эскилиги жеткендерди бирдей ченемде чегерүү ыкмасы боюнча чегерилет жана пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылат. Амортизация объект сатылып алынган күндөн тартып чегерилет, ал эми чарбалык ыкмада курулган негизги каражаттардын объектилери үчүн анын курулушу аяктап, пайдаланууга даяр болгон учурда чегерилет. Жер тилкелери боюнча амортизация чегерилбейт.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(и) Негизги каражаттар, уландысы

(ii) Амортизация, уландысы

Негизги каражаттардын ар кандай объектилеринин пайдалуу колдонуу мөөнөтүн төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

Имараттар	75 жыл
Курулмалар	20 жыл
Эмерек жана жабдуулар	7 жыл
Компьютердик жабдуулар	7 жыл
Транспорт каражаттары	7 жыл
Аймакты ыңгайлаштыруу	10 жыл

(к) Материалдык эмес активдер

Сатылып алынган материалдык эмес активдер консолидацияланган финансылык отчетто, топтолгон амортизациянын жана нарксыздануудан келип чыккан чыгымдын суммаларын эсептен алып салгандан кийин айкын наркы боюнча чагылдырылат.

Атайын программалык камсыздоолорго лицензияларды сатып алууга жана аны колдонууга киргизүүгө кеткен сарптоолор тиешелүү материалдык эмес активдин наркында эске алынат.

Материалдык эмес активдер боюнча амортизация аларды пайдалуу колдонуунун болжолдонгон мөөнөтү ичинде, эскилиги жеткендерди бирдей ченемде чегерүү ыкмасы боюнча чегерилип, пайда же чыгымдын курамында чагылдырылат. Материалдык эмес активдердин пайдалуу колдонуу мөөнөтү 5 жылды түзөт.

(л) Сатуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдер

Узак мөөнөттүү активдер жана колдонуудан калган активдер тобу, эгерде алардын баланстык наркы, негизинен, өндүрүшкө пайдалануу процессинде эмес, сатуу учурунда орду жабылса, анда сатуу үчүн каралган катары классификацияланат. Эгерде, актив (же колдонуудан калган топ) мындай активдерди (же колдонуудан калган топту) сатуунун адаттагы, типтүү болуп саналган шарттарында гана аны учурдагы абалында тез арада сатуу үчүн жеткиликтүү болсо, анда аталган шарт аткарылган катары саналат, ошол эле учурда аны сатуу ыктымалдуулугу жогору деңгээлде болууга тийиш. Жетекчилик актив сатуу үчүн каралган катары классификацияланган учурдан тартып, бир жыл ичинде аны сатып өткөрүүгө тийиш.

Эгерде, Топ туунду уюмдун контролдук тоptomун сатуу планын кабыл алса, анда мындай туунду уюмдун бардык активдери жана милдеттенмелери жогоруда аталган критерийлерди аткаруу уюмдун, Топтун мурдагы туунду уюму сатылгандан кийин андагы көзөмөлдөбөгөн катышуу үлүшүн сактап калгандыгына карабастан, сатуу үчүн каралган катары кайра классификацияланат.

Эгерде, Топ көз каранды же биргелешкен ишканага финансылык салымдын же анын бир бөлүгүнүн колдонуудан калышы боюнча сатуу планын кабыл алса, анда мындай финансылык салым же анын бир бөлүгү, жогоруда айтылган шарттар аткарылса, сатуу үчүн каралган катары классификацияланат. Мында Топ сатуу үчүн каралган катары классификацияланган бөлүгүнө карата үлүштүк катышуу ыкмасын колдонууну токтотот.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(л) Сатуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдер, уландысы

Сатуу үчүн каралган катары классификацияланбаган көз каранды же биргелешкен ишканага салымдардын калган бөлүгү үлүштүк катышуу ыкмасын колдонуу менен эсепке алынышы улантылат. Эгерде, салымдардын колдонуудан калышы Топтун көз каранды же биргелешкен ишканага олуттуу таасирин жоготуусуна алып келсе, анда Топ алар колдонуудан калган учурда үлүштүк катышуу ыкмасын колдонууну токтотот.

Сатуу үчүн каралган катары классификацияланган узак мөөнөттүү активдер (жана колдонуудан калуучу активдер тобу) эки өлчөмдүн азыраагы боюнча бааланат: мындай классификациялоо учурундагы калдык нарк боюнча жана сатууга жумшалган сарптоолорду эсептен алып салуу менен адилет наркы боюнча.

(м) Финансылык милдеттенмелер

Финансылык милдеттенмелер Топ келишим боюнча тиешелүү финансылык инструментке карата тарап болуп саналган учурда Топтун финансылык абалы жөнүндө консолидацияланган отчетто чагылдырылат. Топ бүтүм келишилген күн боюнча финансылык милдеттенмелерди сатып алуу жана сатуунун утурумдук мүнөзүн чагылдырат.

Топтун бардык финансылык милдеттенмелери амортизацияланган наркы боюнча эсепке алынат.

Топ финансылык милдеттенмелердин орду жабылган, жокко чыгарылган же алар боюнча талап кылуу мөөнөтү бүткөн учурда гана аларды таанууну токтотот. Таануу токтотулган финансылык милдеттенмелердин баланстык наркы менен төлөнгөн же төлөнүүгө тийиш болгон ордун толтуруунун ортосундагы айырма пайданын же чыгымдын курамында таанылат.

Топ менен кредитор ортосунда карыздык инструменттерди кыйла айырмаланган шарттар менен алмашуу баштапкы финансылык милдеттенмени төлөө жана жаңы финансылык милдеттенмени таануу катары эсепке алынат. Топ учурдагы финансылык милдеттенменин же анын бөлүгүнүн шарттарынын олуттуу өзгөрүүсүн баштапкы финансылык милдеттенмени төлөө жана жаңы финансылык милдеттенмени таануу катары эсепке алат. Топ эгерде баштапкы натыйжалуу пайыздык чен боюнча дисконттолуп алынган комиссиялык сый акыны эсептен алып салуу менен комиссиялык сый акыны төлөөнү кошо алганда, жаңы шарттарга ылайык акча агымдарынын дисконттолуп келтирилген наркы, баштапкы финансылык милдеттенме боюнча калган акча агымдарынын дисконттолуп келтирилген наркынан кеминде 10 пайызга айырмаланса, шарттар олуттуу айырмаланат деген жол берүүлөргө таянат. Эгерде модификация олуттуу болбосо, анда алардын: (1) милдеттенменин модификациялоого чейинки баланстык наркы; жана (2) модификациялоодон кийин акча агымдарынын келтирилген наркынын ортосундагы айырма башка пайда же чыгымдын курамында модификациялоодон кийинки киреше же чыгым катары пайдаларда же чыгымдарда таанылууга тийиш.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(н) Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар

Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто номиналдык наркы боюнча эсепке алынат. Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар милдеттенмелер катары чагылдырылат. Сактоо жайларында жана касса жайларында жайгашкан улуттук валютадагы банкноттор жана монеталар жүгүртүүдөгү банкноттордун жана монеталардын курамына кирбейт.

Банкнотторду жана монеталарды чыгарууга кеткен чыгашаларда алардын коргоого алынышына, ташып жеткирилишине, камсыздандырылышына кеткен чыгашалар, ошондой эле башка чыгашалар камтылат. Банкнотторду жана монеталарды чыгарууга кеткен чыгашалар, алар жүгүртүүгө чыгарылгандан кийин таанылып, пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто өз алдынча статья катары чагылдырылат.

(о) Уставдык капитал жана кам

Улуттук банк уставдык капиталдын белгиленген суммасына ээ. Уставдык капиталдын суммасын көбөйтүү жана азайтуу “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамына түзөтүүлөрдү киргизүү аркылуу жүзөгө ашырылат. Улуттук банктын уставдык капиталы баштапкы наркында таанылат.

Милдеттүү кам пайданын Мыйзамда белгиленген бөлүгүн мамлекеттик бюджетке чегергенден кийин таза пайданы капиталдаштыруу аркылуу түзүлөт. Милдеттүү кам баштапкы наркы боюнча чагылдырылат.

(п) Салык салуу

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык, Улуттук банк пайда салыгын төлөөдөн бошотулган. Бюджетке Улуттук банк тарабынан жүзөгө ашырылган ишке чегерилген бардык башка милдеттүү төлөмдөр Кыргыз Республикасынын Салык кодексине ылайык ишке ашырылат. Салык агенти катары Улуттук банк төлөгөн салыктар, пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто административдик чыгашалардын компоненти катары кошулат.

Улуттук банктын туунду жана ассоциацияланган уюмдары салыктын бардык түрү боюнча төлөөчүлөр болуп саналат.

Пайда салыгынын суммасы күндөлүк салыктын суммасын жана калтырылган салыктын суммасын камтыйт. Пайда салыгы башка жыйынды кирешенин курамында чагылдырылган операциялар же түздөн-түз капитал эсебинде чагылдырылган, менчик ээлери менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча, тиешелүүлүгүнө жараша башка жыйынды кирешенин курамында же түздөн-түз капиталдын курамында чагылдырылган суммаларды кошпогондо, пайда же чыгым курамында толук көлөмдө чагылдырылат. Күндөлүк пайда салыгы жыл ичиндеги салык салынуучу пайданын болжолдуу өлчөмүнө жараша отчеттук күнгө карата колдонууда болгон пайда салыгы боюнча эсептик ченди, ошондой эле мурдагы отчеттук жыл ичиндеги пайда салыгынын суммасын тактоонун натыйжасында келип чыккан милдеттенмелердин суммаларын эске алуу менен эсептелет.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(п) Салык салуу, уландысы

Кийинкиге калтырылган салык активдери жана кийинкиге калтырылган салык милдеттенмелери консолидацияланган финансылык отчетто чагылдыруу үчүн аныкталган, активдер менен милдеттенмелердин баланстык наркы менен алардын салык базасынын ортосунда келип чыгуучу убактылуу айырмага карата чагылдырылат. Кийинкиге калтырылган салык активдери жана кийинкиге калтырылган салык милдеттенмелери төмөнкү убактылуу айырмаларга карата таанылбайт: консолидацияланган финансылык отчетто гудвилди чагылдырууга байланышкан жана салык салынуучу базаны азайтпаган айырмалар, аларды баштапкы чагылдыруу фактысы бухгалтердик да, салык салынуучу да пайдага таасирин тийгизбеген активдерге жана милдеттенмелерге кирүүчү айырмалар; ошондой эле башкы компания аталган айырмалардын ишке ашырылган убактысын контролдоо мүмкүнчүлүгүнө ээ болгон жана бул убактылуу айырмалар жакынкы аралыкта ишке ашырылбай тургандыгына ишенген учурда, туунду уюмдарга салынган инвестицияларга байланыштуу убактылуу айырмалар.

Кийинкиге калтырылган салык активдерин жана кийинкиге калтырылган салык милдеттенмелерин эсептөө салык боюнча натыйжаларды чагылдырат, алар Топ ал боюнча отчеттук мезгилдин акырына карата активдердин жана милдеттенмелердин баланстык наркынын ордун жабууну же калыбына келтирүүнү пландаштырып жаткан ыкмага жараша болот.

Кийинкиге калтырылган салык активдеринин жана кийинкиге калтырылган салык милдеттенмелеринин өлчөмү салык чендерине жараша аныкталат, алар келечекте, убактылуу айырманы калыбына келтирүү учурунда, отчеттук күнгө карата колдонуудагы же күчүнө кирген мыйзамдарга таянуу менен колдонулат.

Кийинкиге калтырылган салык активдери келечекте убактылуу айырманын, салыктар жана пайдаланылбаган салык жеңилдиктери боюнча кабыл алынбаган чыгашалардын ордун жабууга жетиштүү өлчөмдө салык салынуучу пайда алуу ыктымалдыгына жараша чагылдырылат. Кийинкиге калтырылган салык активдеринин өлчөмү тиешелүү салык пайдасын ишке ашыруу ыктымалдыгы жок болгон даражада азайтылат.

(р) Кирешелердин жана чыгашалардын финансылык отчетто таанылышы

Башка комиссиялар, ошондой эле башка кирешелер жана чыгашалар тиешелүү кызмат көрсөтүү сунушталган күнгө карата пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылат.

Бардык финансылык инструменттер боюнча пайыздык кирешелер жана чыгашалар соода үчүн каралган катары классификациялангандарды жана пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча баалангандарды же классификациялангандарды эске албаганда, натыйжалуу пайыздык чен методун колдонуу менен “Пайыздык киреше” жана “Пайыздык чыгаша” катары “Таза пайыздык кирешенин” курамында пайданын же чыгымдын эсебинде чагылдырылат. Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча баалангандар категориясындагы финансылык инструменттер боюнча пайыздар отчеттук мезгил ичиндеги адилет наркы боюнча өзгөрүүлөрдүн курамында камтылат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(р) Кирешелердин жана чыгашалардын финансылык отчетто таанылышы, уландысы

Натыйжалуу пайыздык чен – бул, финансылык инструмент боюнча келечекте эсептелүүчү акча агымдарын финансылык активдин же милдеттенменин күтүлүп жаткан колдонуу мөөнөтү ичинде же кыйла кыска мөөнөт ичинде (эгерде колдонулса) таза баланстык наркынын өлчөмүнө чейин дисконттоо чени. Келечектеги акча агымдары инструменттин бардык келишим шарттарын эске алуу менен бааланат.

Натыйжалуу пайыздык чендин ажырагыс бөлүгү болуп саналган жана насыя жөнүндө тигил же бул келишүүлөргө түздөн-түз тиешеси бар бардык сый акылар, тараптардын төлөгөн жана алган суммалары, ошондой эле бүтүм боюнча сарптоолор жана бардык башка сый акылар же жеңилдиктер эсепке алынат. Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча баалангандар категориясындагы финансылык активдер үчүн бүтүм боюнча сарптоолор баштапкы таануу учурунда пайданын же чыгымдын курамында чагылдырат.

Пайыздык кирешелер/пайыздык чыгашалар кредиттик нарксызданбаган болуп саналган (башкача айтканда, финансылык активдин амортизацияланган наркын күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу камдын өлчөмүнө корректировкалаганга чейин) финансылык активдердин дүң баланстык наркына же финансылык милдеттенмелердин амортизацияланган наркына карата натыйжалуу пайыздык ченди пайдалануу аркылуу эсептелет. Кредиттик нарксызданган финансылык активдер боюнча пайыздык кирешелер мындай активдердин (б.а. күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу камды эсептен алып салуу менен алардын дүң баланстык наркын) амортизацияланган наркына карата натыйжалуу пайыздык ченди колдонуу аркылуу эсептелет. Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер үчүн (РОСИ) натыйжалуу пайыздык чен финансылык активден келечекте күтүлүүчү акча агымдарын аныктоо учурунда күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмүн чагылдырат.

(с) Фидуциардык активдер

Улуттук банк үчүнчү жактардын атынан активдерге ээлик кылуудан улам агенттик кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоодо бул активдерди жана аларга байланыштуу кирешелерди финансылык отчеттон алып салат, себеби бул активдер Улуттук банктын активдери болуп саналбайт.

(т) Өз ара чегеришүү

Финансылык активдер жана милдеттенмелер өз ара чегерилет, финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто чагылдырылган суммаларды өз ара чегеришүү боюнча юридикалык жактан бекитилген укугу, ошондой эле өз ара чегеришүү же болбосо бир учурда активди сатуу жана милдеттенмени аткаруу ниети болгон учурларда гана таза өлчөм чагылдырылат.

ФОЭСке ылайык уруксат берилген учурлардан тышкары, кирешелер жана чыгашалар пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто өз ара чегерилбейт.

4 ЖАҢЫ ЖАНА КАЙРА КАРАЛГАН СТАНДАРТТАРДЫ КОЛДОНУУ

Бир катар жаңы стандарттар жана аларга карата түзөтүүлөр мөөнөтүнөн мурда колдонуу мүмкүнчүлүгү менен 2022-жылдын 1-январынан кийин башталган жылдык отчеттук мезгилдер үчүн күчүнө кирет. Бирок Улуттук банк бул финансылык отчетту даярдоодо жаңы жана өзгөртүлгөн стандарттарды мөөнөтүнөн мурда колдонгон эмес.

Төмөнкү стандарттар жана аларга карата түзөтүүлөр, күтүлгөндөй эле, Улуттук банктын консолидацияланган финансылык отчетуна олуттуу таасирин тийгизбейт:

ФОЭС (IAS) 37-стандартына түзөтүүлөр	<i>Милдеттендирүүчү келишимдер – келишимди аткарууга сарптоолор-19</i>
ФОЭС (IAS) 12-стандартына түзөтүүлөр	<i>Бир бүтүмдүн натыйжасында келип чыккан активдерге жана милдеттенмелерге тиешелүү болгон кийинкиге калтырылган салык</i>
ФОЭС (IFRS) 16-стандартына түзөтүүлөр	<i>2021-жылдын 30-июнунан кийинки мезгилдерди камтыган, COVID-19 пандемиясына байланыштуу ижара боюнча жеңилдиктер</i>
ФОЭС (IAS) 16-стандартына түзөтүүлөр “Негизги каражаттар”	<i>Негизги каражаттар: багыты боюнча пайдаланылганга чейинки түшүүлөр</i>
ФОЭС (IFRS) 3-стандартына түзөтүүлөр	<i>Финансылык отчеттун Концептуалдык негиздерине шилтемелер</i>
ФОЭС (IAS) 1-стандартына түзөтүүлөр	<i>Милдеттенмелерди кыска мөөнөттүү же узак мөөнөттүү катары классификациялоо</i>
ФОЭС (IAS) 1-стандартына жана ФОЭС боюнча 2-иш жүзүндөгү сунуш-көрсөтмөлөр боюнча түзөтүүлөр	<i>Эсепке алуу саясатын чечмелөө</i>
2018-2020-жылдар аралыгында ФОЭСтин жыл сайын өркүндөтүп туруу	

5 БАА БЕРҮҮДӨГҮ ОЛУТТУУ ЖОЛ БЕРҮҮЛӨР ЖАНА БЕЛГИСИЗДИКТИ ШАРТТАГАН БУЛАКТАР

Топтун эсепке алуу саясатын колдонуу процессинде жетекчилик активдердин жана милдеттенмелердин баланстык наркы боюнча божомолдоолорду, баа берүүлөрдү жана жол берүүлөрдү сунуштоого тийиш, аларды башка булактардан алуу мүмкүн эмес. Баа берилген маани жана анын негизин түзгөн жол берүүлөр мурдагы тажрыйбадан жана башка факторлордон улам түптөлөт, алар белгилүү бир учурларда орундуу болуп саналат. Айкын натыйжалар баа берүүнүн маалыматтарынан айырмаланышы мүмкүн.

Баа берүүлөр жана ага байланыштуу жол берүүлөр дайыма кайра каралып турат. Баа берүүлөрдөгү өзгөрүүлөр, эгер алар ушул мезгил ичинде эле таасирин тийгизсе, баа берүү кайра каралган мезгилде, же өзгөрүүлөр учурдагы сыяктуу эле, келечектеги мезгилге да таасирин тийгизе турган болсо, баа берүү кайра каралган мезгилде жана келечектеги мезгилдерде да чагылдырылат.

5 БАА БЕРҮҮДӨГҮ ОЛУТТУУ ЖОЛ БЕРҮҮЛӨР ЖАНА БЕЛГИСИЗДИКТИ ШАРТТАГАН БУЛАКТАР (УЛАНДЫСЫ)

Бизнес-моделге баа берүү. Финансылык активдер карыздын негизги суммасынын жана пайыздарынын эсебине төлөөлөрдүн жана бизнес-моделди тесттен өткөрүүнүн натыйжасына жараша классификацияланат жана баа берилет. Топ тарабынан колдонулган бизнес-модель тигил же бул бизнес-максаттарга жетүү үчүн финансылык активдер менен топко бириктирилген башкаруу механизмдинде чагылдырылган деңгээлде аныкталат. Бул баа берүү бардык жөндүү далилдерди чагылдырган, анын ичинде активдердин натыйжалуулугуна баа берүү жана өлчөө процесси боюнча ой жүгүртүүлөрдү; активдердин натыйжалуулугуна таасирин тийгизген тобокелдиктерди жана аларды тескөө процессин, ошондой эле активдерди тескеген адамдарга сый акы төлөө механизмдин өзүнө камтыйт. Топ амортизацияланган наркы же адилет наркы боюнча башка жыйынды киреше аркылуу чагылдырылган финансылык активдерге мониторинг жүргүзөт, колдонуудан калуу себептерин жана бул актив алардын негизинде кармалып турган бизнес-максаттарга ылайык келерин түшүнүү үчүн, буларды таануу төлөө мөөнөтү келип жеткенге чейин токтотулат. Мониторинг калган финансылык активдер кармалып турган бизнес-моделдин шайкештигине Топтун туруктуу баа берүүсүнүн бөлүгү болуп саналат. Модель шайкеш келбеген учурда ага өзгөртүүлөрдү киргизүү жана тиешелүү активдердин классификациясын өзгөртүү жагында талдап-иликтөөлөр жүргүзүлөт.

Кредиттик тобокелдиктин кыйла жогорулоосу. 3-эскертүүдө берилгендей, күтүлүүчү кредиттик чыгымдын өлчөмү бааланган камдын 12 ай чегинде (биринчи стадиядагы активдер үчүн) же финансылык инструменттин бүтүндөй колдонуу мөөнөтү ичинде (экинчи жана үчүнчү стадиядагы активдер үчүн) күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга барабар суммасында бааланат. Актив баштапкы таанылган учурдан тартып ал боюнча кредиттик тобокелдик жогорулаган учурда экинчи стадияга өтөт. ФОЭС (IFRS) 9-стандартында кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулашы боюнча аныктама камтылбайт. Өзүнчө актив боюнча кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулашына баа берүүдө Топ негиздүү болуп саналган жана тастыкталган, сапаттык сыяктуу эле, сандык болжолдуу маалыматты эске алат.

Кредиттик тобокелдик мүнөздөмөлөрүнө окшош активдер тобун түзүү. Күтүлүүчү кредиттик чыгымдар активдер тобу үчүн өлчөнгөн учурда финансылык инструменттер тобокелдиктин жалпы мүнөздөмөлөрүнүн негизинде топтолот. Кредиттик тобокелдиктин мүнөздөмөлөрү алардын окшоштугун тастыктоо үчүн туруктуу негизде көзөмөлдөнүп турат. Бул кредиттик тобокелдиктин мүнөздөмөсү өзгөргөн учурда активдердин топторго туура бөлүнүшүн камсыз кылуу үчүн зарыл. Натыйжада жаңы портфельдер түзүлүшү мүмкүн же активдер тиешелүү активдер тобу үчүн кредиттик тобокелдиктин окшош мүнөздөмөлөрүн таасирдүү чагылдырган колдонуудагы портфельге которулушу ыктымал. Кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулашы байкалган (же мындай олуттуу жогорулоо жокко чыгарылган) учурда, портфельдерди кайрадан бөлүштүрүү жана активдерди портфельдер ортосунда жайгаштыруу бат-бат жүзөгө ашырылып турат. Натыйжада активдер 12 ай чегинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын негизинде бааланган портфельден бүтүндөй колдонуу мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын негизинде бааланган портфельге которулат, жана тескерисинче. Портфельдер ичинде да которууга болот, бул учурда алар ошол эле негизде (12 ай чегинде же бүтүндөй кредиттөө мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар) өлчөнөт, бирок портфельдин кредиттик тобокелдиги өзгөргөндүктөн, күтүлүүчү кредиттик чыгымдын суммасы өзгөрөт.

5 БАА БЕРҮҮДӨГҮ ОЛУТТУУ ЖОЛ БЕРҮҮЛӨР ЖАНА БЕЛГИСИЗДИКТИ ШАРТТАГАН БУЛАКТАР (УЛАНДЫСЫ)

Колдонулган моделдер жана жол берүүлөр. Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүүдө Топ ар кандай моделдерди жана жол берүүлөрдү колдонот. Активдердин ар бир түрүнө ылайык келген моделди аныктоо, ошондой эле бул моделдерде колдонулган жол берүүлөрдү, анын ичинде кредиттик тобокелдиктин негизги факторлоруна тиешелүү жол берүүлөрдү аныктоо үчүн ой-жүгүртүүлөр колдонулат.

“Социалдык ипотека” продуктуунун алкагында берилген кредиттердин адилет наркы

Топтун жетекчилиги “Керемет Банк” ААКтын “Социалдык ипотека” деп аталган кредиттик продукту өзгөчө мүнөзгө ээ жана ипотекалык кредиттөө рыногунун өзүнчө сегментин түшүндүрөт деп эсептейт. Натыйжада, “Социалдык ипотека” кредиттик продуктуунун шарттарына ылайык берилген насыялар адаттагы бүтүмдүн алкагында берилген, жана ордун жабуу боюнча төлөм таануу күнүнө карата адилет нарк болуп саналат.

Баа берүүдөгү белгисиздикти шарттаган булактар

Продуктун/рыноктун ар бир тиби үчүн болжолдуу сценарийлердин санын жана салыштырма салмагын аныктоо жана ар бир сценарийге тиешелүү болжолдуу маалыматты аныктоо. Кредиттик жоготуулар деңгээлин өлчөөдө Топ негиздүү болжолдуу маалыматтарды колдонот, ал ар кандай экономикалык факторлордун келечекте орун алышы боюнча божомолдорго жана бул факторлордун бири-бирине тийгизген таасирине негизделген.

Дефолттун келип чыгуу ыктымалдуулугу. Дефолтко учуроо ыктымалдуулугу кредиттик жоготуулардын деңгээлин өлчөөдө негизги белги болуп саналат. Дефолттун келип чыгуу ыктымалдуулугу – берилген убакыт мейкининде баа берүү, эсептерде тарыхый маалыматтар, келечектеги шарттар боюнча божомолдор жана күтүүлөр камтылат.

Дефолт келип чыккан учурдагы жоготуулар. Дефолт учурундагы чыгымдар дефолт учурунда келип чыккан чыгымдарды баалоону түшүндүрөт. Ал камсыздоодон акча агымдарын эске алуу менен келишимде каралган акча агымдары менен кредитор алууга ниеттенген акча агымдарынын ортосундагы айырмага негизделген.

6 АЛТЫН

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Алтын		
Чет өлкө банктарындагы депозиттердеги жана куйма түрүндөгү алтын	50 159 119	84 129 763
	<u>50 159 119</u>	<u>84 129 763</u>

Алтын Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясы тарабынан кабыл алынган стандарттарга ылайык келген чет өлкө банктарындагы депозиттерде жана алтын куймалар түрүндө жайгаштырылат.

Алтындын чет өлкө банктарындагы депозиттерде концентрацияланышы

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк чет өлкө банктарындагы депозиттерге АА деңгээлинде кредиттик рейтинги менен алтын жайгаштырган (2020-жылы: Улуттук банк чет өлкө банктарындагы депозиттерде алтын жайгаштырган эмес.)

7 КАССАДАГЫ, БАНКТАРДАГЫ ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫЛЫК МЕКЕМЕЛЕРДЕГИ КАРАЖАТТАР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Чет өлкө банктарындагы жана башка финансылык мекемелердеги эсептер жана депозиттер		
Чет өлкө банктарындагы “ностро” эсептери		
- ААА кредиттик рейтингинен	23 063 873	21 805 101
- А- дан АА+ чейинки кредиттик рейтингинен	8 516 959	8 244 000
- В- дан ВВВ+ чейинки кредиттик рейтингинен	1 649 988	1 187 782
- кредиттик рейтинг ыйгарылбаган	22 622	98 168
Жыйынтыгында, чет өлкө банктарындагы акча эквивалентинде камтылган “ностро” эсептери	33 253 442	31 335 051
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(6 192)	(69)
Жыйынтыгында, чет өлкө банктарындагы “ностро” эсептери	33 247 250	31 334 982
Чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер		
- АА- дан АА+ чейинки кредиттик рейтингинен	15 940 100	8 081 829
- А- дан А+ чейинки кредиттик рейтингинен	11 072 756	13 348 197
- В- дан ВВВ+ чейинки кредиттик рейтингинен	3 137	3 058
- кредиттик рейтинг ыйгарылбаган	2 367 627	2 588 552
Жыйынтыгында, чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер	29 383 620	24 021 636
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(8 853)	(8 516)
	29 374 767	24 013 120
Эл аралык валюта фондусундагы (ЭВФ) эсеп	31 796 843	10 357 826
Эл аралык эсептешүүлөр банкындагы эсептер		
- эл аралык эсептешүүлөр банкындагы мөөнөттүү депозит	18 364 935	1 040 728
- эл аралык эсептешүүлөр банкындагы “ностро” эсептери	16 530 835	8 218 244
Жыйынтыгында, эл аралык эсептешүүлөр банкындагы жана эл аралык валюта фондусундагы эсептер	66 692 613	19 616 798
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(5)	-
	66 692 608	19 616 798
Кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттары	4 967 487	3 540 197
	134 282 112	78 505 097

7 КАССАДАГЫ, БАНКТАРДАГЫ ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫЛЫК МЕКЕМЕЛЕРДЕГИ КАРАЖАТТАР (УЛАНДЫСЫ)

Каражаттардын банктарда жана башка финансылык мекемелерде концентрацияланышы

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк, АААдан АА- чейинки кредиттик рейтингге ээ беш банкта жана башка финансылык мекемелерде (2020-жылы: АААдан А- чейинки кредиттик рейтингти менен төрт банкта жана башка финансылык мекемелерде) эсептер боюнча калдыктарга ээ, алардын суммасы өз-өзүнчө өздүк капиталдын 10 пайызынан ашат. Ушул калдыктардын чогуу алгандагы көлөмү 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча 106 401 908 миң сомду (2020-жылы: 47 442 567 миң сом) түзгөн.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камдын жылышы 27-эскертүүдө чечмеленген.

Акча каражаттары жана алардын эквиваленттери

Акча каражаттары жана алардын эквиваленттери, акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчеттун максаттарында төмөнкүлөрдү камтыйт:

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Чет өлкө банктарындагы акча эквивалентинде камтылган “ностро” эсептери	33 253 442	31 335 051
Эл аралык валюта фондусундагы эсеп	31 796 843	10 357 826
Эл аралык эсептешүүлөр банкындагы “ностро” эсептери	16 530 835	8 218 244
Кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттары	4 967 487	3 540 197
Акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчеттогу акча каражаттары жана алардын эквиваленттери	86 548 607	53 451 318

Акча каражаттары жана алардын эквиваленттери мөөнөтү өткөрүлгөн болуп саналбайт.

8 БАНКТАРГА ЖАНА ЭЛ АРАЛЫК УЮМДАРГА БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Коммерциялык банктарга-резиденттерге берилген кредиттер	2 380 361	3 978 933
Эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	2 750 682	2 750 682
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктарга берилген кредиттер	1 676 727	2 268 675
	6 807 770	8 998 290
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(558 930)	(374 933)
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камды эсептен алып салгандан кийинки кредиттин суммасы	6 248 840	8 623 357

Жыл ичинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктарга берилген кредиттер боюнча алынган пайыздар 99 196 миң сомду (2020-жылы: 89 632 миң сом) түзгөн.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камдын жылышы 27-эскертүүдө чечмеленген.

8 БАНКТАРГА ЖАНА ЭЛ АРАЛЫК УЮМДАРГА БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР (УЛАНДЫСЫ)

Камсыздоолорго жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр

Кийинки таблицада коммерциялык банктарга-резиденттерге жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттердин камсыздоосу катары колдонулган күрөөлөр жөнүндө маалыматтар, үстөк камсыздоонун таасирин алып салуу менен, 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча камсыздоо түрүнө жараша чагылдырылган.

	2021-жылдын 31-декабры	Кредит портфелинен үлүш, %	2020-жылдын 31-декабры	Кредит портфелинен үлүш, %
Чет өлкө валютасындагы депозиттер	3 543 478	57	3 659 356	42
Кардарларга берилген кредиттер	1 665 520	27	2 832 648	33
Мамлекеттик баалуу кагаздар	895 297	14	2 131 353	25
Камсыздалбагандар	144 545	2	-	-
	6 248 840	100	8 623 357	100

Жогорку таблицада чагылдырылган суммалар, кредиттердин баланстык наркын түшүндүрөт жана милдеттүү түрдө камсыздоолордун адилет наркын чагылдырбайт. Камсыздоолордун адилет наркы кредит берилген күнгө карата бааланган жана отчеттук күнгө чейинки андан аркы өзгөрүүлөр боюнча корректировкаланган эмес. Мындай кредиттердин ордун жабуу мүмкүнчүлүгү камсыздоо наркына эмес, негизинен карыз алуучулардын кредитти төлөө жөндөмдүүлүгүнө жараша болот.

Берилген кредиттердин концентрацияланышы

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк калдыгы өздүк капиталдын 10 пайызынан ашкан коммерциялык банктарга берилген кредиттерге ээ эмес.

9 КАРДАРЛАРГА БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча “Керемет Банк” ачык акционердик коому тарабынан кардарларга берилген кредиттер төмөнкүдөй көрсөтүлгөн:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Юридикалык жактарга берилген кредиттер		
Корпоративдик насыялар	2 806 778	2 989 415
Чакан жана орто бизнес	1 798 024	1 281 871
Жыйынтыгында, юридикалык жактарга берилген кредиттер	<u>4 604 802</u>	<u>4 271 286</u>
Жеке адамдарга берилген кредиттер		
Ипотекалык кредиттер	2 423 941	2 008 877
Керектөө ссудалары	293 840	158 139
Жыйынтыгында, жеке адамдарга берилген кредиттер	<u>2 717 781</u>	<u>2 167 016</u>
Финансылык ижарага таза инвестициялар	<u>379 370</u>	<u>509 588</u>
Наркызданууга камды алып салганга чейинки кардарларга берилген кредиттер	<u>7 701 953</u>	<u>6 947 890</u>
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(1 362 588)	(1 188 949)
	<u>6 339 365</u>	<u>5 758 941</u>

Кардарларга берилген кредиттер Улуттук банктын туунду уюму “Керемет Банк” ачык акционердик коомун контролдоого ээ болуу күнүнө карата адилет наркы боюнча чагылдырылган.

2019-жылы “Керемет Банк” ачык акционердик коому жеткиликтүү пайыздык чендери менен жеке турак жай алууга бюджет чөйрөсүндө эмгектенген кызматкерлерди колдоо максатына багытталган жаңы “Социалдык ипотека” кредиттик продуктун киргизген. Бул продукт менен “Керемет Банк” ачык акционердик коомунун белгиленген критерийлерине жооп берген бюджет чөйрөсүндө эмгектенген кызматкерлерди каржылоо каралган. Каржылоодо артыкчылык социалдык чөйрөнүн кызматкерлерине – билим берүү, илим, саламаттыкты сактоо, социалдык коргоо, маданият, искусство, маалымат жана байланыш, дене тарбия жана спорт, бюджеттик мекемелердин кызматкерлерине (республикалык же жергиликтүү бюджеттин эсебинен каржылануучу мамлекеттик органдар, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары жана мекемелер) берилген.

Социалдык ипотека жеке адамдарга-бюджет чөйрөсүндө эмгектенген 21 жаштан 65 жашка чейинки (кредитти толук төлөгөн учурга) кызматкерлерге турак жай кыймылсыз мүлкүн сатып алууга 15 жылга чейинки мөөнөткө, жылдык 7,5-9,5 пайыз чени менен 350 миң сомдон 3 000 миң сомго чейин суммада берилет. Жетекчилик бул кредиттик продукт өзгөчө мүнөзгө ээ жана ипотекалык кредиттөө рыногунда өзүнчө сегментти түшүндүрөт деп эсептейт. Жыйынтыгында, “Социалдык ипотека” кредиттик продуктунун шарттарында берилген кредиттер кадимки бүтүмдүн алкагында берилген жана алар таануу күнүнө карата адилет наркы боюнча чагылдырылган.

9 КАРДАРЛАРГА БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР (УЛАНДЫСЫ)

Мындан тышкары, “Керемет Банк” ААК туунду уюму сатуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдердин объектилерин сатып алуучуларга бөлүп төлөө боюнча сатууну ишке ашырат. Келишимдин шарттарына ылайык, активдерге ээ болуу менен байланышкан тобокелдиктер менен пайда бөлүп төлөө боюнча сатуу келишимин түзүү учурунда сатып алуучуга өткөрүлүп берилет. Ага ылайык, Топ сатуу үчүн каралган бул узак мөөнөттүү активдердин объектилерин таанууну токтотууга жана финансылык активди таанууга тийиш, себеби Топ келишимге ылайык келечектеги акча агымдарын алуу укугун алган келишимдин бир тарабынан болот. Баштапкы таанууда Топ финансылык активди сатып алууга же чыгарууга түздөн-түз тиешелүү бүтүм боюнча чыгымдардын суммасына көбөйтүлгөн жа азайтылган адилет наркы боюнча тааныйт.

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча финансылык ижарага таза инвестициялардын компоненттери төмөнкүдөй берилген:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Финансылык ижаранын келишимдери боюнча дебитордук карыз:		
1 жылдан аз	232 534	220 268
1 жылдан 5 жылга чейин	217 481	393 404
5 жылдан ашык	2 543	4 329
Минималдуу ижара төлөмдөрү	452 558	618 001
Алынбаган финансылык кирешени алып салганда	(73 188)	(108 413)
	379 370	509 588
Ижарага таза инвестициялар төмөнкүдөй талдап-иликтенет:		
Кыска мөөнөттүү	179 977	155 945
Узак мөөнөттүү	199 393	353 643

Төмөнкү таблицада кардарларга берилген кредиттердин баланстык наркына талдап-иликтөө алынган камсыздоо боюнча берилген:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Кыймылсыз мүлк жана чектеш укуктар менен камсыздалган кредиттер	6 118 899	5 626 423
Башка мүлк менен камсыздалган кредиттер	62 692	25 917
Транспорт каражаттары менен камсыздалган кредиттер	4 382	10 332
Депозиттер жана аманаттар менен камсыздалган кредиттер	1 087	37 108
Камсыздалбаган кредиттер	152 305	59 161
Жыйынтыгында, кардарларга берилген кредиттер	6 339 365	5 758 941

Жогоруда берилген таблицада келтирилген суммалар кредиттердин наркын билдирет жана күрөөлөрдүн адилет наркын милдеттүү түрдө чагылдырбайт. Насыяларды берүү күнүнө карата күрөөнү баалоонун негизинде күрөөлөрдүн рыноктук наркына баа берилген. Эгерде, кредиттер жеке нарксызданган катары бааланбаса, эрежедегидей эле алар жаңыланбайт.

9 КАРДАРЛАРГА БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР (УЛАНДЫСЫ)

Төмөнкү таблицада кардарларга берилген кредиттердин учурдагы наркына жүргүзүлгөн талдап-иликтөө экономиканын сектору боюнча берилген:

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Экономиканын секторлору боюнча талдап-иликтөө:		
Соода	2 769 569	2 472 118
Ипотека	2 803 311	2 528 324
Өнөр жай жана өндүрүш	523 922	373 404
Курулуш	250 536	445 460
Керектөө муктаждыктары	250 451	137 364
Айыл чарбасы	162 666	59 874
Транспорт	127 726	62 494
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	24 463	1 142
Даярдоо жана кайра иштетүү	2 721	2 547
Байланыш	-	2 777
Башкалар	786 588	862 386
	7 701 953	6 947 890
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(1 362 588)	(1 188 949)
	6 339 365	5 758 941

2021-жылдын 31-декабры

	Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камды алып салганга чейинки кредиттер	Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камды алып салгандан кийинки кредиттер
Мөөнөтүндө төлөнгөн	6 604 218	(670 113)	5 934 105
Мөөнөтүндө төлөнбөгөн:			
-30 күнгө чейин	152 471	(20 025)	132 446
-31 күндөн 60 күнгө чейин	35 965	(3 758)	32 207
-61 күндөн 90 күнгө чейин	7 663	(2 934)	4 729
-91 күндөн 180 күнгө чейин	29 451	(8 852)	20 599
-181 күндөн 360 күнгө чейин	872 185	(656 906)	215 279
Жыйынтыгында, мөөнөтүндө төлөнбөгөн	1 097 735	(692 475)	405 260
Жыйынтыгында, кардарларга берилген кредиттер	7 701 953	(1 362 588)	6 339 365

9 КАРДАРЛАРГА БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР (УЛАНДЫСЫ)

	2020-жылдын 31-декабры		
	Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камды алып салганга чейинки кредиттер	Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камды алып салгандан кийинки кредиттер
Мөөнөтүндө төлөнгөн	5 427 496	(467 295)	4 960 201
Мөөнөтүндө төлөнбөгөн:			
-30 күнгө чейин	45 092	(5 108)	39 984
-31 күндөн 60 күнгө чейин	4 500	7 719	12 219
-61 күндөн 90 күнгө чейин	11 559	(4 671)	6 888
-91 күндөн 180 күнгө чейин	209 961	(110 989)	98 972
-181 күндөн 360 күнгө чейин	1 249 282	(608 605)	640 677
Жыйынтыгында, мөөнөтүндө төлөнбөгөн	1 520 394	(721 654)	798 740
Жыйынтыгында, кардарларга берилген кредиттер	6 947 890	(1 188 949)	5 758 941

10 БАШКА ЖЫЙЫНДЫ КИРЕШЕ АРКЫЛУУ АДИЛЕТ НАРКЫ
БОЮНЧА БААЛАНГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Карыздык инструменттер		
Мамлекеттик баалуу кагаздар		
Канада Өкмөтүнүн казына милдеттенмелери	1 390 414	5 916 233
Кыргыз Республикасынын казына милдеттенмелери	880 336	916 690
Улуу Британия Өкмөтүнүн казына милдеттенмелери	-	999 866
Жыйынтыгында, мамлекеттик баалуу кагаздар	2 270 750	7 832 789
Эл аралык финансылык мекемелердин карыздык баалуу кагаздары	35 973 583	41 145 896
АААга кредиттик рейтингге ээ болгон агенттик баалуу кагаздар	34 238 192	24 876 847
Жыйынтыгында, карыздык инструменттер	72 482 525	73 855 532

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар мөөнөтү өткөрүлүп жиберилген болуп саналбайт.

11 АМОРТИЗАЦИЯЛАНГАН НАРКЫ БОЮНЧА БААЛАНГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин казына милдеттенмелери	9 167 177	3 021 258
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(67 813)	(54 046)
	9 099 364	2 967 212

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камдын жылышы 27-эскертүүдө чечмеленген.

12 АССОЦИАЦИЯЛАНГАН УЮМДАРГА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

Ассоциацияланган уюмдарга инвестициялардын жылышын төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

	Баланстык нарк
2019-жылдын 31-декабры	885 297
Ассоциацияланган уюмга инвестицияларды туунду уюмга инвестициялар катары кайра классификациялоо	(564 999)
Туунду уюмдун акцияларын сатып алуу	158 000
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш	23 562
2020-жылдын 31-декабры	501 860
Консолидациялоонун жыйынтыгында туунду уюмга инвестицияны алып салуу	(220 000)
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш	62 722
2021-жылдын 31-декабры	344 582

Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	Иштин түрү	Ээлик кылуу үлүшү, %	2021-жылдын 31-декабры	Ээлик кылуу үлүшү, %	2020-жылдын 31-декабры
“Керемет Банк” ААК	Банктык кызмат көрсөтүүлөр	97,45	- *	97,45	-*
“Кепилдик фонд” ААК	Гарантияларды берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөр	91,22	- *	85,91	-*
“Кыргыз инкассациясы” ЖАК	Баалуулуктарды ташуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр	100,00	- *	100,00	220 000*
“Банктар аралык процессинг борбору” ЖАК	Процессинг кызмат көрсөтүүлөрү	49,42	344 582 **	49,42	281 860**
			344 582		501 860

*“Керемет Банк” ААК, “Кепилдик фонд” ААК жана “Кыргыз инкассациясы” ЖАК туунду уюмдарына инвестиция ушул финансылык отчетко консолидациялоодо алынып салынган.

**Ээлик кылуу үлүшү “Керемет Банк” ААК туунду уюмунун ээлик кылуу үлүшүн эске алуу менен Улуттук банктын кыйыр ээлик кылуу үлүшүн түшүндүрөт.

12 АССОЦИАЦИЯЛАНГАН УЮМДАРГА ИНВЕСТИЦИЯЛАР (УЛАНДЫСЫ)

Бардык туунду жана ассоциацияланган Топ катталган жана алар өз ишин Кыргыз Республикасында жүргүзөт.

2021-жылдын 10-ноябрында Улуттук банк COVID-19 пандемиясынын терс таасирин жөнгө салуу зарылчылыгынын шартында финансылык ресурстарга жеткиликтүүлүктү жогорулатуу аркылуу ишкердик иш субъекттерин колдоо жана алардын ишин андан ары өнүктүрүүгө көмөк көрсөтүү максатында 2 500 млн сом суммасында “Кепилдик фонд” ААКтын жетинчи эмиссиясынын акцияларын сатып алган. “Кепилдик фонд” ААК акцияларынын жетинчи чыгарылышынын жыйынтыгы боюнча Улуттук банктын уставдык капиталдагы үлүшү 91,22% түздү.

2021-жылдын 8-декабрында мамлекеттик жана социалдык милдеттерди ишке ашыруу үчүн “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын материалдык-техникалык базасын колдоо, анын ичинде банкоматтарды бекемдөө жана республиканын аймактарына накталай акчаларды жеткирүү боюнча үзгүлтүксүз кызматтарды көрсөтүүнү уюштуруу максатында, Улуттук банк “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталын 500 миллион сом суммасындагы акциялардын үчүнчү чыгарылышы аркылуу көбөйтүү чечимин кабыл алган. Акциялардын үчүнчү чыгарылышынын жыйынтыгы боюнча “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталы 720 миллион сомду түздү. “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталындагы Улуттук банктын үлүшү 100 пайызды түзөт.

13 НЕГИЗГИ КАРАЖАТТАР

	Жер, имарат жана курулмалар	Эмерек жана жабуулар	Компьютер- дик жабуулар	Транспорт каражаттары	Бүтө элек курулуш/ орнотуу үчүн каралган жабуулар	Жыйынтыг- гында
Баиттик нарк						
2021-жылдын 1-январына карата калдык	1 077 537	502 696	793 585	81 187	450 528	2 905 533
Сатып алуулар	33 981	100 991	25 633	71 926	217 714	450 245
Колдонуудан калгандар	(219)	(50 072)	(80 117)	(17 663)	(42 472)	(190 543)
Ордунан которулгандар	223 984	5 589	2 278	-	(232 372)	(521)
Кайра классификациялоо	(8 873)	-	-	-	-	(8 873)
2021-жылдын 31-декабрына карата калдык	1 326 410	559 204	741 379	135 450	393 398	3 155 841
Амортизация						
2021-жылдын 1-январына карата калдык	(126 900)	(100 285)	(396 074)	(38 724)	-	(661 983)
Жыл ичиндеги чегерүүлөр	(48 099)	(97 098)	(124 024)	(41 902)	-	(311 123)
Колдонуудан калгандар	219	49 730	80 111	15 845	-	145 905
2021-жылдын 31-декабрына карата калдык	(174 780)	(147 653)	(439 987)	(64 781)	-	(827 201)
Баланстык нарк						
2021-жылдын 31-декабрына карата	1 151 630	411 551	301 392	70 669	393 398	2 328 640

13 НЕГИЗГИ КАРАЖАТТАР (УЛАНДЫСЫ)

	Жер, имарат жана курулмалар	Эмерек жана жабуулар	Компьютер- дик жабуулар	Транспорт каражаттары	Бүтө элек курулуш/ орнотуу үчүн каралган жабуулар	Жыйынты- гында
Бааштапкы нарк	870 111	519 251	822 842	71 661	362 573	2 646 438
2020-жылдын 1-январына карата калдык	2 213	18 811	66 919	11 506	116 176	215 625
Сатып алуулар	(1 519)	(39 093)	(96 186)	(3 133)	(218)	(140 149)
Коддонуудан калгандар	179 210	3 727	10	736	(28 003)	155 680
Ордунан которулгандар	27 522	-	-	-	-	27 522
Кайра баалоо	-	-	-	417	-	417
Кайра классификациялоо	-	-	-	-	-	-
2020-жылдын 31-декабрына карата	1 077 537	502 696	793 585	81 187	450 528	2 905 533
Амортизация	(113 295)	(42 923)	(358 980)	(27 998)	-	(543 196)
2020-жылдын 1-январына карата калдык	(25 156)	(95 003)	(132 680)	(13 859)	-	(266 698)
Жыл ичиндеги чегерүүлөр	1 239	37 649	95 586	3 133	-	137 607
Коддонуудан калгандар	8	(8)	-	-	-	-
Ордунан которулгандар	10 304	-	-	-	-	10 304
Кайра баалоо	-	-	-	-	-	-
2020-жылдын 31-декабрына карата	(126 900)	(100 285)	(396 074)	(38 724)	-	(661 983)
Баланстык нарк	950 637	402 411	397 511	42 463	450 528	2 243 550
2020-жылдын 31-декабрына карата						

2021-жыл ичинде материалдык эмес активдерге которулган негизги каражаттар 15 192 миң сомду түзгөн (2020-жылы: материалдык эмес активдерге которулган негизги каражаттар болгон эмес).

2021 жана 2020-жылдардын ичинде негизги каражаттардын объектилерин курууга же сатып алууга байланыштуу насыя боюнча капиталдаштырылган сарптоолор болгон эмес.

14 ПАЙДАЛАНУУ УКУГУ ФОРМАСЫНДАГЫ АКТИВДЕР

	Имараттар жана башка кыймылсыз мүлк	Жабдуу	Жыйынты- гында
Баитапкы нарк			
2021-жылдын 1-январына карата калдык	275 024	69 850	344 874
Түшүүлөр	4 727	-	4 727
Колдонуудан калгандар	(4 504)	-	(4 504)
Модификациялоо*	(60 898)	-	(60 898)
2021-жылдын 31-декабрына карата калдык	214 349	69 850	284 199
Топтолгон амортизация			
2021-жылдын 1-январына карата калдык	(110 000)	(9 968)	(119 968)
Жыл ичиндеги чегерүүлөр	(52 056)	(8 725)	(60 781)
Колдонуудан калгандар	3 176	-	3 176
2021-жылдын 31-декабрына карата калдык	(158 880)	(18 693)	(177 573)
Баланстык нарк			
2021-жылдын 1-январына карата	165 024	59 882	224 906
2021-жылдын 31-декабрына карата	55 469	51 157	106 626

*2021-жылы “Керемет Банк” ААКтын башкы кеңсеси боюнча ижара келишимине өзгөртүүлөр киргизилген, атап айтканда, келишимдин шарттарынан келишимди мөөнөтүнөн мурда токтотуу үчүн 1 000 миң АКШ доллары өлчөмүндөгү айыптык төлөм алынып салынган, ал эми ай сайын ижара төлөмдөрү 60,5 миң АКШ долларынан 54,45 миң АКШ долларына чейин кыскартылган.

Банк 60 898 миң сом өлчөмүндө калган мөөнөттүн негизинде пайдалануу укугу формасындагы активдердин баланстык наркынын пропорционалдуу төмөндөшүн тааныган. Ижара милдеттенмеси калган ижара төлөмдөрдү дисконттоо жолу менен оңдолгон жана модификациялоонун натыйжасы 127 222 миң сомду түзгөн.

“Керемет Банк” ААК күндөлүк ишинин жүрүшүндө имараттарды жана банкоматтарды кошо алганда, бир нече активдерди ижарага алып иш алып барат. Имараттарды ижарага алуунун орточо мөөнөтү 4 жылды түзсө, банкоматтардыкы 5 жылды түзөт.

Ижаранын мөөнөтү аяктаганда “Керемет Банк” ААКка банкоматтар боюнча менчик укугу өтөт. “Керемет Банк” ААКтын ижара боюнча милдеттенмелери ижара келишимдери боюнча ижарага алынуучу активдерге карата ижарага берүүчүнүн менчик укугу менен камсыздалат.

Имараттардын ижарасы боюнча мөөнөттөр ушул финансылык жылы аяктаган. Аягына чыккан контракттар окшош базалык активдер менен ижара боюнча жаңы келишимдерге алмаштырылган. Жыйынтыгында 2021-жылы пайдалануу укугу формасындагы активдерге 4 727 миң сом суммасындагы активдер кошулган (2020-жылы: 13 414 миң сом).

14 ПАЙДАЛАНУУ УКУГУ ФОРМАСЫНДАГЫ АКТИВДЕР (УЛАНДЫСЫ)

Ижара боюнча милдеттенмелер:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Ордун жабуу мөөнөттөрүнө талдап-иликтөө:		
1 жыл	89 790	93 178
2 жыл	26 249	89 295
3 жыл	19 690	83 925
4 жыл	522	102 537
Жыйынтыгында, ижара боюнча минималдуу төлөмдөр	136 251	368 935
Пайыздык чыгашаларды алып салганда	(7 694)	(49 484)
Жыйынтыгында	<u>128 557</u>	<u>319 451</u>
Түрлөрү боюнча:		
Кыска мөөнөттүү	84 502	71 159
Узак мөөнөттүү	<u>44 055</u>	<u>248 292</u>

Акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчетто камтылган ижара үчүн акча каражаттарынын жалпы агылып чыгышы 91 252 миң сомду, анын ичинде операциялык иш боюнча – 16 523 миң сомду жана финансылык иш боюнча – 74 726 миң сомду түзгөн.

15 САТУУ ҮЧҮН КАРАЛГАН УЗАК МӨӨНӨТТҮҮ АКТИВДЕР

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Турак эмес жайлар	348 498	199 536
Үйлөр	203 563	157 554
Квартиралар	115 793	28 829
Жер тилкелери	14 136	165
Башкалар	5 426	39 089
	<u>687 416</u>	<u>425 173</u>

Сатуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдер кардарларга берилген кредиттердин ордун жабуу эсебине “Керемет Банк” ААК тарабынан кабыл алынган күрөөлөрдөн жана “Керемет Банк” ААКтын өз ишин токтоткон филиалдарынын колдонулбаган жана аларды сатуу жөнүндө чечим кабыл алынган имараттарынан турат.

Банк сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү боюнча арзандатууларды, жайгашкан жерин жана абалын эске алуу менен, рыноктогу активдердин баасынын негизинде сатуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдерди сатууда кеткен чыгымдарды эсептен чыгаруу менен адилет наркын баалайт.

2021-жыл ичинде “Керемет Банк” ААК 192 892 миң сом суммасында активдерди саткан. Бул активдер боюнча 39 979 миң сом суммасында ордун жабуу финансылык ижара түрүндө алынган, алар кардарларга берилген ссуда курамы катары таанылган.

16 МОНЕТАРДЫК ЭМЕС АЛТЫН ЖАНА АЛТЫН ТҮРҮНДӨГҮ ЗАПАСТАР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Алтын түрүндөгү запастар	33 341 168	12 627 099
Монетардык эмес алтын	2 072 429	884 416
	35 413 597	13 511 515

Улуттук банк тарабынан 2021-жыл ичинде баалуу металлдар ички рыногун өнүктүрүү келечегинин алкагында, Улуттук банктын запастарын түзүү максатында эл аралык камдын курамына кирбеген алтынды сатып алуу боюнча операциялар ишке ашырылган. Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндөгү запастар Улуттук банктын активдүү инвестициялык операцияларында катышпайт жана Улуттук банктын алтын түрүндөгү инвестициялык активдерине кирбейт.

Консолидацияланган финансылык отчетто чагылдырылган алтын түрүндөгү запастардын баланстык наркы, 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча болжол менен алардын адилет наркына барабар.

17 БАШКА АКТИВДЕР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Дебитордук карыз	758 270	623 286
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(176 217)	(207 484)
Жыйынтыгында, башка финансылык активдер	582 053	415 802
Берилген аванстар	2 578 093	2 062 363
Запастар	1 211 031	739 437
Нумизматикалык баалуулуктар	82 630	53 393
Башкалар	27 036	19 666
Жыйынтыгында, башка финансылык эмес активдер	3 898 790	2 874 859
	4 480 843	3 290 661

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камдын жылышы 27-эскертүүдө чечмеленген.

Берилген аванстарда өтүп жаткан жылдагы 2 500 000 миң сом суммасындагы пайданын бир бөлүгүн Кыргыз Республикасынын бюджетине алдын ала төлөө камтылат, бул сумма 2-эскертүүдө (а) чечмеленген эсепке алуу саясатына ылайык 2022-жылы бөлүштүрүү катары таанылган.

18 ЖҮГҮРТҮҮДӨГҮ БАНКНОТТОР ЖАНА МОНЕТАЛАР

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча жүгүртүүдөгү банкнотторго жана монеталарга төмөнкүлөр камтылган:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	143 416 858	137 143 304
Жүгүртүү кассасындагы банкнотторду жана монеталарды алып салуу менен	(3 862 346)	(2 826 617)
	<u>139 554 512</u>	<u>134 316 687</u>

Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар дегенден улам, калктын колундагы жана уюмдардагы жүгүртүүдөгү банкноттордун жана монеталардын номиналдык наркын түшүнүү зарыл.

19 БАНКТАРДЫН ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫЛЫК МЕКЕМЕЛЕРДИН КАРАЖАТТАРЫ

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Коммерциялык банктардын эсептери	27 689 700	16 685 740
Башка финансылык мекемелердин эсептери	5 822 863	4 030 808
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктардын эсептери	5 597 729	4 884 206
	<u>39 110 292</u>	<u>25 600 754</u>

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банкта коммерциялык банктардын эсептери боюнча өздүк капиталдын 10 пайызынан ашкан калдыктар болгон эмес (2020-жылы: коммерциялык банктардын эсептери боюнча өздүк капиталдын 10 пайызынан ашкан калдыктар болгон эмес). Жыл ичинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктардын эсептери боюнча төлөнгөн пайыздар 77 957 миң сомду (2020-жылы: 66 567 миң сом) түзөт.

20 КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ӨКМӨТҮНҮН КАРАЖАТТАРЫ

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттарына Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин эсептери кирет.

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Улуттук валютада	21 256 608	6 561 512
Чет өлкө валютасында	1 474 118	10 187 013
	<u>22 730 726</u>	<u>16 748 525</u>

21 КАРДАРЛАРДЫН КАРАЖАТТАРЫ

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча “Керемет Банк” ААКтын кардарларынын каражаттары төмөндө келтирилген:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Юридикалык жактар		
Күндөлүк/Эсептешүү эсептери	845 416	599 589
Мөөнөттүү депозиттер	287 463	610 929
Жыйынтыгында, юридикалык жактардын каражаттары	1 132 879	1 210 518
Жеке адамдар		
Күндөлүк/Эсептешүү эсептери	845 165	606 571
Мөөнөттүү депозиттер	2 424 816	2 711 590
Жыйынтыгында, жеке адамдардын каражаттары	3 269 981	3 318 161
	4 402 860	4 528 679

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча кардарлардын, тиешелүүлүгүнө жараша, 15 747 миң сом жана 40 697 миң сом суммасындагы депозиттери “Керемет Банк” ААК тарабынан чыгарылган шарттуу милдеттенмелерге тиешелүү кредиттик линиялар жана кредиттер боюнча камсыздоо катары колдонулган.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча кардарлардын, тиешелүүлүгүнө жараша, 40 463 миң сом жана 5 912 миң сом суммасындагы депозиттери “Керемет Банк” ААК тарабынан чыгарылган гарантиялар боюнча камсыздоону билдирген.

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча кардарлардын депозиттери боюнча өздүк капиталдын 10 пайызынан ашкан калдыктар болгон эмес (2020-жылы: бир кардар, депозиттер боюнча калдыктардын көлөмү 2 021 537 миң сомду түзгөн).

34-эскертүүдө көрсөтүлгөн суммаларга кошумча катары кардарлардын каражаттарында мамлекеттик уюмдардын 501 464 миң сом суммасындагы депозиттери чагылдырылган (2020-жылы: 364 178 миң сом).

Жыл ичинде мамлекеттик уюмдардын депозиттери боюнча төлөнгөн пайыздар 31 735 миң сомду түзгөн.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча кардарлардын каражаттары боюнча чегерилген сый акы суммасы, тиешелүүлүгүнө жараша, 22 698 миң сомду жана 49 497 миң сомду түзгөн.

21 КАРДАРЛАРДЫН КАРАЖАТТАРЫ (УЛАНДЫСЫ)

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Экономиканын секторлору/кардарлардын түрлөрү боюнча талдап-иликтөө:		
Жеке адамдар	3 270 677	3 320 642
Кен казып алуучу өнөр жай жана металлургия	285 353	480 804
Курулуш	165 810	194 534
Соода	109 265	45 583
Саламаттыкты сактоо	92 344	32 255
Энергетика	92 162	102 373
Финансылык уюмдар	82 572	83 412
Транспорт жана байланыш	50 986	43 034
Айыл чарба	28 519	3 521
Билим берүү	20 133	29 131
Кайрымдуулук жана кесиптик бирлик	10 719	12 238
Консультациялык кызмат көрсөтүү	7 140	6 676
Мамлекеттик мекемелер	5 333	11 017
Кыймылсыз мүлк	2 811	4 361
Башка	179 036	159 098
	4 402 860	4 528 679

22 ЧЫГАРЫЛГАН КАРЫЗДЫК БААЛУУ КАГАЗДАР

2021 жана 2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча чыгарылган карыздык баалуу кагаздарга төмөнкү эмиссиядагы баалуу кагаздар кирет:

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 28 күн болгон ноталары	11 413 591	5 614 944
Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 14 күн болгон ноталары	6 986 580	2 827 474
Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 91 күн болгон ноталары	-	2 051 341
Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 күн болгон ноталары	-	999 332
	18 400 171	11 493 091

Улуттук банк акча-кредит саясатын жүргүзүү максатында баалуу кагаздарды чыгарууга жана алар менен кабыл алынган эл аралык тажрыйбага ылайык операциялардын бардык түрлөрүн ишке ашырууга укуктуу. Улуттук банктын ноталары Улуттук банктын Автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жайгаштырылат, анын катышуучуларынан болуп Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктары саналат. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктар үчүн чыгарылган карыздык баалуу кагаздардын көлөмү 2021-жылдын 31-декабрына карата 3 519 443 миң сомду (2020-жылы 1 887 309 миң сомду) түзгөн.

23 ЭВФТЕН БӨЛҮШТҮРҮҮ ТАРТИБИНДЕ АЛЫНГАН АКУ БОЮНЧА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	30 258 833	9 994 865

АКУну (СПЗ) бөлүштүрүү, алардын суммасын ЭВФ мүчөлөрүнүн ортосунда анын чечими боюнча шартсыз бөлүштүрүү болуп саналат. АКУну жалпы бөлүштүрүү 2009-жылдын 28-августунда күчүнө кирген. Мындай бөлүштүрүү глобалдуу финансылык каатчылыкка каршы жамааттык монетардык жооп болуп саналат, ал ликвиддүүлүк проблемасын башынан кечирип жаткан өлкөлөргө шарттар менен чектелбеген олуттуу финансылык ресурстарды берүү аркылуу ишке ашырылат. Бул ресурстар жөнгө салууга муктаждыкты азайтууга жана экономикалык өнүгүү саясатынын мүмкүнчүлүгүн кеңейтүүгө, ошондой эле ЭВФке мүчө өлкөлөрдүн валюталык запасын толуктоо аркылуу глобалдуу экономикалык системанын ликвиддүүлүгүн камсыз кылууга каралган. ЭВФке мүчө өлкөлөрдүн арасында АКУну жалпы бөлүштүрүү алардын ЭВФтеги квотасына пропорционалдуу негизде жүзөгө ашырылган (33-эскертүү). Мындан тышкары, 2009-жылдын 10-августунда глобалдуу ликвиддүүлүктү жогорулатуу максатында, АКУну бир жолу атайын бөлүштүрүүнү караган, ЭВФтин Келишимдер статьясына төртүнчү түзөтүү күчүнө кирген.

Ушул түзөтүүгө ылайык, Кыргыз Республикасын кошо алганда, ЭВФке мүчө өлкөлөргө атайын бөлүштүрүү 2009-жылдын 9-сентябрында ишке ашырылган. Мүчө өлкөлөр жана АКУга ээлик кылуучулар аларды ЭВФ менен операцияларды жүргүзүү үчүн колдонушу мүмкүн. Кыргыз Республикасы 84 737 миң АКУ өлчөмүндө бөлүштүрүлгөн каражатты пайдалануу укугуна ээ болгон. 2021-жылы ЭВФ катышуучу өлкөлөрдүн арасында АКУну бөлүштүргөн, жыйынтыгында 2021-жылдын 23-августунда Кыргыз Республикасы бөлүштүрүлгөн АКУнун өлчөмүн 170 222 миңге көбөйткөн. Анын пайыздык чени жума сайын ЭВФ тарабынан аныкталат жана ал бүткүл дүйнө боюнча бөлүштүрүлгөн АКУну алуучулар үчүн бирдей болуп саналат.

Кийинки таблицада Топтун финансылык иштин натыйжасында келип чыккан милдеттенмелериндеги өзгөрүүлөр, анын ичинде акча агымдары менен шартталган өзгөрүүлөр сыяктуу эле, акчага байланышпаган өзгөрүүлөр да сунушталган. Финансылык иштин натыйжасында келип чыккан милдеттенмелер дегенден улам, Топтун акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчетто чагылдырылган же чагылдырыла турган, финансылык иштен түшкөн акча каражаттарынын агымынын курамындагы милдеттенмелерди, акча агымдарын түшүнүүгө болот.

23 ЭВФТЕН БӨЛҮШТҮРҮҮ ТАРТИБИНДЕ АЛЫНГАН АКУ БОЮНЧА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР (УЛАНДЫСЫ)

	2021-жылдын 1-январы	Финансылык иштен түшкөн акча кара- жаттарынын жылышы (i)	Акчага байланышпаган өзгөрүүлөр		2021-жылдын 31-декабры
			Чет өлкө валютасы- нын курсун корректи- ровкалоо	Башка өзгөрүүлөр (ii)	
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	9 994 865	20 424 704	(161 716)	980	30 258 833
	9 994 865	20 424 704	(161 716)	980	30 258 833

	2020-жылдын 1-январы	Финансылык иштен түшкөн акча кара- жаттарынын жылышы (i)	Акчага байланышпаган өзгөрүүлөр		2020-жылдын 31-декабры
			Чет өлкө валютасы- нын курсун корректи- ровкалоо	Башка өзгөрүүлөр (ii)	
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	8 146 676	-	1 857 713	(9 524)	9 994 865
	8 146 676	-	1 857 713	(9 524)	9 994 865

(i) Насыяларды ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелерден акча агымдары акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчетто карыз алуулардан жана карыз алуулардын ордун жабуудан түшүүлөрдүн таза суммасын түзөт.

(ii) Башка өзгөрүүлөр пайыздар боюнча чегерүүлөрдү жана төлөөлөрдү өзүнө камтыйт.

24 БАШКА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Кредитордук карыз	212 178	130 619
Жыйынтыгында, башка финансылык милдеттенмелер	212 178	130 619
Шарттуу милдеттенмелер боюнча кам	123 522	42 824
Башкалар	107 262	72 958
Жыйынтыгында, башка финансылык эмес милдеттенмелер	230 784	115 782
	442 962	246 401

25 УСТАВДЫК КАПИТАЛ

Төлөнгөн капитал

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамына ылайык, Улуттук банктын уставдык капиталы 2 000 000 миң сомду түзөт.

Мамлекеттик бюджетке чегерүүлөр жана милдеттүү кам

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” мыйзамына ылайык Улуттук банктын пайдасы төмөнкүдөй бөлүштүрүлөт:

- эгерде Улуттук банктын уставдык капиталынын жана милдеттүү камынын суммасы анын монетардык милдеттенмелеринин 10 пайызынан азды түзсө, анда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бюджетине пайданын 90 пайызы чегерилет. Пайданын мамлекеттик бюджетке чегерилгенден кийинки калдыгы Улуттук банктын милдеттүү камына которулат;
- эгерде Улуттук банктын уставдык капиталынын жана милдеттүү камынын суммасы анын монетардык милдеттенмелеринин 10 пайызына барабар болсо же андан ашса, анда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бюджетине пайданын 100 пайызы которулат.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамынын 23-беренесине ылайык, пайда финансылык жыл аяктап, көз карандысыз тышкы аудит жүргүзүлгөндөн кийин жана Улуттук банк Башкармасы жылдык отчетту бекиткенден кийин чегерилет.

2021-жылдын 21-апрелинде Улуттук банктын 2020-жыл үчүн таза пайдасы 8 484 811 миң сом өлчөмүндө бекитилген, анын ичинде 7 636 330 миң сом алдын ала төлөөнү эске алуу менен, Кыргыз Республикасынын бюджетине которулган (2020-жылы: 2019-жыл үчүн 2 565 273 миң сом таза пайда бекитилген жана ал толугу менен Кыргыз Республикасынын бюджетине чегерилген).

Мамлекеттик бюджетке чегерилген суммалар жана милдеттүү кам Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттарынын көбөйүшү катары чагылдырылгандыктан, алар акча каражаттарынын жылышы жөнүндө консолидацияланган отчеттон алынып салынган.

Капиталды тескөө

Улуттук банктын капиталы дегенден улам, анын бардык милдеттенмелерин эсептен алып салгандан кийинки Улуттук банктын активдеринин калдык наркын түшүнүү зарыл.

Улуттук банктын капиталды тескөөгө байланыштуу максаттары Улуттук банктын көз карандысыздыгын жана ага жүктөлгөн милдеттерди аткарууга жөндөмдүүлүгүн камсыз кылуу үчүн капиталды тиешелүү деңгээлде колдоп турууга багытталган. Улуттук банк өзүнүн тескөөсүндө турган жалпы капиталды финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто камтылган өздүк капитал катары карайт.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамында каралган 2 000 000 миң сомду түзгөн уставдык капиталдын өлчөмүн эске албаганда, Улуттук банк үчүн анын капитал деңгээлине карата кандайдыр бир тышкы талаптар жок.

26 ТАЗА ПАЙЫЗДЫК КИРЕШЕ

	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Пайыздык кирешелер		
Кардарларга берилген кредиттер	708 417	449 388
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	648 149	27 737
Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги мөөнөттүү депозиттер	385 913	562 124
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	349 012	360 069
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	235 958	564 400
Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептер	68 899	130 159
Башкалар	-	65
	2 396 348	2 093 942
Пайыздык чыгашалар		
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	(761 285)	(516 186)
Кардарлардын каражаттары	(315 219)	(357 674)
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	(235 936)	(101 278)
Башка активдер боюнча дисконтту бошотуу	(47 016)	(95 628)
Ижара боюнча милдеттенмелер	(17 995)	(24 877)
Алынган кредиттер	(13 199)	(12 172)
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	(9 362)	(17 391)
Башкалар	(20 436)	(22 351)
	(1 420 448)	(1 147 557)
	975 900	946 385

2021-жыл ичинде башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган категориядагы финансылык активдер үчүн натыйжалуу пайыздык чен методу боюнча эсептелген жалпы пайыздык киреше 304 857 миң сомду (2020-жыл ичинде: 694 559 миң сомду), ал эми амортизацияланган наркы боюнча чагылдырылган финансылык активдер үчүн – 2 091 491 миң сомду (2020-жыл ичинде: 1 399 383 миң сомду) түзгөн. 2021-жыл ичинде амортизацияланган наркы боюнча бааланган финансылык милдеттенмелер үчүн натыйжалуу пайыздык чен методу боюнча эсептелген жалпы пайыздык чыгаша 1 420 448 миң сомду (2020-жыл ичинде: 1 147 557 миң сомду) түзгөн.

27 КҮТҮЛҮҮЧҮ КРЕДИТТИК ЧЫГЫМДАРГА КАМ ЖАНА БАШКА КАМ

	Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар (7-эскертүү)			Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер (8-эскертүү)			Кардарларга берилген кредиттер (9-эскертүү)			Амортизация- ланган наркы боюнча бааланган инвестициялар (11-эскертүү)				
	Сатылып алынган кредиттик наркызыданган финансылык активдер			Сатылып алынган кредиттик наркызыданган финансылык активдер			Сатылып алынган кредиттик наркызыданган финансылык активдер							
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия		1-стадия	2-стадия	3-стадия	
2021-жылдын														
1-январьына карата														
абал боюнча	8 531	54	-	213 297	13 518	148 118	41 653	9 526	746 499	391 271	10 814	-	54 046	1 637 327
күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам														
Камдын суммасындагы өзгөрүү														
- Биринчи стадияга кайра классификациялоо	54	(54)	-	-	-	-	25	(25)	-	-	-	-	-	-
- Экинчи стадияга кайра классификациялоо	(160)	-	-	(98 052)	98 052	-	(19 806)	39 116	(19 310)	-	-	-	-	-
- Үчүнчү стадияга кайра классификациялоо	(407)	-	407	-	-	-	(25 823)	(15 399)	41 222	-	-	-	-	-
Кредиттик тобокелдиктин параметрлеринин өзгөрүүсүнүн натыйжасында нетто өзгөрүү	-	-	-	-	350 701	-	15 165	52 310	-	190 762	-	-	-	608 938
Активдерди камдардын эсебинен (алып салуу) / калыбына келтирүү	(477)	-	-	-	-	(378)	-	-	-	-	-	-	-	(855)
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	9 528	-	-	14 264	-	-	37 992	-	-	-	58	-	17 509	79 351
Таануу токтотулган финансылык активдер	(2 638)	-	-	(65 595)	(118 852)	-	(5 737)	(2 120)	-	(139 900)	(10)	-	(3 742)	(338 594)
Башка өзгөрүүлөр	52	-	-	-	-	3 857	182	55	24 930	-	-	-	-	29 076
2021-жылдын														
31-декабрьына карата абал боюнча	14 483	160	407	63 914	343 419	151 597	43 651	83 463	793 341	442 133	10 862	-	67 813	2 015 243
күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам														

27 КҮТҮЛҮҮЧҮ КРЕДИТТИК ЧЫГЫМДАРГА КАМ ЖАНА БАШКА КАМ (УЛАНДЫСЫ)

	Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар (7-эскертүү)			Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер (8-эскертүү)			Кардарларга берилген кредиттер (9-эскертүү)			Амортизация- ланган нар- кы боюнча бааланган инвестициялар (11-эскертүү)					
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	1-стадия			
2020-жылдын															
1-январьга карата абал боюнча	5 173	2 498	255 424	25	-	1 528	127 039	41 948	3 901	1 592	392 027	4 466	1 962	837 583	
күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам															
Камдын суммасындагы															
өзгөрүү															
-Биринчи стадияга кайра	2 260	(2 260)	-	-	-	-	-	454	-	(454)	-	-	-	-	
- Экинчи стадияга кайра	-	-	-	-	-	-	-	(11 754)	11 754	-	-	-	-	-	
классификациялоо	-	-	-	-	-	-	-	(14 159)	(10 493)	24 652	-	-	-	-	
- Үчүнчү стадияга кайра	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
классификациялоо	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Кредиттик тобокелдиктин параметрлеринин өзгө рүүсүнүн	-	(704)	-	-	-	(1 528)	-	-	-	618 867	-	-	-	616 635	
Активдерди камдардын эсебинен (алып салуу) / калыбына келтирүү	-	-	(303 297)	(25)	-	-	94	(65)	-	-	-	-	-	(303 293)	
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган	272 967	-	-	-	213 297	13 518	-	51 110	-	-	-	6 358	-	53 115	610 365
финансылык активдер Таануу токтотулган финансылык активдер	(271 869)	-	-	-	-	(2 614)	(2 621)	(683)	(7 929)	-	-	(10)	-	(1 031)	(286 757)
Башка өзгөрүүлөр	520	47 873	-	-	-	23 599	(23 260)	5 047	109 771	(756)	-	-	-	162 794	-
2020-жылдын															
31-декабрьга карата абал боюнча	8 531	54	-	-	213 297	13 518	148 118	41 653	9 526	746 499	391 271	10 814	-	54 046	1 637 327
күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам															

27 КҮТҮЛҮҮЧҮ КРЕДИТТИК ЧЫГЫМДАРГА КАМ ЖАНА БАШКА КАМ (УЛАНДЫСЫ)

	Башка активдер (17-эскертүү)			Шарттуу милдеттенмелер (24, 30-эскертүүлөр)	
	1-стадия	3-стадия	Сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	1-стадия	Жыйынтыгында
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	7 629	45 766	154 089	42 824	250 308
Камдын суммасында өзгөрүү					
Активдерди камдардын эсебинен алып салуу	-	-	(39 969)	-	(39 969)
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	768	6 987	661	86 157	94 573
Таануу токтотулган финансылык активдер	(1 061)	-	-	(5 459)	(6 520)
Башка өзгөрүүлөр	-	7	1 340	-	1 347
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	7 336	52 760	116 121	123 522	299 739
	Башка активдер (17-эскертүү)			Шарттуу милдеттенмелер (24, 30-эскертүүлөр)	
	1-стадия	3-стадия	Сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	1-стадия	Жыйынтыгында
2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	891	40 658	143 216	2 880	187 645
Камдын суммасындагы өзгөрүү					
Кредиттик тобокелдиктин параметрлеринин өзгөрүүсүнүн натыйжасында нетто өзгөрүүлөр	-	(384)	-	343	(41)
Активдерди камдардын эсебинен алып салуу	-	-	(23 023)	(759)	(23 782)
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	6 772	7 332	20 779	40 089	74 972
Таануу токтотулган финансылык активдер	(34)	(1 838)	-	-	(1 872)
Башка өзгөрүүлөр	-	(2)	13 117	271	13 386
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	7 629	45 766	154 089	42 824	250 308

28 ЧЕТ ӨЛКӨ ВАЛЮТАСЫНДА ЖАНА АЛТЫН МЕНЕН ЖҮРГҮЗҮЛГӨН ОПЕРАЦИЯЛАР БОЮНЧА РЕАЛИЗАЦИЯЛАНГАН ТАЗА ПАЙДА

	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча реализацияланган пайда	14 545 597	8 870 337
“Спот” бүтүмдөрүнөн алынган пайда	508 376	597 405
	15 053 973	9 467 742

29 АДМИНИСТРАТИВДИК ЧЫГАШАЛАР

	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Персоналга кеткен сарптоолор		
Эмгек акы	1 010 918	778 260
Социалдык фондго төлөөлөр	171 072	132 514
	1 181 990	910 774
Амортизация жана эскилиги жеткендер	433 123	385 398
Ремонт иштери жана тейлөөлөр	216 066	193 298
Күзөт иштери	88 773	77 728
Кесиптик кызмат көрсөтүүлөр	44 854	31 383
Байланыш жана маалыматтык кызмат көрсөтүүлөр	36 907	32 076
Жарыялоолор жана жазылуулар	29 024	23 856
Ижарага чыгашалар	16 526	13 752
Кеңсе буюмдары	9 785	8 380
Иш сапарына кеткен чыгашалар	9 271	4 036
Социалдык иш-чараларга сарптоолор	8 093	8 785
Персоналды окутуу	5 320	2 663
Башка чыгашалар	48 000	22 847
	2 127 732	1 714 976

30 ШАРТТУУ МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР

(а) Салык салуу

Кыргыз Республикасында салык системасы салыштырмалуу жаңы жана мыйзам ченемдеринин, расмий түшүндүрмөлөрдүн жана сот чечимдеринин бат-бат өзгөрүшү менен мүнөздөлөт, алар кээ бир учурларда так эмес, карама-каршы жана ар башка чечмелөөлөрдү камтыйт. Салыктар салык органдары тарабынан текшерүү жана изилдөө предметинен болуп саналат, алар айыптык төлөм белгилөө жана жазалоо укугуна ээ. Салык мыйзамдары бузулган учурда, салык органдары тарабынан алты жыл өткөндөн кийин кошумча салыктар, айыптык төлөмдөр же жазалоо боюнча эч кандай милдеттенмелер жүктөлбөйт.

30 ШАРТТУУ МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР (УЛАНДЫСЫ)

(а) Салык салуу, уландысы

Бул жагдайлар Кыргыз Республикасында салык боюнча тобокелдиктерди жаратууда, алар башка өлкөлөргө караганда кыйла маанилүү болуп саналат. Жетекчилик салык милдеттенмелери Кыргыз Республикасынын колдонуудагы салык мыйзамдарына, расмий түшүндүрмөлөргө жана сот чечимдерине ылайык шайкеш келтирилген деп эсептейт. Ошондой болсо да, тиешелүү органдар тарабынан бул жоболордун чечмелениши айырмалынышы мүмкүн жана эгерде алар өз позициясынын укук ченемдүүлүгүн далилдей алса, анын консолидацияланган финансылык отчетко карата таасири олуттуу болушу ыктымал.

Жетекчилик, эгерде Улуттук банкка жана “Керемет Банк” ААКка карата доо жана даттануулар боюнча акыркы милдеттенме орун алса, анда ал Топтун консолидацияланган финансылык абалына же келечектеги ишинин жыйынтыгына олуттуу деле таасирин тийгизбейт деп болжолдойт.

(б) Сот доолору

Топ ишкердикти жүргүзүү процессинде үчүнчү жактар мезгил-мезгили менен Топко дооматтарды коюшу мүмкүн. 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча жетекчилик териштирүүлөрдүн натыйжасында Топ олуттуу чыгымдар тартпайт деп эсептеген жана ага ылайык баалоо милдеттенмелерин тааныган эмес.

(в) Кредиттик мүнөзгө ээ милдеттенмелер, гарантиялар жана башка финансылык контракттар

“Керемет Банк” ААК күндөлүк ишинин жүрүшүндө өз кардарларына финансылык инструменттерди сунуштаган, алар баланстан тышкаркы тобокелдикке ээ. Кредиттик тобокелдик боюнча ар кандай деңгээлге ээ болгон бул инструменттер финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто чагылдырылбайт.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча номиналдык же контракттык суммалар төмөнкүлөрдү түзгөн:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Насыялар жана колдонулбаган кредиттик линиялар боюнча милдеттенмелер	271 337	125 106
Берилген гарантиялар	1 435 323	1 213 527
Финансылык гарантиялар боюнча кам	(123 522)	(42 824)
Жыйынтыгында, кредиттик мүнөзгө ээ милдеттенмелер	<u>1 583 138</u>	<u>1 295 809</u>

30 ШАРТТУУ МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик мүнөзгө ээ милдеттенмелер, гарантиялар жана башка финансылык контракттар, уландысы

Финансылык гарантиялар боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өзгөрүүлөрүнө талдап-иликтөөлөр төмөнкүдөй чагылдырылган:

	<u>12 ай чегинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар</u>
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча чыгымдар камы	<u>42 824</u>
Камды кайра таза эсептөө	<u>80 698</u>
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча чыгымдар камы	<u><u>123 522</u></u>

(г) Капиталдык мүнөзгө ээ милдеттенмелер

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк жана анын туунду уюмдары капиталдык сарптоолор боюнча милдеттенмелерге ээ болгон эмес.

(д) Камсыздандыруу

Кыргыз Республикасында камсыздандыруу тармагы өнүгүү баскычында турат жана дүйнөнүн башка өлкөлөрүнө мүнөздүү болгон камсыздандыруунун көптөгөн формалары биз үчүн азырынча толук көлөмдө жеткиликтүү эмес.

Топ толук камсыздандырууну камсыз кылмайынча, белгилүү бир активдерди жоготуу же жок кылуу Топтун ишине жана финансылык абалына терс таасирин тийгизиши мүмкүндүгү тобокелдиги орун алат.

“Керемет Банк” ААК Кыргыз Республикасынын депозиттерди коргоо системасынын катышуучусу болуп саналат, ал Депозиттерди коргоо боюнча агенттиги тарабынан жүзөгө ашырылат жана Кыргыз Республикасынын “Банктык аманаттарды (депозиттерди) коргоо жөнүндө” мыйзамына ылайык жөнгө салынат. Гарантиялык учур келип жеткенде мыйзамдарга ылайык, ар бир аманатчыга/жеке адамга депозиттер боюнча пайыздарды кошо алганда, 200 миң сомдон ашпаган өлчөмдө компенсация төлөнөт.

31 ПАЙДА САЛЫГЫ

Улуттук банк Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык пайда салыгын төлөөдөн бошотулган. Туунду уюмдарга салык салынууга тийиш. Салык чени ушул юрисдикциядагы салык мыйзамдарына ылайык, Кыргыз Республикасындагы юридикалык жактардын төлөөгө карата салык салынуучу пайдасынан 10 пайызды түзөт.

Чыгашалардын айрым түрлөрү салык салуу максаттарында эсепке алынбагандыгына байланыштуу, ошондой эле салык салынбаган киреше орун алгандыктан, Топто белгилүү бир туруктуу салык айырмалары келип чыгат.

31 ПАЙДА САЛЫГЫ (УЛАНДЫСЫ)

Кийинкиге калтырылган салык консолидацияланган финансылык отчеттун максатында салык салуу максаты үчүн аныкталган активдердин эсепке алуу наркы менен милдеттенмелердин ортосундагы убактылуу айырмадан алынган таза салык натыйжасын чагылдырат. 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата орун алган убактылуу айырма, негизинен, кирешелерди жана чыгашаларды эсепке алуу боюнча ар башка методдорго/мөөнөттөргө, ошондой эле айрым активдерди эсепке алуу менен салык наркы ортосундагы айырмадан келип чыккан убактылуу айырмаларга байланыштуу.

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Учурдагы пайда салыгы боюнча чыгаша	(27 945)	(2 951)
Убактылуу айырманын келип чыгуусунан жана калыбына келүүсүнөн улам калтырылган салык активдеринин/ милдеттенмелеринин өлчөмүнүн өзгөрүшү	18 025	(6 057)
Жыйынтыгында, пайда салыгы боюнча чыгашалар	(9 920)	(9 008)

Төмөндө 10 пайыз ченемдик чен боюнча эсептелген пайда салыгы боюнча чыгашаларды пайда салыгы боюнча айкын чыгашаларга ылайык келтирүү үчүн эсептөөлөр келтирилген:

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Салык салынганга чейинки пайда	13 605 358	7 517 988
Белгиленген чен боюнча салык (10%)	(1 360 536)	(751 799)
Улуттук банктын операциялары боюнча салык салынбаган киреше	1 301 587	857 189
Мурда таанылбаган салыктык чыгымдардын салыктык натыйжасын таануу	11 943	-
“Керемет Банк” ААКтын кийинкиге калтырылган таанылбаган салык активдеринин өзгөрүүсү	-	(105 161)
“Керемет Банк” ААКтын башка туруктуу айырмалары	37 086	(6 286)
“Кепилдик фонд” ААК	-	(2 951)
Жыйынтыгында, пайда салыгы боюнча чыгашалар	(9 920)	(9 008)

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча “Керемет Банк” ААКта 2022, 2024 жана 2025-жылдары аяктай турган таанылбаган салык чыгымдары болгон.

Төмөндө таанылган салык чыгымдары 2021-жылы алынган жана алар 2026-жылы аяктайт.

31 ПАЙДА САЛЫГЫ (УЛАНДЫСЫ)

2021 жана 2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча кийинкиге калтырылган салык активдери/(милдеттенмелер) төмөнкүдөй берилген:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Негизги каражаттар	(14 085)	(19 905)
Сатуу үчүн каралган узак мөөнөттүү активдер	(37 646)	(5 556)
Кардарларга берилген кредиттер	(33 893)	6 839
Башка финансылык милдеттенмелер	2 840	5 257
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	1 387	676
Финансылык гарантиялар	366	(2 822)
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	3 980	-
Келечектеги мезгилдерге которулган салык чыгымдары	77 421	-
Башка активдер жана милдеттенмелер	2 459	315
Жыйынтыгында, кийинкиге калтырылган таза салык милдеттенмелери	<u>2 829</u>	<u>(15 196)</u>

Кийинкиге калтырылган пайда салыгы боюнча милдеттенмелер/(талаптар)	<u>2021-жыл</u>	<u>2020-жыл</u>
Жылдын башында	(15 196)	(8 037)
Пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчетто таанылган, убактылуу айырмалардын пайда болушуна жана алып салууга байланыштуу кийинкиге калтырылган салык боюнча чыгаша / (ордун жабуу)	18 025	(6 057)
“Кепилдик фонд” ААКтын сатып алуулары	-	(1 102)
Жылдын акырында	<u>2 829</u>	<u>(15 196)</u>

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ

Тобокелдиктерди тескөөгө алуу Топтун ишинде маанилүү роль ойноп, анын операциялык ишинин маанилүү элементи болуп саналат. Топ өз ишин жүзөгө ашыруу процессинде дуушар болуучу негизги тобокелдиктерден болуп, рыноктук тобокелдик, кредиттик тобокелдик жана ликвиддүүлүк тобокелдиги саналат.

(а) Тобокелдиктерди тескөө саясаты жана жол-жоболор

Топтун тобокелдиктерди тескөө боюнча саясаты Топ дуушар болуучу тобокелдиктерди аныктоого, аларга баа берүүгө, талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө жана тескөөгө алууга, ошондой эле чектөөлөрдү белгилөөгө жана тиешелүү контролдоону камсыз кылууга, тобокелдик деңгээлине туруктуу баа берүүгө жана алардын белгиленген лимиттерге ылайык келүүсүнө байкоо жүргүзүүгө багытталган. Тобокелдиктерди тескөө саясаты жана жол-жоболору, рыноктук жагдайлардын өзгөрүүсүн, сунушталып жаткан банктык продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү, топтолгон алгылыктуу дүйнөлүк тажрыйбаларды чагылдыруу максатында, туруктуу негизде кайрадан каралып турат.

Топтун жетекчилиги, тобокелдиктерди тескөө боюнча контролдоо системасынын талаптагыдай иштеши, негизги тобокелдиктердин тескөөгө алынышы жана тобокелдиктерди тескөө боюнча саясатын жана жол-жоболордун жактырылып кабыл алынышы, ошондой эле ири бүтүмдөрүн жактырылышы үчүн жоопкерчиликтүү.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(а) Тобокелдиктерди тескөө саясаты жана жол-жоболор, уландысы

Топтун Башкармасы, комитеттер жана комиссиялар монетардык, инвестициялык жана валюта саясаттарына байланыштуу маселелерди дайыма кароого алып, активдерди тескөө алкагында лимиттерди, ошондой эле Топтун контрагенттерине карата талаптарды белгилешет.

Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2020-жылдын 20-декабрындагы токтому менен бекитилген Улуттук банктын эл аралык камды тескөө боюнча инвестициялык саясатына ылайык (мындан ары – Инвестициялык саясат), тобокелдиктерди тескөөнүн негизги максатынан болуп, Топтун ликвиддүүлүгүн жана активдеринин коопсуздугун камсыз кылуу саналат. Операциялар Инвестициялык саясатта белгиленген ар жылдык лимиттердин чегинде ишке ашырылат.

Ушул максаттарга ылайык Улуттук банктын алтын валюта активдери жумушчу жана инвестициялык портфелдерге бөлүнөт.

(б) Рыноктук тобокелдик

Рыноктук тобокелдик – бул, рыноктук баанын өзгөрүүсүнөн улам адилет нарктын же финансылык инструмент боюнча акча каражаттарынын келечектеги агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Рыноктук тобокелдик валюта тобокелдигинен, пайыздык чендердин өзгөрүүсү тобокелдигинен, ошондой эле башка баа тобокелдиктеринен турат. Рыноктук тобокелдик, рыноктогу жалпы жана мүнөздүү болгон өзгөрүүлөрдүн, рыноктук баанын өзгөрүлмөлүүлүгүнүн таасирине дуушар болгон пайыздык, валюталык жана үлүштүк финансылык инструменттерге карата ачык позициялар боюнча келип чыгат.

Рыноктук тобокелдикке дуушарланууну алгылыктуу параметрлердин чегинен чыкпагандай, ошону менен катар эле кирешелүүлүктү оптималдаштырууну камсыз кыла алгандай тескөөгө алуу жана контролдоо рыноктук тобокелдикти тескөө милдетинен болуп саналат.

Топ бардык ачык позицияларга баа берүү жол-жобосун туруктуу ишке ашыруу аркылуу рыноктук тобокелдикти тескейт. Мындан тышкары, Топ финансылык инструменттер боюнча ачык позицияларга белгиленген лимиттерге, пайыздык чендерге, төлөө мөөнөттөрүнө жана тобокелдик көрсөткүчүнүн/кирешелүүлүктүн катышына туруктуу байкоо жүргүзүп турат.

(i) Пайыздык чендердин өзгөрүү тобокелдиги

Пайыздык чендердин өзгөрүү тобокелдиги – бул, рыноктук пайыздык чендердин өзгөрүүсүнөн улам адилет нарктын же финансылык инструмент боюнча келечекте болжолдонуп жаткан акча каражаттарынын агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Топ, басымдуулук кылган рыноктук пайыздык чендердин анын финансылык абалына жана акча каражаттарынын агымынын таасирлерине дуушарланышы ыктымал. Мындай өзгөрүүлөр пайыздык маржа деңгээлин көбөйтүшү мүмкүн, бирок аны төмөндөтүшү да мүмкүн же болбосо пайыздык чендердин күтүүсүз өзгөрүүсү чыгымдардын келип чыгышына алып келет.

Орточо пайыздык чендер

Төмөндө келтирилген таблицада 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата пайыздык активдер жана милдеттенмелер боюнча орточо натыйжалуу пайыздык чендер чагылдырылган. Бул пайыздык чендер тиешелүү активдердин жана милдеттенмелердин төлөөгө карата кирешелүүлүгүн баа берүү катары чагылдырат.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

	Орточо салмактанып алынган натыйжалуу пайыздык чен, % 2021-жылдын 31-декабры	Орточо салмактанып алынган натыйжалуу пайыздык чен, % 2020-жылдын 31-декабры
Пайыздык активдер		
Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар		
<i>“Ностро” түрүндөгү эсептер</i>		
- АКШ долларында	0,05	0,003
- евродо	(0,51)	(0,51)
- канада долларында	0,02	0,01
- кытай юанында	1,60	1,90
- норвегия кронасында	0,01	0,01
- корей вонасында	0,10	0,10
- швейцария франкында	(0,04)	(1,32)
- АКУда	0,08	0,08
- кыргыз сомунда	4,90	0,01
<i>Мөөнөттүү депозиттер</i>		
- АКШ долларында	0,17	0,24
- канада долларында	0,21	0,15
- англия фунт стерлингінде	0,10	0,04
- австралия долларында	-	0,06
- орус рублинде	7,72	3,01
- кытай юанында	2,85	2,49
- сингапур долларында	0,08	0,03
- кыргыз сомунда	7,30	2,00
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер		
- кыргыз сомунда	4,71	4,89
Кардарларга берилген кредиттер		
- кыргыз сомунда	11,20	10,09
- АКШ долларында	8,57	7,55
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар		
- АКШ долларында	0,16	0,30
- австралия долларында	0,13	0,08
- канада долларында	0,24	0,23
- англия фунт стерлингінде	0,27	0,02
- корей вонасында	2,90	2,86
- кыргыз сомунда	11,30	10,68
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар		
- кыргыз сомунда	11,23	11,11
Пайыздык милдеттенмелер		
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары		
- кыргыз сомунда	5,50	7,38
- АКШ долларында	0,50	1,50
- орус рублинде	5,00	5,00
Кардарлардын каражаттары		
- кыргыз сомунда	11,43	6,56
- АКШ долларында	2,78	3,24
- орус рублинде	1,70	3,27
- евродо	0,78	3,71
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар		
- кыргыз сомунда	7,49	4,71
Алынган кредиттер		
- кыргыз сомунда	-	6,00
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер		
	0,08	0,08
Ижара боюнча милдеттенмелер		
- кыргыз сомунда	8,58	13,75
- АКШ долларында	6,98	7,92

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

Пайыздык чендердин өзгөрүүгө ийкемдүүлүгүн талдап-иликтөөлөр

Пайданын же чыгымдын, ошондой эле өздүк капиталдын башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдердин адилет наркынын өзгөрүүсүнүн ийкемдүүлүгүнө талдап-иликтөөлөрдү, 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча колдонулган позициялардын негизинде түзүлгөн, пайыздык чендердин өзгөрүүсүнөн жана кирешелүүлүк ийрегинин пайыздык чендердин көбөйүшү же азаюусу жагына 20 базистик пунктка катар жылышынын жөнөкөй сценарийинен улам, төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

	2021-жылдын 31-декабры		2020-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал
Чендердин көбөйүүсү жагына 20 базистик пунктка катар жылышуу	-	(55 433)	-	(76 261)
Чендердин азаюусу жагына 20 базистик пунктка катар жылышуу	-	55 433	-	76 261

Жогоруда келтирилген таблицаларда негизги жол берүүлөрдүн өзгөрүү таасири чагылдырылган, ошол эле учурда башка жол берүүлөр өзгөрүүсүз калган. Иш жүзүндө, жол берилгендер менен башка факторлор ортосундагы корреляция кездешет. Бул жерде ошондой эле көрсөтүлгөн ийкемдүүлүк линиялык мүнөзгө ээ эмес экендигин белгилеп кетүү зарыл, ошондуктан көбүрөөк же азыраак таасир этүү ушул натыйжалардын негизинде интерполяцияланууга же экстраполяцияланууга тийиш эмес.

Ийкемдүүлүктү талдап-иликтөөлөрдө Топ активдерди жана милдеттенмелерди жигердүү тескөөгө ала тургандыгы эске алынбайт. Топтун финансылык абалы рыноктогу өзгөрүүлөргө жараша өзгөрүшү мүмкүндүгүн да кошумчалап кетүү зарыл. Мисалы, Топтун финансылык тобокелдиктерди тескөө жагындагы стратегиясы рыноктогу баанын өзгөрүүсүнө байланыштуу тобокелдиктерди тескөөгө багытталган. Баалуу кагаздар рыногунда баанын кескин алгылыксыз мүнөздө өзгөрүп кетиши шартында, Топтун аракеттеринде инвестициялык активдерди сатуу, инвестициялык портфелдин курамын өзгөртүү, ошондой эле коргонуунун башка ыкмалары да камтылышы мүмкүн. Демек, жол берүүдөгү өзгөрүүлөр милдеттенмелерге айкын таасир этпесе да, рынок баасы боюнча финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто эсепке алынган активдерге олуттуу таасир этиши мүмкүн. Бул учурда, активдерге жана милдеттенмелерге баа берүүнүн ар кандай ыкмалары капитал өлчөмүнүн өзгөрүүсүнө алып келиши мүмкүн.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги

Топ бир нече чет өлкө валютасында туюндурулган активдерге жана милдеттенмелерге ээ.

Валюта тобокелдиги – бул, адилет нарктын же валюталардын рыноктук алмашуу курстарынын өзгөрүүсүнөн улам, финансылык инструмент боюнча акча каражаттарынын келечектеги агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Топ валюта тобокелдиктеринен коргонуу жагында чараларды көрүп жаткандыгына карабастан, мындай операциялар ФОЭСке ылайык хеджирлөөгө тиешелүү аныктамаларга төп келбейт.

Топтун 2021-жылдын 31-декабрына карата валюталар боюнча валюта тобокелдигине дуушарлануусу төмөнкү таблицада чагылдырылган:

	Сом	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКШ доллары	Австралия доллары	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Орус рубли	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2021-жылдын 31-декабры
Туунду эмес финансылык активдер												
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	2 376 399	74 413 585	3 812 009	2 077 285	899 440	31 796 840	1 150 431	12 234 372	4 121 252	1 400 499		134 282 112
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	6 248 840	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6 248 840
Кардарларга берилген кредиттер	5 974 608	364 757	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6 339 365
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	880 336	59 913 082	-	6 081 103	1 300 326	-	2 159 388	2 148 290	-	-	-	72 482 525
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	9 099 364	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9 099 364
Башка финансылык активдер	553 008	1 728	150	-	-	-	-	-	27 167	-	-	582 053
Жыйынтыгында, туунду эмес финансылык активдер	25 132 555	134 693 152	3 812 159	8 158 388	2 199 766	31 796 840	3 309 819	14 382 662	4 148 419	1 400 499		229 034 259

32 ТОВОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

	Сом	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Орус рубли	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2021-жылдын 31-декабры
Туунду эмес финансылык милдеттенмелер											
Жүгүртүлгөү банкноттор жана монеталар	139 554 512	-	-	-	-	-	-	-	-	-	139 554 512
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	30 777 386	8 138 789	192 050	-	-	-	-	-	2 067	-	39 110 292
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	21 256 608	44 369	1 249 215	-	-	-	-	-	168 066	12 468	22 730 726
Кардарлардын каражаттары	3 541 977	823 429	13 751	-	-	-	-	-	23 352	351	4 402 860
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 400 171	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18 400 171
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	-	-	30 258 833	-	-	-	-	30 258 833
Ижара боюнча милдеттенмелер	10 876	117 681	-	-	-	-	-	-	-	-	128 557
Башка финансылык милдеттенмелер	191 900	13 669	1 281	-	-	-	-	-	4 866	462	212 178
Жыйынтыгында, туунду эмес финансылык милдеттенмелер	213 733 430	9 137 937	1 456 297	-	-	30 258 833	-	-	198 351	13 281	254 798 129
Баланстык позиция	(188 600 875)	125 555 215	2 355 862	8 158 388	2 199 766	1 538 007	3 309 819	14 382 662	3 950 068	1 387 218	(25 763 870)
Туунду финансылык милдеттенмелер	496 006	(478 886)	-	-	-	-	-	-	(32 659)	-	(15 539)
Таза баланстык позиция	(188 104 869)	125 076 329	2 355 862	8 158 388	2 199 766	1 538 007	3 309 819	14 382 662	3 917 409	1 387 218	(25 779 409)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

Топтун 2020-жылдын 31-декабрына карата валюталар боюнча валюта тобокелдигине дуушарлануусу төмөнкү таблицада чагылдырылган:

	Сом	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Орус рубли	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2020-жылдын 31-декабры
Туунду эмес											
Финансылык активдер											
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	2 584 163	38 378 974	4 740 019	1 851 605	3 936 244	10 357 826	1 717 619	11 117 990	2 071 222	1 749 435	78 505 097
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	8 623 357	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 623 357
Кардарларга берилген кредиттер	4 968 326	790 615	-	-	-	-	-	-	-	-	5 758 941
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	916 690	64 498 418	-	5 998 966	697 291	-	999 866	744 301	-	-	73 855 532
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 967 212	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 967 212
Башка финансылык активдер	408 543	172	19	-	-	-	-	-	7 068	-	415 802
Жыйынтыгында туунду эмес финансылык активдер	20 468 291	103 668 179	4 740 038	7 850 571	4 633 535	10 357 826	2 717 485	11 862 291	2 078 290	1 749 435	170 125 941

32 ТОВОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

	Сом	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Орус рубли	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2020-жылдын 31-декабры
Туунду эмес финансылык милдеттенмелер											
Жүүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	134 316 687	-	-	-	-	-	-	-	-	-	134 316 687
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	18 822 469	6 412 741	363 741	-	-	-	-	-	1 803	-	25 600 754
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	6 561 513	8 731 714	1 295 742	-	-	-	-	-	150 715	8 841	16 748 525
Кардарлардын каражаттары	3 626 039	826 204	41 637	-	-	-	-	-	34 454	345	4 528 679
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	11 493 091	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11 493 091
Алынган кредиттер	322 830	-	-	-	-	-	-	-	-	-	322 830
ЭВФтен бөлүшүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	-	-	9 994 865	-	-	-	-	9 994 865
Ижара боюнча милдеттенмелер	11 396	308 055	-	-	-	-	-	-	-	-	319 451
Башка финансылык милдеттенмелер	106 865	10 254	2 170	-	-	-	-	-	11 330	-	130 619
Жыйынтыгында, туунду эмес финансылык милдеттенмелер	175 260 890	16 288 968	1 703 290	-	-	9 994 865	-	-	198 302	9 186	203 455 501
Таза баланстык позиция	(154 792 599)	87 379 211	3 036 748	7 850 571	4 633 535	362 961	2 717 485	11 862 291	1 879 988	1 740 249	(33 329 560)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада көрсөтүлгөндөй эле, кыргыз сомунун курсунун 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча төмөндө келтирилген валюталарга карата алсызданышы, өздүк капиталдын жана башка жыйынды кирешенин төмөндө чагылдырылгандай көбөйүүсүнө (азаюусуна) алып келмек. Бул талдап-иликтөөлөр, Топтун көз карашы боюнча отчеттук мезгилдин акырына карата орун алышы мүмкүн болгон валюта курстарынын өзгөрүүсүнө негизделген. Ийкемдүүлүктүн бул деңгээли Топто валюта тобокелдигине тиешелүү, Топтун негизги башкаруу персоналына берилүүчү отчетторду даярдоодо колдонулат. Жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдө калган бардык өзгөрүлмөлүүлөр, айрыкча пайыздык чендер өзгөрүүсүз калуусу болжолдонгон.

	2021-жылдын 31-декабры		2020-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал
АКШ доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	12 507 633	-	8 737 921
Кытай юаны курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	1 438 266	-	1 186 229
Канада доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	815 839	-	785 057
Орус рубли курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	391 741	-	187 999
Англия фунт стерлинги курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	330 982	-	271 749
Евро курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	235 586	-	303 675
Австралия доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	219 977	-	463 354
Башка валюталардын курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	138 722	-	174 025

Сомдун жогоруда келтирилген валюталарга карата курсунун бекемделиши, 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча, калган бардык өзгөрүлмөлүүлөр өзгөрүүсүз калган учурда, кайтарым таасирге ээ болмок.

Ийкемдүүлүктү талдап-иликтөөлөргө чектөөлөр

Жогоруда келтирилген таблицаларда негизги жол берүүлөрдүн өзгөрүү таасири чагылдырылган, ошол эле учурда башка жол берүүлөр өзгөрүүсүз калган. Иш жүзүндө жол берилгендер менен башка факторлор ортосундагы корреляция орун алат. Бул жерде ошондой эле, көрсөтүлгөн ийкемдүүлүк линиялык мүнөзгө ээ эмес экендигин белгилеп кетүү зарыл, ошондуктан көбүрөөк же азыраак таасир этүү ушул натыйжалардын негизинде интерполяцияланууга же экстраполяцияланууга тийиш эмес.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(iii) Башка баа тобокелдиги

Башка баа тобокелдиги – бул, ошол айкын инструментке же анын эмитентине мүнөздүү болгон факторлордун же рынокто жүгүртүлгөн ушундай эле бардык финансылык инструменттерге таасир эткен факторлордон улам өзгөрүүлөр болгонбу же жокпу андан көз карандысыз, рыноктук баалардын өзгөрүүсүнүн натыйжасында (мында, пайыздык чендердин өзгөрүү тобокелдигинин же валюта тобокелдигинин таасиринен улам келип чыккан өзгөрүүлөрдөн тышкары), финансылык инструменттин адилет наркынын же ал боюнча келечекте күтүлүп жаткан акча каражаттарынын агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Башка баа тобокелдиги, Топ финансылык инструмент боюнча узун же кыска позицияга ээ болгон шартта келип чыгат.

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Топ чет өлкө банктарындагы эсептердеги алтынга байланыштуу башка баа тобокелдигине дуушар болгон. Алтын 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча сактоо жайында жайгашкан физикалык алтын менен чагылдырылган. Алтын ФОЭСтин талаптарына ылайык финансылык актив катары каралбаса да, банк эсепке алуу саясатында алтынды адилет наркы боюнча баалоону болжолдогондуктан, физикалык алтындын баасынын өзгөрүшүнө байланыштуу тобокелдиктерге дуушар болот.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча алтынга баанын сомго эквиваленттүү суммаларда өсүшү же төмөндөшү башка жыйынды кирешени жана капиталды төмөндө көрсөтүлгөн суммаларга көбөйтүүгө же азайтууга алып келмек. Бул талдап-иликтөө, Улуттук банктын көз карашынан алганда, алтындын баасынын өзгөрүүсүнө таянуу менен ишке ашырылып, отчеттук мезгилдин акырына карата келип чыгышы мүмкүн экендигине негизделген. Талдап-иликтөө, бардык калган өзгөрүлмөлүүлөр өзгөрүүсүз каларын болжолдойт.

	2021-жылдын 31-декабры		2020-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал
Алтынга сом эквивалентиндеги баанын 10% өсүшү	-	5 015 912	-	8 412 976
Алтынга сом эквивалентиндеги баанын 10% төмөндөшү	-	(5 015 912)	-	(8 412 976)

(в) Кредиттик тобокелдик

Кредиттик тобокелдик – бул, карыз алуучулар же Топтун контрагенти милдеттенмелерин аткарбай коюшунун натыйжасында келип чыккан финансылык жоготуу тобокелдиги. Топ тарабынан кредит портфелинин концентрацияланышын чектөө боюнча методикалык көрсөтмөлөрдү кошо алганда, кредиттик тобокелдикти тескөө саясаты жана жол-жоболору иштелип чыккан, мында эл аралык камдарды тескөөдө орун алышы мүмкүн болгон кредиттик тобокелдикке мониторинг жүргүзүлүшү үчүн жоопкерчиликтүү болгон Инвестициялык комитет иш алып барат.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Кредиттик тобокелдикти төмөндөтүү максатында, Улуттук банк тобокелдиктерди тескөө саясатын колдонот, анда Улуттук банктын контрагенттерине карата талаптар белгиленген. Ушул саясатка ылайык, Moody's Investors Service жана/же дүйнөнүн башка алдыңкы рейтингдик агенттиктеринин (Standard & Poor's Corporation, Fitch IBCA) классификациясы боюнча жогорку рейтингте ээ борбордук банктар, финансылык мекемелер же коммерциялык банктар гана Улуттук банктын контрагентинен боло алышат.

Финансылык активдер Moody's, Fitch ж.б. сыяктуу эл аралык таанымал рейтингдик агенттиктер тарабынан ыйгарылган учурдагы кредиттик рейтингдерди эске алуу менен классификацияланат. Эң жогорку мүмкүн болгон рейтинг – AAA. Финансылык активдердин инвестициялык деңгээли AAAдан BBBга чейинки рейтингдерге туура келет. Ал эми Fitch классификациясы боюнча BBB рейтинги менен финансылык активдер алып сатарлык деңгээлге киргизилет. Борбордук банк катары Улуттук банктын статусун эске алуу менен контрагенттер төмөнкүдөй эки категорияга бөлүнгөн:

А категориясы

- экономикалык жана саясий абалы туруктуу, өнөр жайы өнүккөн мамлекеттердин Fitch классификациясы боюнча А- рейтингинен төмөн болбогон суверендүү рейтингте ээ борбордук банктары;
- ЭВФ, Эл аралык эсептешүүлөр банкы, Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы, АӨБ, KfW жана башкалар сыяктуу эл аралык финансылык уюмдар, мекемелер жана банктар;
- Fitch классификациясы боюнча А- рейтингинен төмөн болбогон рейтингте ээ чет өлкө коммерциялык банктары.

В категориясы

- Fitch классификациясы боюнча А- рейтингинен төмөн суверендүү рейтингте ээ мамлекеттердин борбордук банктары;
- Кыргыз Республикасы кол койгон, эл аралык келишимдерде көрсөтүлгөн финансылык мекемелер;
- Fitch классификациясы боюнча А- рейтингинен төмөн, бирок BBBдан төмөн болбогон рейтингте ээ чет өлкө коммерциялык банктары.

А категориясына кирген контрагенттер менен инвестициялык ишти жүргүзүү, атап айтканда айрым контрагенттер, инвестициялоо инструменттери жана активдердин өлчөмү боюнча чектөөлөргө тиешелүү чечимдер, Улуттук банктын Инвестициялык комитетинин ыйгарым укуктарына ылайык белгиленет. В категориясына кирген ар бир контрагент боюнча инвестициялык ишти жүргүзүү чечими, Улуттук банктын Инвестициялык комитетинин сунушу боюнча Улуттук банк Башкармасы тарабынан кабыл алынат жана бекитилет.

Бир контрагенттин кредиттик тобокелдикке максималдуу дуушарлануусу, ошондой эле географиялык сегменттер боюнча концентрациясы кредиттик тобокелдикти контролдоо критерийлеринин бири болуп саналат.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Улуттук банктын бир контрагентке карата кредиттик тобокелдикке максималдуу дуушарлануусу олуттуу өзгөрүлүп турат жана айрым тобокелдиктен сыяктуу эле, рынок экономикасына мүнөздүү болгон жалпы тобокелдиктерден көз каранды болуп саналат. Улуттук банктын кредиттик тобокелдигинин максималдуу деңгээли эрежедегидей эле, финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчеттогу финансылык активдердин баланстык наркында чагылдырылат. Активдердин жана милдеттенмелердин өз ара чегеришүү мүмкүндүгү потенциалдуу кредиттик тобокелдикти төмөндөтүү үчүн олуттуу мааниге ээ эмес.

Кардарларга жана финансы-кредит уюмдарына берилген кредиттер жана баланстан тышкары финансылык милдеттенмелер боюнча кредиттик тобокелдикти тескөөнү жана контролдоону “Керемет Банк” ААКтын Кредиттик комитети жүргүзөт. Кредиттик тобокелдикти тескөө тууралуу отчет үзгүлтүксүз түрдө “Керемет Банк” ААКтын Директорлор кеңешине жана Башкармасына берилет.

Карыз алуучунун өз милдеттенмелерин аткарбай коюу тобокелдигин азайтуу максатында “Керемет Банк” ААК акча каражат, кыймылсыз жана кыймылдуу мүлк, ошондой эле гарантия жана кепилдик түрүндө күрөөлүк камсыздоону камсыздоого кабыл алат. Ошол эле учурда, күрөөнү камсыздоого кабыл алынган күрөөнүн рыноктук наркы “Керемет Банк” ААКтын ички ченемдик документтеринде белгиленген төмөндөтүүчү коэффициенттерин колдонуу менен азайтылат.

Карыз алуучу тарабынан кабыл алынган милдеттенмелердин аткарылышын талаптагыдай контролдоо максатында “Керемет Банк” ААК берилген кредиттерге мезгил-мезгили менен мониторинг жүргүзүп турат. Мындай мониторингдин мезгилдүүлүгү жана аны жүргүзүү методдору, карыз алуучулардын максаттуу топторун эске алганда колдонуудагы кредиттөө программаларына дал келет.

Баланстан тышкары кредиттик милдеттенмелер колдонулбаган кредиттик линияларды, гарантияларды же аккредитивдерди билдирет. Баланстан тышкары эсептерде эсепке алынган финансылык инструменттер боюнча кредиттик тобокелдик, карыз алуучунун контракт шарттарын жана мөөнөттөрүн сактай албагандыгынан улам, жоготуулардын келип чыгуу ыктымалдыгы катары аныкталат. Баланстан тышкары финансылык инструменттерге байланыштуу кредиттик тобокелдикке карата, “Керемет Банк” ААК колдонулбаган кредиттик линиялардын жалпы суммасына барабар максималдуу чыгымга дуушар болушу мүмкүн. Бирок, чыгымдын болжолдуу суммасы аткарылбаган милдеттенмелердин жалпы суммасынан төмөн, анткени көпчүлүк учурларда кредит берүү боюнча милдеттенмелердин келип чыгышы кардарлардын кредит төлөө жөндөмдүүлүгүнүн өзгөчө стандарттарына жооп беришинен көз каранды. “Керемет Банк” ААК шарттуу милдеттенмелерге карата, ошондой эле, тобокелдикти чектөө лимиттерин жана күндөлүк мониторингди колдонуп, кредиттерди берүү жол-жоболоруна негизделген, баланста чагылдырылган финансылык инструменттерге карата да ошол эле кредит саясатын колдонот. “Керемет Банк” ААК кредиттердин төлөө мөөнөтүн көзөмөлдөп турат, анткени узак мөөнөттүү милдеттенмелер кыска мөөнөткө караганда көбүрөөк кредиттик тобокелдикке алып келет.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Отчеттук күнгө карата финансылык активдер боюнча кредиттик тобокелдиктин максималдуу деңгээлин төмөнкүдөй чагылдырууга болот.

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР		
Чет өлкө банктарындагы депозиттердеги алтын	6 702 618	-
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар*	129 314 625	74 964 900
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	6 248 840	8 623 357
Кардарларга берилген кредиттер	6 339 365	5 758 941
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар, үлүштүк инструменттерге инвестицияларды эске албаганда	72 482 525	73 855 532
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	9 099 364	2 967 212
Башка финансылык активдер	582 053	415 802
Бардыгы болуп, тобокелдиктин максималдуу деңгээли	230 769 390	166 585 744

* Суммада чет өлкө валютасындагы акча каражатынын калдыгы камтылган эмес

Кредиттик тобокелдиктин ички рейтингдери

Кредиттик тобокелдикти төмөндөтүү максатында, Топ тарабынан дефолтко учуроо тобокелдигинин деңгээлине жараша тобокелдиктерди категорияга бөлүштүрүү үчүн кредиттик рейтингдер системасы иштелип чыккан. Кредиттик рейтинг жөнүндө маалымат маалыматтардын жыйындысына негизделген, алар дефолтко учуроо тобокелдигине карата болжолдуу маалыматтар катары аныкталат жана кредиттик тобокелдикке карата эксперттик пикирди колдонот. Талдап-иликтөөдө тобокелдиктин мүнөзү жана карыз алуучунун тиби эске алынат. Кредиттик рейтингдер дефолтко учуроо тобокелдигин көрсөтүп турган сапаттык жана сандык факторлорду колдонуу менен аныкталат. Топтун кредиттик рейтингдеринин системасы өзүнө он категорияны камтыйт.

Ички кредиттик рейтингдер	Чагылдырылышы
1	Төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз
2	Байкоо алдындагы карыз
3	Нарксызданган карыз

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

ФОЭСтин (IFRS) 9-стандартына ылайык, ички кредиттик рейтингди жана стадияны эске алуу менен, камсыздоонун жана кредиттин сапатын жогорулатуунун башка механизмдеринин таасирин эске алуусуз, финансылык активдердин ар бир классы үчүн кредиттик тобокелдикти талдап-иликтөө төмөндөгү таблицада келтирилген. Эгерде, башкасы көрсөтүлбөсө, финансылык активдер үчүн таблицаларда берилген суммалар алардын дүң баланстык наркын чагылдырат.

	2021-жылдын 31-декабры			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	134 284 952	-	-	134 284 952
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	10 809	-	10 809
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	1 401	1 401
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	134 284 952	10 809	1 401	134 297 162
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(14 483)	(160)	(407)	(15 050)
Баланстык нарк	134 270 469	10 649	994	134 282 112

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жылдын 31-декабры			Жыйынты- гында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	4 875 663	-	-	4 875 663
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	1 780 510	-	1 780 510
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	151 597	151 597
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	4 875 663	1 780 510	151 597	6 807 770
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(63 914)	(343 419)	(151 597)	(558 930)
Баланстык нарк	4 811 749	1 437 091	-	6 248 840

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жылдын 31-декабры			Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	Жыйынты- гында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия		
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Кардарларга берилген кредиттер					
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	4 077 096	-	-	-	4 077 096
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	964 545	-	-	964 545
3-кредиттик рейтинг: шектүү карыз	-	-	866 877	1 793 435	2 660 312
Жыйынтыгында, дүн баланстык наркы	4 077 096	964 545	866 877	1 793 435	7 701 953
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(43 651)	(83 463)	(793 341)	(442 133)	(1 362 588)
Баланстык нарк	4 033 445	881 082	73 536	1 351 302	6 339 365

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жылдын 31-декабры			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка жыйынды киреше Аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	72 482 525	-	-	72 482 525
Жыйынтыгында, баланстык нарк	72 482 525	-	-	72 482 525

	2021-жылдын 31-декабры			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	9 167 177	-	-	9 167 177
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	9 167 177	-	-	9 167 177
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(67 813)	-	-	(67 813)
Баланстык нарк	9 099 364	-	-	9 099 364

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жылдын 31-декабры				Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Башка финансылык активдер					
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	588 144	-	-	-	588 144
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	54 005	116 121	170 126
Жыйынтыгында, дүн баланстык наркы	588 144	-	54 005	116 121	758 270
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(7 336)	-	(52 760)	(116 121)	(176 217)
Баланстык нарк	580 808	-	1 245	-	582 053

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жылдын 31-декабры			Жыйынтыгында
	1-стадия 12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	2-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	3-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	77 854 628	-	-	77 854 628
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	659 054	-	659 054
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	-	-
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	77 854 628	659 054	-	78 513 682
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(8 531)	(54)	-	(8 585)
Баланстык нарк	77 846 097	659 000	-	78 505 097

	2020-жылдын 31-декабры			Жыйынтыгында
	1-стадия 12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	2-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	3-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	8 524 035	-	-	8 524 035
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	326 137	-	326 137
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	148 118	148 118
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	8 524 035	326 137	148 118	8 998 290
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(213 297)	(13 518)	(148 118)	(374 933)
Баланстык нарк	8 310 738	312 619	-	8 623 357

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жылдын 31-декабры				Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Кардарларга берилген кредиттер					
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	3 114 524	-	-	-	3 114 524
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	570 642	-	-	570 642
3-кредиттик рейтинг: шектүү карыз	-	-	1 006 822	2 255 902	3 262 724
Жыйынтыгында, дүн баланстык наркы	3 114 524	570 642	1 006 822	2 255 902	6 947 890
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(41 653)	(9 526)	(746 499)	(391 271)	(1 188 949)
Баланстык нарк	3 072 871	561 116	260 323	1 864 631	5 758 941

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жылдын 31-декабры			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде	
	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	73 855 532	-	-	73 855 532
Жыйынтыгында, баланстык наркы	73 855 532	-	-	73 855 532

	2020-жылдын 31-декабры			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде	
	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	3 021 258	-	-	3 021 258
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	3 021 258	-	-	3 021 258
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(54 046)	-	-	(54 046)
Баланстык нарк	2 967 212	-	-	2 967 212

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)**(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы**

	2020-жылдын 31-декабры				Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Башка финансылык активдер					
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	422 186	-	-	-	422 186
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	47 011	154 089	201 100
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	422 186	-	47 011	154 089	623 286
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(7 629)	-	(45 766)	(154 089)	(207 484)
Баланстык нарк	414 557	-	1 245	-	415 802

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Төмөндөгү таблицада 2021-жылы күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын кам өлчөмүнүн өзгөрүүсүнө алып келген финансылык активдердин дүң баланстык наркынын мезгил ичиндеги олуттуу өзгөрүүсүнө талдап-иликтөөлөр активдерди класстары боюнча бөлүштүрүү менен келтирилген:

	2021-жыл			Жыйынты- гында
	1-стадия 12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	2-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	3-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер				
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	8 524 035	326 137	148 118	8 998 290
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Экинчи стадияга кайра классификациялоо	(2 268 675)	2 268 675	-	-
Активдерди камдардын эсебинен (алып салуу)/калыбына келтирүү	-	-	(378)	(378)
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	144 544	-	-	144 544
Таануу токтотулган финансылык активдер	(1 524 241)	(814 302)	-	(2 338 543)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	-	-	3 857	3 857
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	4 875 663	1 780 510	151 597	6 807 770
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(63 914)	(343 419)	(151 597)	(558 930)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)**(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы**

	2021-жыл			Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия		
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Кардарларга берилген кредиттер					
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	3 114 524	570 642	1 006 822	2 255 902	6 947 890
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү					
- Биринчи стадияга кайра классификациялоо	4 633	(4 633)	-	-	-
- Экинчи стадияга кайра классификациялоо	(288 718)	572 278	(283 560)	-	-
- Үчүнчү стадияга кайра классификациялоо	(78 866)	(34 817)	113 683	-	-
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер*	2 209 542	-	-	-	2 209 542
Таануу токтотулган финансылык активдер*	(886 136)	(140 289)	-	(462 467)	(1 488 892)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	2 117	1 364	29 932	-	33 413
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	4 077 096	964 545	866 877	1 793 435	7 701 953
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(43 651)	(83 463)	(793 341)	(442 133)	(1 362 588)

* Суммада 2021-жыл ичинде берилген жана орду жабылган кредиттер камтылган.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жыл			Жыйынтыгында
	1-стадия 12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	2-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	3-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар				
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	73 855 532	-	-	73 855 532
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	77 338 879	-	-	77 338 879
Таануу токтотулган финансылык активдер	(80 416 914)	-	-	(80 416 914)
Башка өзгөрүүлөр	1 705 028	-	-	1 705 028
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча баланстык нарк	72 482 525	-	-	72 482 525

	2021-жыл			Жыйынтыгында
	1-стадия 12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	2-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	3-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар				
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	3 021 258	-	-	3 021 258
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	6 753 670	-	-	6 753 670
Таануу токтотулган финансылык активдер	(607 751)	-	-	(607 751)
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	9 167 177	-	-	9 167 177
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(67 813)	-	-	(67 813)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жыл			Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	Жыйынты- гында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия		
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Башка финансылык активдер					
2021-жылдын					
1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	422 186	-	47 011	154 089	623 286
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү					
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	219 584	-	6 987	661	227 232
Таануу токтотулган финансылык активдер	(53 626)	-	-	(39 969)	(93 595)
Башка өзгөрүүлөр	-	-	7	1 340	1 347
2021-жылдын					
31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	588 144	-	54 005	116 121	758 270
2021-жылдын					
31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(7 336)	-	(52 760)	(116 121)	(176 217)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Төмөндөгү таблицада 2020-жылы күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын кам өлчөмүнүн өзгөрүүсүнө алып келген финансылык активдердин дүң баланстык наркынын мезгил ичиндеги олуттуу өзгөрүүсүнө талдап-иликтөөлөр активдерди класстары боюнча бөлүштүрүү менен келтирилген:

	2020-жыл			Жыйынты- гында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде	
	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер				
2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	6 858 210	183 243	127 039	7 168 492
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	2 939 131	291 638	-	3 230 769
Таануу токтотулган финансылык активдер	(1 273 306)	(148 744)	(2 614)	(1 424 664)
Калыбына келтирүү	-	-	94	94
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	-	-	23 599	23 599
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	8 524 035	326 137	148 118	8 998 290
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(213 297)	(13 518)	(148 118)	(374 933)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)**(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы**

	2020-жыл				Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Кардарларга берилген кредиттер					
2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	2 833 720	4 670	7 805	2 284 987	5 131 182
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү					
- Биринчи стадияга кайра классификациялоо	2 489	-	(2 489)	-	-
- Экинчи стадияга кайра классификациялоо	(735 337)	735 337	-	-	-
- Үчүнчү стадияга кайра классификациялоо	(790 057)	(108 628)	898 685	-	-
Активдерди камдардын эсебинен алып салуу	(65)	-	-	-	(65)
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер*	2 304 118	-	-	-	2 304 118
Таануу токтотулган финансылык активдер *	(521 460)	(78 160)	(88 150)	(29 085)	(716 855)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	21 116	17 423	190 971	-	229 510
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	3 114 524	570 642	1 006 822	2 255 902	6 947 890
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(41 653)	(9 526)	(746 499)	(391 271)	(1 188 949)

* Суммада 2020-жыл ичинде берилген жана орду жабылган кредиттер камтылган.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жыл			Жыйынты- гында
	1-стадия 12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	2-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	3-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар 2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	33 977 002	-	-	33 977 002
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	95 186 566	-	-	95 186 566
Таануу токтотулган финансылык активдер	(64 935 721)	-	-	(64 935 721)
Башка өзгөрүүлөр	9 627 685	-	-	9 627 685
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча баланстык нарк	73 855 532	-	-	73 855 532

	2020-жыл			Жыйынты- гында
	1-стадия 12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	2-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	3-стадия Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар 2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	127 014	-	-	127 014
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Таануу токтотулган финансылык активдер	2 957 377	-	-	2 957 377
	(63 133)	-	-	(63 133)
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	3 021 258	-	-	3 021 258
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(54 046)	-	-	(54 046)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жыл				Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Башка финансылык активдер					
2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	340 157	-	41 843	143 215	525 216
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү					
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	84 952	-	7 332	10 873	103 157
Таануу токтотулган финансылык активдер	(2 923)	-	(2 162)	-	(5 085)
Башка өзгөрүүлөр	-	-	(2)	-	(2)
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	422 186	-	47 011	154 089	623 286
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(7 629)	-	(45 766)	(154 089)	(207 484)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Географиялык концентрациялануу

Улуттук банктын Инвестициялык комитети өз контрагенттеринин өлкө тобокелдиктерине туруктуу мониторингди жүзөгө ашырып турат. Бул ыкма Улуттук банкка валюталык запастар жайгаштырылган өлкөлөрдө инвестициялык жагдайдын өзгөрүүсүнөн улам келип чыгышы мүмкүн болгон чыгымдарды азайтууга өбөлгө түзүүгө багытталган.

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата активдердин жана милдеттенмелердин географиялык концентрациялануусу чагылдырылган:

	Кыргыз Республикасы	Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюмуна кирген өлкөлөр	Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюмуна кирбеген өлкөлөр	Эл аралык финансылык мекемелер	2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында
Финансылык активдер					
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	7 343 941	31 908 997	28 336 566	66 692 608	134 282 112
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	6 248 840	-	-	-	6 248 840
Кардарларга берилген кредиттер	6 339 365	-	-	-	6 339 365
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	880 336	35 628 606	-	35 973 583	72 482 525
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	9 099 364	-	-	-	9 099 364
Башка финансылык активдер	581 814	-	239	-	582 053
Жыйынтыгында, финансылык активдер	30 493 660	67 537 603	28 336 805	102 666 191	229 034 259

32 ТОВОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Географиялык концентрациялануу, уландысы

	Кыргыз Республикасы	Экономикалык кызматташуу жана өнүк- түрүү уюмуна кирген өлкөлөр	Экономикалык кызматташуу жана өнүк- түрүү уюмуна кирбеген өлкөлөр	Эл аралык финансылык мекемелер	2021-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Финансылык милдеттенмелер					
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	139 554 512	-	-	-	139 554 512
Туунду финансылык милдеттенмелер	15 539	-	-	-	15 539
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	38 734 572	903	343 482	31 335	39 110 292
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	22 730 726	-	-	-	22 730 726
Кардарлардын каражаттары	4 037 573	181 886	183 401	-	4 402 860
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 400 171	-	-	-	18 400 171
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	30 258 833	30 258 833
Ижара боюнча милдеттенмелер	128 557	-	-	-	128 557
Башка финансылык милдеттенмелер	202 118	3 924	6 136	-	212 178
Жыйынтыгында, финансылык милдеттенмелер	223 803 768	186 713	533 019	30 290 168	254 813 668
Таза баланстык позиция	(193 310 108)	67 350 890	27 803 786	72 376 022	(25 779 409)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Географиялык концентрациялануу, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата активдердин жана милдеттенмелердин географиялык концентрациялануусу чагылдырылган:

	Кыргыз Республикасы	Экономикалык кызматташуу жана өнүк- түрүү уюмуна кирген өлкөлөр	Экономикалык кызматташуу жана өнүк- түрүү уюмуна кирбеген өлкөлөр	Эл аралык финансылык мекемелер	2020-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Финансылык активдер					
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	6 124 360	36 278 771	16 485 169	19 616 797	78 505 097
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	8 623 357	-	-	-	8 623 357
Кардарларга берилген кредиттер	5 758 941	-	-	-	5 758 941
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	916 690	31 792 946	-	41 145 896	73 855 532
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 967 212	-	-	-	2 967 212
Башка финансылык активдер	407 659	7 224	919	-	415 802
Жыйынтыгында, финансылык активдер	24 798 219	68 078 941	16 486 088	60 762 693	170 125 941

32 ТОВОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Географиялык концентрациялануу, уландысы

	Кыргыз Республикасы	Экономикалык кызматташуу жана өнүк- түрүү уюмуна кирген өлкөлөр	Экономикалык кызматташуу жана өнүк- түрүү уюмуна кирбеген өлкөлөр	Эл аралык финансылык мекемелер	2020-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Финансылык милдеттенмелер					
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	134 316 687	-	-	-	134 316 687
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары Кыргыз Республикасынын	25 316 323	920	246 883	36 628	25 600 754
Өкмөтүнүн каражаттары	16 748 525	-	-	-	16 748 525
Кардарлардын каражаттары	4 149 819	135 678	243 182	-	4 528 679
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	11 493 091	-	-	-	11 493 091
Алынган кредиттер	322 830	-	-	-	322 830
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	9 994 865	9 994 865
Ижара боюнча милдеттенмелер	319 451	-	-	-	319 451
Башка финансылык милдеттенмелер	112 693	5 689	12 237	-	130 619
Жыйынтыгында, финансылык милдеттенмелер	192 779 419	142 287	502 302	10 031 493	203 455 501
Таза баланстык позиция	(167 981 200)	67 936 654	15 983 786	50 731 200	(33 329 560)

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвиддүүлүк тобокелдиги

Ликвиддүүлүк тобокелдиги – бул, Топтун финансылык инструменттери боюнча милдеттенмелердин ордун жабуу учурунда кыйынчылыктардын келип чыгуу тобокелдиги. Чет өлкө валютасындагы активдер жана милдеттенмелер боюнча ордун жабуу мөөнөттөрүнүн дал келбей калышы учурунда ликвиддүүлүк тобокелдиги келип чыгат. Активдер жана милдеттенмелер боюнча ордун жабуу мөөнөттөрүнүн дал келиши жана/же контролдоонун дал келбеши Улуттук банкты жана “Керемет Банк” ААКты кошо алганда, финансылык мекемелерде орун алышы мүмкүн болгон ушул тобокелдикти тескөөдөгү негизги учур болуп саналат. Жүргүзүлүп жаткан операциялардын ар түрдүүлүгү жана аларга байланыштуу белгисиздик жагдайынын орун алышы, активдердин жана милдеттенмелердин ордун жабуу мөөнөттөрүнүн толугу менен дал келиши финансылык мекемелер үчүн кадимки калыптанган тажрыйба болуп саналбайт.

Топ төлөө мөөнөтүнүн келип жетишине жараша, бардык милдеттенмелерди аткаруу үчүн зарыл болгон акча каражаттарынын дайыма колдо болуп турушун камсыз кылуу максатында, ликвиддүүлүктүн зарыл деңгээлин колдоого алып турат. Ликвиддүүлүктү тескөө жагындагы саясат Топтун жетекчилиги тарабынан кароого алынып, бекитилет.

Топ каржылоо булактарынын диверсификацияланган жана туруктуу түзүмүн, ликвиддүүлүккө карата келип чыккан күтүүсүз талаптарга тез арада жана кескин өзгөрүүсүз чара көрүүгө жөндөмдүү болуу үчүн жигердүү колдоого алып турууга аракеттенет.

Улуттук банк эмиссиялык банк экендигин эске алганда (ал улуттук валюта – сомдун эмиссиясын жүргүзөт), улуттук валютадагы милдеттенмелерди аткара албай калуу тобокелдиги минималдуу жана ликвиддүүлүк тобокелдиги көбүнчө Улуттук банктын чет өлкө валютасында туюндурулган финансылык милдеттенмелеринин аткарылышына жана “Керемет Банк” ААКтын улуттук жана чет өлкө валюталарында туюндурулган финансылык милдеттенмелеринин аткарылышына тиешелүү.

Топтун активдеринин жана милдеттенмелеринин ликвиддүүлүгүн тескөө төмөнкүлөрдөн турат:

- акча каражаттарынын агымын болжолдоо жана акча каражаттарынын ушул агымына байланыштуу ликвиддүү активдердин зарыл деңгээлин эсептөөлөрдөн;
- булактардын диверсификацияланган түзүмүн колдоодон;
- жогорку ликвиддүү активдер портфелин тейлөөнү, аны кассалык ликвиддүүлүктүн ажырымы келип чыккан шартта, коргоо чарасы катары эркин ишке ашырууга болот;
- ликвиддүүлүктү жана каржылоонун талап кылынган деңгээлин колдоо боюнча резервдик пландарды иштеп чыгуудан;
- Улуттук банктын жана “Керемет Банк” ААКтын ликвиддүүлүгүнүн баланстык көрсөткүчтөрүнүн белгиленген ченемдерге ылайык келүүсүн контролдоодон.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвиддүүлүк тобокелдиги, уландысы

2021-жылдын 31-декабрына карата төлөө мөөнөттөрү боюнча финансылык милдеттенмелерге жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдү төмөнкүдөй чагылдырууга болот.

	Талап боюнча				Колонуудан калган финансылык милдеттенмелердин				2021-жылдын 31-декабры, баланстык нарк
	төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген	1 айдан 3 айга чейин	3 айдан 6 айга чейин	6 айдан 12 айга чейин	1 жылдан ашкан	суммардык өлчөмү	тенмелердин суммардык өлчөмү	2021-жылдын 31-декабры, баланстык нарк	
Туунду финансылык милдеттенмелер	15 539	-	-	-	-	15 539	-	15 539	15 539
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	39 091 609	-	-	-	18 683	39 110 292	-	39 110 292	39 110 292
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	22 730 726	-	-	-	-	22 730 726	-	22 730 726	22 730 726
Кардарлардын каражаттары	1 857 119	368 440	518 337	962 207	937 079	4 643 182	-	4 402 860	4 402 860
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 449 330	-	-	-	-	18 449 330	-	18 449 330	18 400 171
ЭВФтен бөлүшүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	30 256 065	2 768	-	-	-	30 258 833	-	30 258 833	30 258 833
Ижара боюнча милдеттенмелер	7 390	14 511	22 564	42 926	49 050	136 441	-	136 441	128 557
Башка финансылык милдеттенмелер	131 520	5 405	1 645	72 076	1 532	212 178	-	212 178	212 178
	112 539 298	391 124	542 546	1 077 209	1 006 344	115 556 521	-	115 556 521	115 259 156

Жогоруда көрсөтүлгөн таблицадагы милдеттенмелердин баланстык наркы боюнча чагылдырылган суммаларга дал келбеген финансылык милдеттенмелердин ордун жабуу суммасында ушул консолидацияланган финансылык отчетто натыйжалуу пайыздык чен ыкмасы боюнча таанылбаган пайыздарга тиешелүү калган суммардык төлөөлөр камтылган.

Мыйзамга ылайык, коммерциялык банктар депозиттердин сакталышын камсыз кылууга жана аларды аманатчылардын биринчи эле талабы боюнча кайтарып берүүгө милдеттүү.

Жогоруда келтирилген таблицада 142 301 миң сом өлчөмүндө жеке адамдардын талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген категориядагы депозиттери, 162 032 миң сом суммасында 1 айдан 3 айга чейинки категориядагы жеке адамдардын депозиттери, 1 354 652 миң сом суммасында 3 айдан 12 айга чейинки, 766 526 миң сом суммасында 1 жылдан ашкан категориядагы депозиттер көрсөтүлгөн (2020-жылы: жеке адамдардын талап боюнча төлөнүүчү депозиттери 249 966 миң сом суммасында, жеке адамдардын 1 айдан 3 айга чейинки депозиттери 685 755 миң сом суммасында, жеке адамдардын 3 айдан 12 айга чейинки депозиттери 773 557 миң сом суммасында, 1 жылдан ашкан депозиттери 1 002 291 суммасында) көрсөтүлгөн.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвидүүлүк тобокелдиги, уландысы

2020-жылдын 31-декабрына карага төлөө мөөнөттөрү боюнча финансылык милдеттенмелерге жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдү төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген				1 айдан 3 айга чейин				3 айдан 6 айга чейин		6 айдан 12 айга чейин		1 жылдан ашкан		Колдонуудан калган финансылык милдеттенмелердин суммардык өлчөмү		2020-жылдын 31-декабры, баланстык нарк
	1 айга	3 айга	1 айдан 3 айга чейин	3 айдан 6 айга чейин	6 айдан 12 айга чейин	3 айдан 6 айга чейин	6 айдан 12 айга чейин	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан	1 жылдан ашкан
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	25 569 605	13 793	-	-	16 530	-	-	14 606	-	-	-	-	-	25 614 534	-	-	25 600 754
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	16 748 525	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16 748 525	-	-	16 748 525
Кардарлардын каражаттары	1 531 310	876 660	422 073	422 073	669 137	669 137	1 278 607	1 278 607	1 278 607	1 278 607	1 278 607	1 278 607	4 777 787	4 777 787	4 777 787	4 528 679	
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	9 861 900	1 662 850	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11 524 750	11 524 750	11 524 750	11 493 091
Алынган кредиттер	1 692	44 583	4 234	4 234	52 679	52 679	256 359	256 359	256 359	256 359	256 359	256 359	359 547	359 547	359 547	322 830	
ЭВФтен бөлүшүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	9 993 127	1 738	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9 994 865	9 994 865	9 994 865	9 994 865
Ижара боюнча милдеттенмелер	8 308	15 349	23 214	23 214	46 362	46 362	275 705	275 705	275 705	275 705	275 705	275 705	368 938	368 938	368 938	319 451	
Башка финансылык милдеттенмелер	73 141	6 360	16	16	46 177	46 177	4 995	4 995	4 995	4 995	4 995	4 995	130 689	130 689	130 689	130 619	
	63 787 608	2 621 333	449 537	449 537	830 885	830 885	1 830 272	1 830 272	1 830 272	1 830 272	1 830 272	1 830 272	69 519 635	69 519 635	69 519 635	69 138 814	

Жогоруда көрсөтүлгөн таблицадагы милдеттенмелердин баланстык наркы боюнча чагылдырылган суммаларга дал келбеген финансылык милдеттенмелердин ордун жабуу суммасында ушул консолидацияланган финансылык отчетто натыйжалуу пайыздык чен ыкмасы боюнча таанылбаган пайыздарга тиешелүү калган суммардык төлөөлөр камтылган.

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвидүүлүк тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто чагылдырылган суммаларга (күтүлүп жаткан төлөө мөөнөттөрү боюнча) талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген					Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 жылдан 5 жылга чейин					2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында	
	1 айдан 3 айга чейин	3 айдан 12 айга чейин	1 жылдан 5 жылга чейин	5 жылдан ашкан	Төлөө мөөнөтсүз	2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында	2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында					
ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР												
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	109 273 999	18 197 890	5 241 181	1 569 042	-	-	-	-	-	-	134 282 112	
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	297 905	2 005 848	3 945 087	-	-	-	-	-	-	-	6 248 840	
Кардарларга берилген кредиттер	278 530	305 122	1 213 166	3 261 181	1 281 366	-	-	-	-	-	6 339 365	
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	5 574 584	22 056 325	39 054 464	5 789 273	7 879	-	-	-	-	-	72 482 525	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	59 559	14 949	154 167	4 892 624	3 978 065	-	-	-	-	-	9 099 364	
Башка финансылык активдер	178 726	6 137	29 453	183 139	184 598	-	-	-	-	-	582 053	
	115 663 303	42 586 271	49 637 518	15 695 259	5 451 908	-	-	-	-	-	229 034 259	

32 **ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)**(д) **Ликвидүүлүк тобокелдиги, уландысы**

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген			1 айдан 3 айга чейин		3 айдан 12 айга чейин		1 жылдан 5 жылга чейин		5 жылдан ашкан		Төлөө мөөнөтүсүз		2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында
	1 айга	3 айга	1 айдан 3 айга чейин	3 айга	12 айга чейин	3 айга	12 айга чейин	1 жылдан 5 жылга чейин	5 жылдан ашкан	5 жылдан ашкан	Төлөө мөөнөтүсүз	Төлөө мөөнөтүсүз	2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында	
ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР														
Жүгүртүлгү банкноттор жана монеталар	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	139 554 512	-	139 554 512
Туунду финансылык милдеттенмелер	15 539	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15 539
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	39 091 609	-	-	-	-	-	18 683	-	-	-	-	-	-	39 110 292
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	22 730 726	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22 730 726
Кардарлардын каражаттары	1 856 475	363 525	1 391 354	-	-	-	791 506	-	-	-	-	-	-	4 402 860
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 400 171	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18 400 171
ЭВФтен бөлүшүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	30 256 065	2 768	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30 258 833
Ижара боюнча милдеттенмелер	6 651	13 216	61 928	-	-	-	46 762	-	-	-	-	-	-	128 557
Башка финансылык милдеттенмелер	131 520	5 405	73 721	-	-	-	1 532	-	-	-	-	-	-	212 178
	112 488 756	384 914	1 527 003	858 483	14 836 776	5 451 908	139 554 512	254 813 668	(25 779 409)					
Таза баланстык позиция	3 174 547	42 201 357	48 110 515	14 836 776	5 451 908	139 554 512	(139 554 512)							

32 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвидүүлүк тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто чагылдырылган суммаларга (күтүлүп жаткан төлөө мөөнөттөрү боюнча) талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген				1 айдан 3 айга чейин		3 айдан 12 айга чейин		1 жылдан 5 жылга чейин		Төлөө мөөнөтүсүз		2020-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында
	1 айга жетпеген	3 айга чейин	3 айдан 12 айга чейин	12 айга чейин	1 жылдан 5 жылга чейин	5 жылга чейин	ашкан	мөөнөтүсүз	гында				
ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР													
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	58 983 511	11 004 426	8 517 160	-	-	-	-	-	-	-	-	-	78 505 097
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	253 423	3 263 935	5 105 999	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8 623 357
Кардарларга берилген кредиттер	584 174	28 629	104 052	2 561 138	2 480 948	-	-	-	-	-	-	-	5 758 941
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	3 480 527	25 981 900	35 820 761	8 420 680	151 664	-	-	-	-	-	-	-	73 855 532
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	-	82 388	-	2 884 824	-	-	-	-	-	-	-	2 967 212
Башка финансылык активдер	31 916	6 887	29 266	166 919	180 814	-	-	-	-	-	-	-	415 802
	63 333 551	40 285 777	49 659 626	11 148 737	5 698 250	-	-	-	-	-	-	-	170 125 941

32 **ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)**(д) **Ликвиддүүлүк тобокелдиги, уландысы**

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген				3 айдан 12 айга чейин		1 жылдан 5 жылга чейин		Төлөө мөөнөтүсүз		2020-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында
	1 айга жетпеген	3 айга чейин	12 айга чейин	1 жылдан 5 жылга чейин	5 жылдан ашкан	Төлөө мөөнөтүсүз	2020-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында				
ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР											
Жүгүртүлгү банкноттор жана монеталар	-	-	-	-	-	134 316 687	134 316 687				
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	2 569 605	13	16 530	14 606	-	-	25 600 754				
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	16 748 525	-	-	-	-	-	16 748 525				
Кардарлардын каражаттары	1 549 947	866 253	1 039 093	1 073 386	-	-	4 528 679				
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	9 844 018	1 649 073	-	-	-	-	11 493 091				
Алынган кредиттер	1 163	41 667	45 000	235 000	-	-	322 830				
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	9 993 127	1 738	-	-	-	-	9 994 865				
Ижара боюнча милдеттенмелер	6 087	11 492	53 579	248 293	-	-	319 451				
Башка финансылык милдеттенмелер	73 071	6 360	16	46 177	4 995	-	130 619				
Таза баланстык позиция	63 785 543	2 576 596	1 154 218	1 617 462	4 995	134 316 687	203 455 501				
	(451 992)	37 709 181	48 505 408	9 531 275	5 693 255	(134 316 687)	(33 329 560)				

33 АГЕНТТИК ФУНКЦИЯЛАР

Кыргыз Республикасынын Эл аралык валюта фондусуна катталуу квотасы

Кыргыз Республикасы 1992-жылы Эл аралык валюта фондусунун (мындан ары – ЭВФ) мүчөсү болгон. ЭВФке мүчө болгон ар бир өлкө үчүн атайын карыз алышуу укугунда (мындан ары – АКУ) туюндурулган квота белгиленет. Катталуу квотасы өлкөнүн ЭВФтин каржылоосунан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн аныктоо үчүн негиз болуп саналат. 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрында Кыргыз Республикасынын квотасы 177 600 миң АКУну түзгөн.

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан катталуу квотасынын бөлүгүн камсыз кылуу максатында, ЭВФтин пайдасына баалуу кагаздар чыгарылган. Квотанын калган бөлүгү ЭВФтин Улуттук банктагы күндөлүк эсебине жайгаштырылган каражаттар менен камсыз кылынган.

Улуттук банк ошол баалуу кагаздардын жана каражаттардын депозитарийи, ошондой эле Кыргыз Республикасынын атынан жана анын таламында ЭВФ менен бардык операцияларды жүзөгө ашырууга ыйгарым укуктуу финансылык агент болуп саналат. Демек, төмөндө келтирилген активдер жана милдеттенмелер Улуттук банктын активдери жана милдеттенмелери болуп саналбайт жана Улуттук банктын консолидацияланган финансылык отчетуна да кошулган эмес:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
ЭВФтин мүчөлүк квотасы	21 078 092	20 733 276
ЭВФтин пайдасына чыгарылган баалуу кагаздар	(20 988 468)	(20 645 118)
ЭВФтин күндөлүк эсептери	(64 878)	(67 849)
	<u>(21 053 346)</u>	<u>(20 712 967)</u>

34 БАЙЛАНЫШТУУ ТАРАПТАР МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

(а) Контролдоо боюнча

Ар бир байланыштуу болушу мүмкүн болгон тарапты кароо учурунда алардын юридикалык формасына гана эмес, түптөлгөн мамилелердин маңызына да өзгөчө көңүл бурулат.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамына ылайык, Улуттук банк Кыргыз Республикасынын борбордук банкы болуп саналат жана анын менчигинде турат. Топ Мыйзамда белгиленген ыйгарым укуктарынын чегинде ишин өз алдынча жүзөгө ашырат.

(б) Башкарманын мүчөлөрү менен операциялар

Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнүн 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрында бүткөн жылдар үчүн чогуу алгандагы сый акылары, тиешелүүлүгүнө жараша, 62 159 миң сомду жана 27 960 миң сомду түзгөн. Сый акыларга эмгек акылар жана бардык төлөөлөр кирет. 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнө берилген кредиттердин орду жабылбаган калдыгы, тиешелүүлүгүнө жараша, 22 711 миң сомду жана 17 646 миң сомду түзгөн. Кредиттер кыргыз сомунда берилген жана 2032-жылга чейин төлөнүп бүтүүгө тийиш. 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрында бүткөн жылдар үчүн Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнө берилген кредиттер боюнча пайыздык кирешелер, тиешелүүлүгүнө жараша, 196 миң сомду жана 192 миң сомду түзгөн.

(в) Башка байланыштуу тараптар менен операциялар

Төмөндө таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча байланыштуу тараптар менен ишке ашырылган операциялар боюнча калдыктар келтирилген:

	Консолидациялан- баган туунду уюмдар	Ассоциацияланган уюмдар	2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында
Финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчет			
Ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	-	344 582	344 582

Башка байланыштуу тараптар менен 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде ишке ашырылган операциялар боюнча тиешелүү пайда жана чыгым төмөндө чагылдырылган:

	Консолидациялан- баган туунду уюмдар	Ассоциацияланган уюмдар	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл, жыйынтыгында
Пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчет			
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш	-	73 081	73 081
Комиссиялык кирешелер	-	160	160
Башка кирешелер	-	1 286	1 286
Башка чыгашалар	-	(475)	(475)

34 БАЙЛАНЫШТУУ ТАРАПТАР МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР (УЛАНДЫСЫ)

(в) Башка байланыштуу тараптар менен операциялар (уландысы)

Төмөндө таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча байланыштуу тараптар менен ишке ашырылган операциялар боюнча калдыктар келтирилген:

	<u>Консолидациялан- баган туунду уюмдар</u>	<u>Ассоциацияланган уюмдар</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында</u>
Финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчет			
Ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	220 000	281 860	501 860

Башка байланыштуу тараптар менен 2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде ишке ашырылган операциялар боюнча тиешелүү пайда жана чыгым төмөндө чагылдырылган:

	<u>Консолидациялан- баган туунду уюмдар</u>	<u>Ассоциацияланган уюмдар</u>	<u>2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл, жыйынтыгында</u>
Пайда же чыгым жөнүндө консолидацияланган отчет			
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш	-	38 442	38 442
Комиссиялык кирешелер	-	240	240
Башка кирешелер	2 193	734	2 927
Башка чыгашалар	(879)	-	(879)

35 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК

(а) Эсепке алуу классификациялары жана адилет нарк

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата финансылык активдердин жана милдеттенмелердин баланстык жана адилет наркы чагылдырылган:

	Амортизация- ланган наркы боюнча бааланган	Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган	Пайда же чыгым аркылуу адиет наркы боюнча бааланган	2021-жылдын 31-декабры, жалпы баланстык наркы	2021-жылдын 31-декабры, адиет наркы
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	52 707 188	81 574 924	-	134 282 112	134 282 112
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	6 248 840	-	-	6 248 840	6 248 840
Кардарларга берилген кредиттер	6 339 365	-	-	6 339 365	5 490 486
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	72 482 525	-	72 482 525	72 482 525
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	9 099 364	-	-	9 099 364	9 099 364
Башка финансылык активдер	582 053	-	-	582 053	582 053
	74 976 810	154 057 449	-	229 034 259	228 185 380
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	139 554 512	-	-	139 554 512	139 554 512
Туунду финансылык милдеттенмелер	-	-	15 539	15 539	15 539
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	39 110 292	-	-	39 110 292	39 110 292
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	22 730 726	-	-	22 730 726	22 730 726
Кардарлардын каражаттары	4 402 860	-	-	4 402 860	4 329 395
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 400 171	-	-	18 400 171	18 400 171
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	30 258 833	-	-	30 258 833	30 258 833
Ижара боюнча милдеттенмелер	128 557	-	-	128 557	128 557
Башка финансылык милдеттенмелер	212 178	-	-	212 178	212 178
	254 798 129	-	15 539	254 813 668	254 740 203

35 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(а) Эсепке алуу классификациялары жана адилет нарк, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата финансылык активдердин жана милдеттенмелердин баланстык жана адилет наркы чагылдырылган:

	Амортизация- ланган наркы боюнча бааланган	Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган	2020-жылдын 31-декабры, жалпы баланстык наркы	2020-жылдын 31-декабры, адилет наркы
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	28 594 045	49 911 052	78 505 097	78 505 097
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	8 623 357	-	8 623 357	8 623 357
Кардарларга берилген кредиттер	5 758 941	-	5 758 941	5 242 287
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	73 855 532	73 855 532	73 855 532
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 967 212	-	2 967 212	3 089 250
Башка финансылык активдер	415 802	-	415 802	415 802
	46 359 357	123 766 584	170 125 941	169 731 325
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	134 316 687	-	134 316 687	134 316 687
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	25 600 754	-	25 600 754	25 600 754
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	16 748 525	-	16 748 525	16 748 525
Кардарлардын каражаттары	4 528 679	-	4 528 679	4 248 498
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	11 493 091	-	11 493 091	12 966 662
Алынган кредиттер	322 830	-	322 830	322 830
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	9 994 865	-	9 994 865	9 994 865
Ижара боюнча милдеттенмелер	319 451	-	319 451	319 451
Башка финансылык милдеттенмелер	130 619	-	130 619	130 619
	203 455 501	-	203 455 501	204 648 891

35 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДилЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(а) Эсепке алуу классификациялары жана адилет нарк, уландысы

Адилет наркын баалоо жакшы маалымдалган, мындай бүтүмгө келишүүгө ниеттенген, бири-биринен көз карандысыз тараптар ортосунда финансылык инструмент алмаштырылышы мүмкүн болгон наркты тагыраак аныктоого багытталган. Ошондой болсо да, белгисиздик жагдайлардын орун алышы жана баа берүүлөрдүн субъективдүүлүгү себебинен, адилет нарк активдерди сатып өткөрүү же милдеттенмелерди аткаруу дароо ишке ашырылышы мүмкүн болгон нарк катары каралбайт.

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары

Топ көрсөтүлгөн баа берүүлөрдү түзүүдө, колдонулган маалыматтардын олуттуулугу эске алынган адилет наркка баа берүүнүн төмөндө келтирилген баскычтарын пайдалануу аркылуу финансылык абал жөнүндө отчетто чагылдырылган финансылык инструменттерди адилет наркы боюнча баалайт:

- 1-деңгээл: Бирдей финансылык инструменттерге карата активдүү рыноктогу котировкалар (корректировкаланбаган).
- 2-деңгээл: Түздөн-түз жеткиликтүү болгон (б.а. котировкаларда) же кандайдыр бир нерселер аркылуу (б.а. котировкалардан алынган маалыматтар) жеткиликтүү рыноктук маалыматтарга негизделген баа берүү методдору. Бул категорияга окшош инструменттер үчүн активдүү рыноктук котировкаларды, рыноктордо бирдей же окшош инструменттер үчүн активдүү же башка баа берүү ыкмалары катары каралбаган рыноктук котировкаларды колдонуу менен бааланган инструменттер кирет, бардык колдонулган маалыматтар түздөн-түз же кандайдыр бир нерселер аркылуу рынокто байкоого алынган маалыматтарга негизделет.
- 3-деңгээл: Байкоого алынбаган рыноктук маалыматтарга негизделген баа берүү методдору. Бул категорияга байкоого алынган рыноктук маалыматтарга негизделбеген маалыматтарды пайдалануу менен бааланган инструменттер кирет, мында байкоого алынбаган мындай маалыматтар инструментке баа берүүгө олуттуу таасирин тийгизет. Бул категорияга олуттуу байкоого алынбаган корректировкалоолорду же инструменттер ортосунда айырманы чагылдыруу үчүн ой-пикирлерди пайдалануу талап кылынган окшош инструменттер үчүн котировкалардын негизинде бааланган инструменттер кирет.

35 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары, уландысы

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата адилет наркы боюнча чагылдырылган финансылык инструменттерге адилет наркынын деңгээлдери боюнча жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	<u>1-деңгээл</u>	<u>2-деңгээл</u>	<u>3-деңгээл</u>	<u>2021-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында</u>
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	81 574 924	-	81 574 924
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	72 482 525	-	-	72 482 525
Туунду финансылык милдеттенмелер	-	15 539	-	15 539

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата адилет наркы боюнча чагылдырылган финансылык инструменттерге адилет наркынын деңгээлдери боюнча жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	<u>1-деңгээл</u>	<u>2-деңгээл</u>	<u>3-деңгээл</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында</u>
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	49 911 052	-	49 911 052
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	73 855 532	-	-	73 855 532

35 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары, уландысы

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча адилет наркы боюнча чагылдырылбаган финансылык инструменттердин баланстык наркы адилет наркынын деңгээлдери боюнча берилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2021-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	52 707 188	-	52 707 188
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	-	6 248 840	-	6 248 840
Кардарларга берилген кредиттер	-	-	5 490 486	5 490 486
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	9 099 364	-	9 099 364
Башка финансылык активдер	-	582 053	-	582 053
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	139 554 512	-	139 554 512
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	-	39 110 292	-	39 110 292
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	-	22 730 726	-	22 730 726
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	-	18 400 171	-	18 400 171
Кардарлардын каражаттары	-	-	4 329 395	4 329 395
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	30 258 833	-	30 258 833
Ижара боюнча милдеттенмелер	-	128 557	-	128 557
Башка финансылык милдеттенмелер	-	212 178	-	212 178

35 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча адилет наркы боюнча чагылдырылбаган финансылык инструменттердин баланстык наркы адилет наркынын деңгээлдери боюнча берилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2020-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	28 594 045	-	28 594 045
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	-	8 623 357	-	8 623 357
Кардарларга берилген кредиттер	-	-	5 242 287	5 242 287
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	3 089 250	-	3 089 250
Башка финансылык активдер	-	415 802	-	415 802
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	134 316 687	-	134 316 687
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	-	25 600 754	-	25 600 754
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	-	16 748 525	-	16 748 525
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	-	12 966 662	-	12 966 662
Кардарлардын каражаттары	-	-	4 248 498	4 248 498
Алынган кредиттер	-	322 830	-	322 830
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	9 994 865	-	9 994 865
Ижара боюнча милдеттенмелер	-	319 451	-	319 451
Башка финансылык милдеттенмелер	-	130 619	-	130 619

36 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕРДИ ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕРДИ ӨЗ АРА ЧЕГЕРИШҮҮ

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Топ өз ара чегеришүүнүн негизинде финансылык абал жөнүндө консолидацияланган отчетто көрсөтүлүүгө тийиш болгон финансылык активдерге жана финансылык милдеттенмелерге ээ болгон эмес, ошондой эле бул багытта кандайдыр бир башкы макулдашуу же ушул сыяктуу макулдашуулар түзүлгөн эмес.

37 ОТЧЕТТУК ДАТАДАН КИЙИН ОРУН АЛГАН ЖАГДАЙЛАР

2022-жылдан башталышында геосаясий чөйрөдө туруксуз абал орун алып, анын натыйжасында, Россиянын айрым финансылык институттарына санкциялар киргизилген, атап айтканда, айрым финансылык уюмдар SWIFT системасынан өчүрүлгөн жана активдери тондурулган. Киргизилген чектөөлөр Россиянын финансылык институттарынын эл аралык рейтингин төмөндөшүнө алып келген. Эл аралык рейтингдик агенттиктер Россия Федерациясынын жана Беларусь Республикасынын суверендүү рейтингин эки раунд менен дефолтко жакын деңгээлге чейин төмөндөткөн.

37 ОТЧЕТТУК ДАТАДАН КИЙИН ОРУН АЛГАН ЖАГДАЙЛАР (УЛАНДЫСЫ)

Улуттук банк геосаясий абалдын кыйла начарлашына байланыштуу, тышкы сектор тарабынан тобокелдиктер келип чыккан шартта, баа туруктуулугун колдоо зарылдыгынан улам, кезексиз отурумда эсептик чендин деңгээли боюнча чечим кабыл алган. Геосаясий абал Улуттук банк менен Министрлер Кабинетинин терс сценарийлеринде жана кризиске каршы чаралар планында каралган. 2022-жылдын 10-мартынан тартып, негизги чен жылдык 14 пайыз деңгээлинде белгиленген.

Улуттук банк финансылык системанын туруктуулугун камсыз кылуу үчүн, алмашуу курсу өтө эле өзгөрүлмөлүү болгон учурда, валюталык интервенцияларды жүргүзүү укугуна ээ болуу менен улуттук валютаны алмашуу курсунун эркин өзгөрүлмөлүү режиминде иш алып баруусун улантат. Мында улуттук валютанын ийкемдүү курсу алтын-валюта активдеринин сакталышын камсыз кылат, тышкы сектор тарабынан тобокелдиктер келип чыккан учурда, алтын-валюта активдеринин маанилүүлүгү жогорулаган. АКШ долларынын улуттук валютага карата расмий курсу жыл башынан тартып финансылык отчетту чыгаруу датасына чейинки мезгилде 1 АКШ доллары үчүн 81,5205 сомдон 105,00 сомго чейинки диапазондо өзгөрүп турган.

Ликвиддүүлүк тобокелдиги

Геосаясий тобокелдиктердин орун алышы алтынга карата суроо-талаптын жогорулашына таасирин тийгизген. Натыйжада, февраль айында алтындын баасы 1 унция үчүн 1 884,80 АКШ долларынан 1 936,30 АКШ долларына чейин же 2,3 пайызга өсүп, март айынын башында 1 унция үчүн 2 039,05 АКШ доллары өлчөмүнөн ашып, көп жылдан берки максимумга жеткен.

Валюта тобокелдиги

Улуттук банк бир нече чет өлкө валютасы менен туюндурулган активдерге жана милдеттенмелерге ээ. Улуттук валютанын АКШ долларына жана башка чет өлкө валюталарына карата алсызданышы кыска мөөнөттүү мүнөзгө ээ болгондуктан, улуттук валютанын курсунун өзгөрүлмөлүүлүгүнүн капиталга таасири байкалган эмес.

Кредиттик тобокелдик

Белгиленген санкциялардын айрым россиялык банктарга тийгизген терс таасири, ошондой эле Россия Федерациясынын жана Беларусь Республикасынын рейтингинин төмөндөшү Улуттук банктын аталган өлкөлөрдүн банктарындагы корреспонденттик эсептер боюнча талаптарына карата кредиттик тобокелдикти жогорулатышы ыктымал (бардык активдердин 0,3 пайызы), бул күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын кошумча суммасын таанууга алып келиши мүмкүн.

Рыноктук тобокелдик

Рыноктук тобокелдиктин төмөндөшү алтын-валюта активдеринин диверсификацияланган түзүмүнүн эсебинен камсыздалат. Атап айтканда, Улуттук банктын алтын-валюта активдеринин курамына алтын түрүндөгү активдер, АКУ жана чет өлкө валюталарынын портфели кирет.

8-ГЛАВА. 2021-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН ӨЗҮНЧӨ ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТ ЖАНА КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРЛОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ

МАЗМУНУ

	Беттери
КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРЛОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ	131
2021-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН ӨЗҮНЧӨ ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТ:	
Финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчет	134
Пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчет	135
Жыйынды киреше жөнүндө өзүнчө отчет	136
Акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчет	137
Капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндө өзүнчө отчет	139
Өзүнчө финансылык отчетко карата эскертүүлөр	141

«КПМГ Бишкек» ЖЧК
 Эркиндик бульвары 21, 201-кеңсе
 Бишкек, Кыргызстан 720040
 Телефон +996 (312) 62 33 80
 Факс +996 (312) 62 38 56
 E-mail kpmg@kpmg.kg

КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ АУДИТОРЛОРДУН АУДИТОРДУК КОРУТУНДУСУ

Кыргыз Республикасынын Улуттук банк Башкармасына

Ой-пикир

Биз, 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчеттон, пайда же чыгым, жыйынды киреше, өздүк капиталдагы өзгөрүүлөр жана акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчеттордон жана эсепке алуу саясатынын негизги жоболору камтылган эскертүүлөрдөн турган Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын (мындан ары - Улуттук банк) өзүнчө финансылык отчетуна жана башка түшүндүрмө маалыматтарга 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча аудит жүргүздүк.

Биздин пикирибиз боюнча тиркелген өзүнчө финансылык отчетто Улуттук банктын 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча консолидацияланбаган финансылык абалынын бардык олуттуу аспектилери, ошондой эле көрсөтүлгөн күнгө карата бүткөн жыл ичиндеги анын консолидацияланбаган финансылык натыйжалары менен консолидацияланбаган акча каражаттарынын жылышы, өзүнчө финансылык отчетко карата 2-эскертүүдө чагылдырылган, өзүнчө финансылык отчетту даярдоо принциптерине ылайык так чагылдырылган.

Ой-пикирди билдирүү үчүн негиздер

Биз аудитти Эл аралык аудит стандарттарына ылайык жүргүздүк. Ошол стандарттарга ылайык биздин жоопкерчилик корутундунун “Өзүнчө финансылык отчетко аудит жүргүзүү үчүн аудиторлордун жоопкерчилиги” бөлүгүндө чагылдырылган. Биз Кыргыз Республикасында өзүнчө финансылык отчетко аудит жүргүзүүдө колдонулуучу Бухгалтерлер үчүн эл аралык этика стандарттары боюнча кеңештин Кесипкөй бухгалтерлердин эл аралык этика кодексине (Кодекс) (эл аралык көз карандысыз стандарттарын кошуу менен) жана этика талаптарына ылайык, Улуттук банкка көз каранды эмеспиз, биз жогоруда аталган талаптарда жана Кодекске белгиленген башка этикалык милдеттерди аткардык. Аудиттин жүрүшүндө алынган аудитордук далилдер биздин ой-пикирди билдирүү үчүн жетиштүү жана талаптагыдай деп болжолдойбуз.

Маанилүү жагдай

Биз көңүлүңүздөрдү өзүнчө финансылык отчетко карата 2 (г) эскертүүгө бурабыз, анда 2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн жана ушул датага карата абал боюнча салыштырма маалымат өзгөртүлгөн. Биздин пикир бул жагдай боюнча модификацияланган эмес.

Башка маалыматтар

Жетекчилик башка маалыматтар үчүн жоопкерчиликтүү болот. Өзүнчө финансылык отчетту жана ал боюнча биздин аудитордук корутундуну эске албаганда, башка маалыматтар Улуттук банктын 2021-жыл үчүн жылдык отчетунда камтылган маалыматтарды түшүндүрөт.

Өзүнчө финансылык отчет жөнүндө биздин пикирибиз башка маалыматка таркатылбайт жана биз ошол маалыматтарга карата кандай болбосун формада ишенимдүү корутунду чыгара албайбыз.

Өзүнчө финансылык отчетко аудит жүргүзүп жаткандыктан, биз башка маалымат менен таанышып чыгууга тийишпиз. Таанышып чыгуу учурунда биз башка маалымат менен өзүнчө финансылык отчетто же аудиттин жүрүшүндө биз ээ болгон маалыматтар ортосунда олуттуу дал келбестиктердин жок экендиги, ошондой эле башка маалыматтар башка олуттуу бурмалоолорду камтыбай тургандыгы көз карашында карайбыз.

Жүргүзүлгөн иштин негизинде башка маалымат кыйла бурмаланган деген тыянакка келсек, биз бул тууралуу маалымдоого милдеттүүбүз. Биз корутундуда чагылдырылууга тийиш болгон мындай фактылар аныкталбагандыгын билдиребиз.

Жетекчиликтин жана корпоративдик башкаруу үчүн, өзүнчө финансылык отчеттун түзүлүшү үчүн жооптуу адамдардын жоопкерчилиги

Жетекчилик өзүнчө финансылык отчетко карата 2-эскертүүдө чагылдырылган, өзүнчө финансылык отчетту даярдоо принциптерине ылайык өзүнчө финансылык отчеттун даярдалышы жана анда маалыматтардын так чагылдырылышы, ошондой эле жетекчилик алгылыксыз иш алып баруунун же каталарга жол берүүнүн кесепетинен олуттуу бурмалоолорду камтыбаган өзүнчө финансылык отчетту даярдоо үчүн зарыл деп эсептеген ички контролдоо системасы үчүн жоопкерчиликтүү болот.

Жетекчилик Улуттук банкты жоюу, анын ишин токтотуу ниетин билдирген учурлардан же ишти жоюу же токтотуудан башка анын башка реалдуу альтернативасы жок болгон учурлардан тышкары, өзүнчө финансылык отчетту даярдоодо Улуттук банктын өз ишин үзгүлтүксүз улантуу жөндөмдүүлүгүнө баа берүүгө, иш үзгүлтүксүздүгүнө тиешелүү маалыматтарды чечмелеп берүүгө жана иш үзгүлтүксүздүгү боюнча жол берүүлөрдүн негизинде отчет түзүүгө жоопкерчиликтүү болот.

Корпоративдик башкаруу үчүн жооптуу адамдар Улуттук банктын өзүнчө финансылык отчетунун даярдалышын көзөмөлдөө үчүн жооптуу болуп саналат.

Өзүнчө финансылык отчетко аудит жүргүзүү үчүн аудиторлордун жоопкерчилиги

Биздин максат, өзүнчө финансылык отчетто алгылыксыз иш-аракеттерден же каталарга жол берүүдөн улам олуттуу бурмалоолор камтылбагандыгына жеткиликтүү ишенимде болуу жана биздин ой-пикир камтылган аудитордук корутундуну даярдоо болуп саналат. Жеткиликтүү ишеним дегенден улам, толук ишенимде болууну түшүнүү зарыл, бирок ал, Эл аралык аудит стандарттарына ылайык жүргүзүлгөн аудит дайыма эле олуттуу бурмалоолорду (бар болсо) аныктоону гарантиялабайт. Бурмалоолор алгылыксыз иш алып баруунун же каталарга жол берүүнүн натыйжасы болушу мүмкүн жана алар өз-өзүнчө же чогуу караганда пайдалануучулардын ушул өзүнчө финансылык отчеттун негизинде кабыл алган экономикалык чечимдерине таасирин тийгизиши ыктымалдыгын негиздөө мүмкүн болгон шартта олуттуу катары эсептелинет.

Эл аралык аудит стандарттарына ылайык жүргүзүлгөн аудиттин алкагында, биз бүтүндөй аудит жүргүзүү мезгили ичинде кесипкөй көз карашка таянабыз жана кесиптик скептицизмди сактайбыз. Мындан тышкары, биз:

- алгылыксыз иш-аракеттердин же каталарга жол берүүнүн кесепетинен өзүнчө финансылык отчетто олуттуу бурмалоолорду аныктап, тобокелдиктерге баа беребиз; ошол тобокелдиктерге карата аудитордук жол-жоболорду иштеп чыгабыз жана жүргүзөбүз; ой-пикирибизди билдирүү үчүн негиз болгон жетиштүү жана талаптагыдай аудитордук далилдерди алабыз; алгылыксыз иш-аракеттердин кесепетинен улам олуттуу бурмалоолордун аныкталбай калуу тобокелдиги, катага жол берүүнүн кесепетинен олуттуу бурмалоолорду аныктай албоо тобокелдигине караганда алда-канча жогору болуп саналат, анткени алгылыксыз иш алып барууда келишип алуу, атайлап жасоо, атайлап калтырып кетүү, маалыматтарды бурмаланган түрдө сунуштоо же ички контролдоо системасынан айланып өткөн аракеттерди көрүү

сыяктуу жагдайлар камтылышы мүмкүн;

- аудит үчүн мааниге ээ ички контролдоо системасы түшүнүгүн, Улуттук банктын ички контролдоо системасынын натыйжалуулугун билдирүү максатында эмес, жагдайларга жооп берген аудитордук жол-жоболорду иштеп чыгуу максатында алабыз;
- колдонулуп жаткан эсепке алуу саясатынын талаптагыдай мүнөзүнө, бухгалтердик баа берүүлөрдүн жана жетекчилик тарабынан даярдалган маалыматтардын тиешелүү чечмеленишинин негиздүүлүгүнө баа беребиз;
- жетекчилик тарабынан иш үзгүлтүксүздүгү боюнча колдонулган жол берүүнүн укук ченемдүүлүгүнө тыянак чыгарабыз, ал эми алынган аудитордук далилдердин негизинде Улуттук банктын өз ишин үзгүлтүксүз улантуу жөндөмдүүлүгүнө карата олуттуу шектенүүлөр жаралышы мүмкүндүгүнөн улам, жаралган жагдайларга же шарттарга байланыштуу белгисиздик жагдай орун алышына же анын жоктугуна тыянак чыгарабыз. Эгерде белгисиздик жагдай бар деген тыянакка келе турган болсок, биз аудитордук корутундууда өзүнчө финансылык отчетто маалыматтардын талапка ылайык чечмеленишине көңүлүнөрдү бурууга же маалыматты чечмелөө талаптагыдай болбосо, өз пикирибизди модификациялоого тийишпиз. Биздин тыянактар аудитордук корутунду чыгарылган күнгө чейин алынган аудитордук далилдерге негизделет. Бирок келечекте орун алышы мүмкүн болгон жагдайлар же шарттар Улуттук банк өз ишин үзгүлтүксүз улантуу жөндөмдүүлүгүн жоготууга алып келиши мүмкүн;
- бүтүндөй өзүнчө финансылык отчеттун, анын түзүмүнүн жана маалыматтардын чечмеленишин кошо алганда, анын мазмунунун чагылдырылышына, ошондой эле өзүнчө финансылык отчетто камтылган операциялардын жана иш жагдайынын так берилишин камсыз кыла алгандай сунушталгандыгына баа беребиз;

Биз, корпоративдик башкарууга жооп берген жактарга жана башка маалыматтардан тышкары пландаштырылган аудит көлөмү жана мөөнөттөрү, ошондой эле аудиттин жыйынтыгы боюнча берилген олуттуу эскертүүлөр, анын ичинде аудит жүргүзүү процессинде биз аныктаган ички контролдоо системасындагы олуттуу кемчиликтер тууралуу маалымат берүү менен өз ара маалымат алмашуу жүргүзөбүз.

Көз карандысыз аудиторлордун ушул аудитордук корутундусун чыгаруу тапшырмасынын жетекчиси:

Эшли Кларк

Ишеним көрсөтүлгөн жак

Асырандиева А.К.

«КПМГ Бишкек» ЖЧКнын Аткаруучу директору

Кыргыз Республикасынын сертификацияланган аудитору, аудитордун квалификациялык сертификаты сериясы А, № 0232, 2014-жылдын 13-ноябры

2022-жылдын 18-апрели

2021-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчет

(миң сом)

	Эскер- түүлөр	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры (кайра каралган)*	2020-жылдын 1-январы (кайра каралган)*
АКТИВДЕР				
Алтын	6	50 159 119	84 129 763	48 833 361
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	7	130 658 428	75 046 663	86 890 955
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	8	6 633 075	9 007 592	7 532 693
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	9	71 602 189	72 938 843	32 983 156
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	10	2 955 967	2 967 212	125 052
Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	11	10 939 457	8 252 875	2 410 756
Негизги каражаттар	12	1 955 142	1 895 012	1 797 308
Материалдык эмес активдер		58 018	110 714	185 701
Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндөгү запас	13	35 411 153	13 509 025	6 727 241
Башка активдер	14	4 340 508	3 209 891	1 010 867
Жыйынтыгында, активдер		314 713 056	271 067 590	188 497 090
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР				
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	15	139 922 220	134 629 161	106 244 754
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	16	39 580 124	28 840 609	21 879 997
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	17	22 730 726	16 748 525	17 033 154
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18	18 494 284	12 990 663	8 048 501
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	19	30 258 833	9 994 865	8 146 676
Башка милдеттенмелер		158 528	100 002	196 243
Жыйынтыгында, милдеттенмелер		251 144 715	203 303 825	161 549 325
КАПИТАЛ				
Уставдык капитал	20	2 000 000	2 000 000	2 000 000
Милдеттүү камдар		8 325 042	7 476 561	7 476 561
Чет өлкө валютасын жана алтынды кайра баалоо боюнча кам		44 149 006	53 572 573	17 151 905
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестицияларды кайра баалоо боюнча кам		(98 216)	13 261	13 024
Бөлүштүрүлбөгөн пайда		9 192 509	4 701 370	306 275
Жыйынтыгында, капитал		63 568 341	67 763 765	26 947 765
Бардыгы болуп, милдеттенмелер жана капитал		314 713 056	271 067 590	188 497 090

Боконтаев К.К.
Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары, Кыргыз Республикасы

* Бул тилкедеги айрым суммалар 2019-2020-жылдардагы финансылык отчетко туура келбейт, себеби алар кайра каралган. Толук маалымат 2-эскертүүдө (г) келтирилген.

141-225-беттердеги эскертүүлөр ушул өзүнчө финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчет
(миң сом)

	Эскертүүлөр	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл (кайра каралган)*
Пайыздык кирешелер	21	1 121 620	1 456 413
Пайыздык чыгашалар	21	(1 132 600)	(791 173)
Таза пайыздык (чыгаша)/киреше	21	(10 980)	665 240
Комиссиялык кирешелер		77 840	70 159
Комиссиялык чыгашалар		(31 814)	(14 635)
Таза комиссиялык киреше		46 026	55 524
Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камды түзүү	22	(187 423)	(229 230)
Туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышынан чыгым	11	(376 140)	(1 524 443)
Чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча реализацияланган таза пайда	23	15 005 454	9 378 866
		73 081	38 442
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш			
Башка кирешелер		390 727	352 973
Таза пайыздык эмес киреше		14 905 699	8 016 608
Операциялык кирешелер		14 940 745	8 737 372
Жүгүртүүгө чыгарылган банкнотторду жана монеталарды даярдатууга кеткен чыгашалар		(434 774)	(404 385)
Административдик чыгашалар	24	(1 351 325)	(1 167 108)
Башка чыгашалар		(178 696)	(205 511)
Операциялык чыгашалар		(1 964 795)	(1 777 004)
Жыл ичиндеги пайда		12 975 950	6 960 368

Боконтаев К.К.
Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Баикы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

* Бул тилкедеги айрым суммалар 2019-2020-жылдардагы финансылык отчетко туура келбейт, себеби алар кайра каралган. Толук маалымат 2-эскертүүдө (г) келтирилген.

141-225-беттердеги эскертүүлөр ушул өзүнчө финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн жыйынды киреше жөнүндө өзүнчө отчет
(миң сом)

	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл (кайра каралган)*
Жыл ичиндеги пайда	12 975 950	6 960 368
Пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчеттун курамына кайра классификацияланышы мүмкүн болгон статьялар		
Чет өлкө валютасын жана алтынды кайра баалоо боюнча кам:		
- чет өлкө валютасындагы активдерди, милдеттенмелерди жана алтынды кайра баалоодон таза пайда	5 122 030	45 291 005
- пайда же чыгымдын курамына которулган чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялардан реализацияланган таза пайда	(14 545 597)	(8 870 337)
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялардын адилет наркынын өзгөрүүсүнөн таза (чыгым)/пайда	(111 477)	237
Жыл ичиндеги башка жыйынды (чыгым)/киреше	(9 535 044)	36 420 905
Жыйынтыгында, жыл ичиндеги жыйынды киреше	3 440 906	43 381 273

Боконтаев К.К.
Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Башкы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

* Бул тилкедеги айрым суммалар 2019-2020-жылдардагы финансылык отчетко туура келбейт, себеби алар кайра каралган. Толук маалымат 2-эскертүүдө (г) келтирилген.

141-225-беттердеги эскертүүлөр ушул өзүнчө финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчет

(миң сом)

	Эскертүүлөр	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
ОПЕРАЦИЯЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ			
Алынган пайыздар		964 106	1 638 517
Төлөнгөн пайыздар		(1 068 087)	(694 570)
Алынган комиссиялык төлөмдөр		77 840	70 159
Төлөнгөн комиссиялык төлөмдөр		(31 814)	(14 635)
Чет өлкө валютасы менен операциялар боюнча реализацияланган пайда		459 858	508 529
Башка кирешелер		313 556	296 234
Эмгек акы боюнча чыгашалар		(714 950)	(602 275)
Жүгүртүүгө чыгарылган банкнотторду жана монеталарды даярдаууга кеткен чыгашалар		(902 986)	(631 063)
Эмгек акы боюнча чыгашаларды эске албаганда, административдик чыгашалар		(479 892)	(470 935)
Операциялык активдердин жана милдеттенмелердин өзгөрүүсүнө чейинки операциялык иштен акча каражаттарынын агылып (чыгышы)/кириши		(1 382 369)	99 961
Операциялык активдердин (көбөйүшү)/азайуусу			
Алтын		35 156 809	(8 955 136)
Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар		(22 225 948)	18 709 611
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер		2 185 211	(1 645 295)
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар		2 733 500	(30 471 721)
Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндөгү запас		(24 327 409)	(6 781 784)
Башка активдер		1 741 259	(2 051 157)
Операциялык милдеттенмелердин көбөйүшү/(азайуусу)			
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар		5 293 058	28 384 407
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары		10 602 049	5 983 864
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары		(1 818 849)	(6 234 584)
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар		5 488 081	4 933 730
Башка милдеттенмелер		(2 997)	(122 679)
Операциялык иштен акча каражаттарынын таза агылып кирүүсү		13 442 395	1 849 217

141-225-беттердеги эскертүүлөр ушул өзүнчө финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчет (уландысы)

(миң сом)

	Эскертүүлөр	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
ИНВЕСТИЦИЯЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ			
Туунду уюмдун акцияларын сатып алуу		(3 000 000)	(7 358 000)
Негизги каражаттарды жана материалдык эмес активдерди сатып алуу		(254 962)	(282 308)
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестицияларды сатып алуу		-	(2 939 403)
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестицияларды төлөөдөн түшүүлөр		64 352	64 352
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялардан алынган пайыздар		280 868	11 314
Алынган дивиденддер		33 962	47 183
Инвестициялык иштен акча каражаттарынын таза агылып чыгышы		(2 875 780)	(10 456 862)
ФИНАНСЫЛЫК ИШТЕН АКЧА КАРАЖАТТАРЫНЫН ЖЫЛЫШЫ			
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча түшүүлөр	19	20 424 704	-
Финансылык иштен акча каражаттарынын таза агылып кириши		20 424 704	-
Акча каражаттарынын жана алардын эквиваленттеринин таза көбөйүшү/(азайуусу)		30 991 319	(8 607 645)
Чет өлкө валюталарынын курстарынын өзгөрүшүнүн акча каражаттарына жана алардын эквиваленттерине тийгизген таасири		1 718 492	9 487 948
Жыл башына карата акча каражаттары жана алардын эквиваленттери		52 577 678	51 697 375
Жыл акырына карата акча каражаттары жана алардын эквиваленттери	7	85 287 489	52 577 678

Боконтаев К.К.
Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.
Баикы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

141-225-беттердеги эскертүүлөр ушул өзүнчө финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндө өзүнчө отчет
(миң сом)

	Уставдык капитал	Милдеттүү кам	Чет өлкө валютасын жана алтынды кайра баалоо боюнча кам	Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестицияларды кайра баалоо боюнча кам	Бөлүштүрүлбөгөн пайда	Жыйын-тыгында
2021-жылдын 1-январына карага калдык	2 000 000	7 476 561	53 572 573	13 261	4 701 370	67 763 765
Жыл ичиндеги пайда	-	-	-	-	12 975 950	12 975 950
Башка жыйынды финансылык натыйжа	-	-	-	-	-	-
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялардан таза чыгым	-	-	-	(111 477)	-	(111 477)
Чет өлкө валютасындагы активдерди, милдеттенмелерди жана алтынды кайра баалоодон таза пайда	-	-	5 122 030	-	-	5 122 030
Пайда же чыгымдын курамына которулган чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча таза пайда	-	-	(14 545 597)	-	-	(14 545 597)
Жыйынтыгында, жыл үчүн жыйынды финансылык натыйжа	-	-	(9 423 567)	(111 477)	12 975 950	3 440 906
Түздөн-түз капитал курамында чагылдырылган операциялар	-	-	-	-	-	-
Өлкөн жылдын пайдасын мамлекеттик бюджетке бөлүштүрүү (20-эскертүү)	-	-	-	-	(7 636 330)	(7 636 330)
Милдеттүү камга которуу	-	848 481	-	-	(848 481)	-
Жыйынтыгында, түздөн-түз капитал курамында чагылдырылган операциялар боюнча	-	848 481	-	-	(8 484 811)	(7 636 330)
2021-жылдын 31-декабрына карата калдык	2 000 000	8 325 042	44 149 006	(98 216)	9 192 509	63 568 341

141-225-беттердеги эскертүүлөр ушул өзүнчө финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн капиталдагы өзгөрүүлөр жөнүндө өзүнчө отчет (уландысы)

(миң сом)

	Уставдык капитал	Милдеттүү кам	Чет өлкө валютасын жана алтынды кайра баалоо боюнча кам	Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестицияларды кайра баалоо боюнча кам	Бөлүштүрүлбөгөн пайда (кайра каралган)*	Жыйын-тыгында
2020-жылдын 1-январына карага калдык	2 000 000	7 476 561	17 151 905	13 024	2 565 273	29 206 763
Ретроспективдүү корректировкалардын таасири (2(г) эскертүү)	-	-	-	-	(2 258 998)	(2 258 998)
2020-жылдын 1-январына карага калдык (кайра каралган)*	2 000 000	7 476 561	17 151 905	13 024	306 275	26 947 765
Жыл ичиндеги пайда (кайра каралган)*	-	-	-	-	6 960 368	6 960 368
Башка жыйынды финансылык натыйжа						
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялардан таза пайда	-	-	-	237	-	237
Чет өлкө валютасындагы активдерди, милдеттенмелерди жана алтынды кайра баалоодон таза пайда	-	-	45 291 005	-	-	45 291 005
Пайда же чыгымдын курамына которулган чет өлкө валютасында жана алтын менен жүрүзүлгөн операциялар боюнча таза пайда	-	-	(8 870 337)	-	-	(8 870 337)
Жыйынтыгында, жыл үчүн жыйынды финансылык натыйжа (кайра каралган)*	-	-	36 420 668	237	6 960 368	43 381 273
Түздөн-түз капитал курамында чагылдырылган операциялар						
Өткөн жылдын пайдасын мамлекеттик бюджетке бөлүштүрүү (20-эскертүү)	-	-	-	-	(2 565 273)	(2 565 273)
Жыйынтыгында, түздөн-түз капитал курамында чагылдырылган операциялар боюнча						
2020-жылдын 31-декабрына карата калдык (кайра каралган)*	2 000 000	7 476 561	53 572 573	13 261	4 701 370	67 763 765

Боконтаев К.К.

Улуттук банктын төрагасы

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

Алыбаева С.К.

Башкы бухгалтер

2022-жылдын 15-апрели

Бишкек шаары,
Кыргыз Республикасы

* Бул тилкедеги айрым суммалар 2019-2020-жылдардагы финансылык отчетко туура келбейт, себеби алар кайра каралган. Толук маалымат 2-эскертүүдө (г) келтирилген.
141-225-беттердеги эскертүүлөр ушул өзүнчө финансылык отчеттун ажырагыс бөлүгү болуп саналат.

2021-ЖЫЛДЫН 31-ДЕКАБРЫНДА БҮТКӨН ЖЫЛ ҮЧҮН ӨЗҮНЧӨ ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТКО КАРАТА ЭСКЕРТҮҮЛӨР

(миң сом)

1 НЕГИЗГИ ЖОБОЛОР

(а) Уюм жана анын негизги иши

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы (мындан ары – Улуттук банк) Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик банкынын укугу өткөн мекеме болуп саналат, ал 1992-жылдын 12-декабрында “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” мыйзамдын кабыл алынышына байланыштуу Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы аталышына ээ болгон. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши (парламент) 2016-жылдын 16-декабрында “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамды кабыл алган, учурда Улуттук банктын иши аталган мыйзамга ылайык жөнгө салынып келет.

Кыргыз Республикасында баа туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоо Улуттук банктын негизги иш максаты болуп саналат. Ушул негизги максатты жүзөгө ашыруу үчүн Улуттук банкка мамлекеттин акча-кредит саясатын аныктоо жана жүргүзүү; төлөм системасын жана банктар аралык төлөмдөрдү натыйжалуу өнүктүрүүгө өбөлгө түзүү; банкнотторду жана монеталарды жүгүртүүгө чыгаруу; эл аралык валюта камдарын тескөөгө алуу; мыйзамдарга ылайык коммерциялык банктарды жана финансы-кредит уюмдарын лицензиялоо, алардын ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө милдеттери жүктөлгөн. Улуттук банк Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн финансылык агенти катары иш алып барат.

Улуттук банктын юридикалык дареги: Кыргыз Республикасы, 720001, Бишкек ш., Чүй пр. 168.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча өлкө аймагында Улуттук банктын 5 областтык башкармалыгы жана бир өкүлчүлүгү иштеп турган.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банктын кызматкерлеринин жалпы саны, тиешелүүлүгүнө жараша 753 жана 705 адамды түзгөн.

Улуттук банк анын курамына төмөнкү уюмдар кирген топтун башкы компаниясы болуп саналат:

Аталышы	Добуш берүүчү акциялар пайызы (%)		Ишкердик түрү
	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры	
“Керемет Банк” ачык акционердик коому	97,45	97,45	Банктык кызмат көрсөтүүлөр
“Кепилдик фонд” ачык акционердик коому	91,22	85,91	Гарантияларды берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөр
“Кыргыз инкассациясы” жабык акционердик коому	100,00	100,00	Баалуулуктарды ташуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр

1 НЕГИЗГИ ЖОБОЛОР (УЛАНДЫСЫ)

(а) Уюм жана анын негизги иши, уландысы

2021-жылдын 10-ноябрында COVID-19 пандемиясынын терс натыйжаларын жөнгө салуу зарылчылыгынан улам, финансылык ресурстардан пайдаланууну арттыруу аркылуу ишкердик иш субъекттерине колдоо көрсөтүү жана алардын ишин андан ары өнүктүрүүгө көмөктөшүү максатында, Улуттук банк “Кепилдик фонд” ААКтын 2 500 млн сом суммасына жетинчи эмиссиядагы акцияларын сатып алган. “Кепилдик фонд” ААКтын акцияларынын жетинчи чыгарылышынын жыйынтыгы боюнча Улуттук банктын уставдык капиталдагы үлүшү 91,22 пайызды түзгөн.

2021-жылдын 8-декабрында мамлекеттик жана социалдык милдеттерди жүзөгө ашыруу, анын ичинде үзгүлтүксүз негизде банкоматтарды акча каражаттары менен толуктоо жана республика региондоруна акча каражаттарын жеткирүү боюнча кызматтарды сунуштоосун уюштуруу үчүн “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын материалдык-техникалык базасын колдоо максатында, Улуттук банк 500 млн сом суммасына акциялардын үчүнчү чыгарылышы аркылуу “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталын көбөйтүү чечимин кабыл алган. Үчүнчү чыгарылыштагы акциялардын жыйынтыгы боюнча “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталы 720 млн сомду түзгөн. Улуттук банктын “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталындагы үлүшү 100 пайызды түзөт.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАК ассоциацияланган уюмга салынган инвестицияларга ээ (46,71 пайыз).

Бул өзүнчө финансылык отчет Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2022-жылдын 15-апрелинде бекитилген.

(б) Операциялык чөйрө

Кыргыз Республикасында саясий, экономикалык жана социалдык өзгөрүүлөр жүрүүдө. Рыногу жаңыдан калыптанып келе жаткан өлкөлөрдүн катарына кирген Кыргыз Республикасы азырынча экономикасы кыйла өнүккөн өлкөлөргө мүнөздүү болгон коммерциялык жана жөнгө салуучу өнүккөн инфраструктурага жетиштүү деңгээлде ээ боло албай келет. Ушундан улам, республикада финансылык-чарбалык иштер экономикасы өнүгүп жаткан өлкөлөргө мүнөздүү тобокелдиктерге көңүл буруу менен жүзөгө ашырылууда. Кыргызстандын региондогу өлкөлөрдүн экономикалары менен жогору деңгээлде интеграцияланышы Кыргыз Республикасынын экономикасы эл аралык капитал рынокторундагы туруксуз жагдайдын таасирине дуушарлануусун шарттоодо.

2022-жылдын башталышында орун алган геосаясий жагдай Кыргыз Республикасынын экономикасына таасирин тийгизген.

Улуттук банк ошондой эле орун алышы мүмкүн болгон жагдайдын алгылыксыз сценарийлерин талдап-иликтейт жана өзүнүн операциялык пландарын аларга жараша ыңгайлаштырууга даяр. Учурда Улуттук банк жагдайдын өнүгүшүнө кылдаттык менен көз салууда жана алгылыксыз жагдайлар орун алган шартта алардын таасирин жеңилдетүү үчүн тиешелүү чараларды көрөт.

Өзүнчө финансылык отчетто жетекчиликтин республикада бизнес жүргүзүү шарттарынын Улуттук банктын ишине жана финансылык абалына карата таасири боюнча көз карашы чагылдырылган. Экономикада келечекте орун алышы ыктымал болгон шарттардын айкын таасири жетекчиликтин аларга баа берүүсүнөн айырмаланышы ыктымал.

2 ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТТУ ДАЯРДООНУН НЕГИЗГИ ПРИНЦИПТЕРИ ЖАНА ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНДАГЫ ӨЗГӨРҮҮЛӨР

(а) Белгилүү бир өзгөчөлүктөрү менен ФОЭСке ылайык келүү жөнүндө билдирүү

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзам талабына ылайык, Улуттук банк жеке өзү үчүн эсепке алуу саясатын жана бухгалтердик эсеп методдорун белгилейт. Бул өзүнчө финансылык отчет Улуттук банктын өзүнчө финансылык абалын жана анын иш жыйынтыгын Улуттук банктын эсепке алуу саясатына ылайык так чагылдыруу максатында даярдалган. Улуттук банктын эсепке алуу саясаты, төмөндө баяндалган модификацияларды эске албаганда, Финансылык отчеттун эл аралык стандарттары боюнча кеңеш (ФОЭС боюнча Кеңеш) тарабынан чыгарылган Финансылык отчеттун эл аралык стандарттарына (ФОЭС) жана Эл аралык финансылык отчетту чечмелөө боюнча комитет (КРМФО) тарабынан чыгарылган чечмелөөлөргө негизделген:

- 3-эскертүүдө көрсөтүлгөндөй, алтын рыноктук нарк боюнча кайра бааланат, ал эми эгерде алтынды жана чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди рыноктук нарк боюнча кайра баалоодон жалпы таза реализацияланбаган натыйжа катары пайда саналса, анда ал түздөн-түз капитал курамында таанылат. Эгерде алтынды жана чет өлкө валютасындагы активдерди жана милдеттенмелерди рыноктук нарк боюнча кайра баалоодон жалпы таза реализацияланбаган натыйжа катары чыгым саналса, анда ал пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто таанылат, буга мурда таанылган таза реализацияланбаган пайда эсептен чыгарылган учурлар кирбейт, мындай болбосо ал түздөн-түз өздүк капиталда башка жыйынды киреше катары таанылат. Алтындын жана чет өлкө валютасындагы активдердин, милдеттенмелердин жыйынды позициясынын бөлүгүн таанууну токтотууда мурда капиталдын курамында таанылган топтолгон пайда же чыгым, аталган активдердин жана милдеттенмелердин колдонуудан калуусунун орточо алынган коэффициентин эске алуу менен пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто таанылат;
- борбордук банктын ролун жана функцияларын аткаруу максатында, башка жыйынды киреше аркылуу адилет нарк боюнча баалануучу инвестициялар (9-эскертүү) жана чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептер (7-эскертүү) жакын арада сатуу ишке ашырылбаса да “акча каражаттарын алуу же сатуу үчүн кармалып турган” катары классификацияланат (3-эскертүү (г) (i));
- чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептери жана мөөнөттүү депозиттер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдар (7-эскертүү) “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын финансылык активдерин жана милдеттенмелерин классификациялоо жана финансылык активдер боюнча келип чыгышы ыктымал болгон кредиттик чыгымдарга камды эсептөө жөнүндө” жобонун негизинде эсептелет (3-эскертүү (г) (ii)), ага ылайык белгилүү бир жагдайларда Улуттук банк күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын суммасын аныктоо үчүн өз пикирин пайдаланышы мүмкүн;
- жыл ичинде алынган пайданы бөлүштүрүү көз карандысыз тышкы аудит жүргүзүлгөндөн кийин жана Улуттук банк Башкармасынын жылдык отчетун алдын ала төлөөнү бекитүүгө чейин актив катары таануу менен бекитилгенден кийин таанылат.

2 ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТТУ ДАЯРДООНУН НЕГИЗГИ ПРИНЦИПТЕРИ ЖАНА ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНДАГЫ ӨЗГӨРҮҮЛӨР (УЛАНДЫСЫ)

(а) Белгилүү бир өзгөчөлүктөрү менен ФОЭСке ылайык келүү жөнүндө билдирүү, уландысы

Бул өзүнчө финансылык отчет – Топтун башкы компаниясы – Улуттук банктын өзүнчө финансылык отчету.

Туунду уюмдар бул өзүнчө финансылык отчетто консолидацияланбайт. Туунду уюмдарга инвестициялар нарксызданышынан кийин топтолгон чыгымдарды эсептен чыгаруу менен сатып алуу баасы боюнча эсепке алынат.

Улуттук банк ошондой эле борбордук банктын жана туунду компанияларынын консолидацияланган финансылык отчетун түзөт. Бул өзүнчө финансылык отчет, Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2022-жылдын 15-апрелинде чыгарууга бекитилген консолидацияланган финансылык отчет менен бирге каралууга тийиш.

Бул өзүнчө финансылык отчет, Улуттук банк жакынкы келечекте өз ишин уланта тургандыгын болжолдоодон улам даярдалган.

(б) Наркты аныктоо үчүн база

Бул өзүнчө финансылык отчет 3-эскертүүдө (а) көрсөтүлгөндөй адилет наркы боюнча бааланган алтынды жана айрым финансылык инструменттерди эске албаганда, айкын сарптоолор боюнча эсепке алуу принцибине ылайык даярдалган.

(в) Функционалдык валюта жана өзүнчө финансылык отчеттун маалыматтарын чагылдырган валюта

Өзүнчө финансылык отчетко камтылган статьялар Улуттук банк анда иш алып барган баштапкы экономикалык чөйрө валютасында өлчөнөт (“функционалдык валюта”). Улуттук банктын функционалдык валютасы болуп кыргыз сому саналат, ал Кыргыз Республикасынын улуттук валютасы катары Улуттук банк жүргүзгөн көпчүлүк операциялардын жана банктын ишине таасирин тийгизген башка жагдайлардын экономикалык маңызын толук чагылдыра алат. Кыргыз сому ошондой эле, ушул финансылык отчеттун маалыматтарын чагылдырган валюта болуп эсептелет.

Финансылык маалыматтар сом түрүндө берилген жана миңге чейин тегеректелген.

(г) Эсепке алуу саясатынын өзгөрүүсүнүн натыйжасында салыштырма маалыматты кайра кароо

Буга чейинки жылдарда туунду уюмга инвестициялар баштапкы наркы боюнча эсепке алынып келген. 2021-жылы ФОЭСтин 36-стандартынын талаптарына ылайык эсепке алуу саясатын өркүндөтүү максатында Улуттук банктын эсепке алуу саясатына мындай инвестицияларды баалоо жагында өзгөртүүлөр киргизилген:

- өзүнчө финансылык отчетту даярдоодо туунду уюмдарга инвестициялар нарксызданышынан кийин топтолгон чыгымдарды эсептен чыгаруу менен баштапкы наркы боюнча чагылдырылат.

Мындай өзгөрүү ретроспективдүү түрдө колдонулган жана 2019 жана 2020-жылдардын 31-декабрында бүткөн жылдар үчүн ушул өзүнчө финансылык отчетто камтылган салыштырма маалыматты корректировкалоону шарттаган.

2 ФИНАНСЫЛЫК ОТЧЕТТУ ДАЯРДООНУН НЕГИЗГИ ПРИНЦИПТЕРИ ЖАНА ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНДАГЫ ӨЗГӨРҮҮЛӨР (УЛАНДЫСЫ)

(г) Эсепке алуу саясатынын өзгөрүүсүнүн натыйжасында салыштырма маалыматты кайра кароо, уландысы

2020-жылдын 31-декабрында жана 2020-жылдын 1-январында аяктаган жылдар үчүн өзүнчө финансылык отчетко киргизилген корректировкалоолордун таасири төмөнкүнү түзгөн:

(миң сом) 2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчет	Өткөн мезгил үчүн отчетторго ылайык	Өзгөрүүлөрдүн таасири	Кайра каралган
АКТИВДЕР			
Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	4 669 754	2 258 998	2 410 756
Жыйынтыгында, активдер	190 756 088	(2 258 998)	188 497 090
КАПИТАЛ			
Бөлүштүрүлбөгөн пайда	2 565 273	(2 258 998)	306 275
Жыйынтыгында, капитал	29 206 763	(2 258 998)	26 947 765
Бардыгы болуп, милдеттенмелер жана капитал	190 756 088	(2 258 998)	188 497 090
(миң сом) 2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчет	Өткөн мезгил үчүн отчетторго ылайык	Өзгөрүүлөрдүн таасири	Кайра каралган
АКТИВДЕР			
Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	12 036 316	(3 783 441)	8 252 875
Жыйынтыгында, активдер	274 851 031	(3 783 441)	271 067 590
КАПИТАЛ			
Бөлүштүрүлбөгөн пайда	8 484 811	(3 783 441)	4 701 370
Жыйынтыгында, капитал	71 547 206	(3 783 441)	67 763 765
Бардыгы болуп, милдеттенмелер жана капитал	274 851 031	(3 783 441)	271 067 590
(миң сом) 2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчет	Өткөн мезгил үчүн отчетторго ылайык	Өзгөрүүлөрдүн таасири	Кайра каралган
Туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышынан чыгым	-	(1 524 443)	(1 524 443)
Таза пайыздык эмес киреше	9 541 051	(1 524 443)	8 016 608
Операциялык кирешелер	10 261 815	(1 524 443)	8 737 372
Таза пайда	8 484 811	(1 524 443)	6 960 368
(миң сом) 2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл үчүн жыйынды киреше жөнүндө өзүнчө отчет	Өткөн мезгил үчүн отчетторго ылайык	Өзгөрүүлөрдүн таасири	Кайра каралган
Жыл ичинде пайда	8 484 811	(1 524 443)	6 960 368
Жыйынтыгында, жыл ичинде жыйынды киреше	44 905 716	(1 524 443)	43 381 273

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ

(a) Алтынды эсепке алуу

(i) Алтын

Бул жерде алтын чет өлкө банктарындагы эсептерде жайгашкан жана good delivery статусуна ээ алтын куймаларды түшүндүрөт. Алтын акча-кредит саясатын жүзөгө ашыруу жана инвестициялык пайда алуу максатында түзүлгөн инвестициялык актив болуп саналат.

Алтын өзүнчө финансылык отчетто рыноктук наркы боюнча эсепке алынат. Рыноктук нарк Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясы тарабынан отчеттук күнгө чейинки күнү белгиленген кечки фиксингдин негизинде аныкталат. Алтынды рыноктук наркы боюнча кайра баалоодон түшкөн пайда капиталдагы башка жыйынды кирешенин курамында түздөн-түз чагылдырылат. Кайра баалоодон чыгым, пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто, капитал эсептериндеги башка жыйынды кирешелер курамында таанылган, кайра баалоодон мурдатан топтолуп келген кирешелерден ашкан сумма чегинде чагылдырылат. Алтынга тиешелүү реализацияланган пайда же чыгым, пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто эске алынат.

(ii) Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндө запас

Монетардык эмес алтын катары Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясы тарабынан кабыл алынган стандарттарга ылайык келбеген куйма түрүндөгү алтын эсептелет.

Ал эми алтын түрүндө запас катары Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясынын good delivery эл аралык сапат стандарттарынын жана башка жалпы таанылган эл аралык стандарттардын талаптарына ылайык келген куйма түрүндөгү алтын, good delivery эл аралык сапат стандарттарынын сапаттык өзгөчөлүктөрүнө ээ, бирок Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясынын сертификаты менен тастыкталбаган куйма түрүндөгү алтын, ошондой эле алтын түрүндө запас түптөө максатында, өндүрүштүк жана башка максаттарда, ошондой эле баалуу металлдар менен операцияларды арттыруу жана баалуу металлдар рыногун өнүктүрүү үчүн сатылып алынган, стандартка туура келбеген куйма, пластина, гранул жана башка түрдөгү алтын саналат.

Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндө запастар ички баалуу металлдар рыногун өнүктүрүү келечегинин алкагында Улуттук банктын запастарын түзүү үчүн каралган. Алар Улуттук банктын активдүү инвестициялык операцияларында колдонулбайт жана Улуттук банктын алтын түрүндөгү инвестициялык активдерине кирбейт.

Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндө запастар запас болуп саналат жана алар сатып алуу наркынын жана мүмкүн болгон таза сатуу баасынын эң төмөнкүсү боюнча эсепке алынат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Чет өлкө валютасындагы операциялар

Чет өлкө валютасындагы операциялар Улуттук банктын тиешелүү функционалдык валютасына операциялар ишке ашырылган күнү колдонулган валюта курсу боюнча которулат. Отчеттук күнгө карата чет өлкө валютасында туюндурулган акчалай активдер жана милдеттенмелер, отчеттук күнү күчүндө болгон валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасында туюндурулган акчалай активдер жана милдеттенмелер менен операциялардан түшкөн пайда же чыгым, бир мезгилдин башталышына карата абал боюнча функционалдык валютадагы, натыйжалуу пайыздык чен боюнча чегерилген пайыздардын өлчөмүнө корректировкаланган амортизацияланган нарк менен бир мезгил ичиндеги төлөөлөрдүн жана отчеттук мезгилдин акырына карата валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулган, чет өлкө валютасындагы амортизацияланган нарк ортосундагы айырманы түшүндүрөт. Чет өлкө валютасында туюндурулган, адилет наркы боюнча бааланган акчалай эмес активдер жана милдеттенмелер адилет наркты аныктоо күнүнө карата күчүндө болгон валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасына которуунун натыйжасында келип чыккан курстук айырма капиталдын курамындагы башка жыйынды киреше катары чагылдырылат. Кайра баалоодон чыгымдар, пайда же чыгым отчетунда башка жыйынды кирешелер курамында таанылган, кайра баалоодон мурдатан топтолуп келген кирешелерден ашкан сумма чегинде чагылдырылат. Чет өлкө валютасында туюндурулган жана айкын сарптоолор боюнча чагылдырылган акчалай эмес активдер жана милдеттенмелер, операция ишке ашырылган күнгө карата күчүндө болгон валюта курсу боюнча функционалдык валютага которулат. Чет өлкө валютасындагы операциялардан улам реализацияланган пайда же чыгым, пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто чагылдырылат.

Алмашуу курстары

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча өзүнчө финансылык отчетту даярдоодо Улуттук банк тарабынан колдонулган алмашуу курстары төмөндө келтирилген:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
АКШ доллары/сом	84,7586	82,6498
Евро/сом	95,7857	101,3204
Атайын карыз алышуу укугу/сом	118,6705	117,9311
Канада доллары/сом	66,0967	63,6223
Австралия доллары/сом	61,3829	62,2998
Англия фунт стерлинги/сом	113,6214	111,0892
Кытай юаны/сом	13,3134	12,5477
Орус рубли/сом	33,7146	1,1188
Алтындын трой унциясы/сом	153 061,3178	156 009,7625

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Акча каражаттары жана алардын эквиваленттери

Акча агымын аныктоо максатында, акча каражаттары жана алардын эквиваленттери өзүндө кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттарын, адилет наркы олуттуу өзгөрүү тобокелдигине дуушарланбаган, баштапкы ордун жабуу мөөнөтү 3 айдан төмөн болгон банктардагы бош калдыктарды (“ностро” түрүндөгү эсептерди) камтыйт жана ал Улуттук банк тарабынан кыска мөөнөттүү милдеттенмелерди жөнгө салуу үчүн колдонулат.

Кассада турган улуттук валютадагы акча каражаттары жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар суммасынан алынып салынат.

(г) Финансылык активдер

Финансылык активдер Улуттук банк келишимге ылайык тиешелүү финансылык инструменттер боюнча тарап катары иш алып барган шартта, Улуттук банктын финансылык абалы жөнүндө өзүнчө отчетунда чагылдырылат. Улуттук банк, утурумдук мүнөзгө ээ финансылык активдерди сатып алууну жана сатууну бүтүм келишилген күнгө жараша чагылдырат.

(и) Финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү

ФОЭС (IFRS) 9-стандарты колдонулуучу чөйрөгө кирген, эсепте таанылган бардык финансылык активдер баштапкы таануудан кийин Улуттук банктын бизнес-моделине ылайык амортизацияланган же адилет нарк боюнча бааланууга тийиш, бул финансылык активдерди жана акча агымдары келишиминде каралган мүнөздөмөлөрдү башкаруу үчүн зарыл, мында чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептер жана “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын финансылык активдерин жана милдеттенмелерин классификациялоо жана финансылык активдер боюнча келип чыгышы ыктымал болгон кредиттик чыгымдарга камды эсептөө жөнүндө” жобого ылайык классификацияланган башка жыйынды киреше аркылуу адилет нарк боюнча бааланган инвестициялар эске алынбайт.

Атап айтканда:

- Анын максатынан болуп карыздын негизги суммасын жана пайыздарды төлөө гана саналган, келишимдерде каралган акча агымдарын алуу максатын көздөгөн бизнес-моделдин алкагында кармалып туруучу карыздык инструменттер баштапкы таануудан кийин амортизацияланган наркы боюнча бааланат.
- Анын максатынан болуп карыздын негизги суммасын жана пайыздарды төлөө гана саналган, келишимдерде каралган акча агымдарын алуу сыяктуу эле, тиешелүү карыздык инструменттерди сатуу максатын да көздөгөн бизнес-моделдин алкагында кармалып туруучу карыздык инструменттер баштапкы таануудан кийин башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(i) Финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү, уландысы

- Бардык башка карыздык инструменттер (мисалы, адилет наркы боюнча бааланган же сатууга каралган карыздык инструменттер) жана үлүштүк инструменттерге салынган инвестициялар баштапкы таануудан кийин пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланат.

Мында финансылык активди баштапкы таануу учурунда Улуттук банк ар бир өзүнчө жагдайда жокко чыгарууга мүмкүн болбогон тандоону/классификациялоону жүзөгө ашырууга укуктуу. Атап айтканда:

- Эгерде, өздүк капиталга инвестициялар соода үчүн каралбаса жана бизнести бириктирүүдө сатып алуучу тарабынан таанылган жана ага карата ФОЭСтин (IFRS) 3-стандарты колдонулган шарттуу сый акы болуп саналбаса, анда Улуттук банк башка жыйынды кирешенин курамында өздүк капиталга инвестициялардын адилет наркынын кийинки өзгөрүүлөрүн берүү тууралуу акыркы чечим кабыл алууга укуктуу; ошондой эле
- Эгерде, мындай карыздык инструмент башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча таануу үчүн критерийлерге ылайык келсе жана бул эсепке алуу жагында дал келбөөчүлүктү четтетип же кыйла азайткан шартта (“адилет наркы боюнча эсепке алуу опциясы”), Улуттук банк мындай карыздык инструментти пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган категориясына киргизүү жөнүндө акыркы чечим кабыл алышы мүмкүн.

Амортизацияланган наркы боюнча бааланган финансылык активдер. Келишимде каралган акча каражаттары агымын алуу үчүн активди кармап туруу боюнча бизнес-моделде, финансылык активдерди тескөө финансылык инструменттин колдонуу мөөнөтү ичинде негизги сумманы жана пайыздарды төлөөлөрдү алуу аркылуу акча каражаттары агымын ишке ашыруу максатында жүргүзүлөт. Бул бизнес-моделдин алкагында финансылык активди ордун жабууга чейин кармап туруу артыкчылыктуу болуп саналат, бирок мөөнөтүнөн мурда ишке ашырууга тыюу салынган эмес.

Амортизацияланган нарк боюнча бааланган финансылык активдерге төмөнкүдөй активдер кирет:

- чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер, эл аралык финансылык мекемелердеги мөөнөттүү депозиттер жана кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттары (7-эскертүү);
- банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер (8-эскертүү);
- Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин казына облигацияларын кошо алганда, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары (10-эскертүү); жана
- дебитордук карыз (14-эскертүү).

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(i) *Финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү, уландысы*

Баштапкы баа берүүдөн кийин финансылык активдер амортизацияланган наркы боюнча нарксыздануудан чыгымды алып салуу менен натыйжалуу пайыздык чен ыкмасы аркылуу бааланат.

Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер. Келишимде каралган акча агымдарын алуу үчүн активдерди кармап туруу жана финансылык активдерди сатуу боюнча бизнес-моделде финансылык активдерди тескөө келишиминде каралган акча каражаттарынын агымдарын алууну көздөгөндөй эле, финансылык активдерди сатууну да максат кыла тургандыгы каралган. Аталган бизнес-моделдин алкагында финансылык активди сатуудан акча каражаттарын алуу артыкчылыктуу болуп саналат, бул “Келишимде каралган акча каражаттарынын агымдарын алуу үчүн активди кармап туруу” бизнес-моделине салыштырганда, активдердин тез сатылышы жана көлөмүнүн көптүгү менен мүнөздөлөт.

Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдерге төмөнкү активдер кирет:

- чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептери (7-эскертүү);
- мамлекеттик жана агенттик карыздык милдеттенмелерге салынган инвестициялар, ошондой эле эл аралык финансылык мекемелердин карыздык инструменттери (9-эскертүү).

Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги ностро эсептердеги калдыкты колдоого алуу ликвиддүүлүктү тескөө максатында жүзөгө ашырылат. Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги ностро эсептерден төлөмдөр Улуттук банк функцияларын аткаруусу үчүн күндөлүк операцияларды камсыз кылуу максатында жүргүзүлөт.

Мамлекеттик жана агенттик карыздык милдеттенмелерге, ошондой эле эл аралык финансылык мекемелердин карыздык баалуу кагаздарына инвестицияларды жумшоонун негизги максатынан болуп ликвиддүүлүктү жана эл аралык резервдин коопсуздугун камсыз кылуу саналат. Мамлекеттик жана агенттик карыздык милдеттенмелерге, ошондой эле эл аралык финансылык мекемелердин карыздык баалуу кагаздарына инвестициялар Улуттук банк функцияларын аткаруусу үчүн финансы рынокторунда мөөнөтүнөн мурда сатылышы мүмкүн. Натыйжада жетекчилик, бул статъялар бизнес-моделдин алкагында топтоо жана сатып өткөрүү үчүн кармалып тургандыктан, башка жыйынды киреше аркылуу адилет нарк боюнча бааланат деп аныктаган.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(i) Финансылык активдерди классификациялоо жана баа берүү, уландысы

Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдердин адилет наркы ФОЭСтин (IFRS) “Адилет наркын баалоо” деп аталган 13-стандартына ылайык (“ФОЭСтин (IFRS) 13-стандарты”) аныкталат.

Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер үчүн адилет наркы боюнча пайдалар же чыгымдар буга чейин капиталдын курамында чагылдырылган топтолгон пайда же чыгым, пайда же чыгымдын курамына которулган, активди таануу токтотулган учурга чейин башка жыйынды кирешенин курамында чагылдырылат.

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер. Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы же амортизацияланган наркы боюнча классификацияланбаган бардык башка финансылык активдер пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланат.

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдердин адилет наркы ФОЭСтин (IFRS) “Адилет наркын баалоо” деп аталган 13-стандартына ылайык (“ФОЭСтин (IFRS) 13-стандарты”) аныкталат.

Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдер үчүн адилет наркы боюнча пайда же чыгым, пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто таанылат.

Кайра классификациялоо. Улуттук банк ага ылайык тигил же башка финансылык активди кармап турган бизнес-модель өзгөргөн шартта, мындай активдер кайра классификацияланат. Жаңы категорияга тиешелүү классификациялоого жана наркын баалоого карата талаптар Улуттук банктын финансылык активдеринин кайра классификацияланышына алып келген бизнес-моделдеги өзгөрүүлөр пайда болгондон кийин биринчи отчеттук мезгилдин биринчи күнүнөн тартып колдонулат. Келишимде каралган акча агымдарынын өзгөрүшү төмөндө “Финансылык активдерди модификациялоо жана аларды таанууну токтотуу” бөлүгүндө келтирилген эсепке алуу саясатына ылайык талдап-иликтенет.

(ii) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү*

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды таанууга жалпы ыкма. Улуттук банк пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча бааланбаган төмөнкү финансылык активдерге карата күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу камдарды тааныйт:

- банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар (7-эскертүү);
- банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер (8-эскертүү);
- башка жыйынды киреше аркылуу адилет нарк боюнча бааланган инвестициялар (9-эскертүү);
- амортизацияланган нарк боюнча бааланган инвестициялар (10-эскертүү);
- дебитордук карыз (14-эскертүү).

Нарксыздануудан келип чыккан чыгым үлүштүк инструменттерге инвестициялар боюнча таанылбайт.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(ii) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды (түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер боюнча чыгымдарды кошпогондо, алар төмөндө өзүнчө каралат) баалануучу кам аркылуу баалоо зарыл, анын өлчөмү төмөнкүлөргө барабар:

- кийинки 12 ай ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмүнө, б.а. финансылык инструменттин бүтүндөй иштөө мөөнөтү ичиндеги кредиттик чыгымдардын бөлүгүнө барабар, ал отчеттук күндөн кийин (“биринчи стадия”) 12 ай ичинде келип чыгышы мүмкүн болгон инструмент боюнча милдеттенмелердин аткарылбай калышынан улам келип чыгуучу кредиттик чыгымдарды билдирет;
- финансылык инструменттин бүтүндөй иштөө мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмүнө барабар, алар бүтүндөй иштөө мөөнөтү ичинде инструмент боюнча милдеттенмелер аткарылбай калган учурлардын натыйжасында келип чыгат (“экинчи стадия” жана “үчүнчү стадия”).

Финансылык инструмент колдонулган бүтүндөй мөөнөт ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын толук көлөмүндө баалануучу камды түзүү ал баштапкы таанылган учурдан тартып инструмент боюнча кредиттик тобокелдик деңгээли кыйла жогорулаган шартта талап кылынат. Калган бардык учурларда күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча камдар 12 ай чегинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга барабар өлчөмдө түзүлөт.

Ал эми сатылып алынган же түзүлгөн кредиттик нарксызданган финансылык активдер боюнча Улуттук банк баштапкы таануу учурунан тартып актив колдонулган бүтүндөй мөөнөт ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын чоңдугунун бардык өзгөрүүлөрүн баалануучу кам катары тааныйт; мында бардык өзгөрүүлөр пайда же чыгымдын курамында таанылат. Күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын чоңдугу алгылыктуу динамикада катталган шартта мындай активдер үчүн нарксыздануудан пайда таанылат.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө үчүн төмөнкү формула колдонулат:

$$ECL = EAD * LGD * PD, \text{ мында}$$

ECL – күтүлүүчү кредиттик чыгымдар;

EAD – тобокелдик алдындагы сумма;

LGD – дефолт учурундагы жоготуулар;

PD – дефолтко учуроо ыктымалдуулугу.

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Баштапкы таануу учурунан тартып кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосу аныкталган шартта, Улуттук банк нарксыздануу боюнча талаптарга туура келген финансылык гарантия боюнча насыяларды жана келишимдерди сунуштоо боюнча бардык финансылык активдерге, милдеттенмелерге мониторинг жүргүзөт. Кредиттик тобокелдик олуттуу жогорулаган учурда Улуттук банк кийинки 12 ай ичиндеги гана эмес, кредит берүүнүн бүтүндөй мөөнөтүндө күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмүнүн негизинде баалануучу камдын өлчөмүнө баа берет. Кредиттик тобокелдик деңгээли кыйла жогорулаган финансылык активдерге карата “экинчи стадиядагы активдер” деген термин колдонулат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(ii) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Баштапкы таануу учурунан тартып финансылык инструмент боюнча кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосуна баа берүүдө Улуттук банк отчеттук күнгө карата абал боюнча калган төлөө мөөнөтүнө жараша инструмент боюнча дефолтко учуроо тобокелдигин финансылык инструментти баштапкы таануу учурунда калган төлөө мөөнөтү үчүн белгиленген отчеттук күнгө карата болжолдонгон дефолтко учуроо тобокелдиги менен салыштырат. Мындай баа берүүдө Улуттук банк өткөн жылдар үчүн жана болжолдонгон маалыматтарды кошо алганда, негизделген жана тастыкталган сандык жана сапаттык маалыматты эске алат, ал Улуттук банктын болжолдонгон маалыматтарын кошо алганда, тажрыйбасынын жана эксперттик баа берүүлөрүнүн негизинде өзүн актабаган сарптоолорсуз же аракеттерсиз алынышы мүмкүн.

Кредиттик нарксызданган финансылык активдер. Финансылык актив ал боюнча келечектеги акча агымдарынын эсептелишине терс таасирин тийгизүүчү бир же бир нече жагдайлар келип чыккан шартта, кредиттик нарксызданган финансылык актив болуп саналат. Кредиттик нарксызданган финансылык активдерге карата “үчүнчү стадиядагы активдер” деген термин колдонулат.

Күтүлүүчү чыгымдарга баа берүү, кредиттик тобокелдиктин кыйла жогорулоо критерийлери жана финансылык активдердин ар бир тобу боюнча кредиттин баасынын түшүүсү боюнча кыйла толук маалымат төмөндө келтирилген.

Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды баалоо

Нарксыздануу белгилери эл аралык рейтингдик агенттиктердин Moody’s Investors Service, Fitch Ratings, Standard & Poors (мындан ары – тиешелүүлүгүнө жараша Moody’s, Fitch, S&P) рейтингдеринин, Улуттук банктын контрагенттеринин финансылык отчетун жана алардын кредиттик тобокелдик деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берген башка маалыматты изилдөөнүн негизинде аныкталат.

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Бул активдердин кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулашынын белгилери болуп төмөнкүлөр эсептелет:

- баштапкы таануудагы рейтингге салыштырганда жогоруда көрсөтүлгөн бир же андан көп рейтингдик агенттиктердин классификациясы боюнча контрагенттин узак мөөнөттүү рейтингинин Ваа2 (BBB) рейтингинен төмөн деңгээлге начарлашы;
- Улуттук банктын контрагенттери боюнча лимиттерди аныктоо саясатына ылайык алар боюнча лимиттерди эсептөө учурунда контрагент-коммерциялык банкка белгиленген деңгээлден төмөн балл берилиши;
- контрагенттин катары менен 2 (эки) жыл же андан жогору мөөнөт ичинде жылдык таза чыгымга туш болуусу;
- Улуттук банктын төлөм тапшырмаларына ылайык валюталык каражаттарды чегерүү боюнча милдеттенмелерди аткаруу мөөнөтүнүн өтүп кетиши же негизги сумманын жана/же пайыздардын 3 (үч) күндөн ашык мөөнөткө кечиктирилип төлөнүшү;
- ири айыптык төлөмдөр, соттук териштирүүлөр жөнүндө маалыматтар жана ишенимдүү булактардан алынган келечектеги отчеттук мезгил ичинде контрагенттин кредиттик тобокелдигинин деңгээлине таасирин тийгизүүчү башка терс маалыматтар.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(ii) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттардын кредиттик нарксызданышынын белгилери катары төмөнкүлөр эсептелет:

- дефолт, б.а. контрагент өз милдеттенмелерин аткаруу мүмкүнчүлүгү жок болсо же андан баш тартса;
- милдеттенмелерди аткаруу мөөнөтү 30 күндөн өтүп кетсе;
- контрагент карызды реструктуризациялоону талап кылса;
- контрагентке бир же бир нече рейтингдик агенттик тарабынан D/Default, бир бөлүгү/ айрымдары дефолтко учурагандыгы (RD/SD) рейтинги берилсе;
- ишенимдүү булактардан алгылыксыз, башкача маалымат түшсө, ал контрагенттин Улуттук банк менен түзүлгөн келишим боюнча милдеттенмелерин аткаруусуна мүмкүндүк бербеген олуттуу финансылык кыйынчылыктар индикатору болуп саналат.

Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө

Финансылык активди чагылдыруу	Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө үчүн формула:	Компоненттерди чагылдыруу:
1. Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептер	$ECL = EAD \times LGD \times PD$	<p>EAD = отчеттук күнгө чейин акыркы 12 ай үчүн ар бир айдын акырына карата эсеп (контрагент) боюнча орточо калдык</p> <p>LGD = 0.6 суверендүү банктар жана 0.75 коммерциялык банктар үчүн</p> <p>PD = Moody’s Investor Service</p>
2. Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги депозиттер жана өкмөттөр аралык макулдашууларды аткаруунун алкагында ачылган күндөлүк эсептер	$ECL_{Banks} = (EAD_{banks} \times LGD_{banks} \times PD_{banks})$	<p>EAD_banks = өкмөттөр аралык макулдашууларды аткаруунун алкагында ачылган күндөлүк эсептер жана актив ээлери-коммерциялык банктардагы депозиттер боюнча EAD орточо салмактанып алынган көлөмү</p> <p>LGD_banks = 0.6 суверендүү банктар жана 0.75 коммерциялык банктар үчүн</p> <p>PD_banks = Moody’s* маалыматтарына негизделген</p> <p>PD_banks ИДӨнүн өсүшүнүн болжолдоону, орто мөөнөттүү келечекте өнүккөн өлкөлөрдүн чыгаруу ажырымын, кредит портфелиндеги камдардын орточо үлүшүн жана күтүүсүз өзгөрүүлөр факторун камтыган факторлордун негизинде эсептелген коэффициент менен жөнгө салынат. Бул фактор жетекчиликтин олуттуу ой-пикирин жана байкоого алынбаган маалыматтарды камтыйт. Финансылык отчетту чыгаруу күнүнө карата белгиленген шарттардын негизинде, бул түзөтүү коэффициентин колдонууда PD көрсөткүчүнө таасири тийген эмес.</p>

Ностро эсептер үчүн тобокелдик алдындагы сумма күндөлүк эсеп боюнча (акыркы 12 ай ичиндеги ар бир айдын акырына карата эсептеги калдыктардын орточо мааниси катары эсептелген) орточо жылдык калдыкка барабар, ал Улуттук банктын отчеттук күнгө карата расмий курсу боюнча сомго кайра эсептелген.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(ii) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер, эл аралык финансылык мекемелердеги мөөнөттүү депозиттер үчүн тобокелдик алдындагы сумма Улуттук банктын отчеттук күнгө карата расмий курсу боюнча сомго кайра эсептелген активдер (негизги сумма жана пайыздар) боюнча келечекте келтирилүүчү келишимдик акча агымдарына барабар. Банктык жайгаштыруулар боюнча келишимдик акча агымдарын дисконттоонун коэффициенттери болуп финансылык активдин натыйжалуу пайыздык чени саналат.

Дефолт учурунда жоготуулар, келишимге ылайык Улуттук банкка таандык боло турган акча агымдары жана контрагент дефолтко учураган шартта Улуттук банк алууну болжолдогон акча агымдары ортосундагы айырманын үлүшү болуп саналат. Дефолт учурундагы жоготуулар нөлдөн 100 пайызга чейин өзгөрүп турат жана төмөнкү формула боюнча эсептелет:

$$LGD = 100\% - RR, \text{ мында}$$

RR (калыбына келтирүү чени) – рейтингдик агенттиктердин маалыматына ылайык контрагент же инструмент дефолтко учураган шартта, акча каражаттарын кайтарып берүү үлүшүнүн көрсөткүчү.

Дефолтко (PD) учуроо ыктымалдуулугу катары дефолттун орточо кумулятивдик чендери пайдаланылат, алар Moody's эл аралык рейтингдик агенттиги тарабынан жарыяланат жана жаңыртылып турат. Ал эми альтернатива катары S&P рейтингдик агенттиги берген ушул сыяктуу чендер пайдаланылат. Эгерде, контрагент Moody's жана S&P агенттиктеринин рейтингине ээ болбосо, анда ага карата Fitch агенттигинин ушул сыяктуу рейтинг колдонулат.

Чет өлкө валютасындагы активдердин кредиттик тобокелдик деңгээлине олуттуу таасир этиши мүмкүн болгон факторлор пайда болгон учурда, күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө Улуттук банктын ой-пикиринин негизинде корректировкаканышы мүмкүн.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөөнү корректировкалоо Улуттук банктын чечиминин негизинде эл аралык рейтингдик агенттиктердин маалыматтарынын негизинде эсептелген дефолттун (PD) келип чыгуу ыктымалдыгы рынок конъюктурасынын банктык жайгаштыруунун кредиттик тобокелдигинин деңгээлине тийгизген таасирин толугу менен эске албаган учурда гана жүргүзүлөт. Отчеттук мезгилде мындай корректировкалар жүргүзүлгөн эмес.

Банктык жайгаштыруулардын кредиттик тобокелдик деңгээлине олуттуу таасир этиши мүмкүн болгон факторлорго дүйнөлүк экономиканын макроэкономикалык шарттарынын начарлашы жана Улуттук банктын активдеринин ээлеринин финансылык абалынын начарлашын шарттаган чөйрөнүн башка терс өзгөрүүлөрү кирет.

Дүйнөдөгү макроэкономикалык шарттардын олуттуу начарлашынын критерийи болуп, экономикалык жигердүүлүктүн глобалдуу финансы-экономикалык таасирлер орун алган мезгилдеги деңгээлге чейин же андан төмөн болушу саналат.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздар боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарына баа берүү

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Кыргыз Республикасынын суверендүү рейтингинин бир жыл ичинде (акыркы 12 ай ичинде) эл аралык рейтингдик агенттигинин шкаласы боюнча 2 (эки) жана андан көбүрөөк деңгээлге төмөндөшү Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары үчүн кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу көбөйгөндүгү белгиси болуп саналат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(ii) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздарынын кредиттик нарксызданышынын белгиси катары төлөмдөрдү мөөнөтүнөн кечиктирүүгө расмий түрдө берилген мезгилди эске албаганда, келишимдик милдеттенмелердин 30 күндөн ашык мөөнөткө аткарылбай калышы эсептелет.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары үчүн тобокелдик алдындагы сумма баалуу кагаздардын негизги суммасынын жана алар боюнча келечекте алынуучу пайыздар калдыгына келтирилген наркка барабар.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздары боюнча дефолт учурунда жоготуулар көрсөткүчү Кыргыз Республикасынын суверендүү рейтингинин негизинде эсептелет.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн баалуу кагаздарынын дефолтко учуроо ыктымалдыгы катары Кыргыз Республикасынын суверендүү рейтингине дал келген дефолттун орточо алынган кумулятивдик чендери пайдаланылат.

Башка өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарына баа берүү

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Башка өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары үчүн кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу көбөйүшүнүн белгиси болуп, ушул өлкөлөрдүн суверендүү рейтингинин эл аралык рейтингдик агенттигинин шкаласы боюнча баштапкы таануудагы рейтингге салыштырмалуу 2 (эки) жана андан ашык деңгээлге төмөндөшү саналат.

Башка өлкөлөрдүн өкмөтүнүн мамлекеттик баалуу кагаздарынын кредиттик нарксызданышынын белгилери катары төмөнкүлөр эсептелет:

- дефолт, б.а. контрагент өз милдеттенмелерин аткаруу мүмкүнчүлүгү жок болсо же андан баш тартса;
- милдеттенмелерди аткаруу мөөнөтү 30 күндөн өтүп кетсе;
- контрагент карызды реструктуризациялоону талап кылса;
- контрагентке бир же бир нече рейтингдик агенттик тарабынан D/Default, бир бөлүгү/ айрымдары дефолтко учурагандыгы (RD/SD) рейтинги берилсе;
- ишенимдүү булактардан алгылыксыз, башкача маалымат түшсө, ал контрагенттин Улуттук банк менен түзүлгөн келишим боюнча милдеттенмелерин аткаруусуна мүмкүндүк бербеген олуттуу финансылык кыйынчылыктар индикатору болуп саналат.

Башка өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө.

Башка өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздары үчүн тобокелдик алдындагы сумма Улуттук банктын отчеттук күнгө карата расмий курсу боюнча сомго кайра эсептелген активдер (негизги сумма жана пайыздар) боюнча келишимдик акча агымдарынын келтирилген наркына барабар. Банктардагы эсептер жана депозиттер боюнча келишимдик акча агымдарын дисконттоо үчүн анын коэффициенттери болуп финансылык активдин натыйжалуу пайыздык чени саналат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(ii) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Дефолт учурундагы жоготуулар катары Улуттук банкка келишимге ылайык таандык боло турган акча агымдары жана Улуттук банк контрагент дефолтко учураган шартта алууну болжолдогон акча агымдары ортосундагы айырманын үлүшү саналат. Дефолт учурунда жоготуулар нөлдөн 100 пайызга чейин өзгөрүп турат жана төмөнкү формула боюнча эсептелет:

$$LGD = 100\% - RR, \text{ мында}$$

RR (калыбына келтирүү чени) – рейтингдик агенттиктердин маалыматына ылайык контрагент же инструмент дефолтко учураган шартта акча каражаттарын кайтарып берүү үлүшүнүн көрсөткүчү.

Дефолтко (PD) учуроо ыктымалдуулугу катары дефолттун орточо кумулятивдик чендери пайдаланылат, алар Moody's эл аралык рейтингдик агенттиги тарабынан жарыяланат жана жаңыртылып турат. Ал эми альтернатива катары S&P рейтингдик агенттиги берген ушул сыяктуу чендер пайдаланылат. Эгерде, контрагент Moody's жана S&P агенттиктеринин рейтингине ээ болбосо, анда ага карата Fitch агенттигинин ушул сыяктуу рейтинг колдонулат.

Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү

Кредитти баштапкы таануу учурунда ага дефолт келип чыгуу тобокелдигинин төмөн деңгээли ыйгарылат, б.а. берилген кредит биринчи стадияга кирет, мында акыркы инстанция кредитин жана банкка берилген, Улуттук банктын тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөлдүк системасына ылайык ишенимсиз катары аныкталган, ал боюнча дефолтко учуроо ыктымалдыгы 100 пайызга барабар катары белгиленген ликвиддүүлүктү колдоо үчүн кредит кирбейт.

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин кыйла жогорулоосун аныктоо ыкмасы. Эгерде, банктын же финансылык мекеменин отчеттук мезгил ичинде дефолтко учуроо ыктымалдыгы көрсөткүчү акыркы 60 ай ичинде Кыргыз Республикасынын бүтүндөй банк тутумунда дефолтко учуроо ыктымалдуулугу жогору болгон банктардын катарына кирсе, анда бул факт карыз алуучу-банктын кредиттик тобокелдиги кыйла жогору катары бааланат.

Берилген кредиттин кредиттик нарксыздануу белгиси катары келишим милдеттенмелерин төмөнкү мөөнөттөрдө аткарбагандык болуп саналат:

- “овернайт” кредити жана 7 күндүк кредит боюнча – төлөмдөрдү мөөнөтүнөн кечиктирүүгө расмий түрдө берилген мезгилди эске албаганда, 1 (бир) күндөн ашык мөөнөткө;
- ишенимсиз банкка ликвиддүүлүгүн колдоого берилген кредитти эске албаганда, башка кредиттер боюнча – төлөмдөрдү мөөнөтүнөн кечиктирүүгө расмий түрдө берилген мезгилди эске албаганда, 30 (отуз) күндөн ашык мөөнөткө.

Банктарга жана башка финансылык мекемелерге берилген кредиттер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарды эсептөө.

Берилген кредиттер үчүн тобокелдик алдындагы сумма берилген кредиттин негизги суммасынын жана алар боюнча келечекте алынуучу пайыздардын калдыгынын келтирилген наркына барабар.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(ii) *Активдер боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүү, уландысы*

Берилген кредиттер үчүн дефолт учурундагы жоготуулар күрөөлүк камсыздоонун түзүмүнө жараша болот жана аларды эсептөө үчүн төмөнкү формула колдонулат:

$$LGD = \frac{EAD - [\sum_{i=1}^n Collateral_i * (1 - Disc_factor_i)]}{EAD}, \text{ мында}$$

EAD – тобокелдик алдындагы сумма;

Collateral_i – күрөөлүк камсыздоонун белгилүү бир түрүнүн наркы;

Disc_factor_i – күрөөлүк камсыздоонун белгилүү бир түрүнө ылайык келүүчү дисконт.

Берилген кредиттер үчүн дефолтко учуроо ыктымалдуулугу (PD) карыз алуучулардын финансылык көрсөткүчтөрүнүн динамикасына жана кредит алган банктардын жана финансылык мекемелердин негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөрүнүн динамикасына негизделген, адистештирилген моделдин негизинде эсептелет.

(iii) *Финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу камды көрсөтүү*

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу кам финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто төмөнкүдөй көрсөтүлөт:

- амортизацияланган наркы боюнча бааланган финансылык активдер үчүн: активдердин дүң баланстык наркынан алып салынган катары;
- башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган категориясындагы карыздык инструменттер үчүн: баалануучу кам финансылык абал жөнүндө отчетто таанылбайт, анткени баланстык нарк адилет наркы боюнча бааланат. Мында күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу кам инвестицияларды кайра баалоо боюнча камдын курамында кайра баалоо суммасына киргизилет.

(iv) *Финансылык активдерди модификациялоо жана аларды таанууну токтотуу*

Финансылык активди баштапкы таануу күнү менен төлөө күнү ортосунда финансылык актив боюнча акча агымдарын жөнгө салуучу келишимдик шарттар кайра каралып чыкса же башка модификация жүрсө, финансылык актив модификацияланат. Модификация келишимде каралган акча агымдарынын суммасына жана/же мөөнөтүнө ошол эле учурда, же болбосо келечекте таасирин тийгизет.

Финансылык активдерди модификациялоодо Улуттук банк бул модификация активди таанууну токтотууга алып келерине баа берет. Модификация келишим шарттарында олуттуу айырмачылыктарды шарттаган учурда таанууну токтотууга алып келет. Өзгөртүлгөн шарттар баштапкы келишим шарттарынан олуттуу айырмалана тургандыгын аныктоо үчүн Улуттук банк сапаттык жана сандык факторлорду иликтеп чыгат. Эгерде келтирилген нарктын маанилеринин ортосундагы айырма 10 пайыздан жогору болсо, анда Улуттук банк каралган шарттар баштапкыдан олуттуу айырмаланып турат жана таануунун токтотулушуна алып келет деп эсептейт.

Улуттук банк модификацияланган финансылык активдер боюнча кредиттик тобокелдикти сапаттык жана сандык маалыматтарга баа берүү аркылуу контролдоп турат.

3 ЭСЕККЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Финансылык активдер, уландысы

(iv) Финансылык активдерди модификациялоо жана аларды таанууну токтотуу, уландысы

Активди таанууну токтотууга алып келбеген, финансылык активдин келишим шарттары өзгөргөн учурда Улуттук банк баштапкы таануу учурунан тартып мындай актив боюнча кредиттик тобокелдик деңгээли кыйла жогорулагандыгын төмөнкүлөрдү салыштыруу менен аныктайт:

- баштапкы таанууда колдо болгон маалыматтардын жана баштапкы келишим шарттарынын негизинде бааланган, активдин калган колдонуудагы мөөнөтү ичинде дефолтко учуроо ыктымалдуулугун; жана
- кайра каралган шарттарга жараша отчеттук күнгө карата абал боюнча активдин калган колдонуудагы мөөнөтү ичинде дефолтко учуроо ыктымалдуулугун.

Улуттук банк тиешелүү келишим боюнча акча агымдарына укук токтотулган шартта (анын ичинде келишим шарттарынын олуттуу өзгөрүүсүнө алып келе турган, модификациялоонун натыйжасында укуктун бүтүшү) же финансылык активди жана активге ээлик кылууга байланыштуу бардык негизги тобокелдиктер жана пайдалар башка тарапка өткөрүлүп берилген учурда, финансылык активди таанууну токтотот. Эгерде Улуттук банк активге ээлик кылууга байланыштуу бардык негизги тобокелдиктерди жана пайдаларды өткөрүп бербесе жана өзүндө сактабаса жана өткөрүп берилген активди контролдоону улантып жатса, анда ал бул активдеги жана ага байланыштуу милдеттенмедеги өз үлүшүн тиешелүү суммаларды төлөө мүмкүндүгү өлчөмүндө чагылдырат. Эгерде Улуттук банк өткөрүп берилген финансылык активдерге ээлик кылууга байланыштуу бардык негизги тобокелдиктерди жана пайдаларды өзүндө калтырса, анда ал бул активди эсепке алуусун улантат, ал эми акча каражаттарын берүүдө алынгандарды камсыздалган насыя түрүндө чагылдырат.

Эгерде Улуттук банк өздүк карыздык милдеттенмелерин сатып алса, анда ал финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчеттон алынып салынат жана милдеттенменин баланстык наркы менен төлөнгөн ордун толтуруу ортосундагы айырма, милдеттенмени мөөнөтүнөн мурда төлөөдөн келип чыккан пайда же чыгым курамына кошулат.

Улуттук банк карызды өндүрүү боюнча бардык чаралар кабыл алынгандан кийин ишенимсиз катары бааланган активдерди эсептен алып салат.

Калтырылган салыктардан айырмаланган башка финансылык эмес активдер нарксыздануу белгилери болушу боюнча ар бир отчеттук күнгө карата абал боюнча бааланат. Финансылык эмес активдердин орду жабылган наркы болуп, сатуу боюнча чыгашалар жана пайдалануудан алынган баалуулуктар эсептен алынгандан кийинки адилет нарктын эң чоң өлчөмү саналат. Пайдалануудан баалуулукту аныктоодо акча каражаттарынын келечекте болжолдонгон агымы салык салууга чейинки дисконттоо чендерин пайдалануу менен ошол учурга карата келтирилген алардын наркына карата дисконттолуп, алар акчанын убактылуу наркына жана ошол активге мүнөздүү болгон тобокелдиктерге учурдагы рыноктук баа берүүнү чагылдырат. Башка активдер менен шартталган акча каражаттардын агымынан олуттуу деңгээлде көз каранды болбогон акча каражаттарынын агылып киришин шарттабаган активдер үчүн орду толтурулуучу нарк, актив тиешелүү болгон акча каражаттарын шарттаган активдер тобу боюнча аныкталат. Активдин же акча каражаттарын шарттаган активдер тобунун баланстык наркы анын орду толтурулуучу наркынан ашса, нарксыздануудан чыгым таанылат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Финансылык эмес активдердин нарксызданышы

Финансылык эмес активдердин нарксызданышынан келип чыккан бардык чыгымдар пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылат жана эгерде орду жабылуучу наркты аныктоодо колдонулган баа берүүлөрдө өзгөрүүлөр болгондо гана калыбына келтирилет. Активдин нарксыздануусунан кандай болбосун чыгым, активдин баланстык наркы нарксызданууда чыгым өзүнчө финансылык отчетто чагылдырылбай калышы мүмкүндүгүнөн улам түптөлүшү ыктымал болгон баланстык нарктан ашпаган көлөмдө калыбына келтирилүүгө тийиш (амортизацияны жана эскилиги жеткендерди эсептен алып салуу менен).

(е) Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар

Туунду уюмдарга инвестициялар нарксыздануудан чыгымды алып салуу менен баштапкы наркы боюнча эсепке алынат.

Улуттук банк ар бир отчеттук күнгө карата туунду уюмдарга инвестициялардын баланстык наркынын нарксыздануусун тесттен өткөрөт жана мындай чыгашалар пайда же чыгым тууралуу өзүнчө отчетто башка чыгашалар курамында чагылдырылат.

Улуттук банктын ассоциацияланган уюмдарына инвестициялар үлүштүк катышуу ыкмасында эсепке алынат, ага ылайык инвестициялар баштапкы таануу учурунда өздүк наркы боюнча бааланат, андан соң алардын наркы инвестордун инвестициялоо объектилеринин таза активдериндеги үлүшүн сатып алуудан кийинки өзгөрүүсүн эске алуу менен корректировкаланат. Инвестордун пайдасына же чыгымына анын инвестиция объектисинин пайдасындагы же чыгымындагы үлүшү камтылат, ал эми инвестордун башка жыйынды кирешеси анын инвестициялоо объектисинин башка жыйынды кирешесиндеги үлүшүн камтыйт.

Пайданы бөлүштүрүүнүн натыйжасында инвестициялоо объектисинен алынган дивиденддер инвестициялардын баланстык наркын азайтат.

Улуттук банк инвестиция объектилеринин чыгымындагы жыйынды үлүшү анын инвестиция объектисинин чыгымындагы үлүшүнө барабар же арткан учурда, кошумча чыгашалардагы өз үлүшүн таанууну токтотот.

(ж) Негизги каражаттар

(i) Өздүк активдер

Негизги каражаттардын объектилери нарксыздануудан келип чыккан чыгымдарды жана топтолгон амортизацияны алып салуу менен баштапкы наркы боюнча өзүнчө финансылык отчетто чагылдырылат. Эгерде, негизги каражаттардын объектилери ар башка пайдалуу колдонуу мөөнөтүнө ээ болгон бир нече компоненттерден турса, мындай компоненттер негизги каражаттардын өзүнчө объектиси катары чагылдырылат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(ж) Негизги каражаттар, уландысы

(ii) Амортизация

Негизги каражаттар боюнча амортизация аларды пайдалуу колдонуу болжолдонгон мөөнөт ичинде эскилиги жеткендерди бирдей ченемде чегерүү ыкмасы боюнча чегерилет жана пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылат. Амортизация объект сатылып алынган күндөн тартып чегерилет, ал эми чарбалык ыкмада курулган негизги каражаттардын объектилери үчүн анын курулушу аяктап, пайдаланууга даяр болгон учурда чегерилет. Жер тилкелери боюнча амортизация чегерилбейт. Негизги каражаттардын ар кандай объектилеринин пайдалуу колдонуу мөөнөтүн төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

Имараттар	75 жыл
Курулмалар	20 жыл
Эмерек жана жабдуулар	7 жыл
Компьютердик жабдуулар	7 жыл
Транспорт каражаттары	7 жыл
Аймакты ыңгайлаштыруу	10 жыл

(з) Материалдык эмес активдер

Сатылып алынган материалдык эмес активдер өзүнчө финансылык отчетто, топтолгон амортизациянын жана нарксыздануудан келип чыккан чыгымдын суммаларын эсептен алып салгандан кийин айкын наркы боюнча чагылдырылат.

Атайын программалык камсыздоолорго лицензияларды сатып алууга жана аны колдонууга киргизүүгө кеткен сарптоолор тиешелүү материалдык эмес активдин наркында эске алынат.

Материалдык эмес активдер боюнча амортизация аларды пайдалуу колдонуунун болжолдонгон мөөнөтү ичинде, эскилиги жеткендерди бирдей ченемде чегерүү ыкмасы боюнча чегерилип, пайда же чыгымдын курамында чагылдырылат. Материалдык эмес активдердин пайдалуу колдонуу мөөнөтү 5 жылды түзөт.

(и) Финансылык милдеттенмелер

Финансылык милдеттенмелер Улуттук банк келишим боюнча тиешелүү финансылык инструментке карата тарап болуп саналган учурда Улуттук банктын финансылык абалы жөнүндө өзүнчө отчетто чагылдырылат. Улуттук банк бүтүм келишилген күн боюнча финансылык милдеттенмелерди сатып алуу жана сатуунун утурумдук мүнөзүн чагылдырат.

Улуттук банктын бардык финансылык милдеттенмелери амортизацияланган наркы боюнча эсепке алынат.

Улуттук банк финансылык милдеттенмелердин орду жабылган, жокко чыгарылган же алар боюнча талап кылуу мөөнөтү бүткөн учурда гана аларды таанууну токтотот. Таануу токтотулган финансылык милдеттенмелердин баланстык наркы менен төлөнгөн же төлөнүүгө тийиш болгон ордун толтуруунун ортосундагы айырма пайданын же чыгымдын курамында таанылат.

Улуттук банк менен кредитор ортосунда карыздык инструменттерди кыйла айырмаланган шарттар менен алмашуу баштапкы финансылык милдеттенмени төлөө жана жаңы финансылык милдеттенмени таануу катары эсепке алынат.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(и) Финансылык милдеттенмелер, уландысы

Улуттук банк учурдагы финансылык милдеттенменин же анын бөлүгүнүн шарттарынын олуттуу өзгөрүүсүн баштапкы финансылык милдеттенмени төлөө жана жаңы финансылык милдеттенмени таануу катары эсепке алат. Улуттук банк эгерде баштапкы натыйжалуу пайыздык чен боюнча дисконттолуп алынган комиссиялык сый акыны эсептен алып салуу менен комиссиялык сый акыны төлөөнү кошо алганда, жаңы шарттарга ылайык акча агымдарынын дисконттолуп келтирилген наркы, баштапкы финансылык милдеттенме боюнча калган акча агымдарынын дисконттолуп келтирилген наркынан кеминде 10 пайызга айырмаланса, шарттар олуттуу айырмаланат деген жол берүүлөргө таянат. Эгерде модификация олуттуу болбосо, анда алардын: (1) милдеттенменин модификациялоого чейинки баланстык наркы; жана (2) модификациялоодон кийин акча агымдарынын келтирилген наркынын ортосундагы айырма башка пайда же чыгымдын курамында модификациялоодон кийинки киреше же чыгым катары пайдаларда же чыгымдарда таанылууга тийиш.

(к) Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар

Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто номиналдык наркы боюнча эсепке алынат. Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар милдеттенмелер катары чагылдырылат. Сактоо жайларында жана касса жайларында жайгашкан улуттук валютадагы банкноттор жана монеталар жүгүртүүдөгү банкноттордун жана монеталардын курамына кирбейт.

Банкнотторду жана монеталарды чыгарууга кеткен чыгашаларда алардын коргоого алынышына, ташып жеткирилишине, камсыздандырылышына кеткен чыгашалар, ошондой эле башка чыгашалар камтылат. Банкнотторду жана монеталарды чыгарууга кеткен чыгашалар, алар жүгүртүүгө чыгарылгандан кийин таанылып, пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто өз алдынча статья катары чагылдырылат.

(л) Уставдык капитал жана кам

Улуттук банк уставдык капиталдын белгиленген суммасына ээ. Уставдык капиталдын суммасын көбөйтүү жана азайтуу “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамына түзөтүүлөрдү киргизүү аркылуу жүзөгө ашырылат. Улуттук банктын уставдык капиталы баштапкы наркында таанылат.

Милдеттүү кам пайданын Мыйзамда белгиленген бөлүгүн мамлекеттик бюджетке чегергенден кийин таза пайданы капиталдаштыруу аркылуу түзүлөт. Милдеттүү кам баштапкы наркы боюнча чагылдырылат.

(м) Салык салуу

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык, Улуттук банк пайда салыгын төлөөдөн бошотулган. Бюджетке Улуттук банк тарабынан жүзөгө ашырылган ишке чегерилген бардык башка милдеттүү төлөмдөр Кыргыз Республикасынын Салык кодексине ылайык ишке ашырылат. Салык агенти катары Улуттук банк төлөгөн салыктар, пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто административдик чыгашалардын компоненти катары кошулат.

Улуттук банктын туунду жана ассоциацияланган уюмдары салыктын бардык түрү боюнча төлөөчүлөр болуп саналат.

3 ЭСЕККЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(м) Салык салуу, уландысы

Пайда салыгынын суммасы күндөлүк салыктын суммасын жана калтырылган салыктын суммасын камтыйт. Пайда салыгы башка жыйынды кирешенин курамында чагылдырылган операциялар же түздөн-түз капитал эсебинде чагылдырылган, менчик ээлери менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча, тиешелүүлүгүнө жараша башка жыйынды кирешенин курамында же түздөн-түз капиталдын курамында чагылдырылган суммаларды кошпогондо, пайда же чыгым курамында толук көлөмдө чагылдырылат. Күндөлүк пайда салыгы жыл ичиндеги салык салынуучу пайданын болжолдуу өлчөмүнө жараша отчеттук күнгө карата колдонууда болгон пайда салыгы боюнча эсептик ченди, ошондой эле мурдагы отчеттук жыл ичиндеги пайда салыгынын суммасын тактоонун натыйжасында келип чыккан милдеттенмелердин суммаларын эске алуу менен эсептелет.

(н) Кирешелердин жана чыгашалардын таанылышы

Башка комиссиялар, ошондой эле башка кирешелер жана чыгашалар тиешелүү кызмат көрсөтүү сунушталган күнгө карата пайданын же чыгымдын курамында чагылдырылат.

Бардык финансылык инструменттер боюнча пайыздык кирешелер жана чыгашалар соода үчүн каралган катары классификациялангандарды жана пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча баалангандарды же классификациялангандарды эске албаганда, натыйжалуу пайыздык чен методун колдонуу менен “Пайыздык киреше” жана “Пайыздык чыгаша” катары “Таза пайыздык кирешенин” курамында пайданын же чыгымдын эсебинде чагылдырылат. Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча баалангандар категориясындагы финансылык инструменттер боюнча пайыздар отчеттук мезгил ичиндеги адилет наркы боюнча өзгөрүүлөрдүн курамында камтылат.

Натыйжалуу пайыздык чен – бул, финансылык инструмент боюнча келечекте эсептелүүчү акча агымдарын финансылык активдин же милдеттенменин күтүлүп жаткан колдонуу мөөнөтү ичинде же кыйла кыска мөөнөт ичинде (эгерде колдонулса) таза баланстык наркынын өлчөмүнө чейин дисконттоо чени. Келечектеги акча агымдары инструменттин бардык келишим шарттарын эске алуу менен бааланат.

Натыйжалуу пайыздык чендин ажырагыс бөлүгү болуп саналган жана насыя жөнүндө тигил же бул келишүүлөргө түздөн-түз тиешеси бар бардык сый акылар, тараптардын төлөгөн жана алган суммалары, ошондой эле бүтүм боюнча сарптоолор жана бардык башка сый акылар же жеңилдиктер эсепке алынат. Пайда же чыгым аркылуу адилет наркы боюнча баалангандар категориясындагы финансылык активдер үчүн бүтүм боюнча сарптоолор баштапкы таануу учурунда пайданын же чыгымдын курамында чагылдырат.

Пайыздык кирешелер/пайыздык чыгашалар кредиттик нарксызданбаган болуп саналган (башкача айтканда, финансылык активдин амортизацияланган наркын күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу камдын өлчөмүнө корректировкалаганга чейин) финансылык активдердин дүң баланстык наркына же финансылык милдеттенмелердин амортизацияланган наркына карата натыйжалуу пайыздык ченди пайдалануу аркылуу эсептелет.

3 ЭСЕПКЕ АЛУУ САЯСАТЫНЫН НЕГИЗГИ ЖОБОЛОРУ (УЛАНДЫСЫ)

(н) Кирешелердин жана чыгашалардын таанылышы, уландысы

Кредиттик нарксызданган финансылык активдер боюнча пайыздык кирешелер мындай активдердин (б.а. күтүлүүчү кредиттик чыгымдар боюнча баалануучу камды эсептен алып салуу менен алардын дүң баланстык наркын) амортизацияланган наркына карата натыйжалуу пайыздык ченди колдонуу аркылуу эсептелет. Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер үчүн (РОСИ) натыйжалуу пайыздык чен финансылык активден келечекте күтүлүүчү акча агымдарын аныктоо учурунда күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын өлчөмүн чагылдырат.

(о) Фидуциардык активдер

Улуттук банк үчүнчү жактардын атынан активдерге ээлик кылуудан улам агенттик кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштоодо бул активдерди жана аларга байланыштуу кирешелерди финансылык отчеттон алып салат, себеби бул активдер Улуттук банктын активдери болуп саналбайт.

(п) Өз ара чегеришүү

Финансылык активдер жана милдеттенмелер өз ара чегерилет, финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто чагылдырылган суммаларды өз ара чегеришүү боюнча юридикалык жактан бекитилген укугу, ошондой эле өз ара чегеришүү же болбосо бир учурда активди сатуу жана милдеттенмени аткаруу ниети болгон учурларда гана таза өлчөм чагылдырылат.

ФОЭСке ылайык уруксат берилген учурлардан тышкары, кирешелер жана чыгашалар пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто өз ара чегерилбейт.

4 ЖАҢЫ ЖАНА КАЙРА КАРАЛГАН СТАНДАРТТАРДЫ КОЛДОНУУ

Бир катар жаңы стандарттар жана аларга карата түзөтүүлөр мөөнөтүнөн мурда колдонуу мүмкүнчүлүгү менен 2022-жылдын 1-январынан кийин башталган жылдык отчеттук мезгилдер үчүн күчүнө кирет. Бирок Улуттук банк бул финансылык отчетту даярдоодо жаңы жана өзгөртүлгөн стандарттарды мөөнөтүнөн мурда колдонгон эмес.

Төмөнкү стандарттар жана аларга карата түзөтүүлөр, күтүлгөндөй эле, Улуттук банктын өзүнчө финансылык отчетуна олуттуу таасирин тийгизбейт:

ФОЭС (IAS) 37-стандартына түзөтүүлөр	<i>Милдеттендирүүчү келишимдер – келишимди аткарууга сарптоолор-19</i>
ФОЭС (IAS) 12-стандартына түзөтүүлөр	<i>Бир бүтүмдүн натыйжасында келип чыккан активдерге жана милдеттенмелерге тиешелүү болгон кийинкиге калтырылган салык</i>
ФОЭС (IFRS) 16-стандартына түзөтүүлөр	<i>2021-жылдын 30-июнунан кийинки мезгилдерди камтыган, COVID-19 пандемиясына байланыштуу ижара боюнча жеңилдиктер</i>
ФОЭС (IAS) 16-стандартына түзөтүүлөр “Негизги каражаттар”	<i>Негизги каражаттар: багыты боюнча пайдаланылганга чейинки түшүүлөр</i>
ФОЭС (IFRS) 3-стандартына түзөтүүлөр	<i>Финансылык отчеттун концептуалдык негиздерине шилтемелер</i>
ФОЭС (IAS) 1-стандартына түзөтүүлөр	<i>Милдеттенмелерди кыска мөөнөттүү же узак мөөнөттүү катары классификациялоо</i>
ФОЭС (IAS) 1-стандартына жана ФОЭС боюнча 2-иш жүзүндөгү сунуш-көрсөтмөлөр боюнча түзөтүүлөр	<i>Эсепке алуу саясатын чечмелөө</i>
ФОЭСти жыл сайын өркүндөтүп туруу, 2018-2020-жылдар аралыгында	

5 БАА БЕРҮҮДӨГҮ ОЛУТТУУ ЖОЛ БЕРҮҮЛӨР ЖАНА БЕЛГИСИЗДИКТИ ШАРТТАГАН БУЛАКТАР

Улуттук банктын эсепке алуу саясатын колдонуу процессинде жетекчилик активдердин жана милдеттенмелердин баланстык наркы боюнча божомолдоолорду, баа берүүлөрдү жана жол берүүлөрдү сунуштоого тийиш, аларды башка булактардан алуу мүмкүн эмес. Баа берилген маани жана анын негизин түзгөн жол берүүлөр мурдагы тажрыйбадан жана башка факторлордон улам түптөлөт, алар белгилүү бир учурларда орундуу болуп саналат. Айкын натыйжалар баа берүүнүн маалыматтарынан айырмаланышы мүмкүн.

Баа берүүлөр жана ага байланыштуу жол берүүлөр дайыма кайра каралып турат. Баа берүүлөрдөгү өзгөрүүлөр, эгер алар ушул мезгил ичинде эле таасирин тийгизсе, баа берүү кайра каралган мезгилде, же өзгөрүүлөр учурдагы сыяктуу эле, келечектеги мезгилге да таасирин тийгизе турган болсо, баа берүү кайра каралган мезгилде жана келечектеги мезгилдерде да чагылдырылат.

Олуттуу жол берүүлөр

Бизнес-моделге баа берүү. Финансылык активдер карыздын негизги суммасынын жана пайыздарынын эсебине төлөөлөрдүн жана бизнес-моделди тесттен өткөрүүнүн натыйжасына жараша классификацияланат жана баа берилет. Улуттук банк тарабынан колдонулган бизнес-модель тигил же бул бизнес-максаттарга жетүү үчүн финансылык активдер менен топко бириктирилген башкаруу механизмде чагылдырылган деңгээлде аныкталат. Бул баа берүү бардык жөндүү далилдерди чагылдырган, анын ичинде активдердин натыйжалуулугуна баа берүү жана өлчөө процесси боюнча ой жүгүртүүлөрдү; активдердин натыйжалуулугуна таасирин тийгизген тобокелдиктерди жана аларды тескөө процессин, ошондой эле активдерди тескеген адамдарга сый акы төлөө механизмин өзүнө камтыйт. Улуттук банк амортизацияланган наркы же адилет наркы боюнча башка жыйынды киреше аркылуу чагылдырылган финансылык активдерге мониторинг жүргүзөт, колдонуудан калуу себептерин жана бул актив алардын негизинде кармалып турган бизнес-максаттарга ылайык келерин түшүнүү үчүн, буларды таануу төлөө мөөнөтү келип жеткенге чейин токтотулат. Мониторинг калган финансылык активдер кармалып турган бизнес-моделдин шайкештигине Улуттук банктын туруктуу баа берүүсүнүн бөлүгү болуп саналат. Модель шайкеш келбеген учурда ага өзгөртүүлөрдү киргизүү жана тиешелүү активдердин классификациясын өзгөртүү жагында талдап-иликтөөлөр жүргүзүлөт.

Кредиттик тобокелдиктин кыйла жогорулоосу. 3-эскертүүдө берилгендей, күтүлүүчү кредиттик чыгымдын өлчөмү бааланган камдын 12 ай чегинде (биринчи стадиядагы активдер үчүн) же финансылык инструменттин бүтүндөй колдонуу мөөнөтү ичинде (экинчи жана үчүнчү стадиядагы активдер үчүн) күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга барабар суммасында бааланат. Актив баштапкы таанылган учурдан тартып ал боюнча кредиттик тобокелдик жогорулаган учурда экинчи стадияга өтөт. Өзүнчө актив боюнча кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулашына баа берүүдө Улуттук банк негиздүү болуп саналган жана тастыкталган, сапаттык сыяктуу эле, сандык болжолдуу маалыматты эске алат.

5 БАА БЕРҮҮДӨГҮ ОЛУТТУУ ЖОЛ БЕРҮҮЛӨР ЖАНА БЕЛГИСИЗДИКТИ ШАРТТАГАН БУЛАКТАР (УЛАНДЫСЫ)

Кредиттик тобокелдик мүнөздөмөлөрүнө окшош активдер тобун түзүү. Күтүлүүчү кредиттик чыгымдар активдер тобу үчүн өлчөнгөн учурда финансылык инструменттер тобокелдиктин жалпы мүнөздөмөлөрүнүн негизинде топтолот. Кредиттик тобокелдиктин мүнөздөмөлөрү алардын окшоштугун тастыктоо үчүн туруктуу негизде көзөмөлдөнүп турат. Бул кредиттик тобокелдиктин мүнөздөмөсү өзгөргөн учурда активдердин топторго туура бөлүнүшүн камсыз кылуу үчүн зарыл. Натыйжада жаңы портфелдер түзүлүшү мүмкүн же активдер тиешелүү активдер тобу үчүн кредиттик тобокелдиктин окшош мүнөздөмөлөрүн таасирдүү чагылдырган колдонуудагы портфелге которулушу ыктымал.

Кредиттик тобокелдик деңгээлинин олуттуу жогорулашы байкалган (же мындай олуттуу жогорулоо жокко чыгарылган) учурда, портфелдерди кайрадан бөлүштүрүү жана активдерди портфелдер ортосунда жайгаштыруу бат-бат жүзөгө ашырылып турат. Натыйжада активдер 12 ай чегинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын негизинде бааланган портфелден бүтүндөй колдонуу мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын негизинде бааланган портфелге которулат, жана тескерисинче. Портфелдер ичинде да которууга болот, бул учурда алар ошол эле негизде (12 ай чегинде же бүтүндөй кредиттөө мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар) өлчөнөт, бирок портфелдин кредиттик тобокелдиги өзгөргөндүктөн, күтүлүүчү кредиттик чыгымдын суммасы өзгөрөт.

Колдонулган моделдер жана жол берүүлөр. Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга баа берүүдө Улуттук банк ар кандай моделдерди жана жол берүүлөрдү колдонот. Активдердин ар бир түрүнө ылайык келген моделди аныктоо, ошондой эле бул моделдерде колдонулган жол берүүлөрдү, анын ичинде кредиттик тобокелдиктин негизги факторлоруна тиешелүү жол берүүлөрдү аныктоо үчүн ой-жүгүртүүлөр колдонулат.

Баа берүүдөгү белгисиздикти шарттаган булактар

Продуктун/рыноктун ар бир тиби үчүн болжолдуу сценарийлердин санын жана салыштырма салмагын аныктоо жана ар бир сценарийге тиешелүү болжолдуу маалыматты аныктоо. Кредиттик жоготуулар деңгээлин өлчөөдө Улуттук банк негиздүү болжолдуу маалыматтарды колдонот, ал ар кандай экономикалык факторлордун келечекте орун алышы боюнча божомолдорго жана бул факторлордун бири-бирине тийгизген таасирине негизделген.

Дефолттун келип чыгуу ыктымалдуулугу. Дефолтко учуроо ыктымалдуулугу кредиттик жоготуулардын деңгээлин өлчөөдө негизги белги болуп саналат. Дефолттун келип чыгуу ыктымалдуулугу – берилген убакыт мейкининде баа берүү, эсептерде тарыхый маалыматтар, келечектеги шарттар боюнча божомолдор жана күтүүлөр камтылат.

Дефолт келип чыккан учурдагы жоготуулар. Дефолт учурундагы чыгымдар дефолт учурунда келип чыккан чыгымдарды баалоону түшүндүрөт. Ал камсыздоодон акча агымдарын эске алуу менен келишимде каралган акча агымдары менен кредитор алууга ниеттенген акча агымдарынын ортосундагы айырмага негизделген.

5 БАА БЕРҮҮДӨГҮ ОЛУТТУУ ЖОЛ БЕРҮҮЛӨР ЖАНА БЕЛГИСИЗДИКТИ ШАРТТАГАН БУЛАКТАР (УЛАНДЫСЫ)

Туунду уюмдарга инвестициялардын нарксызданышына камды эсептөө

Улуттук банк ар бир отчеттук мезгилдин акырына карата туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышы боюнча кандайдыр бир белгилердин бар же жоктугун аныктоого тийиш. Мындай белги болгон учурда Улуттук банк туунду уюмга инвестициялардын орду толтурулуучу суммасына баа берет.

Туунду уюмга инвестициялардын ордун толтуруу наркы колдонуудан калышына сарптоолорду жана пайдалануудан баалуулукту эсептен алып салуу менен бул өлчөмдөрдүн кайсынысы (колдонуудан калышына сарптоолор же пайдалануудан баалуулук) чоң экендигине жараша адилет наркы боюнча аныкталат. Эгерде акча каражаттарынын келип чыгышын шарттаган активдин баланстык наркы анын орду толтуруу суммасынан ашып кетсе, актив нарксызданган болуп саналат жана ордун толтуруу суммасына чейин эсептен чыгарылат.

Улуттук банк нарксыздануу суммасын өзүнчө активдер камтыла турган акча каражаттарынын келип чыгышын шарттаган ар бир бирдик үчүн өзүнчө даярдала турган, толук пландардан жана болжолдуу эсептөөлөрдөн улам аныкталат. Бул пландар жана болжолдуу эсептөөлөр эрежедегидей эле, беш жылга түзүлөт.

“Керемет Банк” ААКка инвестицияларды пайдалануудан баалуулукка баа берүүдө отчеттук күнгө карата колдо болгон активдер жана милдеттенмелер жаңыртуусуз жана жакшыртуусуз кабыл алынат. Финансылык активдер боюнча акча агымдары кредиттик нарксызданган активдерди эске албаганда, баалуу кагаздар эмитенттеринин жана карыз алуучулардын келишимдик милдеттенмелерине ылайык кабыл алынат. Бешинчи жылдын акырына карата финансылык активдердин калдыктары сатып өткөрүүдө орун алышы ыктымал болгон дисконтко корректировкаланат. Милдеттенмелер толук көлөмдө кабыл алынат, операциялык кирешелер жана чыгашалар Кыргыз Республикасындагы керектөө бааларынын индексине оңдоо менен отчеттук мезгилде алынган айкын сумма боюнча эсептелет.

Туунду уюмга инвестицияларды пайдалануудан баалуулукту аныктоодо акча каражаттарынын келечекте болжолдонуучу агымдары ошол учурга карата келтирилген алардын наркына, дисконттоо ченин колдонуу менен дисконттолот, ал акчанын убактылуу наркына рыноктук күндөлүк баа берүүнү жана ошол активге мүнөздүү тобокелдиктерди чагылдырат. Кардарларга берилген кредиттерди эске албаганда, активдер жана милдеттенмелер жана инвестициялык баалуу кагаздар үчүн төмөнкүдөй орточо алынган рыноктук пайыздык чен колдонулган: 2021-жылы – 14,24 пайыз, 2020-жылы – 13,88 пайыз, 2019-жылы – 14,77 пайыз. Кардарларга берилген кредиттер боюнча дисконттоо чени жергиликтүү коммерциялык банктардын кредиттердин түрү боюнча орточо алынган рыноктук пайыздык ченин түшүндүрөт. Инвестициялык баалуу кагаздар үчүн Улуттук банк тиешелүүлүгүнө жараша, 8 пайыз, 5 пайыз жана 4,25 пайыз өлчөмүндө базалык ченди колдонгон, анткени бул баалуу кагаздар Кыргыз Республикасынын Өкмөтү тарабынан төмөн кредиттик тобокелдик менен чыгарылган.

Көрсөтүлгөн эсептешүү баа берүүлөрдөгү өзгөрүүлөр нарксызданышына камга таасирин тийгизиши мүмкүн, мисалы келечекте акча агымдарын дисконттоо чени плюс/минус бир пайызга өзгөрсө, туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышына кам 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча тиешелүүлүгүнө жараша, 343 000 миң сомду же 343 000 миң сомду түзөт.

5 БАА БЕРҮҮДӨГҮ ОЛУТТУУ ЖОЛ БЕРҮҮЛӨР ЖАНА БЕЛГИСИЗДИКТИ ШАРТТАГАН БУЛАКТАР (УЛАНДЫСЫ)

Туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышынан чыгымдар пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто жана жыйынды киреше жөнүндө отчетто таанылат. Ар бир отчеттук күнгө карата Улуттук банк гудвилди эске албаганда, мурда таанылган инвестициялардын нарксызданышынан чыгым жок болгондугу же азайгандыгы жөнүндө белгилердин бар-жогун аныктайт. Эгерде мындай белги бар болсо, Улуттук банк инвестициялардын орду толтурулуучу суммасын эсептейт. Мурда нарксыздануудан таанылган чыгымдар нарксыздануудан чыгым акыркы таанылган учурдан бери инвестициялардын ордун толтуруу суммасын аныктоодо колдонулган, жол берүүлөрдө өзгөрүү болгон учурда гана калыбына келтирилет. Калыбына келтирүү суммалары инвестициялардын баланстык наркы анын калыбына келтирүү суммасынан ашпагандай, ошондой эле эгерде өткөн жылдарда нарксыздануудан чыгым таанылбаган болсо, бул инвестиция тааныла турган баланстык наркынан аша албагандай негизде чектелген. Наркты мындай калыбына келтирүү пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчетто же жыйынды киреше жөнүндө өзүнчө отчетто таанылат.

6 АЛТЫН

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Алтын		
Чет өлкө банктарындагы депозиттердеги жана куйма түрүндөгү алтын	50 159 119	84 129 763
	<u>50 159 119</u>	<u>84 129 763</u>

Алтын Лондон баалуу металлдар рыногунун ассоциациясы тарабынан кабыл алынган стандарттарга ылайык келген чет өлкө банктарындагы депозиттерде жана алтын куймалар түрүндө жайгаштырылат.

Алтындын чет өлкө банктарындагы депозиттерде концентрацияланышы

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк чет өлкө банктарындагы депозиттерге AA- деңгээлинде кредиттик рейтинг менен алтын жайгаштырган (2020-жылы: Улуттук банк чет өлкө банктарындагы депозиттерде алтын жайгаштырган эмес).

7 КАССАДАГЫ, БАНКТАРДАГЫ ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫЛЫК МЕКЕМЕЛЕРДЕГИ КАРАЖАТТАР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Чет өлкө банктарындагы жана башка финансылык мекемелердеги эсептер жана депозиттер		
Чет өлкө банктарындагы “ностро” эсептери		
- ААА кредиттик рейтинги менен	23 063 873	21 805 101
- А- дан АА+ чейинки кредиттик рейтинги менен	8 516 502	8 242 894
- В дан ВВВ чейинки кредиттик рейтинги менен	958 934	630 932
Жыйынтыгында, чет өлкө банктарындагы “ностро” эсептери	32 539 309	30 678 927
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(5 708)	(15)
	32 533 601	30 678 912
Чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер		
- АА- дан АА+ чейинки кредиттик рейтинги менен	15 940 100	8 081 829
- А- дан А+ чейинки кредиттик рейтинги менен	11 072 756	13 348 197
Жыйынтыгында, чет өлкө банктарындагы мөөнөттүү депозиттер	27 012 856	21 430 026
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(1 139)	(1 754)
	27 011 717	21 428 272
Эл аралык валюта фондусундагы (ЭВФ) эсеп	31 796 843	10 357 826
Эл аралык эсептешүүлөр банкындагы эсептер		
- эл аралык эсептешүүлөр банкындагы мөөнөттүү депозит	18 364 935	1 040 728
- эл аралык эсептешүүлөр банкындагы “ностро” эсептери	16 530 835	8 218 244
Жыйынтыгында, эл аралык финансылык мекемелердеги эсептер	66 692 613	19 616 798
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(5)	-
	66 692 608	19 616 798
Кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттары	4 420 502	3 322 681
Жыйынтыгында, кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	130 658 428	75 046 663

Каражаттардын банктарда жана башка финансылык мекемелерде концентрацияланышы

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк, АААдан АА- чейинки кредиттик рейтингге ээ беш банкта жана башка финансылык мекемелерде (2020-жылы: АААдан А- чейинки кредиттик рейтинги менен төрт банкта жана башка финансылык мекемелерде) эсептер боюнча калдыктарга ээ, алардын суммасы өз-өзүнчө өздүк капиталдын 10 пайызынан ашат. Ушул калдыктардын чогуу алгандагы көлөмү 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча 106 401 451 миң сомду (2020-жылы: 46 336 670 миң сом) түзгөн.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камдын жылышы 22-эскертүүдө чечмеленген.

7 КАССАДАГЫ, БАНКТАРДАГЫ ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫЛЫК МЕКЕМЕЛЕРДЕГИ КАРАЖАТТАР (УЛАНДЫСЫ)

Акча каражаттары жана алардын эквиваленттери

Акча каражаттары жана алардын эквиваленттери, акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчеттун максаттарында төмөнкүлөрдү камтыйт:

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Чет өлкө банктарындагы “ностро” эсептери	32 539 309	30 678 927
Эл аралык валюта фондусундагы эсеп	31 796 843	10 357 826
Эл аралык эсептешүүлөр банкындагы “ностро” эсептери	16 530 835	8 218 244
Кассадагы чет өлкө валютасындагы акча каражаттары	4 420 502	3 322 681
Акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчеттогу акча каражаттары жана алардын эквиваленттери	85 287 489	52 577 678

Акча каражаттары жана алардын эквиваленттери мөөнөтү өткөрүлгөн болуп саналбайт.

8 БАНКТАРГА ЖАНА ЭЛ АРАЛЫК УЮМДАРГА БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Коммерциялык банктарга-резиденттерге берилген кредиттер	2 764 596	4 363 168
Эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	2 750 682	2 750 682
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктарга берилген кредиттер	1 676 727	2 268 675
	7 192 005	9 382 525
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(558 930)	(374 933)
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камды эсептен алып салгандан кийинки кредиттин суммасы	6 633 075	9 007 592

Жыл ичинде Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктарга берилген кредиттер боюнча алынган пайыздар 99 196 миң сомду (2020-жылы: 89 632 миң сом) түзгөн.

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камдын жылышы 22-эскертүүдө чечмеленген.

8 БАНКТАРГА ЖАНА ЭЛ АРАЛЫК УЮМДАРГА БЕРИЛГЕН КРЕДИТТЕР (УЛАНДЫСЫ)

Камсыздоолорго жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр

Кийинки таблицада коммерциялык банктарга-резиденттерге жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттердин камсыздоосу катары колдонулган күрөөлөр жөнүндө маалымат, үстөк камсыздоонун таасирин алып салуу менен, 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча камсыздоо түрүнө жараша чагылдырылган.

	2021-жылдын 31-декабры	Кредит портфелинен үлүш, %	2020-жылдын 31-декабры	Кредит портфелинен үлүш, %
Чет өлкө валютасындагы депозиттер	3 543 478	54	4 043 591	45
Кардарларга берилген кредиттер	1 665 520	25	2 832 648	31
Мамлекеттик баалуу кагаздар	1 279 532	19	2 131 353	24
Камсыздалбаган	144 545	2	-	-
	6 633 075	100	9 007 592	100

Жогорку таблицада чагылдырылган суммалар кредиттердин баланстык наркын түшүндүрөт жана камсыздоонун адилет наркын милдеттүү түрдө чагылдырбайт. Камсыздоонун адилет наркы кредит берилген күнгө карата бааланган жана отчеттук күнгө чейинки андан аркы өзгөрүүлөр боюнча корректировкаланган эмес. Мындай кредиттердин ордун жабуу мүмкүнчүлүгү камсыздоо наркына эмес, негизинен карыз алуучулардын кредитти төлөө жөндөмдүүлүгүнө жараша болот.

Берилген кредиттердин концентрацияланышы

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк калдыгы өздүк капиталдын 10 пайызынан ашкан коммерциялык банктарга берилген кредиттерге ээ эмес.

9 БАШКА ЖЫЙЫНДЫ КИРЕШЕ АРКЫЛУУ АДИЛЕТ НАРКЫ БОЮНЧА БААЛАНГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАР

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Карыздык инструменттер		
Мамлекеттик баалуу кагаздар		
Канада Өкмөтүнүн казына милдеттенмелери	1 390 414	5 916 233
Улуу Британия Өкмөтүнүн казына милдеттенмелери	-	999 866
Жыйынтыгында, мамлекеттик баалуу кагаздар	1 390 414	6 916 099
Эл аралык финансылык мекемелердин карыздык баалуу кагаздары	35 973 583	41 145 897
AAA кредиттик рейтингине ээ агенттик баалуу кагаздар	34 238 192	24 876 847
Жыйынтыгында, карыздык инструменттер	71 602 189	72 938 843

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар мөөнөтү өткөрүлүп жиберилген болуп саналбайт.

10 АМОРТИЗАЦИЯЛАНГАН НАРКЫ БОЮНЧА БААЛАНГАН ИНВЕСТИЦИЯЛАР

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин казына милдеттенмелери	3 010 634	3 021 258
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(54 667)	(54 046)
	2 955 967	2 967 212

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камдын жылышы 22-эскертүүдө чечмеленген.

11 ТУУНДУ ЖАНА АССОЦИАЦИЯЛАНГАН УЮМДАРГА ИНВЕСТИЦИЯЛАР

Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялардын жылышын төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

	<u>Баланстык нарк</u>
2019-жылдын 31-декабры (кайра каралган)	2 410 756
Туунду уюмдардын акцияларын сатып алуу	7 358 000
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш	8 562
Туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышынан чыгым	(1 524 443)
2020-жылдын 31-декабры (кайра каралган)	8 252 875
Туунду уюмдардын акцияларын сатып алуу	3 000 000
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш	62 722
Туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышынан чыгым	(376 140)
2021-жылдын 31-декабры	10 939 457

Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	Иштин түрү	Ээлик кылуу үлүшү, %	2021-жылдын 31-декабры	Ээлик кылуу үлүшү, %	2020-жылдын 31-декабры (кайра каралган)
“Керемет Банк” ААК	Банктык кызмат көрсөтүүлөр	97,45	3 834 993	97,45	4 211 133
“Кепилдик фонд” ААК	Гарантияларды берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөр	91,22	6 050 000	85,91	3 550 000
“Кыргыз инкассациясы” ЖАК	Баалуулуктарды ташуу боюнча кызмат көрсөтүүлөр	100,00	720 000	100,00	220 000
“Банктар аралык процессинг борбору” ЖАК	Процессинг кызмат көрсөтүүлөрү	46,71	334 464	46,71	271 742
			10 939 457		8 252 875

Улуттук банктын бардык туунду жана ассоциацияланган уюмдары катталган жана алар өз ишин Кыргыз Республикасында жүргүзөт.

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк тарабынан “Керемет Банк” ААК боюнча 376 140 миң сом өлчөмүндө нарксыздануудан чыгым таанылган.

2021-жылдын 10-ноябрында COVID-19 пандемиясынын терс таасирин жөнгө салуу зарылдыгынан улам, финансылык ресурстардан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу аркылуу ишкердик иш субъектилерин колдоо жана алардын ишин мындан ары өнүктүрүүгө өбөлгө түзүү максатында, Улуттук банк 2 500 млн сом суммасында “Кепилдик фонд” ААКтын жетинчи эмиссиясынын акцияларын сатып алган. “Кепилдик фонд” ААКтын жетинчи чыгарылыштагы акцияларынын жыйынтыгында, Улуттук банктын уставдык капиталдагы үлүшү 91,22 пайызды түзгөн.

2021-жылдын 8-декабрында мамлекеттик жана социалдык милдеттерди ишке ашыруу үчүн, “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын материалдык-техникалык базасын колдоо, анын ичинде банкоматтарды толуктоо жана республиканын региондоруна нак акча жеткирүү боюнча үзгүлтүксүз кызмат көрсөтүүнү уюштуруу максатында, Улуттук банк “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталын 500 млн сом суммасына акциялардын үчүнчү чыгарылышы аркылуу көбөйтүү чечимин кабыл алган. Акциялардын үчүнчү чыгарылышынын жыйынтыгында “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталы 720 миллион сомду түздү. Улуттук банктын “Кыргыз инкассациясы” ЖАКтын уставдык капиталындагы үлүшү 100 пайызды түзөт.

12 НЕГИЗГИ КАРАЖАТТАР

	Жер, имарат жана курулмалар	Эмерек жана жабуулар	Компьютер- дик жабуулар	Транспорт каражаттары	Бүтө элек курулуш/ орнотуу үчүн каралган жабуулар	Жыйынтыг- гында
Башипкы нарк						
2021-жылдын 1-январына карата калдык	910 226	587 093	697 278	75 349	450 010	2 719 956
Сагып алуулар	7 727	71 538	16 056	15 144	189 308	299 773
Колдонуудан калгандар	-	(48 439)	(78 817)	(11 098)	(16 599)	(154 953)
Ордунан которулгандар	224 019	5 511	77	-	(229 607)	-
2021-жылдын 31-декабрына карата калдык	1 141 972	615 703	634 594	79 395	393 112	2 864 776
Амортизация						
2021-жылдын 1-январына карата калдык	(145 877)	(229 968)	(408 559)	(40 540)	-	(824 944)
Жыл ичиндеги чегерүүлөр	(33 450)	(83 787)	(94 453)	(11 354)	-	(223 044)
Колдонуудан калгандар	-	48 444	78 811	11 099	-	138 354
2021-жылдын 31-декабрына карата калдык	(179 327)	(265 311)	(424 201)	(40 795)	-	(909 634)
Баланстык нарк						
2021-жылдын 31-декабрына карата	962 645	350 392	210 393	38 600	393 112	1 955 142

12 НЕГИЗГИ КАРАЖАТТАР (УЛАНДЫСЫ)

	Жер, имарат жана курулмалар	Эмерек жана жабуулар	Компьютер- дик жабуулар	Транспорт каражаттары	Бүтө элек курулуш/ орнотуу үчүн каралган жабуулар	Жыйынты- гында
Баиттик нарк						
2020-жылдын 1-январына карата калдык	731 144	613 112	766 030	69 910	362 573	2 542 769
Сатып алуулар	820	5 909	24 047	8 470	113 706	152 952
Колдонуудан калгандар	(1 007)	(35 016)	(92 173)	(3 031)	(218)	(131 445)
Ордунан которулгандар	179 269	3 088	(626)	-	(26 051)	155 680
2020-жылдын 31-декабрына карата калдык	910 226	587 093	697 278	75 349	450 010	2 719 956
Амортизация						
2020-жылдын 1-январына карата калдык	(132 843)	(180 383)	(398 499)	(33 736)	-	(745 461)
Жыл ичиндеги чегерүүлөр	(13 969)	(83 157)	(101 633)	(9 835)	-	(208 594)
Колдонуудан калгандар	935	33 572	91 573	3 031	-	129 111
2020-жылдын 31-декабрына карата калдык	(145 877)	(229 968)	(408 559)	(40 540)	-	(824 944)
Баланстык нарк						
2020-жылдын 31-декабрына карата калдык	764 349	357 125	288 719	34 809	450 010	1 895 012

2021-жыл ичинде материалдык эмес активдерге которулган негизги каражаттар 15 192 миң сомду түзгөн (2020-жылы: материалдык эмес активдерге которулган негизги каражаттар болгон эмес).

2021 жана 2020-жылдардын ичинде негизги каражаттардын объектилерин курууга же сатып алууга байланыштуу насыя боюнча капиталдаштырылган сарптоолор болгон эмес.

13 МОНЕТАРДЫК ЭМЕС АЛТЫН ЖАНА АЛТЫН ТҮРҮНДӨГҮ ЗАПАСТАР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Алтын түрүндөгү запастар	33 341 168	12 627 098
Монетардык эмес алтын	2 069 985	881 927
	35 411 153	13 509 025

Улуттук банк тарабынан 2021-жыл ичинде баалуу металлдар ички рыногун өнүктүрүү келечегинин алкагында банктын запастарын түптөө максатында эл аралык камдын курамына кирбеген алтынды сатып алуу боюнча операциялар ишке ашырылган. Монетардык эмес алтын жана алтын түрүндөгү запастар Улуттук банктын активдүү инвестициялык операцияларына катышпайт жана Улуттук банктын алтын түрүндөгү инвестициялык активдерине кирбейт.

Алтын түрүндөгү запастын өзүнчө финансылык отчетто чагылдырылган баланстык наркы, 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча болжол менен алардын адилет наркына барабар.

14 БАШКА АКТИВДЕР

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Дебитордук карыз	535 943	448 527
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(50 933)	(49 344)
Жыйынтыгында, башка финансылык активдер	485 010	399 183
Берилген аванстар	2 570 060	2 028 134
Запастар	1 190 279	722 309
Нумизматикалык баалуулуктар	82 630	53 393
Башкалар	12 529	6 872
Жыйынтыгында, башка финансылык активдер	3 855 498	2 810 708
	4 340 508	3 209 891

Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга камдын жылышы 22-эскертүүдө чечмеленген.

Берилген аванстарда өтүп жаткан жылдагы 2 500 000 миң сом суммасындагы пайданын бир бөлүгүн Кыргыз Республикасынын бюджетине алдын ала төлөө камтылат, бул сумма 2-эскертүүдө (а) чечмеленген эсепке алуу саясатына ылайык 2022-жылы бөлүштүрүү катары таанылган.

15 ЖҮГҮРТҮҮДӨГҮ БАНКНОТТОР ЖАНА МОНЕТАЛАР

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча жүгүртүүдөгү банкнотторго жана монеталарга төмөнкүлөр камтылган:

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	143 784 566	137 455 778
Жүгүртүү кассасындагы банкнотторду жана монеталарды алып салуу менен	(3 862 346)	(2 826 617)
	139 922 220	134 629 161

Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар дегенден улам, калктын колундагы жана уюмдардагы жүгүртүүдөгү банкноттордун жана монеталардын номиналдык наркын түшүнүү зарыл.

16 БАНКТАРДЫН ЖАНА БАШКА ФИНАНСЫЛЫК МЕКЕМЕЛЕРДИН КАРАЖАТТАРЫ

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Коммерциялык банктардын эсептери	28 204 265	20 041 571
Башка финансылык мекемелердин эсептери	5 778 130	3 912 214
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктардын эсептери	5 597 729	4 886 824
	39 580 124	28 840 609

2021-жылдын 31-декабрына карата Улуттук банкта бир коммерциялык банктын эсептери боюнча өздүк капиталдын 10 пайызынан ашкан калдык катталган (2020-жылы: Улуттук банкта коммерциялык банктардын эсептери боюнча өздүк капиталдын 10 пайызынан ашкан калдык болгон эмес). 2021-жылдын 31-декабрына карата калдыктардын жалпы көлөмү 13 265 015 миң сомду түзөт. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктардын эсептери боюнча жыл ичинде төлөнгөн пайыздар 77 957 миң сомду (2020-жылы: 66 567 миң сомду) түзгөн.

17 КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ӨКМӨТҮНҮН КАРАЖАТТАРЫ

Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттарына Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин эсептери кирет.

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Улуттук валютада	21 256 608	6 561 512
Чет өлкө валютасында	1 474 118	10 187 013
	22 730 726	16 748 525

18 ЧЫГАРЫЛГАН КАРЫЗДЫК БААЛУУ КАГАЗДАР

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча чыгарылган карыздык баалуу кагаздарга төмөнкүдөй төлөө мөөнөтүнө жана баланстык наркына ээ баалуу кагаздар кирет:

	2021-жылдын 31-декабры	2020-жылдын 31-декабры
Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 күн болгон ноталары	-	999 332
Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 14 күн болгон ноталары	6 986 580	4 325 046
Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 28 күн болгон ноталары	11 507 704	5 614 944
Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 91 күн болгон ноталары	-	2 051 341
	18 494 284	12 990 663

Улуттук банк акча-кредит саясатын жүргүзүү максатында баалуу кагаздарды чыгарууга жана алар менен кабыл алынган эл аралык тажрыйбага ылайык операциялардын бардык түрлөрүн ишке ашырууга укуктуу. Улуттук банктын ноталары Улуттук банктын Автоматташтырылган тоорук системасы аркылуу жайгаштырылат, анын катышуучуларынан болуп Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктары саналат. Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө таандык коммерциялык банктар үчүн чыгарылган карыздык баалуу кагаздардын көлөмү 2021-жылдын 31-декабрына карата 3 519 443 миң сомду (2020-жылы 1 887 309 миң сомду) түзгөн.

19 ЭВФТЕН БӨЛҮШТҮРҮҮ ТАРТИБИНДЕ АЛЫНГАН АКУ БОЮНЧА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	30 258 833	9 994 865

АКУну (СПЗ) бөлүштүрүү, алардын суммасын ЭВФ мүчөлөрүнүн ортосунда анын чечими боюнча шартсыз бөлүштүрүү болуп саналат. АКУну жалпы бөлүштүрүү 2009-жылдын 28-августунда күчүнө кирген. Мындай бөлүштүрүү глобалдуу финансылык каатчылыкка каршы жамааттык монетардык жооп болуп саналат, ал ликвиддүүлүк проблемасын башынан кечирип жаткан өлкөлөргө шарттар менен чектелбеген олуттуу финансылык ресурстарды берүү аркылуу ишке ашырылат. Бул ресурстар жөнгө салууга муктаждыкты азайтууга жана экономикалык өнүгүү саясатынын мүмкүнчүлүгүн кеңейтүүгө, ошондой эле ЭВФке мүчө өлкөлөрдүн валюталык запасын толуктоо аркылуу глобалдуу экономикалык системанын ликвиддүүлүгүн камсыз кылууга каралган. ЭВФке мүчө өлкөлөрдүн арасында АКУну жалпы бөлүштүрүү алардын ЭВФтеги квотасына пропорционалдуу негизде жүзөгө ашырылган (27-эскертүү). Мындан тышкары, 2009-жылдын 10-августунда глобалдуу ликвиддүүлүктү жогорулатуу максатында, АКУну бир жолу атайын бөлүштүрүүнү караган, ЭВФтин Келишимдер статьясына төртүнчү түзөтүү күчүнө кирген. Ушул түзөтүүгө ылайык, Кыргыз Республикасын кошо алганда, ЭВФке мүчө өлкөлөргө атайын бөлүштүрүү 2009-жылдын 9-сентябрында ишке ашырылган. Мүчө өлкөлөр жана АКУга ээлик кылуучулар аларды ЭВФ менен операцияларды жүргүзүү үчүн колдонушу мүмкүн. Кыргыз Республикасы 84 737 миң АКУ өлчөмүндө бөлүштүрүлгөн каражатты пайдалануу укугуна ээ болгон. 2021-жылы ЭВФ катышуучу өлкөлөрдүн арасында АКУну бөлүштүргөн, жыйынтыгында 2021-жылдын 23-августунда Кыргыз Республикасы бөлүштүрүлгөн АКУнун өлчөмүн 170 222 миң АКУга көбөйткөн. Анын пайыздык чени жума сайын ЭВФ тарабынан аныкталат жана ал бүткүл дүйнө боюнча бөлүштүрүлгөн АКУну алуучулар үчүн бирдей болуп саналат.

19 ЭВФТЕН БӨЛҮШТҮРҮҮ ТАРТИБИНДЕ АЛЫНГАН АКУ БОЮНЧА МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР (УЛАНДЫСЫ)

Кийинки таблицада Улуттук банктын финансылык иштин натыйжасында келип чыккан милдеттенмелериндеги өзгөрүүлөр, анын ичинде акча агымдары менен шартталган өзгөрүүлөр сыяктуу эле, акчага байланышпаган өзгөрүүлөр да сунушталган. Финансылык иштин натыйжасында келип чыккан милдеттенмелер дегенден улам, Улуттук банктын акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчетто чагылдырылган же чагылдырыла турган, финансылык иштен түшкөн акча каражаттарынын агымынын курамындагы милдеттенмелерди, акча агымдарын түшүнүүгө болот.

	2021- жылдын 1-январы	Финансылык иштен түшкөн акча каражатта- рынын жылышы (i)	Акчага байланышпаган өзгөрүүлөр		2021- жылдын 31-декабры
			Чет өлкө валютасы- нын курсун корректи ровкалоо	Башка өзгөрүү- лөр (ii)	
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	9 994 865	20 424 704	(161 716)	980	30 258 833
	9 994 865	20 424 704	(161 716)	980	30 258 833

	2020- жылдын 1-январы	Финансылык иштен түшкөн акча каражатта- рынын жылышы (i)	Акчага байланышпаган өзгөрүүлөр		2020- жылдын 31-декабры
			Чет өлкө валютасы- нын курсун корректи ровкалоо	Башка өзгөрүү- лөр (ii)	
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	8 146 676	-	1 857 713	(9 524)	9 994 865
	8 146 676	-	1 857 713	(9 524)	9 994 865

(i) Насыяларды бөлүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелерден акча агымдары акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчетто карыз алуулардан жана карыз алуулардын ордун жабуудан түшүүлөрдүн таза суммасын түзөт.

(ii) Башка өзгөрүүлөр пайыздар боюнча чегерүүлөрдү жана төлөөлөрдү өзүнө камтыйт.

20 УСТАВДЫК КАПИТАЛ

Төлөнгөн капитал

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамына ылайык, Улуттук банктын уставдык капиталы 2 000 000 миң сомду түзөт.

20 УСТАВДЫК КАПИТАЛ (УЛАНДЫСЫ)

Мамлекеттик бюджетке чегерүүлөр жана милдеттүү кам

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” мыйзамына ылайык Улуттук банктын пайдасы төмөнкүдөй бөлүштүрүлөт:

- эгерде Улуттук банктын уставдык капиталынын жана милдеттүү камынын суммасы анын монетардык милдеттенмелеринин 10 пайызынан азды түзсө, анда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бюджетине пайданын 90 пайызы чегерилет. Пайданын мамлекеттик бюджетке чегерилгенден кийинки калдыгы Улуттук банктын милдеттүү камына которулат;
- эгерде Улуттук банктын уставдык капиталынын жана милдеттүү камынын суммасы анын монетардык милдеттенмелеринин 10 пайызына барабар болсо же андан ашса, анда Кыргыз Республикасынын мамлекеттик бюджетине пайданын 100 пайызы которулат.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамынын 23-беренесине ылайык, пайда финансылык жыл аяктап, көз карандысыз тышкы аудит жүргүзүлгөндөн кийин жана Улуттук банк Башкармасы жылдык отчетту бекиткенден кийин чегерилет.

2021-жылдын 21-апрелинде Улуттук банктын 2020-жыл үчүн таза пайдасы 8 484 811 миң сом өлчөмүндө бекитилген, анын ичинен 7 636 330 миң сом алдын ала төлөөнү эске алуу менен, Кыргыз Республикасынын бюджетине которулган (2020-жылы: 2019-жыл үчүн 2 565 273 миң сом өлчөмүндө таза пайда бекитилген жана толугу менен Кыргыз Республикасынын бюджетине чегерилген).

Мамлекеттик бюджетке чегерилген суммалар жана милдеттүү кам Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттарынын көбөйүшү катары чагылдырылгандыктан, алар акча каражаттарынын жылышы жөнүндө өзүнчө отчеттон алынып салынган.

Капиталды тескөө

Улуттук банктын капиталы дегенден улам, анын бардык милдеттенмелерин эсептен алып салгандан кийинки Улуттук банктын активдеринин калдык наркын түшүнүү зарыл.

Улуттук банктын капиталды тескөөгө байланыштуу максаттары Улуттук банктын көз карандысыздыгын жана ага жүктөлгөн милдеттерди аткарууга жөндөмдүүлүгүн камсыз кылуу үчүн капиталды тиешелүү деңгээлде колдоп турууга багытталган. Улуттук банк өзүнүн тескөөсүндө турган жалпы капиталды финансылык абал жөнүндө отчетто камтылган өздүк капитал катары карайт.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамында каралган 2 000 000 миң сомду түзгөн уставдык капиталдын өлчөмүн эске албаганда, Улуттук банк үчүн анын капитал деңгээлине карата кандайдыр бир тышкы талаптар жок.

21 ТАЗА ПАЙЫЗДЫК (ЧЫГАША)/ КИРЕШЕ

	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Пайыздык кирешелер		
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	368 410	384 515
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	334 596	30 506
Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги мөөнөттүү депозиттер	198 688	441 906
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	151 027	469 263
Чет өлкө банктарындагы жана эл аралык финансылык мекемелердеги “ностро” эсептер	68 899	130 159
Башкалар	-	64
	1 121 620	1 456 413
Пайыздык чыгашалар		
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	(802 796)	(550 365)
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	(252 991)	(105 438)
Башка активдер боюнча дисконтту бошотуу	(47 016)	(95 628)
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	(9 362)	(17 391)
Башкалар	(20 435)	(22 351)
	(1 132 600)	(791 173)
	(10 980)	665 240

2021-жыл ичинде башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган категориядагы финансылык активдер үчүн натыйжалуу пайыздык чен методу боюнча эсептелген жалпы пайыздык киреше 219 926 миң сомду (2020-жыл ичинде: 599 422 миң сомду), ал эми амортизацияланган наркы боюнча чагылдырылган финансылык активдер үчүн – 901 694 миң сомду (2020-жыл ичинде: 856 991 миң сомду) түзгөн. 2021-жыл ичинде амортизацияланган наркы боюнча бааланган финансылык милдеттенмелер үчүн натыйжалуу пайыздык чен методу боюнча эсептелген жалпы пайыздык чыгаша 1 132 600 миң сомду (2020-жыл ичинде: 791 173 миң сомду) түзгөн.

22 КҮТҮЛҮҮЧҮ КРЕДИТТИК ЧЫГЫМДАРГА КАМ

	Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар (7-эскертүү)			Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер (8-эскертүү)			Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар (10-эскертүү)			Башка активдер (14-эскертүү)			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия		
2021-жылдын													
1-январына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	1 769	-	-	213 297	13 518	148 118	-	11	-	54 046	7 391	41 953	480 103
Камдын суммасындагы өзгөрүү	(160)	160	-	(98 052)	98 052	-	-	-	-	-	-	-	-
- Экинчи стадияга кайра классификациялоо													
Кредиттик тобокелдиктин параметрлеринин өзгөрүүсүнүн натыйжасында нетто өзгөрүү	-	-	-	-	350 701	-	-	-	-	-	-	-	350 701
Активдерди камдардын эсебинен (алып салуу)/ калыбына келтирүү	-	-	-	-	-	(378)	-	-	-	-	-	-	(378)
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	6 685	-	-	14 264	-	-	-	8	-	4 364	554	1 851	27 726
Таануу токтотулган финансылык активдер	(1 602)	-	-	(65 595)	(118 852)	-	-	(10)	-	(3 743)	(823)	-	(190 625)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр измения	-	-	-	-	-	3 857	-	-	-	-	-	7	3 864
2021-жылдын													
31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	6 692	160	-	63 914	343 419	151 597	-	9	-	54 667	7 122	43 811	671 391

22 КҮТҮЛҮҮЧҮ КРЕДИТТИК ЧЫГЫМДАРГА КАМ (УЛАНДЫСЫ)

	Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар (7-эскертүү)			Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер (8-эскертүү)			Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызланган финансылык активдер			Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар (10-эскертүү)			Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар (10-эскертүү)			Башка активдер (14-эскертүү)			Жыйынтыгында	
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия	1-стадия	2-стадия	3-стадия		
2020-жылдын																				
1-январына караган абал боюнча	5 173	2 397	255 424	-	1 528	127 039	47 796	10	-	1 962	619	40 658	482 606							
күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам																				
Камдын суммасындагы өзгөрүү																				
Биринчи стадияга кайра классификациялоо	2 260	(2 260)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Кредиттик тобокелдиктин параметрлеринин өзгөрүүсүнүн натыйжасында нетто өзгөрүү	-	(137)	-	-	(1 528)	-	(47 796)	-	-	-	-	(384)	(49 845)							
Активдерди камдардын эсебинен (алып салуу)/ калыбына келтирүү	-	-	(303 297)	-	-	94	-	-	-	-	-	-	(303 203)							
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	266 205	-	213 297	13 518	-	-	-	11	-	53 115	6 772	3 519	556 437							
Таануу токтотулган финансылык активдер	(271 869)	-	-	-	(2 614)	-	-	(10)	-	(1 031)	-	(1 838)	(277 362)							
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	-	-	47 873	-	-	23 599	-	-	-	-	-	(2)	71 470							
2020-жылдын																				
31-декабрына караган абал боюнча	1 769	-	213 297	13 518	148 118	-	-	11	-	54 046	7 391	41 953	480 103							
күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам																				

23 ЧЕТ ӨЛКӨ ВАЛЮТАСЫНДА ЖАНА АЛТЫН МЕНЕН ЖҮРГҮЗҮЛГӨН ОПЕРАЦИЯЛАР БОЮНЧА РЕАЛИЗАЦИЯЛАНГАН ТАЗА ПАЙДА

	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Чет өлкө валютасында жана алтын менен жүргүзүлгөн операциялар боюнча реализацияланган пайда	14 545 597	8 870 337
“Спот” бүтүмдөрүнөн алынган пайда	459 857	508 529
	15 005 454	9 378 866

24 АДМИНИСТРАТИВДИК ЧЫГАШАЛАР

	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл
Персоналга кеткен сарптоолор		
Эмгек акы	648 300	532 691
Социалдык фондго төлөөлөр	110 946	91 613
	759 246	624 304
Амортизация жана эскилиги жеткендер	293 583	284 212
Ремонт иштери жана тейлөө	121 835	123 234
Күзөт иштери	56 179	49 198
Байланыш жана маалыматтык кызмат көрсөтүүлөр	30 485	26 188
Кесиптик кызмат көрсөтүүлөр	26 652	16 062
Жарыялоолор жана жазылуу	14 923	18 148
Социалдык иш-чараларга сарптоолор	7 281	6 695
Иш сапарына кеткен чыгашалар	5 865	2 483
Кеңсе буюмдары	5 840	5 379
Персоналды окутуу	3 904	2 075
Башка чыгашалар	25 532	9 130
	1 351 325	1 167 108

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ

Тобокелдиктерди тескөөгө алуу Улуттук банктын ишинде маанилүү роль ойноп, анын операциялык ишинин олуттуу элементи болуп саналат. Банк өз ишин жүзөгө ашыруу процессинде дуушар болуучу негизги тобокелдиктерден болуп, рыноктук тобокелдик, кредиттик тобокелдик жана ликвиддүүлүк тобокелдиги саналат.

(а) Тобокелдиктерди тескөө саясаты жана жол-жоболор

Улуттук банктын тобокелдиктерди тескөө саясаты банк дуушар болуучу тобокелдиктерди аныктоого, аларга баа берүүгө, талдап-иликтөөлөрдү жүргүзүүгө жана тескөөгө алууга, чектөөлөрдү белгилөөгө жана тиешелүү контролдоону камсыз кылууга, ошондой эле тобокелдик деңгээлине туруктуу баа берүүгө жана алардын белгиленген лимиттерге ылайык келүүсүнө байкоо жүргүзүүгө багытталган. Тобокелдиктерди тескөө саясаты жана жол-жоболору, рыноктук жагдайлардын өзгөрүүсүн, сунушталган банктык продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү, топтолгон алгылыктуу дүйнөлүк тажрыйбаларды чагылдыруу максатында, туруктуу негизде кайрадан каралып турат.

Улуттук банктын жетекчилиги тобокелдиктерди тескөө боюнча контролдоо системасынын талаптагыдай иштеши, негизги тобокелдиктердин тескөөгө алынышы жана тобокелдиктерди тескөө боюнча саясаттын жана жол-жоболордун жактырылышы, ошондой эле ири бүтүмдөрдүн жактырылышы үчүн жоопкерчиликтүү.

Улуттук банк Башкармасы, комитеттер жана комиссиялар Улуттук банктын монетардык, инвестициялык жана валюта саясаттарына байланыштуу маселелерди дайыма кароого алып, активдерди тескөө алкагында лимиттерди, ошондой эле аталган банктын контрагенттерине карата талаптарды белгилешет.

Улуттук банк Башкармасы тарабынан 2020-жылдын 20-декабрындагы токтому менен бекитилген Улуттук банктын эл аралык камды тескөө боюнча инвестициялык саясатына ылайык (мындан ары – Инвестициялык саясат), тобокелдиктерди тескөөнүн негизги максатынан болуп, Улуттук банктын ликвиддүүлүгүн жана активдеринин сакталышын камсыз кылуу саналат. Операциялар Инвестициялык саясатта белгиленген ар жылдык лимиттердин чегинде ишке ашырылат.

Ушул максаттарга ылайык Улуттук банктын алтын-валюта активдери жумушчу жана инвестициялык портфельдерге бөлүнөт.

(б) Рыноктук тобокелдик

Рыноктук тобокелдик – бул, рыноктук баанын өзгөрүүсүнөн улам адилет нарктын же финансылык инструмент боюнча акча каражаттарынын келечектеги агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Рыноктук тобокелдик валюта тобокелдигинен, пайыздык чендердин өзгөрүүсү тобокелдигинен, ошондой эле башка баа тобокелдиктеринен турат. Рыноктук тобокелдик рыноктогу жалпы жана мүнөздүү болгон өзгөрүүлөрдүн, рыноктук баанын өзгөрүлмөлүүлүгүнүн таасирине дуушар болгон пайыздык, валюталык жана үлүштүк финансылык инструменттерге карата ачык позициялар боюнча келип чыгат.

Рыноктук тобокелдикке дуушарланууну алгылыктуу параметрлердин чегинен чыкпагандай, ошону менен катар эле тобокелдикти кабыл алуудан улам алынган кирешелүүлүктү оптималдаштырууну камсыз кыла алгандай тескөөгө алуу жана контролдоо рыноктук тобокелдикти тескөө милдетинен болуп саналат.

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

Улуттук банк бардык ачык позицияларга баа берүү жол-жобосун туруктуу ишке ашыруу аркылуу рыноктук тобокелдикти тескейт. Мындан тышкары, Улуттук банк финансылык инструменттер боюнча ачык позицияларга белгиленген лимиттерге, пайыздык чендерге, төлөө мөөнөттөрүнө жана тобокелдик көрсөткүчүнүн/кирешелүүлүктүн катышына туруктуу байкоо жүргүзүп турат.

(i) Пайыздык чендердин өзгөрүү тобокелдиги

Пайыздык чендердин өзгөрүү тобокелдиги – бул, рыноктук пайыздык чендердин өзгөрүүсүнөн улам адилет нарктын же финансылык инструмент боюнча келечекте болжолдонуп жаткан акча каражаттарынын агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Улуттук банк басымдуулук кылган рыноктук пайыздык чендердин анын финансылык абалына жана акча каражаттарынын агымынын таасирлерине дуушарланышы ыктымал. Мындай өзгөрүүлөр пайыздык маржа деңгээлин көбөйтүшү мүмкүн, бирок аны төмөндөтүшү да мүмкүн, же болбосо пайыздык чендердин күтүүсүз өзгөрүүсү чыгымдардын келип чыгышына алып келет.

Орточо пайыздык чендер

Төмөндө келтирилген таблицада 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата пайыздык активдер жана милдеттенмелер боюнча орточо натыйжалуу пайыздык чендер чагылдырылган. Бул пайыздык чендер тиешелүү активдердин жана милдеттенмелердин төлөөгө карата кирешелүүлүгүн баа берүү катары чагылдырат.

	Орточо салмактанып алынган натыйжалуу пайыздык чен, % 2021-жылдын 31-декабры	Орточо салмактанып алынган натыйжалуу пайыздык чен, % 2020-жылдын 31-декабры
Пайыздык активдер		
Банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар		
<i>“Ностро” түрүндөгү эсептер</i>		
- АКШ долларында	0,05	0,003
- евродо	(0,51)	(0,51)
- канада долларында	0,02	0,01
- кытай юанында	1,60	1,90
- норвегия кронасында	0,01	0,01
- корейя вонасында	0,10	0,10
- швейцария франкында	(0,04)	(1,32)
- АКУда	0,08	0,08
<i>Мөөнөттүү депозиттер</i>		
- АКШ долларында	0,17	0,24
- канада долларында	0,21	0,15
- англия фунт стерлингинде	0,10	0,04
- австралия долларында	-	0,06
- орус рублинде	7,72	3,01
- кытай юанында	2,85	2,49
- сингапур долларында	0,08	0,03
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер		
- кыргыз сомунда	4,71	4,89

25 **ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)**

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(i) *Пайыздык чендердин өзгөрүү тобокелдиги, уландысы*

	Орточо салмактанып алынган натыйжалуу пайыздык чен, % 2021-жылдын 31-декабры	Орточо салмактанып алынган натыйжалуу пайыздык чен, % 2020-жылдын 31-декабры
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар		
- АКШ долларында	0,16	0,30
- австралия долларында	0,13	0,08
- канада долларында	0,24	0,23
- англия фунт стерлингинде	0,27	0,02
- кытай юанында	2,90	2,86
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар		
- кыргыз сомунда	11,21	11,11
Пайыздык милдеттенмелер		
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары		
- кыргыз сомунда	5,50	2,75
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар		
- кыргыз сомунда	7,49	4,71
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	0,08	0,08

Пайыздык чендердин өзгөрүүгө ийкемдүүлүгүн талдап-иликтөөлөр

Пайданын же чыгымдын, ошондой эле өздүк капиталдын башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган финансылык активдердин адилет наркынын өзгөрүүсүнүн ийкемдүүлүгүнө талдап-иликтөөлөрдү, 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча колдонулган позициялардын негизинде түзүлгөн, пайыздык чендердин өзгөрүүсүнөн жана кирешелүүлүк ийрегинин пайыздык чендердин көбөйүшү же азаюусу жагына 20 базистик пунктка катар жылышынын жөнөкөй сценарийинен улам, төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

	2021-жылдын 31-декабры		2020-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал
Чендердин көбөйүүсү жагына 20 базистик пунктка катар жылышуу	-	(55 433)	-	(76 261)
Чендердин азаюусу жагына 20 базистик пунктка катар жылышуу	-	55 433	-	76 261

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

Пайыздык чендердин өзгөрүүгө ийкемдүүлүгүн талдап-иликтөөлөр, уландысы

Жогоруда келтирилген таблицаларда негизги жол берүүлөрдүн өзгөрүү таасири чагылдырылган, ошол эле учурда башка жол берүүлөр өзгөрүүсүз калган. Иш жүзүндө, жол берилгендер менен башка факторлор ортосундагы корреляция кездешет. Бул жерде ошондой эле көрсөтүлгөн ийкемдүүлүк линиялык мүнөзгө ээ эмес экендигин белгилеп кетүү зарыл, ошондуктан көбүрөөк же азыраак таасир этүү ушул натыйжалардын негизинде интерполяцияланууга же экстраполяцияланууга тийиш эмес.

Ийкемдүүлүктү талдап-иликтөөлөрдө Улуттук банк активдерди жана милдеттенмелерди жигердүү тескөөгө ала тургандыгы эске алынбайт. Улуттук банктын финансылык абалы рыноктогу өзгөрүүлөргө жараша өзгөрүшү мүмкүндүгүн да кошумчалап кетүү зарыл. Мисалы, Улуттук банктын финансылык тобокелдиктерди тескөө жагындагы стратегиясы рыноктогу баанын өзгөрүүсүнө байланыштуу тобокелдиктерди тескөөгө багытталган. Баалуу кагаздар рыногунда баанын кескин алгылыксыз мүнөздө өзгөрүп кетиши шартында, Улуттук банктын аракеттеринде инвестициялык активдерди сатуу, инвестициялык портфелдин курамын өзгөртүү, ошондой эле коргонуунун башка ыкмалары да камтылышы мүмкүн. Демек, жол берүүдөгү өзгөрүүлөр милдеттенмелерге айкын таасир этпесе да, рынок баасы боюнча финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто эсепке алынган активдерге олуттуу таасир этиши мүмкүн. Бул учурда, активдерге жана милдеттенмелерге баа берүүнүн ар кандай ыкмалары капитал өлчөмүнүн өзгөрүүсүнө алып келиши мүмкүн.

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги

Улуттук банк бир нече чет өлкө валютасында туюндурулган активдерге жана милдеттенмелерге ээ.

Валюта тобокелдиги – бул, адилет нарктын же валюталардын рыноктук алмашуу курстарынын өзгөрүүсүнөн улам, финансылык инструмент боюнча акча каражаттарынын келечектеги агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Улуттук банк валюта тобокелдиктеринен коргонуу жагында чараларды көрүп жаткандыгына карабастан, мындай операциялар ФОЭСке ылайык хеджирлөөгө тиешелүү аныктамаларга дал келбейт.

Улуттук банктын 2021-жылдын 31-декабрына карапа валюталар боюнча валюта тобокелдигине дуушарлануусу төмөнкү таблицада чагылдырылган:

	Сом	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Орус рубли	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2021-жылдын 31-декабры
Финансылык активдер											
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	73 214 659	3 797 046	2 077 285	899 440	31 796 840	1 150 344	12 233 915	4 089 077	1 399 822	130 658 428
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	6 633 075	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6 633 075
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	59 913 082	-	6 081 103	1 300 326	-	2 159 388	2 148 290	-	-	71 602 189
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 955 967	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 955 967
Башка финансылык активдер	485 010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	485 010
Жыйынтыгында, финансылык активдери	10 074 052	133 127 741	3 797 046	8 158 388	2 199 766	31 796 840	3 309 732	14 382 205	4 089 077	1 399 822	212 334 669

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

	Сом	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Англия фунт стерлинги	Кыгай юаны	Орус рубли	Башка валюталар	Жыйынтыгында, 2021-жыдын 31-декабры
Финансылык милдеттемелер											
Жүгүртүлгү банкноттор жана монеталар	139 922 220	-	-	-	-	-	-	-	-	-	139 922 220
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	31 267 622	8 120 931	191 571	-	-	-	-	-	-	-	39 580 124
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	21 256 608	44 369	1 249 215	-	-	-	-	-	168 066	12 468	22 730 726
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 494 284	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18 494 284
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттемелер	-	-	-	-	-	30 258 833	-	-	-	-	30 258 833
Башка финансылык милдеттемелер	143 923	1 442	1 086	-	-	-	-	-	-	462	146 913
Жыйынтыгында, финансылык милдеттемелер	211 084 657	8 166 742	1 441 872	-	-	30 258 833	-	-	168 066	12 930	251 133 100
Таза баланстык позиция	(201 010 605)	124 960 999	2 355 174	8 158 388	2 199 766	1 538 007	3 309 732	14 382 205	3 921 011	1 386 892	(38 798 431)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

Улуттук банктын 2020-жылдын 31-декабрына карата валюталар боюнча валюта тобокелдигине дуушарлануусу төмөнкү таблицада чагылдырылган:

	Сом	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Орус рубли	Башка валюталар	Жыйынтыгында, 2020-жылдын 31-декабры
Финансылык активдер											
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	37 586 254	4 699 249	1 851 605	3 936 244	10 357 826	1 717 407	11 116 884	2 032 633	1 748 561	75 046 663
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	9 007 592	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9 007 592
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	64 498 418	-	5 998 966	697 291	-	999 866	744 302	-	-	72 938 843
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 967 212	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 967 212
Башка финансылык активдер	399 183	-	-	-	-	-	-	-	-	-	399 183
Жыйынтыгында, финансылык активдер	12 373 987	102 084 672	4 699 249	7 850 571	4 633 535	10 357 826	2 717 273	11 861 186	2 032 633	1 748 561	160 359 493

25 ТОВОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

	Сом	АКШ доллары	Евро	Канада доллары	Австралия доллары	АКУ	Англия фунт стерлинги	Кытай юаны	Орус рубли	Башка валюталар	Жыйынтыгында 2020-жылдын 31-декабры
Финансылык милдеттемелер											
Жүүрүүдөгү банкноттор жана монеталар	134 629 161	-	-	-	-	-	-	-	-	-	134 629 161
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	22 178 743	6 298 632	363 234	-	-	-	-	-	-	-	28 840 609
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	6 561 513	8 731 714	1 295 742	-	-	-	-	-	150 715	8 841	16 748 525
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	12 990 663	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12 990 663
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттемелер	-	-	-	-	-	9 994 865	-	-	-	-	9 994 865
Башка финансылык милдеттемелер	90 116	-	2 005	-	-	-	-	-	-	-	92 121
Жыйынтыгында, финансылык милдеттемелер	176 450 196	15 030 346	1 660 981	-	-	9 994 865	-	-	150 715	8 841	203 295 944
Таза баланстык позиция	(164 076 209)	87 054 326	3 038 268	7 850 571	4 633 535	362 961	2 717 273	11 861 186	1 881 918	1 739 720	(42 936 451)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(ii) Валюта тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада көрсөтүлгөндөй эле, кыргыз сомунун курсунун 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча төмөндө келтирилген валюталарга карата алсызданышы, өздүк капиталдын жана башка жыйынды кирешенин төмөндө чагылдырылгандай көбөйүүсүнө (азаюусуна) алып келмек. Бул талдап-иликтөөлөр, Улуттук банктын көз карашы боюнча отчеттук мезгилдин акырына карата орун алышы мүмкүн болгон валюта курстарынын өзгөрүүсүнө негизделген. Ийкемдүүлүктүн бул деңгээли Улуттук банкта валюта тобокелдигине тиешелүү, Улуттук банктын негизги башкаруу персоналына берилүүчү отчетторду даярдоодо колдонулат. Жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдө калган бардык өзгөрүлмөлүүлөр, айрыкча пайыздык чендер өзгөрүүсүз калуусу болжолдонгон.

	2021-жылдын 31-декабры		2020-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал
АКШ доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	12 496 100	-	8 705 433
Кытай юаны курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	1 438 221	-	1 186 119
Канада доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	815 839	-	785 057
Орус рубли курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	392 101	-	188 192
Англия фунт стерлинги курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	330 973	-	271 727
Евро курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	235 517	-	303 827
Австралия доллары курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	219 977	-	463 354
Башка валюталардын курсунун кыргыз сомуна карата 10% өсүшү	-	138 689	-	173 972

Сомдун жогоруда келтирилген валюталарга карата курсунун бекемделиши 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча калган бардык өзгөрүлмөлүүлөр өзгөрүүсүз калган учурда, кайтарым таасирге ээ болмок.

Ийкемдүүлүктү талдап-иликтөөлөргө чектөөлөр

Жогоруда келтирилген таблицаларда негизги жол берүүлөрдүн өзгөрүү таасири чагылдырылган, ошол эле учурда башка жол берүүлөр өзгөрүүсүз калган. Иш жүзүндө жол берилгендер менен башка факторлор ортосундагы корреляция орун алат. Бул жерде ошондой эле, көрсөтүлгөн ийкемдүүлүк линиялык мүнөзгө ээ эмес экендигин белгилеп кетүү зарыл, ошондуктан көбүрөөк же азыраак таасир этүү ушул натыйжалардын негизинде интерполяцияланууга же экстраполяцияланууга тийиш эмес.

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(б) Рыноктук тобокелдик, уландысы

(iii) Башка баа тобокелдиги

Башка баа тобокелдиги – бул, ошол айкын инструментке же анын эмитентине мүнөздүү болгон факторлордун же рынокто жүгүртүлгөн ушундай эле бардык финансылык инструменттерге таасир эткен факторлордон улам өзгөрүүлөр болгонбу же жокпу андан көз карандысыз, рыноктук баалардын өзгөрүүсүнүн натыйжасында (мында, пайыздык чендердин өзгөрүү тобокелдигинин же валюта тобокелдигинин таасиринен улам келип чыккан өзгөрүүлөрдөн тышкары), финансылык инструменттин адилет наркынын же ал боюнча келечекте күтүлүп жаткан акча каражаттарынын агымынын өзгөрүү тобокелдиги. Башка баа тобокелдиги, Улуттук банк финансылык инструмент боюнча узун же кыска позицияга ээ болгон шартта келип чыгат.

2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк чет өлкө банктарындагы эсептердеги алтынга байланыштуу башка баа тобокелдигине дуушар болгон. Алтын 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча сактоо жайында жайгашкан физикалык алтын жана депозиттеги алтын менен чагылдырылган. Алтын ФОЭСтин талаптарына ылайык финансылык актив катары каралбаса да, банк эсепке алуу саясатында алтынды адилет наркы боюнча баалоону болжолдогондуктан, физикалык алтындын баасынын өзгөрүшүнө байланыштуу тобокелдиктерге дуушар болот.

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча алтынга баанын сомго эквиваленттүү суммаларда өсүшү же төмөндөшү башка жыйынды кирешени жана капиталды төмөндө көрсөтүлгөн суммаларга көбөйтүүгө же азайтууга алып келмек. Бул талдап-иликтөөнү Улуттук банктын көз карашынан алганда, алтындын баасынын өзгөрүүсүнө таянуу менен ишке ашырылып, отчеттук мезгилдин акырына карата келип чыгышы мүмкүн экендигине негизделген. Талдап-иликтөө бардык калган өзгөрүлмөлүүлөр өзгөрүүсүз каларын болжолдойт.

	2021-жылдын 31-декабры		2020-жылдын 31-декабры	
	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал	Пайда же чыгым	Жыйынды киреше жана капитал
Алтынга сом эквивалентиндеги баанын 10% өсүшү	-	5 015 912	-	8 412 976
Алтынга сом эквивалентиндеги баанын 10% төмөндөшү	-	(5 015 912)	-	(8 412 976)

(в) Кредиттик тобокелдик

Кредиттик тобокелдик – бул, карыз алуучулар же Улуттук банктын контрагенти милдеттенмелерин аткарбай коюшунун натыйжасында келип чыккан финансылык жоготуу тобокелдиги. Улуттук банк тарабынан кредит портфелинин концентрацияланышын чектөө боюнча методикалык көрсөтмөлөрдү кошо алганда, кредиттик тобокелдикти тескөө саясаты жана жол-жоболору иштелип чыккан, мында эл аралык камдарды тескөөдө орун алышы мүмкүн болгон кредиттик тобокелдикке мониторинг жүргүзүлүшү үчүн жоопкерчиликтүү болгон Инвестициялык комитет иш алып барат.

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Кредиттик тобокелдикти төмөндөтүү максатында, Улуттук банк тобокелдиктерди тескөө саясатын колдонот, анда Улуттук банктын контрагенттерине карата талаптар белгиленген. Ушул саясатка ылайык, Moody's Investors Service жана/же дүйнөнүн башка алдыңкы рейтингдик агенттиктеринин (Standard & Poor's Corporation, Fitch IBCA) классификациясы боюнча жогорку рейтингге ээ борбордук банктар, финансылык мекемелер же коммерциялык банктар гана Улуттук банктын контрагентинен боло алышат.

Финансылык активдер Moody's, Fitch ж.б. сыяктуу эл аралык таанымал рейтингдик агенттиктер тарабынан ыйгарылган учурдагы кредиттик рейтингдерди эске алуу менен классификацияланат. Эң жогорку мүмкүн болгон рейтинг – AAA. Финансылык активдердин инвестициялык деңгээли AAAдан BBBга чейинки рейтингдерге туура келет. Ал эми Fitch классификациясы боюнча BBB рейтингинен менен финансылык активдер алып сатарлык деңгээлге киргизилет. Борбордук банк катары Улуттук банктын статусун эске алуу менен контрагенттер төмөнкүдөй эки категорияга бөлүнгөн:

А категориясы

- экономикалык жана саясий абалы туруктуу, өнөр жайы өнүккөн мамлекеттердин Fitch классификациясы боюнча А- рейтингинен төмөн болбогон суверендүү рейтингге ээ борбордук банктары;
- ЭВФ, Эл аралык эсептешүүлөр банкы, Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы, АӨБ, KfW жана башкалар сыяктуу эл аралык финансылык уюмдар, мекемелер жана банктар;
- Fitch классификациясы боюнча А- рейтингинен төмөн болбогон рейтингге ээ чет өлкө коммерциялык банктары.

В категориясы

- Fitch классификациясы боюнча А- рейтингинен төмөн суверендүү рейтингге ээ мамлекеттердин борбордук банктары;
- Кыргыз Республикасы кол койгон, эл аралык келишимдерде көрсөтүлгөн финансылык мекемелер;
- Fitch классификациясы боюнча А- рейтингинен төмөн, бирок BBBдан төмөн болбогон рейтингге ээ чет өлкө коммерциялык банктары.

А категориясына кирген контрагенттер менен инвестициялык ишти жүргүзүү, атап айтканда айрым контрагенттер, инвестициялоо инструменттери жана активдердин өлчөмү боюнча чектөөлөргө тиешелүү чечимдер Улуттук банктын Инвестициялык комитетинин ыйгарым укуктарына ылайык белгиленет. В категориясына кирген ар бир контрагент боюнча инвестициялык ишти жүргүзүү чечими Улуттук банктын Инвестициялык комитетинин сунушу боюнча Улуттук банк Башкармасы тарабынан кабыл алынат жана бекитилет.

Бир контрагенттин кредиттик тобокелдикке максималдуу дуушарлануусу, ошондой эле географиялык сегменттер боюнча концентрациясы кредиттик тобокелдикти контролдоо критерийлеринин бири болуп саналат.

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Улуттук банктын бир контрагентке карата кредиттик тобокелдикке максималдуу дуушарлануусу олуттуу өзгөрүлүп турат жана айрым тобокелдиктен сыяктуу эле, рынок экономикасына мүнөздүү болгон жалпы тобокелдиктерден көз каранды болуп саналат. Улуттук банктын кредиттик тобокелдигинин максималдуу деңгээли эрежедегидей эле, финансылык абал жөнүндө отчеттогу финансылык активдердин баланстык наркында чагылдырылат. Активдердин жана милдеттенмелердин өз ара чегеришүү мүмкүндүгү потенциалдуу кредиттик тобокелдикти төмөндөтүү үчүн олуттуу мааниге ээ эмес.

Отчеттук күнгө карата финансылык активдер боюнча кредиттик тобокелдиктин максималдуу деңгээлин төмөнкүдөй чагылдырууга болот.

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР		
Чет өлкө банктарындагы депозиттердеги алтын	6 702 618	-
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар*	126 237 926	71 723 982
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	6 633 075	9 007 592
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	71 602 189	72 938 843
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 955 967	2 967 212
Башка финансылык активдер	485 010	399 183
Бардыгы болуп, тобокелдиктин максималдуу деңгээли	<u>214 616 785</u>	<u>157 036 812</u>

* Суммада чет өлкө валютасындагы акча каражатынын калдыгы камтылган эмес

Кредиттик тобокелдиктин ички рейтингдери

Кредиттик тобокелдикти төмөндөтүү максатында, Улуттук банк тарабынан дефолтко учуроо тобокелдигинин деңгээлине жараша тобокелдиктерди категорияга бөлүштүрүү үчүн кредиттик рейтингдер системасы иштелип чыккан. Кредиттик рейтинг жөнүндө маалымат маалыматтардын жыйындысына негизделген, алар дефолтко учуроо тобокелдигине карата болжолдуу маалыматтар катары аныкталат жана кредиттик тобокелдикке карата эксперттик пикирди колдонот. Талдап-иликтөөдө тобокелдиктин мүнөзү жана карыз алуучунун тиби эске алынат. Кредиттик рейтингдер дефолтко учуроо тобокелдигин көрсөтүп турган сапаттык жана сандык факторлорду колдонуу менен аныкталат. Улуттук банктын кредиттик рейтингдеринин системасы өзүнө он категорияны камтыйт.

<u>Ички кредиттик рейтингдер</u>	<u>Чагылдырылышы</u>
1	Төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз
2	Байкоо алдындагы карыз
3	Нарксыздалган карыз

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

ФОЭСтин (IFRS) 9-стандартына ылайык, ички кредиттик рейтингди жана стадияны эске алуу менен, камсыздоонун жана кредиттин сапатын жогорулатуунун башка механизмдеринин таасирин эске алуусуз, финансылык активдердин ар бир классы үчүн кредиттик тобокелдикти талдап-иликтөө төмөндөгү таблицада келтирилген. Эгерде, башкасы көрсөтүлбөсө, финансылык активдер үчүн таблицаларда берилген суммалар алардын дүң баланстык наркын чагылдырат.

	2021-жылдын 31-декабры			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредит- төөнүн бар- дык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредит- төөнүн бар- дык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	130 654 471	-	-	130 654 471
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	10 809	-	10 809
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	130 654 471	10 809	-	130 665 280
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(6 692)	(160)	-	(6 852)
Баланстык нарк	130 647 779	10 649	-	130 658 428

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жылдын 31-декабры				Жыйын-тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер					
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	4 875 663	-	-	-	4 875 663
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	1 780 510	-	-	1 780 510
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	151 597	384 235	535 832
Жыйынтыгында, дүн баланстык наркы	4 875 663	1 780 510	151 597	384 235	7 192 005
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(63 914)	(343 419)	(151 597)	-	(558 930)
Баланстык нарк	4 811 749	1 437 091	-	384 235	6 633 075

	2021-жылдын 31-декабры			Жыйын-тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	71 602 189	-	-	71 602 189
Жыйынтыгында, баланстык нарк	71 602 189	-	-	71 602 189

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жылдын 31-декабры			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	3 010 634	-	-	3 010 634
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	3 010 634	-	-	3 010 634
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(54 667)	-	-	(54 667)
Баланстык нарк	2 955 967	-	-	2 955 967

	2021-жылдын 31-декабры			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка финансылык активдер				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	490 887	-	-	490 887
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	45 056	45 056
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	490 887	-	45 056	535 943
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(7 122)	-	(43 811)	(50 933)
Баланстык нарк	483 765	-	1 245	485 010

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жылдын 31-декабры			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
		Кредит- төөнүн бар- дык мөөнөтү ичинде	Кредит- төөнүн бар- дык мөөнөтү ичинде	
	12 айдын ичинде	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	күтүлүүчү кредиттик чыгымдар
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	75 037 898	-	-	75 037 898
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	10 534	-	10 534
Жыйынтыгында, дүң баланстык наркы	75 037 898	10 534	-	75 048 432
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(1 769)	-	-	(1 769)
Баланстык нарк	75 036 129	10 534	-	75 046 663

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жылдын 31-декабры				Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	Түзүлгөн же сатылып алын- ган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредит- төөнүн бар- дык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредит- төөнүн бар- дык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер					
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	8 524 035	-	-	-	8 524 035
2-кредиттик рейтинг: байкоо алдындагы карыз	-	326 137	-	-	326 137
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	148 118	384 235	532 353
Жыйынтыгында, дүн баланстык наркы	8 524 035	326 137	148 118	384 235	9 382 525
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(213 297)	(13 518)	(148 118)	-	(374 933)
Баланстык нарк	8 310 738	312 619	-	384 235	9 007 592

	2020-жылдын 31-декабры			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	72 938 843	-	-	72 938 843
Жыйынтыгында, баланстык наркы	72 938 843	-	-	72 938 843

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жылдын 31-декабры			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	3 021 258	-	-	3 021 258
Жыйынтыгында, дүн баланстык наркы	3 021 258	-	-	3 021 258
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(54 046)	-	-	(54 046)
Баланстык нарк	2 967 212	-	-	2 967 212

	2020-жылдын 31-декабры			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка финансылык активдер				
1-кредиттик рейтинг: төмөн же орто деңгээлдеги тобокелдик менен карыз	405 329	-	-	405 329
3-кредиттик рейтинг: нарксызданган карыз	-	-	43 198	43 198
Жыйынтыгында, дүн баланстык наркы	405 329	-	43 198	448 527
Күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(7 391)	-	(41 953)	(49 344)
Баланстык нарк	397 938	-	1 245	399 183

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Төмөндөгү таблицада 2021-жылы күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын кам өлчөмүнүн өзгөрүүсүнө алып келген финансылык активдердин дүң баланстык наркынын мезгил ичиндеги олуттуу өзгөрүүсүнө талдап-иликтөөлөр активдерди класстары боюнча бөлүштүрүү менен келтирилген:

	2021-жыл			Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия		
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредит-төөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредит-төөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер					
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	8 524 035	326 137	148 118	384 235	9 382 525
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү					
Экинчи стадияга кайра классификациялоо	(2 268 675)	2 268 675	-	-	-
Активдерди камдардын эсебинен алып салуу/калыбына келтирүү	-	-	(378)	-	(378)
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	144 544	-	-	-	144 544
Таануу токтотулган финансылык активдер	(1 524 241)	(814 302)	-	-	(2 338 543)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	-	-	3 857	-	3 857
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	4 875 663	1 780 510	151 597	384 235	7 192 005
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(63 914)	(343 419)	(151 597)	-	(558 930)

25 ТОВОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жыл			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар				
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	72 938 843	-	-	72 938 843
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү	-	-	-	-
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	77 338 879	-	-	77 338 879
Таануу токтотулган финансылык активдер	(80 380 560)	-	-	(80 380 560)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	1 705 027	-	-	1 705 027
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча баланстык наркы	71 602 189	-	-	71 602 189

	2021-жыл			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар				
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	3 021 258	-	-	3 021 258
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү	164 094	-	-	164 094
Таануу токтотулган финансылык активдер	(174 718)	-	-	(174 718)
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	3 010 634	-	-	3 010 634
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(54 667)	-	-	(54 667)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2021-жыл			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка финансылык активдер				
2021-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	405 329	-	43 198	448 527
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Үчүнчү стадияга кайра классификациялоо				
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	122 908	-	1 851	124 759
Таануу токтотулган финансылык активдер	(37 350)	-	-	(37 350)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	-	-	7	7
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	490 887	-	45 056	535 943
2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(7 122)	-	(43 811)	(50 933)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

Төмөндөгү таблицада 2020-жылы күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын кам өлчөмүнүн өзгөрүүсүнө алып келген финансылык активдердин дүң баланстык наркынын мезгил ичиндеги олуттуу өзгөрүүсүнө талдап-иликтөөлөр активдерди класстары боюнча бөлүштүрүү менен келтирилген:

	2020-жыл			Түзүлгөн же сатылып алынган кредиттик нарксызданган финансылык активдер	Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия		
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредит-төөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредит-төөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар		
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер					
2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	6 858 210	183 243	127 039	540 564	7 709 056
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү					
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	2 939 131	291 638	-	-	3 230 769
Таануу токтотулган финансылык активдер	(1 273 306)	(148 744)	(2 614)	(156 329)	(1 580 993)
Камдын эсебинен активдерди калыбына келтирүү	-	-	94	-	94
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	-	-	23 599	-	23 599
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	8 524 035	326 137	148 118	384 235	9 382 525
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(213 297)	(13 518)	(148 118)	-	(374 933)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жыл			Жыйынтыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар				
2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	32 983 156	-	-	32 983 156
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	95 186 566	-	-	95 186 566
Таануу токтотулган финансылык активдер	(64 852 218)	-	-	(64 852 218)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	9 621 339	-	-	9 621 339
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча баланстык наркы	72 938 843	-	-	72 938 843

25 ТОВОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(в) Кредиттик тобокелдик, уландысы

	2020-жыл			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар				
2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	127 014	-	-	127 014
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү	2 957 377	-	-	2 957 377
Таануу токтотулган финансылык активдер	(63 133)	-	-	(63 133)
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	3 021 258	-	-	3 021 258
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(54 046)	-	-	(54 046)

	2020-жыл			Жыйын- тыгында
	1-стадия	2-стадия	3-стадия	
	12 айдын ичинде күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	Кредиттөөнүн бардык мөөнөтү ичин- де күтүлүүчү кредиттик чыгымдар	
Башка финансылык активдер				
2020-жылдын 1-январына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	326 586	-	41 843	368 429
Дүң баланстык нарктын өзгөрүүсү				
Түзүлгөн же кайрадан сатылып алынган финансылык активдер	81 666	-	3 519	85 185
Таануу токтотулган финансылык активдер	(2 923)	-	(2 162)	(5 085)
Валюталардын курстарынын өзгөрүшү жана башка өзгөрүүлөр	-	-	(2)	(2)
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча дүң баланстык наркы	405 329	-	43 198	448 527
2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча күтүлүүчү кредиттик чыгымдарга кам	(7 391)	-	(41 953)	(49 344)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Географиялык концентрациялануу

Улуттук банктын Инвестициялык комитети өз контрагенттеринин өлкө тобокелдиктерине туруктуу мониторингди жүзөгө ашырып турат. Бул ыкма Улуттук банкка валюталык запастар жайгаштырылган өлкөлөрдө инвестициялык жагдайдын өзгөрүүсүнөн улам келип чыгышы мүмкүн болгон чыгымдарды азайтууга өбөлгө түзүүгө багытталган.

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата активдердин жана милдеттенмелердин географиялык концентрациялануусу чагылдырылган:

	Кыргыз Республикасы	Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюмуна кирген өлкөлөр	Экономикалык кызматташуу жана өнүктүрүү уюмуна кирбеген өлкөлөр	Эл аралык финансылык мекемелер	2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында
Финансылык активдер					
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	4 420 502	31 908 997	27 636 322	66 692 607	130 658 428
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	6 633 075	-	-	-	6 633 075
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	35 628 606	-	35 973 583	71 602 189
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 955 967	-	-	-	2 955 967
Башка финансылык активдер	485 010	-	-	-	485 010
Жыйынтыгында, финансылык активдер	14 494 554	67 537 603	27 636 322	102 666 190	212 334 669
Финансылык милдеттенмелер					
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	139 922 220	-	-	-	139 922 220
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	39 220 342	-	328 447	31 335	39 580 124
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	22 730 726	-	-	-	22 730 726
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 494 284	-	-	-	18 494 284
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	30 258 833	30 258 833
Башка финансылык милдеттенмелер	143 145	3 761	7	-	146 913
Жыйынтыгында, финансылык милдеттенмелер	220 510 717	3 761	328 454	30 290 168	251 133 100
Таза баланстык позиция	(206 016 163)	67 533 842	27 307 868	72 376 022	(38 798 431)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(г) Географиялык концентрациялануу, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата активдердин жана милдеттенмелердин географиялык концентрациялануусу чагылдырылган:

	Кыргыз Республикасы	Экономика- лык кызмат- ташуу жана өнүктүрүү уюмуна кир- ген өлкөлөр	Экономика- лык кызмат- ташуу жана өнүктүрүү уюмуна кир- беген өлкөлөр	Эл аралык финансы- лык мекемелер	2020-жылдын 31-декабры, жыйын- тыгында
Финансылык активдер					
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	3 322 681	36 278 771	15 828 414	19 616 797	75 046 663
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	9 007 592	-	-	-	9 007 592
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	31 792 946	-	41 145 897	72 938 843
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 967 212	-	-	-	2 967 212
Башка финансылык активдер	399 183	-	-	-	399 183
Жыйынтыгында, финансылык активдер	15 696 668	68 071 717	15 828 414	60 762 694	160 359 493
Финансылык милдеттенмелер					
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	134 629 161	-	-	-	134 629 161
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	28 567 372	-	236 609	36 628	28 840 609
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	16 748 525	-	-	-	16 748 525
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	12 990 663	-	-	-	12 990 663
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	-	-	9 994 865	9 994 865
Башка финансылык милдеттенмелер	88 118	3 983	20	-	92 121
Жыйынтыгында, финансылык милдеттенмелер	193 023 839	3 983	236 629	10 031 493	203 295 944
Таза баланстык позиция	(177 327 171)	68 067 734	15 591 785	50 731 201	(42 936 451)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвиддүүлүк тобокелдиги

Ликвиддүүлүк тобокелдиги – бул, Улуттук банктын финансылык инструменттери боюнча милдеттенмелердин ордун жабуу учурунда кыйынчылыктардын келип чыгуу тобокелдиги. Чет өлкө валютасындагы активдер жана милдеттенмелер боюнча ордун жабуу мөөнөттөрүнүн дал келбей калышы учурунда ликвиддүүлүк тобокелдиги келип чыгат. Активдер жана милдеттенмелер боюнча ордун жабуу мөөнөттөрүнүн дал келиши жана/же контролдоонун дал келбеши Улуттук банкты кошо алганда, финансылык мекемелерде орун алышы мүмкүн болгон ушул тобокелдикти тескөөдөгү негизги учур болуп саналат. Жүргүзүлүп жаткан операциялардын ар түрдүүлүгү жана аларга байланыштуу белгисиздик жагдайынын орун алышы, активдердин жана милдеттенмелердин ордун жабуу мөөнөттөрүнүн толугу менен дал келиши финансылык мекемелер үчүн кадимки калыптанган тажрыйба болуп саналбайт.

Улуттук банк төлөө мөөнөтүнүн келип жетишине жараша, бардык милдеттенмелерди аткаруу үчүн зарыл болгон акча каражаттарынын дайыма колдо болуп турушун камсыз кылуу максатында, ликвиддүүлүктүн зарыл деңгээлин колдоого алып турат. Улуттук банктын ликвиддүүлүктү тескөө жагындагы саясаты Улуттук банк Башкармасы тарабынан кароого алынып, бекитилет.

Улуттук банк каржылоо булактарынын диверсификацияланган жана туруктуу түзүмүн, Улуттук банк ликвиддүүлүккө карата келип чыккан күтүүсүз талаптарга тез арада жана кескин өзгөрүүсүз чара көрүүгө жөндөмдүү болуу үчүн жигердүү колдоого алып турууга аракеттенет.

Улуттук банк эмиссиялык банк экендигин эске алганда (ал улуттук валюта – сомдун эмиссиясын жүргүзөт), улуттук валютадагы милдеттенмелерди аткара албай калуу тобокелдиги минималдуу жана ликвиддүүлүк тобокелдиги көбүнчө Улуттук банктын чет өлкө валютасында туюндурулган финансылык милдеттенмелеринин аткарылышына тиешелүү.

Улуттук банктын активдеринин жана милдеттенмелеринин ликвиддүүлүгүн тескөө төмөнкүлөрдөн турат:

- чет өлкө валютасындагы акча каражаттарынын агымын болжолдоо жана акча каражаттарынын ушул агымына байланыштуу ликвиддүү активдердин зарыл деңгээлин эсептөөлөрдөн;
- булактардын диверсификацияланган түзүмүн колдоодон;
- жогорку ликвиддүү активдер портфелин тейлөөнү, аны кассалык ликвиддүүлүктүн ажырымы келип чыккан шартта, коргоо чарасы катары эркин ишке ашырууга болот;
- ликвиддүүлүктү жана каржылоонун талап кылынган деңгээлин колдоо боюнча резервдик пландарды иштеп чыгуудан;
- Улуттук банктын ликвиддүүлүгүнүн баланстык көрсөткүчтөрүнүн белгиленген ченемдерге ылайык келүүсүн контролдоодон.

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвидүүлүк тобокелдиги, уландысы

2021-жылдын 31-декабрына карата төлөө мөөнөттөрү боюнча финансылык милдеттенмелерге жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдү төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген				Колдонуудан калган финансылык милдеттенмелердин суммардык өлчөмү				2021-жылдын 31-декабры, баланстык нарк
	1 айдан 3 айга чейин	3 айдан 6 айга чейин	6 айдан 12 айга чейин	1 жылдан ашкан	финансылык милдеттенмелердин суммардык өлчөмү	2021-жылдын 31-декабры, баланстык нарк			
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	39 580 124	-	-	-	39 580 124	39 580 124			
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	22 730 726	-	-	-	22 730 726	22 730 726			
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 543 770	-	-	-	18 543 770	18 494 284			
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	30 256 065	2 768	-	-	30 258 833	30 258 833			
Башка финансылык милдеттенмелер	76 427	4 715	1 645	1 532	146 913	146 913			
	111 187 112	7 483	1 645	1 532	111 260 366	111 210 880			

Жогоруда көрсөтүлгөн таблицадагы милдеттенмелердин баланстык наркы боюнча чагылдырылган суммаларга дал келбеген финансылык милдеттенмелердин ордун жабуу суммасында ушул өзүнчө финансылык отчетто натыйжалуу пайыздык чен ыкмасы боюнча таанылбаган пайыздарга тиешелүү калган суммардык төлөөлөр камтылган.

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвиддүүлүк тобокелдиги, уландысы

2020-жылдын 31-декабрына карага төлөө мөөнөттөрү боюнча финансылык милдеттенмелерге жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөрдү төмөнкүдөй чагылдырууга болот:

	Талап боюнча		Колдонуудан калган				2020-жылдын 31-декабры, баланстык нарк
	төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген	1 айдан 3 айга чейин	3 айдан 6 айга чейин	6 айдан 12 айга чейин	1 жылдан ашкан	финансылык милдеттенмелердин суммардык өлчөмү	
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	28 840 609	-	-	-	-	28 840 609	28 840 609
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	16 748 525	-	-	-	-	16 748 525	16 748 525
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	11 361 900	1 662 850	-	-	-	13 024 750	12 990 663
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	9 993 127	1 738	-	-	-	9 994 865	9 994 865
Башка финансылык милдеттенмелер	35 069	5 864	16	46 177	4 995	92 121	92 121
	66 979 230	1 670 452	16	46 177	4 995	68 700 870	68 666 783

Жогоруда көрсөтүлгөн таблицадагы милдеттенмелердин баланстык наркы боюнча чагылдырылган суммаларга дал келбеген финансылык милдеттенмелердин ордун жабуу суммасында ушул өзүнчө финансылык отчетто натыйжалуу пайыздык чен ыкмасы боюнча таанылбаган пайыздарга тиешелүү калган суммардык төлөөлөр камтылган.

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвиддүүлүк тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто чагылдырылган суммаларга (күтүлүп жаткан төлөө мөөнөттөрү боюнча) талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген	1 айдан 3 айга чейин		3 айдан 12 айга чейин		1 жылдан 5 жылга чейин		5 жылдан ашкан		2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында		
		18 177 887	4 594 805	-	-	2 935 628	184 598	-	130 658 428	6 633 075	71 602 189	2 955 967
ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР												
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	107 885 736	18 177 887	4 594 805	-	-	2 935 628	184 598	-	130 658 428	6 633 075	71 602 189	2 955 967
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	299 499	2 388 489	3 945 087	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	5 570 157	22 050 796	38 874 541	5 106 695	-	-	-	-	-	-	-	-
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	-	20 339	-	-	2 935 628	-	-	-	-	-	2 955 967
Башка финансылык активдер	83 055	5 745	28 473	183 139	184 598	-	-	-	-	-	485 010	-
	113 838 447	42 622 917	47 463 245	5 289 834	3 120 226	-	-	-	-	-	212 334 669	-
ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР												
Жүгүртүлгү банкноттор жана монеталар	-	-	-	-	-	139 922 220	-	-	139 922 220	-	-	139 922 220
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	39 580 124	-	-	-	-	-	-	-	-	-	39 580 124	-
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	22 730 726	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22 730 726	-
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 494 284	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18 494 284	-
ЭВФтен бөлүшүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	30 256 065	2 768	-	-	-	-	-	-	-	-	30 258 833	-
Башка финансылык милдеттенмелер	76 427	4 715	64 239	1 532	-	-	-	-	-	-	146 913	-
	111 137 626	7 483	64 239	1 532	-	-	-	-	-	-	251 133 100	-
Таза баланстык позиция	2 700 821	42 615 434	47 399 006	5 288 302	3 120 226	-	-	-	139 922 220	3 120 226	139 922 220	(38 798 431)

25 ТОБОКЕЛДИКТЕРДИ ТЕСКӨӨ (УЛАНДЫСЫ)

(д) Ликвиддүүлүк тобокелдиги, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто чагылдырылган суммаларга (күтүлүп жаткан төлөө мөөнөттөрү боюнча) талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	Талап боюнча төлөнүүчү жана 1 айга жетпеген		1 айдан 3 айга чейин		3 айдан 12 айга чейин		1 жылдан 5 жылга чейин		5 жылдан ашкан		Төлөө мөөнөтүсүз		2020-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында
	1 айга жетпеген	1 айдан 3 айга чейин	3 айдан 12 айга чейин	1 жылдан 5 жылга чейин	5 жылдан ашкан	Төлөө мөөнөтүсүз	2020-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында						
ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР													
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	55 525 077	11 004 426	8 517 160	-	-	-	75 046 663						
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	253 423	3 265 529	5 488 640	-	-	-	9 007 592						
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	3 480 527	25 981 900	35 770 736	7 705 680	-	-	72 938 843						
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	-	82 388	-	2 884 824	-	2 967 212						
Башка финансылык активдер	15 297	6 887	29 266	166 919	180 814	-	399 183						
	59 274 324	40 258 742	49 888 190	7 872 599	3 065 638	-	160 359 493						
ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР													
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	-	-	-	-	134 629 161	134 629 161						
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	28 840 609	-	-	-	-	-	28 840 609						
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	16 748 525	-	-	-	-	-	16 748 525						
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	11 341 590	1 649 073	-	-	-	-	12 990 663						
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	9 993 127	1 738	-	-	-	-	9 994 865						
Башка финансылык милдеттенмелер	35 069	5 864	16	46 177	4 995	-	92 121						
	66 958 920	1 656 675	16	46 177	4 995	134 629 161	203 295 944						
Таза баланстык позиция	(7 684 596)	38 602 067	49 888 174	7 826 422	3 060 643	(134 629 161)	(42 936 451)						

26 ШАРТТУУ МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР

(а) Камсыздандыруу

Кыргыз Республикасында камсыздандыруу тармагы өнүгүү баскычында турат жана дүйнөнүн башка өлкөлөрү үчүн мүнөздүү болгон камсыздандыруунун көптөгөн формалары биз үчүн азырынча толук көлөмдө жеткиликтүү эмес. Улуттук банк өз мүлкүнө жана жабдууларына карата, ошондой эле банктын мүлкүнө же анын ишине байланыштуу камсыздандыруу учурларынын келип чыгышынын натыйжасында, мүлккө же курчап турган чөйрөгө зыян келтирилишине байланыштуу үчүнчү тарап алдындагы милдеттенмелерге карата жарым-жартылай ордун жабуучу камсыздандырууну караштырат. Улуттук банк толук камсыздандырууну ишке ашырмайынча, кандайдыр бир активдердин жоголушу же жок кылынышы Улуттук банктын ишине жана анын финансылык абалына терс таасирин тийгизиши мүмкүндүгү тобокелдиги орун алат.

(б) Соттук териштирүүлөр

Улуттук банк адаттагы ишинин жүрүшүндө ага карата соттук доолордун коюлушу тобокелдигине дуушар болушу ыктымал. Улуттук банктын жетекчилиги, эгерде банкка карата соттук доонун натыйжасында милдеттенмелер келип чыга турган болсо, алар банктын финансылык абалына жана операцияларынын натыйжаларына олуттуу таасир тийгизбейт деп эсептейт.

(в) Шарттуу салыктык милдеттенмелер

Кыргыз Республикасынын салык системасы ченемдик документтердин бат-бат өзгөрүп турушу, ченемдик документтерге расмий комментарийлердин берилиши жана сот органдарынын чечимдери менен мүнөздөлөт, анткени көпчүлүк учурларда салык органдары тарабынан бирдей эмес, айрым учурда дегеле карама-каршы келген, ар башка колдонулган чечмелөөлөр орун алат. Салыктардын туура эсептелиниши олуттуу айыптык төлөмдөрдү, кошумчаланган айыптык төлөмдөрдү жана пайыздык төлөмдөрдү өндүрүп алуу ыйгарым укуктарына кирген бир катар органдар тарабынан кылдат текшерүүгө алуунун жана карап чыгуунун предмети болуп саналат. Салык жылы кийинки үч календардык жыл аралыгында салык органдары тарабынан текшерүүлөр үчүн ачык бойдон калат. Ошондой болсо да, белгилүү бир жагдайларда салык жылы алты календардык жыл ичинде да ачык бойдон калышы мүмкүн.

Улуттук банк пайда салыгын жана бир катар башка салыктарды төлөөдөн бошотулгандыгы фактысын эске алсак, мүмкүн болуучу салыктык милдеттенмелер келип чыкпайт, ал эми алардын Улуттук банктын өзүнчө финансылык отчетуна таасири анчалык олуттуу эмес.

27 АГЕНТТИК ФУНКЦИЯЛАР

Кыргыз Республикасынын Эл аралык валюта фондусуна катталуу квотасы

Кыргыз Республикасы 1992-жылы Эл аралык валюта фондусунун (мындан ары – ЭВФ) мүчөсү болгон. ЭВФке мүчө болгон ар бир өлкө үчүн атайын карыз алышуу укугунда (мындан ары – АКУ) туюндурулган квота белгиленет. Катталуу квотасы өлкөнүн ЭВФтин каржылоосунан пайдалануу мүмкүнчүлүгүн аныктоо үчүн негиз болуп саналат. 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрында Кыргыз Республикасынын квотасы 177 600 миң АКУну түзгөн.

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлиги тарабынан катталуу квотасынын бөлүгүн камсыз кылуу максатында, ЭВФтин пайдасына баалуу кагаздар чыгарылган. Квотанын калган бөлүгү ЭВФтин Улуттук банктагы күндөлүк эсебине жайгаштырылган каражаттар менен камсыз кылынган.

Улуттук банк ошол баалуу кагаздардын жана каражаттардын депозитарийи, ошондой эле Кыргыз Республикасынын атынан жана анын таламында ЭВФ менен бардык операцияларды жүзөгө ашырууга ыйгарым укуктуу финансылык агент болуп саналат. Демек, төмөндө келтирилген активдер жана милдеттенмелер Улуттук банктын активдери жана милдеттенмелери болуп саналбайт жана Улуттук банктын өзүнчө финансылык отчетуна да кошулган эмес:

	<u>2021-жылдын 31-декабры</u>	<u>2020-жылдын 31-декабры</u>
ЭВФтин мүчөлүк квотасы	21 078 092	20 733 276
ЭВФтин пайдасына чыгарылган баалуу кагаздар	(20 988 468)	(20 645 118)
ЭВФтин күндөлүк эсептери	(64 878)	(67 849)
	<u>(21 053 346)</u>	<u>(20 712 967)</u>

28 БАЙЛАНЫШТУУ ТАРАПТАР МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

(а) Контролдоо боюнча

Ар бир байланыштуу болушу мүмкүн болгон тарапты кароо учурунда алардын юридикалык формасына гана эмес, түптөлгөн мамилелердин маңызына да өзгөчө көңүл бурулат.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, банктар жана банк иштери жөнүндө” мыйзамына ылайык, Улуттук банк Кыргыз Республикасынын борбордук банкы болуп саналат жана анын менчигинде турат. Улуттук банк мыйзамда белгиленген ыйгарым укуктарынын чегинде ишин өз алдынча жүзөгө ашырат.

28 БАЙЛАНЫШТУУ ТАРАПТАР МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР

(б) Башкарманын мүчөлөрү менен операциялар

Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнүн 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрында бүткөн жылдар үчүн чогуу алгандагы сый акылары, тиешелүүлүгүнө жараша, 30 936 миң сомду жана 27 960 миң сомду түзгөн. Сый акыларга эмгек акылар жана бардык төлөөлөр кирет. 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнө берилген кредиттердин орду жабылбаган калдыгы, тиешелүүлүгүнө жараша, 15 552 миң сомду жана 17 646 миң сомду түзгөн. Кредиттер кыргыз сомунда берилген жана 2032-жылга чейин төлөнүп бүтүүгө тийиш. 2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрында бүткөн жылдар үчүн Улуттук банк Башкармасынын мүчөлөрүнө берилген кредиттер боюнча пайыздык кирешелер, тиешелүүлүгүнө жараша, 152 миң сомду жана 192 миң сомду түзгөн.

(в) Башка байланыштуу тараптар менен операциялар

2021-жылы башка байланыштуу тараптар менен ушул өзүнчө финансылык отчетто өзүнчө чагылдырылбаган төмөнкүдөй операциялар жүргүзүлгөн:

	Туунду уюмдар	Орточо пайыздык чен %	Ассоциацияланган уюмдар	2021-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында
Финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчет				
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	384 235	5,00	-	384 235
Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	10 604 993	-	334 464	10 939 457
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	514 565	5,50	-	514 565
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	94 113	7,66	-	94 113

2020-жылы башка байланыштуу тараптар менен ушул өзүнчө финансылык отчетто чагылдырылбаган төмөнкүдөй операциялар жүргүзүлгөн:

	Туунду уюмдар	Орточо пайыздык чен %	Ассоциацияланган уюмдар	2020-жылдын 31-декабры, жыйынтыгында (кайра каралган)
Финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчет				
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	384 235	5,00	-	384 235
Туунду жана ассоциацияланган уюмдарга инвестициялар	7 981 133	-	271 742	8 252 875
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	3 390 256	2,75	-	3 390 256
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	1 497 572	4,68	-	1 497 572

28 БАЙЛАНЫШТУУ ТАРАПТАР МЕНЕН ОПЕРАЦИЯЛАР (УЛАНДЫСЫ)

(в) Башка байланыштуу тараптар менен операциялар, уландысы

Башка байланыштуу тараптар менен 2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде ишке ашырылган операциялар боюнча тиешелүү пайда жана чыгым төмөндө чагылдырылган:

	Туунду уюмдар	Ассоциация- ланган уюмдар	2021-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл, жыйынтыгында
Пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчет			
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш	-	73 081	73 081
Пайыздык кирешелер	19 399	-	19 399
Комиссиялык кирешелер	3 306	160	3 466
Башка кирешелер	23 861	1 286	25 147
Туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышынан чыгым	(376 140)	-	(376 140)
Пайыздык чыгашалар	(60 819)	-	(60 819)
Башка чыгашалар	(7 939)	(475)	(8 414)

Башка байланыштуу тараптар менен 2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл ичинде ишке ашырылган операциялар боюнча тиешелүү пайда жана чыгым төмөндө чагылдырылган:

	Туунду уюмдар	Ассоциация- ланган уюмдар	2020-жылдын 31-декабрында бүткөн жыл, жыйынтыгында
Пайда же чыгым жөнүндө өзүнчө отчет			
Ассоциацияланган уюмдардын пайдасындагы үлүш	-	38 442	38 442
Пайыздык кирешелер	24 446	-	24 446
Комиссиялык кирешелер	2 881	240	3 121
Башка кирешелер	15 561	734	16 295
Туунду уюмга инвестициялардын нарксызданышынан чыгым	(1 524 443)	-	(1 524 443)
Пайыздык чыгашалар	(41 579)	-	(41 579)
Башка чыгашалар	(879)	-	(879)

29 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК

(а) Эсепке алуу классификациялары жана адилет нарк

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата финансылык активдердин жана милдеттенмелердин баланстык жана адилет наркы чагылдырылган:

	Амортизация- ланган наркы боюнча бааланган	Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган	2021-жылдын 31-декабры, жалпы баланстык наркы	2021-жылдын 31-декабры, адилет наркы
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	49 797 155	80 861 273	130 658 428	130 658 428
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	6 633 075	-	6 633 075	6 633 075
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	71 602 189	71 602 189	71 602 189
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 955 967	-	2 955 967	2 955 967
Башка финансылык активдер	485 010	-	485 010	485 010
	59 871 207	152 463 462	212 334 669	212 334 669
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	139 922 220	-	139 922 220	139 922 220
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	39 580 124	-	39 580 124	39 580 124
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	22 730 726	-	22 730 726	22 730 726
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	18 494 284	-	18 494 284	18 494 284
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	30 258 833	-	30 258 833	30 258 833
Башка финансылык милдеттенмелер	146 913	-	146 913	146 913
	251 133 100	-	251 133 100	251 133 100

29 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(а) Эсепке алуу классификациялары жана адилет нарк, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата финансылык активдердин жана милдеттенмелердин баланстык жана адилет наркы чагылдырылган:

	Амортизация- ланган наркы боюнча бааланган	Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган	2020-жылдын 31-декабры, жалпы баланстык наркы	2020-жылдын 31-декабры, адилет наркы
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	25 791 681	49 254 982	75 046 663	75 046 663
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	9 007 592	-	9 007 592	9 007 592
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	72 938 843	72 938 843	72 938 843
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	2 967 212	-	2 967 212	3 089 250
Башка финансылык активдер	399 183	-	399 183	399 183
	38 165 668	122 193 825	160 359 493	160 481 531
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	134 629 161	-	134 629 161	134 629 161
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	28 840 609	-	28 840 609	28 840 609
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	16 748 525	-	16 748 525	16 748 525
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	12 990 663	-	12 990 663	12 966 662
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	9 994 865	-	9 994 865	9 994 865
Башка финансылык милдеттенмелер	92 121	-	92 121	92 121
	203 295 944	-	203 295 944	203 271 943

Адилет наркын баалоо жакшы маалымдалган, мындай бүтүмгө келишүүгө ниеттенген, бири-биринен көз карандысыз тараптар ортосунда финансылык инструмент алмаштырылышы мүмкүн болгон наркты тагыраак аныктоого багытталган. Ошондой болсо да, белгисиздик жагдайлардын орун алышы жана баа берүүлөрдүн субъективдүүлүгү себебинен, адилет нарк активдерди сатып өткөрүү же милдеттенмелерди аткаруу дароо ишке ашырылышы мүмкүн болгон нарк катары каралбайт.

29 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары

Улуттук банк көрсөтүлгөн баа берүүлөрдү түзүүдө, колдонулган маалыматтардын олуттуулугу эске алынган адилет наркка баа берүүнүн төмөндө келтирилген баскычтарын пайдалануу аркылуу финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто чагылдырылган финансылык инструменттерди адилет наркы боюнча баалайт:

- 1-деңгээл: Бирдей финансылык инструменттерге карата активдүү рыноктогу котировкалар (корректировкаланбаган).
- 2-деңгээл: Түздөн-түз жеткиликтүү болгон (б.а. котировкаларда) же кандайдыр бир нерселер аркылуу (б.а. котировкалардан алынган маалыматтар) жеткиликтүү рыноктук маалыматтарга негизделген баа берүү методдору. Бул категорияга окшош инструменттер үчүн активдүү рыноктук котировкаларды, рыноктордо бирдей же окшош инструменттер үчүн активдүү же башка баа берүү ыкмалары катары каралбаган рыноктук котировкаларды колдонуу менен бааланган инструменттер кирет, бардык колдонулган маалыматтар түздөн-түз же кандайдыр бир нерселер аркылуу рынокто байкоого алынган маалыматтарга негизделет.
- 3-деңгээл: Байкоого алынбаган рыноктук маалыматтарга негизделген баа берүү методдору. Бул категорияга байкоого алынган рыноктук маалыматтарга негизделбеген маалыматтарды пайдалануу менен бааланган инструменттер кирет, мында байкоого алынбаган мындай маалыматтар инструментке баа берүүгө олуттуу таасирин тийгизет. Бул категорияга олуттуу байкоого алынбаган корректировкалоолорду же инструменттер ортосунда айырманы чагылдыруу үчүн ой-пикирлерди пайдалануу талап кылынган окшош инструменттер үчүн котировкалардын негизинде бааланган инструменттер кирет.

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата адилет наркы боюнча чагылдырылган финансылык инструменттерге адилет наркынын деңгээлдери боюнча жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2021-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	80 861 273	-	80 861 273
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	71 602 189	-	-	71 602 189

29 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата адилет наркы боюнча чагылдырылган финансылык инструменттерге адилет наркынын деңгээлдери боюнча жүргүзүлгөн талдап-иликтөөлөр келтирилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2020-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	49 254 982	-	49 254 982
Башка жыйынды киреше аркылуу адилет наркы боюнча бааланган инвестициялар	72 938 843	-	-	72 938 843

Төмөнкү таблицада 2021-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча адилет наркы боюнча чагылдырылбаган финансылык инструменттердин баланстык наркы адилет наркынын деңгээлдери боюнча берилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2021-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	49 797 155	-	49 797 155
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	-	6 633 075	-	6 633 075
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	2 955 967	-	2 955 967
Башка финансылык активдер	-	485 010	-	485 010
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	139 922 220	-	139 922 220
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	-	39 580 124	-	39 580 124
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	-	22 730 726	-	22 730 726
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	-	18 494 284	-	18 494 284
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	30 258 833	-	30 258 833
Башка финансылык милдеттенмелер	-	146 913	-	146 913

29 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕР ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР: ЭСЕПКЕ АЛУУ КЛАССИФИКАЦИЯЛАРЫ ЖАНА АДИЛЕТ НАРК (УЛАНДЫСЫ)

(б) Адилет наркка баа берүү баскычтары, уландысы

Төмөнкү таблицада 2020-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча адилет наркы боюнча чагылдырылбаган финансылык инструменттердин баланстык наркы адилет наркынын деңгээлдери боюнча берилген:

	1-деңгээл	2-деңгээл	3-деңгээл	2020-жылдын 31-декабры, жыйынты- гында
Кассадагы, банктардагы жана башка финансылык мекемелердеги каражаттар	-	25 791 681	-	25 791 681
Банктарга жана эл аралык уюмдарга берилген кредиттер	-	9 007 592	-	9 007 592
Амортизацияланган наркы боюнча бааланган инвестициялар	-	3 089 250	-	3 089 250
Башка финансылык активдер	-	399 183	-	399 183
Жүгүртүүдөгү банкноттор жана монеталар	-	134 629 161	-	134 629 161
Банктардын жана башка финансылык мекемелердин каражаттары	-	28 840 609	-	28 840 609
Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн каражаттары	-	16 748 525	-	16 748 525
Чыгарылган карыздык баалуу кагаздар	-	12 966 662	-	12 966 662
ЭВФтен бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ боюнча милдеттенмелер	-	9 994 865	-	9 994 865
Башка финансылык милдеттенмелер	-	92 121	-	92 121

30 ФИНАНСЫЛЫК АКТИВДЕРДИ ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК МИЛДЕТТЕНМЕЛЕРДИ ӨЗ АРА ЧЕГЕРИШҮҮ

2021 жана 2020-жылдардын 31-декабрына карата абал боюнча Улуттук банк өз ара чегеришүүнүн негизинде финансылык абал жөнүндө өзүнчө отчетто көрсөтүлүүгө тийиш болгон финансылык активдерге жана финансылык милдеттенмелерге ээ болгон эмес, ошондой эле бул багытта кандайдыр бир башкы макулдашуу же ушул сыяктуу макулдашуулар түзүлгөн эмес.

31 ОТЧЕТТУК ДАТАДАН КИЙИН ОРУН АЛГАН ЖАГДАЙЛАР

2022-жылдан башталышында геосаясий чөйрөдө туруксуз абал орун алып, анын натыйжасында, Россиянын айрым финансылык институттарына санкциялар киргизилген, атап айтканда, айрым финансылык уюмдар SWIFT системасынан өчүрүлгөн жана активдери тондурулган. Киргизилген чектөөлөр Россиянын финансылык институттарынын эл аралык рейтингти төмөндөшүнө алып келген. Эл аралык рейтингдик агенттиктер Россия Федерациясынын жана Беларусь Республикасынын суверендүү рейтингин эки раунд менен дефолтко жакын деңгээлге чейин төмөндөткөн.

Улуттук банк геосаясий абалдын кыйла начарлашына байланыштуу, тышкы сектор тарабынан тобокелдиктер келип чыккан шартта, баа туруктуулугун колдоо зарылдыгынан улам, кезексиз отурумда эсептик чендин деңгээли боюнча чечим кабыл алган. Геосаясий абал Улуттук банк менен Министрлер Кабинетинин терс сценарийлеринде жана кризиске каршы чаралар планында каралган. 2022-жылдын 10-мартынан тартып, негизги чен жылдык 14 пайыз деңгээлинде белгиленген.

Улуттук банк финансылык системанын туруктуулугун камсыз кылуу үчүн, алмашуу курсу өтө эле өзгөрүлмөлүү болгон учурда, валюталык интервенцияларды жүргүзүү укугуна ээ болуу менен улуттук валютаны алмашуу курсунун эркин өзгөрүлмөлүү режиминде иш алып баруусун улантат. Мында улуттук валютанын ийкемдүү курсу алтын-валюта активдеринин сакталышын камсыз кылат, тышкы сектор тарабынан тобокелдиктер келип чыккан учурда, алтын-валюта активдеринин маанилүүлүгү жогорулаган. АКШ долларынын улуттук валютага карата расмий курсу жыл башынан тартып финансылык отчетту чыгаруу датасына чейинки мезгилде 1 АКШ доллары үчүн 81,5205 сомдон 105,00 сомго чейинки диапазондо өзгөрүп турган.

Ликвиддүүлүк тобокелдиги

Геосаясий тобокелдиктердин орун алышы алтынга карата суроо-талаптын жогорулашына таасирин тийгизген. Натыйжада, февраль айында алтындын баасы 1 унция үчүн 1 884,80 АКШ долларынан 1 936,30 АКШ долларына чейин же 2,3 пайызга өсүп, март айынын башында 1 унция үчүн 2 039,05 АКШ доллары өлчөмүнөн ашып, көп жылдан берки максимумга жеткен.

Валюта тобокелдиги

Улуттук банк бир нече чет өлкө валютасы менен туюндурулган активдерге жана милдеттенмелерге ээ. Улуттук валютанын АКШ долларына жана башка чет өлкө валюталарына карата алсызданышы кыска мөөнөттүү мүнөзгө ээ болгондуктан, улуттук валютанын курсунун өзгөрүлмөлүүлүгүнүн капиталга таасири байкалган эмес.

Кредиттик тобокелдик

Белгиленген санкциялардын айрым россиялык банктарга тийгизген терс таасири, ошондой эле Россия Федерациясынын жана Беларусь Республикасынын рейтингинин төмөндөшү Улуттук банктын аталган өлкөлөрдүн банктарындагы корреспонденттик эсептер боюнча талаптарына карата кредиттик тобокелдикти жогорулатышы ыктымал (бардык активдердин 0,3 пайызы), бул күтүлүүчү кредиттик чыгымдардын кошумча суммасын таанууга алып келиши мүмкүн.

31 ОТЧЕТТУК ДАТАДАН КИЙИН ОРУН АЛГАН ЖАГДАЙЛАР (УЛАНДЫСЫ)

Рыноктук тобокелдик

Рыноктук тобокелдиктин төмөндөшү алтын-валюта активдеринин диверсификацияланган түзүмүнүн эсебинен камсыздалат. Атап айтканда, Улуттук банктын алтын-валюта активдеринин курамына алтын түрүндөгү активдер, АКУ жана чет өлкө валюталарынын портфели кирет.